

HU
SOC

JOURNAL OF HUMANITIES

ปีที่ 18 ฉบับที่ 2
(กรกฎาคม - ธันวาคม 2567)

AND SOCIAL SCIENCES

**BANSOMDEJCHAOPRAYA
RAJABHAT UNIVERSITY**

ISSN 2822-1516 [Print]
2985-0169 [Online]

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2567)

Vol. 18 No. 2 (July - December 2024)

ISSN 2822-1516 (Print)

2985-0169 (Online)

วัตถุประสงค์

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กำหนดออกปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน) และฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม) ของทุกปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้อาจารย์ นักวิชาการ นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ได้เผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัย รวมทั้งได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นทางวิชาการ และการวิจัยในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาในศาสตร์ดังกล่าวต่อไป

ขอบเขตเนื้อหา

บทความวิจัยและบทความวิชาการที่เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์และ บทความหนังสือในสาขาที่เกี่ยวข้องทางศาสตร์มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ ปรัชญา ศาสนา ภาษาและวรรณกรรม จิตวิทยา ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ นาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ คีตศิลป์ ศิลปกรรม มานุษยวิทยา บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ วัฒนธรรมศึกษา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์กับการพัฒนา คติชนวิทยา

ทุกบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewer) ที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสตร์ดังกล่าวไม่น้อยกว่า 3 ท่าน ซึ่งทั้งผู้เขียนและผู้ประเมิน จะไม่ทราบข้อมูลรายชื่อของกันและกัน (Double - Blind Peer Review)

ข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความต่าง ๆ ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ถือเป็นความเห็นและความรับผิดชอบของผู้เขียน

จัดพิมพ์โดย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

1061 ซอยอิสรภาพ 15 แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพฯ 10600

โทรศัพท์: 0 2473 7000 ต่อ 2073 มือถือ: 081 - 657 - 4023

อีเมล: husocjournal@bsru.ac.th เว็บไซต์: <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/jhusocbru>

กองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คนกร สว่างเจริญ
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

บรรณาธิการบริหาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทชชยา วนะนบวรเดชน์
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาปี คงอินทร์
รองคณบดีฝ่ายประกันคุณภาพการศึกษาและวารสารคณะ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.จิตติ กิตติเลิศไพศาล
รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญวรรณ คำคำ
ผู้ช่วยอธิการบดีและรักษาการผู้อำนวยการกองพัฒนาระบบบริหาร
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

รองศาสตราจารย์ ดร.ชลลดา พงศ์พัฒน์โยธิน
รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาณี พัดทอง
สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญมิ่ง คำประเสริฐ
สาขาวิชาการจัดการทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

กองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัทมา วัฒนพานิช

ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทณี ดุลยทวีสิทธิ์

รองผู้อำนวยการ สถาบันวิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภัค มหาวรากร

ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการฝ่ายประสานงาน

อาจารย์ ดร.นิศาชล ฉัตรทอง

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อารีย์ รุ่งแสง

รองคณบดีฝ่ายแผนและบริหาร

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสวี ศรีราชเลา

รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา ศิลปวัฒนธรรมและสื่อสารสังคม

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

อาจารย์ขวัญญา วัจนรัตน์

รองคณบดีฝ่ายวิชาการและวิเทศสัมพันธ์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวิณี บุนนาค

รองคณบดีฝ่ายประกันคุณภาพการศึกษาและวารสารคณะ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

กองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

รองศาสตราจารย์ ดร.เพชรวัฒน์ เส้นทอง

สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา วิสูตรเรืองเดช

สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

อาจารย์ ดร.เสลينا นิมสุวรรณ

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

อาจารย์ศุภชัย ศรีอักษร

สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

นางสาวศิริขวัญ ปิ่นเพชรสวรรค์

นักเอกสารสนเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

คณะกรรมการฝ่ายพิสูจน์อักษร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปภัสวลัญช์ นพวงศ์ ณ อยุธยา

สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

รองศาสตราจารย์กิตติยา รัศมีแจ่ม

สาขาวิชาภาษาไทย (ค.บ.) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชาญวิทย์ เยาวฤทธา

สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

กองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธรรณพพร หงส์ทอง

สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฤติ กมลสวัสดิ์

สาขาวิชาภาษาไทย (ค.บ.) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมทรัพย์ กรัณจักรวุฒิ

สาขาวิชาภาษาอังกฤษ (ค.บ.)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

อาจารย์สไบทิพย์ คิมทอง

สาขาวิชาภาษาอังกฤษ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

อาจารย์ณัฐพงศ์ รุจอมรชัย

สาขาวิชาภาษาอังกฤษ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

อาจารย์ไพบุลย์ มะโนรมย์

สาขาวิชาภาษาอังกฤษ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

คณะกรรมการฝ่ายศิลปกรรม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิสิทธิ์ โพธิ์วัฒน์

สาขาวิชาออกแบบกราฟิกและอินโฟร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

บทบรรณาธิการ

Editorial

บทบาทสำคัญของการศึกษาในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คือการอนุรักษ์และต่อยอดองค์ความรู้ทางศิลปะ วัฒนธรรม และกลไกทางสังคม รูปแบบต่าง ๆ ของชุมชนและประเทศชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่เรา ต้องเผชิญกับความหลากหลายทางชีวภาพและทัศนคติของประชากรที่แตกต่างกัน อย่างมาก การวิจัยที่มีคุณภาพจะนำไปสู่การเข้าใจและการปรับมุมมองทางความคิด บนพื้นฐานของความแตกต่างทางสังคมได้ ทำให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน เพื่อพัฒนาสังคมได้อย่างยั่งยืน ตลอดจนการพัฒนา นโยบายและกลยุทธ์ที่เหมาะสม ในการแก้ไขปัญหาทางสังคมที่ซับซ้อน โดยการเสนอแนวทางการปฏิบัติที่มี หลักฐานทางวิชาการเป็นหลัก เช่น การศึกษาเกี่ยวกับความยากจน การแสพสื่อสาร หรือปัญหาสังคมที่มีผลกระทบต่อดำรงชีวิตของคนในสังคม โดยการสนับสนุน การพัฒนาหรือประยุกต์ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าว หรือส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชากรได้

สำหรับวารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 นี้ ประกอบด้วยบทความวิจัย จำนวน 12 เรื่อง มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับ ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์ สุนทรียศาสตร์เต๋า ศิลปะเครื่องเคลือบร่วมสมัย มรดกภูมิปัญญาวัฒนธรรม ไทย-จีน การระบับข้อพิพาททางเลือกในคดีผู้บริโภคประเภทกู้ยืมเงิน การท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมอาหารและห่วงโซ่อุปทานดิจิทัล คุณลักษณะของผู้นำหรือผู้บริหาร สถาบันอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและตัวแบบเศรษฐกิจชีวภาพ รูปแบบ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การจัดการเรียนรู้ทักษะภาษาจีน และลักษณะของคำไวยากรณ์ ในภาษาจีน และบทความวิชาการ จำนวน 1 เรื่อง ซึ่งนำเสนอปัญหาของกฎหมาย ลิขสิทธิ์และเครื่องหมายการค้า

ขอขอบคุณทุกท่านที่ได้ร่วมกันจัดทำวารสารฉบับนี้อย่างสร้างสรรค์ จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี ความร่วมมือจากทุกฝ่ายเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตบทความ ที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อสังคมทั้งในระดับชุมชนและระดับประเทศ หวังว่า

บทบรรณาธิการ Editorial

บทความที่เรารวบรวมไว้ในวารสารนี้จะสร้างแรงบันดาลใจและสะท้อนหลักคิด
หรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางสังคมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาปี คงอินทร์
บรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

จริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (Publication Ethics)

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีวัตถุประสงค์ในการเผยแพร่ ดังนี้ เพื่อเป็นพื้นที่ในการเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการ ดังนั้น เพื่อให้การเผยแพร่เป็นไปอย่างถูกต้อง โปร่งใส และสอดคล้องกับมาตรฐานการตีพิมพ์ที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จึงได้กำหนดแนวทางวิธีปฏิบัติ และจริยธรรมการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการ โดยได้กำหนดบทบาทสำหรับผู้นิพนธ์ (Author) บรรณาธิการวารสาร (Editor) และผู้ประเมินบทความ (Reviewer) เนื่องด้วยบุคคลทั้ง 3 กลุ่มดังกล่าวเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน จึงใคร่ขอให้บุคคลทั้ง 3 กลุ่มนี้ได้ศึกษาและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพื่อประโยชน์ต่อผู้อ่านและแวดวงวิชาการต่อไป

บทบาทและหน้าที่ของผู้นิพนธ์ (Duties of Authors)

1. ผู้นิพนธ์ต้องซื่อสัตย์ มีคุณธรรม และมีจรรยาบรรณในการวิจัย การดำเนินงานและการรายงานผลการวิจัย
2. ผู้นิพนธ์ต้องรับรองว่าผลงานที่เขียนขึ้นได้มาจากข้อเท็จจริงจากการศึกษา ไม่บิดเบือนข้อมูลและไม่มีข้อมูลที่เป็นเท็จ
3. ผู้นิพนธ์ต้องมีความรับผิดชอบต่อผลงานของตน และรับรองว่าผลงานไม่เคยถูกตีพิมพ์หรือกำลังอยู่ในระหว่างขั้นตอนการพิจารณาตีพิมพ์ที่ใด
4. ผู้นิพนธ์ต้องระบุชื่อผู้เป็นเจ้าของผลงานร่วมทุกคนอย่างชัดเจนในกรณีที่ไม่ได้เขียนคนเดียว

จริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (Publication Ethics)

บทบาทและหน้าที่ของผู้นิพนธ์ (Duties of Authors) (ต่อ)

5. ผู้นิพนธ์ต้องอ้างอิงผลงานของผู้อื่นที่ปรากฏอยู่ในงานของตน รวมทั้งการเขียนบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบที่กำหนดไว้
6. ผู้นิพนธ์ต้องระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนในการทำวิจัยนี้ และระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)
7. ในกรณีที่ผู้นิพนธ์ทำผิดข้อตกลง วารสารจะตัดสิทธิการตีพิมพ์เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 2 ปี และวารสารจะแจ้งผู้นิพนธ์และหน่วยงานที่ผู้นิพนธ์สังกัดแล้วแต่กรณีหรือทั้งสองอย่าง

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร (Duties of Editors)

1. บรรณาธิการมีหน้าที่ดำเนินงานวารสารให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของวารสาร ปรับปรุงและพัฒนาวารสารให้ได้มาตรฐานสากลอย่างสม่ำเสมอ
2. บรรณาธิการมีหน้าที่ดำเนินการงานวารสารโดยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้นิพนธ์ ผู้อ่าน ผู้ประเมินบทความ และผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคัดเลือกบทความเพื่อเข้าสู่กระบวนการประเมินคุณภาพเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร โดยพิจารณาจากความสอดคล้องของเนื้อหา กับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ
4. ระหว่างการประเมินบทความ บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้นิพนธ์และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง
5. บรรณาธิการมีหน้าที่ตรวจสอบบทความในด้านการคัดลอกผู้อื่น (Plagiarism) และการนำบทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นแล้วมาเสนอเพื่อขอรับการตีพิมพ์ซ้ำ เพื่อให้บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว

จริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (Publication Ethics)

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร (Duties of Editors) (ต่อ)

6. หากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่นหรือการนำบทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นแล้วมานำเสนอเพื่อขอรับการตีพิมพ์ซ้ำ บรรณาธิการจะหยุดกระบวนการประเมินบทความและหากบทความได้รับการเผยแพร่ไปแล้ว บรรณาธิการจะใช้สิทธิในการถอดถอนบทความและแจ้งผู้นิพนธ์หรือหน่วยงานที่ผู้นิพนธ์สังกัดแล้วแต่กรณีหรือทั้งสองอย่าง
7. บรรณาธิการไม่ตีพิมพ์บทความในวารสารเพื่อป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน
8. บรรณาธิการจะปกป้องมาตรฐานของทรัพย์สินทางปัญญาจากการแสวงหาผลประโยชน์และความต้องการทางธุรกิจ

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ (Duties of Reviewers)

1. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับของบทความที่ส่งมาเพื่อขอรับการประเมินแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง (Confidentiality)
2. ผู้ประเมินบทความต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์หรือเหตุผลอื่น ๆ ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นอย่างอิสระได้ โดยผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้น
3. ผู้ประเมินบทความควรทำการประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาจากคุณภาพของบทความเป็นสำคัญ ไม่ใช่ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ
4. หากผู้ประเมินบทความพบว่าบทความที่ประเมินมีส่วนหนึ่งส่วนใดที่มีความเหมือนหรือความซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่น ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบด้วย

สารบัญ Table of Contents

บทความวิจัย

การใกล้เคียงเชิงรับและรุกในคดีผู้บริโภคประเภทกู้ยืมเงิน ในประเทศไทย	1-29
--	------

ไพเนตร ธนาปริบูรณ์

การผสานปัญญาประดิษฐ์และกฎเกณฑ์ทางธุรกิจ เพื่อเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร	30-70
---	-------

ธีทัต ชวิศจินดา

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาทักษะภาษาจีนรายวิชานิทานสุภาพคดีจีน	71-90
---	-------

โรงเรียนกวมหิงหัวเฉียว อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

He Wei สหทัยา สิทธิวิเศษ และدنพงศ์ ชีวินวิไลพร

ข้อผิดพลาดในการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 โปรแกรมวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย	91-121
---	--------

Yang Daojin วรรณวิรัตน์ ตุงคะเวทย์ หยิซิง แซ่จ้าว

และدنพงศ์ ชีวินวิไลพร

การศึกษาวิจัรูปแบบและลวดลายของเตาเผาฉือโจว จากมุมมองทางด้านสุนทรียศาสตร์ลัทธิเต๋า	122-148
--	---------

Wang Yudong เสกสรรค์ ตันยาภิรมย์ และชูศักดิ์ สุวิมลเสถียร

คุณค่าทางจิตวิญญาณของลวดลายหงส์ในวัฒนธรรมฉู่เมืองอู่ฮั่น เพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์	149-176
---	---------

Wang Dan ภารดี พันธุภากร และชูศักดิ์ สุวิมลเสถียร

สารบัญ Table of Contents

บทความวิจัย

คุณลักษณะของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่สอดคล้องกับตัวแบบ ปีซีจี ด้านการศึกษา <i>วรณรัตน์ คนชื้อ และสงวน อินทร์รักษ์</i>	177-211
น้ำพริก: มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในสังคมไทย-จีน <i>เหวินเหว่ย ซู และภาณุพงศ์ อุดมศิลป์</i>	212-235
ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning ในรายวิชาลีลาภาษาไทย ในวรรณกรรมไทยของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย <i>สุกัญญา ขลิบเงิน</i>	236-258
สุนทรียภาพและสัญญาณในงานศิลปะเครื่องเคลือบร่วมสมัย เพื่อสร้างสรรค์ศิลปะ “ชุดจิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” <i>Huang Haihong และศุภฤกษ์ คณิตวานันท์</i>	259-284
The Characteristics and Spirit of Jinan Spring Culture: Historical Narration through Cultural and Creative Products <i>Baochen Zhu Pongdej Chaikyut and Poradee Panthupakorn</i>	285-312
The Value and Significance of Tianjin Yangliuqing Woodblock New Year Paintings for Designing Cultural and Creative Products <i>Jianjian Xu Pongdej Chaikyut and Poradee Panthupakorn</i>	313-339

สารบัญ Table of Contents

บทความวิชาการ

ปัญหาการให้ความคุ้มครองชื่อภาพยนตร์และหนังสือ ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์และเครื่องหมายการค้า จตุพล เจริญรัตน์	340-379
--	---------

ปริทัศน์หนังสือ (Book Review)

ภาวะผู้นำทางการบริหารการพัฒนา นิศาชล ฉัตรทอง	380-390
---	---------

การใกล้เคียงเชิงรับและรุกในคดีผู้บริโภค ประเภทกู้ยืมเงินในประเทศไทย¹

Passive and Pre-active/Proactive Approach in Consumer Cases of Loan in Thailand

(Received: August 23, 2023 Revised: January 4, 2024 Accepted: January 20, 2024)

ไพเนตร ธนาปริบูรณ์²

Painate Thanaboriboon

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของดัชนีพนธ์หัวข้อเรื่องการพัฒนากระบวนการใกล้เคียงในคดีผู้บริโภคในไทย: ศึกษาคดีผู้บริโภคประเภทกู้ยืมเงิน ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาข้อความคิดเชิงนิติศาสตร์เกี่ยวกับปัญหาการระงับข้อพิพาททางเลือกโดยการใกล้เคียงในคดีผู้บริโภคประเภทการกู้ยืมเงินสินเชื่อส่วนบุคคลไม่มีหลักประกัน (Unsecured Personal Loan) โดยทำการวิเคราะห์ปัญหากฎหมายและผลกระทบจากการปรับใช้กฎหมายและกฎเกณฑ์การใกล้เคียงในคดีผู้บริโภคประเภทนี้ในประเทศไทย เปรียบเทียบกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และประเทศญี่ปุ่น โดยใช้รูปแบบการศึกษาเชิงคุณภาพผ่านการศึกษาจากเอกสาร ตลอดจนรวบรวมข้อเท็จจริงสถิติ ประสพการณ์และปัญหาจากการปฏิบัติงานของผู้เขียน เพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาระบบการใกล้เคียงในคดีผู้บริโภคประเภทการกู้ยืมเงินแบบไม่มีหลักประกันของประเทศไทย

¹บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของดัชนีพนธ์เรื่อง “การพัฒนากระบวนการใกล้เคียงในคดีผู้บริโภคในไทย: ศึกษาคดีผู้บริโภคประเภทกู้ยืมเงิน” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการสำเร็จการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
²ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นประจำกองผู้ช่วยศาลอุทธรณ์ และนักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิตคณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ E-mail: painate@yahoo.com

จากการศึกษา พบว่า ปัญหากฎหมายกับการปรับใช้กฎหมายและกฎเกณฑ์การไกล่เกลี่ยคดีประเภทนี้ และระบบการบริหารจัดการการไกล่เกลี่ยส่งผลกระทบต่ออัตราการลดปริมาณคดี เนื่องจากคดีประเภทนี้มีลักษณะที่แตกต่างจากคดีผู้บริโภคทั่วไปที่ลูกหนี้ผู้บริโภคเป็นฝ่ายผิดสัญญา ประกอบกับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตี บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 10 (1) (1/11) และมาตรา 20 (1) และบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 69 (1) รองรับการบริหารจัดการการไกล่เกลี่ยในลักษณะเชิงรับอย่างเป็นทางการ (Passive And Formal Approach) ที่คู่กรณีผู้ประสงค์จะไกล่เกลี่ยจะต้องยื่นคำร้องเพื่อการไกล่เกลี่ย ทำให้ลูกหนี้ผู้บริโภคที่ผิดสัญญาและหลบเลี่ยงการติดตามทวงถามให้ชำระหนี้ย่อมจะไม่ยื่นคำร้องแสดงความประสงค์เพื่อเริ่มการไกล่เกลี่ยหนี้กู้ยืมเงินตามที่เป็นอยู่ ส่งผลให้กลไกการไกล่เกลี่ยไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเต็มที่

นอกจากนี้ กฎเกณฑ์และกฎระเบียบเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยตามที่ใช้อยู่และบทบัญญัติว่าด้วยคุณสมบัติคนกลางผู้ประนีประนอมยอมความและคุณสมบัติคนกลางผู้ไกล่เกลี่ยตามหน่วยงานต่าง ๆ กำหนดให้คนกลางมีเพียงประสบการณ์การทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททั่วไป ทำให้ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยในคดีประเภทนี้ขาดความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของหนี้ดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อบริหารจัดการข้อพิพาทและการประเมินค่าเสียหายอย่าง มีประสิทธิภาพในคดีประเภทนี้

บทความนี้จึงเสนอให้มี 1) การปรับเปลี่ยนและการพัฒนากฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยจากเดิมที่มีลักษณะเป็นการไกล่เกลี่ยเชิงรับเป็นการไกล่เกลี่ยเชิงรุก (Pre-active/Proactive Approach) โดยยอมรับและเผยแพร่รณรงค์แนวคิดสิทธิมนุษยชน หลักการช่วยเหลือผ่อนปรน (Subsidiary/Debt Forgiveness) ผสมผสานกับแนวคิดการไกล่เกลี่ย

เฉลี่ยประโยชน์ (win-win) และแนวคิดพุทธปรัชญา พร้อมทั้งสร้างวิถีคิด วัตถุประสงค์ และแนวคิดการไกล่เกลี่ยใหม่ คือ “การไกล่เกลี่ยเพื่อประชาชน” เพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาและลดหนี้สินเพื่อให้ลูกหนี้ผู้บริโภคหลุดพ้นจากหนี้ ตามแผนการชำระหนี้โดยเร็ว เพื่อให้พ้นกับดักความยากจนตามหลักการ การไกล่เกลี่ยด้วยแนวคิดดังกล่าวรวมทั้งการไกล่เกลี่ยยุติธรรมในตัวเอง โดยลดละเลิกความต้องการบางส่วนลงด้วยตนเอง ตามระบบรากฐาน โครงสร้างเดิมที่เป็นอยู่ตามวิถีพุทธ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป และ 2) เสนอปรับแก้คุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนอมข้อพิพาทตามกฎหมาย โดยเพิ่มคุณสมบัติเกี่ยวกับความชำนาญเฉพาะด้านไว้อีกประการหนึ่ง

คำสำคัญ: การพัฒนากระบวนการ การระงับข้อพิพาททางเลือก การไกล่เกลี่ย คดีผู้บริโภคประเภทกู้ยืมเงิน

Abstract

This research paper is part of a dissertation on the development of mediation processes in consumer cases in Thailand: a study of consumer loan cases. The primary objective of this dissertation is to study jurisprudential thoughts regarding the problems of alternative dispute resolution through mediation in unsecured personal loan consumer cases in Thailand. It includes a legal analysis of the problems and the impact of the laws and mediation rules applied in these cases in Thailand compared with those in the United States, the United Kingdom, and Japan. The study is conducted through qualitative research using document analysis, alongside collecting facts, statistics, experiences, and issues from the author's practice to develop a guideline for improving the mediation system for unsecured personal loan cases in Thailand.

The study found that legal problems and the application of mediation laws and rules, as well as the mediation management system, affect the reduction of case volume. This is because these cases differ from typical consumer cases where the consumer debtor breaches the contract. Additionally, the provisions of the Civil Procedure Code, Section 20 tri, the Consumer Protection Act B.E. 2522, Sections 10 (1) (1/11) and 20 (1), and the Mediation Act 2019, Section 69 (1), provide for a passive and formal mediation approach. Parties wishing

to mediate must submit a request for mediation. Consequently, consumer debtors who breach the contract and avoid debt repayment will not submit a mediation request, rendering the mediation mechanism inefficient.

Furthermore, the existing rules and regulations on the qualifications of mediators and conciliators stipulate only general dispute resolution work experience. This lack of specific knowledge about unsecured personal loans impedes effective dispute management and damage assessment in these cases.

This paper proposes: 1) changing and developing mediation rules from a passive to a proactive approach (Pre-active/Proactive Approach), incorporating and promoting human rights, debt forgiveness, and win-win mediation concepts, alongside Buddhist philosophy, to create a new mediation framework called “Mediation for the People.” This aims to solve problems and reduce consumer debt, enabling debtors to escape debt traps and achieve sustainable development. 2) Revising the qualifications of mediators or conciliators by adding specific expertise requirements.

Keywords: Process Development, Alternative Dispute Resolution, Mediation, Consumer Loan Cases.

บทนำ

ในช่วงระยะเวลาหลังประเทศไทยประสบปัญหาโรคระบาดโควิด-19 และปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำปริมาณคดีฟ้องสูงขึ้นติดต่อกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คดีสินเชื่อส่วนบุคคลการกู้ยืมเงินไม่มีหลักประกัน (Unsecured Personal Loan) ประเภทสินเชื่อผ่อนชำระคืนเงินเป็นรายงวด ซึ่งเป็นคดีผู้บริโภคประเภทหนึ่ง ที่มีลักษณะเฉพาะที่ลูกหนี้ผู้บริโภคมักจะเสียเปรียบด้านอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจ แต่มีความจำเป็นจะต้องกู้ยืมเงินเพื่อใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคภายในครัวเรือน เพื่อการดำรงชีพ ทั้งเป็นการกู้ยืมเงินจำนวนไม่มาก แต่มีอัตราดอกเบี้ยที่สูง เพื่อแลกกับการให้ลูกหนี้กู้ยืมเงินโดยไม่ต้องใช้หลักประกัน (The Organization for Economic Cooperation and Development (OECD), 2018, Online) โดยลูกหนี้ผู้บริโภคต้องรีบชำระหนี้ภายในกำหนดระยะเวลาอันสั้น จึงเปรียบเสมือน เป็นการเร่งรัดให้ชำระหนี้ไปในตัว ส่งผลให้เกิดข้อพิพาทหรือคดีระหว่างลูกหนี้ ผู้บริโภคและเจ้าหนี้ผู้ประกอบการการเงิน สถาบันการเงิน ผู้ประกอบธุรกิจ การเงินที่มีใช้สถาบันการเงิน นิติบุคคลหรือผู้ให้บริการการเงินผลิตภัณฑ์ทางการเงิน หรือบุคคลผู้ดำเนินธุรกิจให้กู้ยืมเงิน หรือการบริหารสินทรัพย์ ประเภทสิทธิเรียกร้องที่เป็นเงิน แต่ไม่รวมบริษัทบริหารสินทรัพย์ ตามพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ.2541 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

นอกจากเหตุข้อพิพาทและปริมาณคดีค้างพิจารณาในศาลเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้คดีล้นศาลซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในไทยและในหลายประเทศทั่วโลก ซึ่งสาเหตุเกิดจากลักษณะของกระบวนการยุติธรรมหลักที่ดำเนินการโดยศาล มีลักษณะที่เป็นทางการ มีขั้นตอน มีความยุ่งยากซับซ้อน และจะต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด ซึ่งเป็นต้นทุนทั้งในด้านระยะเวลา และค่าใช้จ่ายนับแต่การเริ่มต้นดำเนินคดีจนกระทั่งขึ้นบังคับคดีตามคำพิพากษา จนคดีแล้วเสร็จ จึงส่งผลกระทบต่อ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีมีสาระและคดีที่มีทุนทรัพย์เล็กน้อย เนื่องจากค่าเสียหาย หรือค่าชดเชยที่จะได้รับจากการต่อสู้คดีอาจไม่คุ้มค่ากับค่าฤชาธรรมเนียม

และค่าใช้จ่ายที่จะต้องชำระในการดำเนินคดี ดังนั้น การระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยจึงถูกพัฒนาขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์สำคัญในการลดปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาล โดยศาลยุติธรรมใช้การไกล่เกลี่ยเป็นอุปกรณ์เสริมและกลไกในการลดปริมาณคดี

จากการศึกษา พบว่า การไกล่เกลี่ยซึ่งเป็นกลไกอุปกรณ์เสริมกลับไม่อาจทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยประเด็นปัญหาสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ **ประการแรก** ปัญหาความไม่สอดคล้องของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยกับลักษณะของคดีสินเชื่อบุคคลไม่มีหลักประกันที่ลูกหนี้ผู้บริโภคมิได้ถูกละเมิดสิทธิหากแต่เป็นฝ่ายผิดสัญญาเสียเอง และ **ประการที่สอง** รูปแบบการฟ้องคดีที่อาศัยฐานสิทธิตามสัญญา (Rule-Based Approach) ไม่เหมาะสมกับการแก้ปัญหาข้อพิพาททางการเงินในคดีสินเชื่อบุคคลไม่มีหลักประกันที่มีลักษณะเฉพาะยิ่งกว่าคดีผู้บริโภคทั่วไปที่ลูกหนี้ไม่มีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจ

ดังนั้น ผู้เขียนจึงศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดเกี่ยวกับการบริหารจัดการการไกล่เกลี่ยในคดีผู้บริโภคโดยเฉพาะคดีผู้บริโภคประเภทการกู้ยืมเงินสินเชื่อบุคคลไม่มีหลักประกัน โดยมีความมุ่งหมายในการพัฒนาระบบไกล่เกลี่ยของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทของสังคม และตอบสนองต่อความต้องการของคู่กรณีอันจะนำไปสู่การพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางเลือกของประเทศไทย โดยผู้เขียนได้แบ่งเนื้อหาออกเป็นสามส่วน ได้แก่ หลักการพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ย ข้อพิจารณาทางกฎหมายของการไกล่เกลี่ยในคดีสินเชื่อบุคคลไม่มีหลักประกัน และข้อเสนอแนะตามลำดับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษารูปแบบลักษณะการระงับข้อพิพาททางเลือก โดยการไกล่เกลี่ยคดีผู้บริโภคโดยเฉพาะคดีผู้บริโภคประเภทการกู้ยืมเงินสินเชื่อส่วนบุคคลไม่มีหลักประกัน รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาททางเลือกโดยการไกล่เกลี่ยในคดีผู้บริโภค และการระงับข้อพิพาทผ่านระบบออิเล็กทรอนิกส์

2) เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดเกี่ยวกับการบริหารจัดการการไกล่เกลี่ย ระบบการระงับข้อพิพาทเลือกโดยการไกล่เกลี่ยในคดีกู้ยืมเงินในฐานะคดีผู้บริโภคภายใต้ระบบกฎหมายไทย

3) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปและเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาและยกระดับกระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือกโดยการไกล่เกลี่ยในคดีผู้บริโภคประเภทการกู้ยืมเงินสินเชื่อส่วนบุคคลไม่มีหลักประกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้เขียนกำหนดวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Documentary Research) โดยการรวบรวมข้อมูลเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงานการประชุม คำสั่ง คำพิพากษา คำวินิจฉัย ข้อกำหนด กฎระเบียบ และกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงข้อมูลในเว็บไซต์เครือข่ายอินเทอร์เน็ต LexisNexis Westlaw HeinOnline และ Pro-Quest Dissertation & Thesis Global โดยนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายสารบัญญัติ วิธีบัญญัติ กระบวนการขั้นตอนการไกล่เกลี่ยหลักกฎหมาย แนวคิดในอดีตและปัจจุบันเพื่อบูรณาการร่วมกับนิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ในลักษณะสหวิทยาการ

ผลการวิจัย

ในส่วนนี้ผู้เขียนจะได้กล่าวถึงข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

1. หลักการพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ย

1.1 แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย จากการศึกษาพบว่าแนวคิดในการระงับข้อพิพาทที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับทั่วไป ได้แก่ ทฤษฎีการแก้ปัญหาและทฤษฎีเกม (Ostrom, 2005)

ทฤษฎีการแก้ปัญหา หมายถึง แบบในการแก้ไขปัญหา (Problem Solving Model) ที่มุ่งแสดงให้เห็นว่านักเจรจาในฐานะผู้ฟ้องคดี หรือผู้วางแผนสามารถนำไปใช้ให้ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นความประสงค์ที่แท้จริงของคู่กรณี และพยายามอย่างสร้างสรรค์ให้เป็นที่ยอมรับตามความต้องการของทั้งสองฝ่ายมากกว่าการมุ่งไปเพียงวัตถุประสงค์ที่คาดหวังของประโยชน์สูงสุดเพียงฝ่ายเดียว (Menkel-Meadow, 2001, Online)

ทฤษฎีเกม เป็นทฤษฎีที่ได้รับความนิยมใช้อย่างกว้างขวาง โดยคนกลางจะทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งนักทฤษฎีเกมส์รุ่นใหม่อปรับเปลี่ยนพัฒนาทฤษฎีหลักสมดุลของแนช (Nash Equilibrium) ซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีเกมส์ และได้นำไปใช้ทำนายผลของการปฏิสัมพันธ์เชิงกลยุทธ์ด้านสังคมศาสตร์ (Nash, 1950) ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเป็นธรรม โดยหลักแห่งการประนีประนอมร่วมมือกันถือเป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีเกมส์ เพื่อแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรมให้แก่ทุกฝ่าย (Brams, 2016, Online)

นักทฤษฎีเกมส์สมัยใหม่นำทฤษฎีนี้มาใช้และได้ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ และพัฒนาแนวคิดใหม่ให้ทุกฝ่ายเป็นผู้ชนะ (Win-Win) ทำให้เกิดผลลัพธ์เป็นที่พอใจแก่ทุกฝ่าย โดยผู้เล่นหรือคู่กรณีจะได้รับผลที่ดีเท่าเทียมกันตามควรอย่างมีประสิทธิภาพ มีใช้ได้รับประโยชน์เพียงฝ่ายเดียว

(Vitasek, 2017, Online) โดยแนวคิดดังกล่าวถูกนำไปใช้กับการไกล่เกลี่ย ส่งผลให้การไกล่เกลี่ยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2 แนวคิดตามพุทธปรัชญากับการไกล่เกลี่ยคดีผู้บริโภคในประเทศไทย

การไกล่เกลี่ยตามแนวพุทธะ มุ่งเน้นในการปฏิบัติสมาธิ ตามหลักพุทธศาสนา โดยเน้นให้เห็นจิตตนตามลมหายใจ ความคิดความรู้สึก ภายในเป็นสำคัญแล้วปล่อยวางแล้ว เมื่อปฏิบัติเห็นตามจิตตนได้ อย่างละเอียดลึกซึ้งผสมผสานไปพร้อมกันจิตที่เป็นกลางไม่ตึงเครียดและไม่หย่อนจนเกินไปจึงวางจิตอย่างเป็นกลาง เข้าถึงสภาวะธรรมจะนำมาซึ่งความเข้าใจในตนเองค้นพบความต้องการภายในตนเองและเริ่มเข้าใจ พบปัญหาความขัดแย้งจากความต้องการ ความไม่ได้ตั้งใจตนเป็นลักษณะ ปฏิพัทธ์ปฏิภาณสัมพันธ์กับผู้อื่น ต่างฝ่ายต่างไม่มีอำนาจที่จะสามารถควบคุมความต้องการของอีกฝ่ายหนึ่งและสิ่งที่เกิดขึ้นได้ เห็นความทุกข์จากสิ่งที่ควบคุมไม่ ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจเห็นอกเห็นใจก็จะพบปัญหาความขัดแย้ง และความต้องการของผู้อื่น เช่นเดียวกับที่ตนประสบพบเอง ก็ทำให้ช่วยเห็นความขัดแย้งของผู้อื่นพร้อมกันไปในตัวด้วย

การปฏิบัติตามหลักและแนวทางพุทธะในการไกล่เกลี่ย เป็นการบริหารจัดการความขัดแย้งได้ด้วยตนเองเห็นเองและดับกิเลสตนได้ ความขัดแย้งในใจตนย่อมดับลงตามธรรมชาติ ความขัดแย้งเหตุที่มาจากแห่งปัญหาลายตัวลงที่จิตตน การมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นคู่กรณีก็จะง่ายขึ้น ทั้งนี้ ปัญหาที่แท้จริง คือความขัดแย้งที่เกิดภายในจิตของคู่กรณีแต่ละฝ่าย (Kenneth, 2009, Online) เมื่อปัญหาความขัดแย้งภายในจิตไม่ยุติปัญหาความขัดแย้งภายนอก ย่อมยากที่จะยุติและหยุดได้ อย่างไรก็ตาม หากคู่กรณีสามารถพิจารณาต้นเหตุหรือมูลเหตุความขัดแย้งที่มาแห่งปัญหาข้อพิพาท โดยเริ่มพิจารณาจากตนเองก่อน หลังพิจารณาตัวเองแล้ว ย่อมจะหาทางออกให้ตนเองได้ ทำให้เกิดความต้องการที่จะหาทางออกแก้ต้นเหตุแห่งปัญหานั้น

ด้วยความสมัครใจยินยอมพร้อมใจที่จะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยที่จัดเตรียมไว้แล้วนั้นด้วย ตามหลัก “อิตตา หิ อิตตโน นาโถ” ในความหมายว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” เพราะผู้ขัดแย้งยอมเข้าใจปัญหาของตนได้ดีกว่าผู้อื่น

โดยทั่วไปแล้ว เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้น เจ้าของปัญหาหรือคู่กรณียอมจะเข้าใจปัญหาของตนได้ดีกว่าผู้อื่น ด้วยความพยายามในการแก้ปัญหาดังกล่าว การรับศีลทำสมาธิทำให้เกิดปัญญาตามหลักพุทธจะช่วยให้คู่กรณีสามารถวางจิตให้เป็นกลางได้แล้วก็จะสามารถมองปัญหาความขัดแย้งอย่างเป็นกลางได้อย่างแท้จริง เสมือนหนึ่งตนเป็นคนกลางไกล่เกลี่ยปัญหานั้นเอง พร้อมทั้งใช้หลักอริยสัจสี่และมัชฌิมาปฏิปทาตามหลักพุทธะในการเข้าถึงปัญหาและดับทุกข์นั้นลงด้วยตนเอง สามารถพิจารณาความพึงพอใจในตนเองและประโยชน์ส่วนตนที่พึงจะได้รับอย่างเป็นกลางตามสมควรเหมาะสมตามสภาพสถานการณ์ในขณะนั้น ๆ หรือตามสภาพแวดล้อมในขณะเกิดเหตุขัดแย้งภายในตนเอง และกับสิ่งที่เกิดขึ้นภายนอกกับคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะส่งผลให้ความขัดแย้งที่ปฏิสัมพันธ์กับคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งยอมระงับยุติดับลงได้ในที่สุด

อย่างไรก็ตาม ความเป็นความจริงในทางโลกนั้น ความเสียเปรียบเป็นปัญหาที่ไม่มีฝ่ายใดยอมที่จะเสียเปรียบสามารถยอมรับได้โดยเฉพาะเรื่องของสิทธิ แต่ในทางธรรมการเสียประโยชน์ส่วนตน เสียสิทธิยอมให้อีกฝ่ายเอาเปรียบได้รับสิทธิประโยชน์มากกว่า แต่เป็นการให้ทำทานตามหลักเมตตาธรรม ทำให้กิเลสความโลภความอยากได้ถูกชูดอกบางส่วนเมื่อความโลภและกิเลสหายไปได้หายไปบางส่วน จิตเป็นกุศลสะอาดเป็นบุญในบัดดล สมารถจิตคลายอุปทานความทะยานอยากใคร่ได้เป็นลดลง ความต้องการลดลงจิตสงบนิ่งไม่ซัดส่ายเป็นสมาธิ เกิดปัญญาญาณสามารถระงับความอยากได้มากยิ่งขึ้น

ดังนี้ เมื่อความอยากได้ใคร่เป็นลดลงก็สามารถตระหนักรู้เข้าใจได้ว่า ความอยากได้เกินกว่าสิทธิประโยชน์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้นั้นไม่ชอบเป็นความทุกข์เดือดร้อนแบบหนึ่ง แล้วนำมาซึ่งความยินยอมใจถึงพร้อมที่จะสละให้ โดยต่างฝ่ายต่างใคร่ครวญพิจารณาตนเอง ยอมสละสิทธิประโยชน์ฝ่ายตนลงบางส่วน ตามหลักพุทธะเมตตากรุณา สามารถเข้าถึงพบทางออกยุติปัญหาด้วยตนเองได้ สามารถสัมผัสรู้ถึงความสุขสงบสันติภายในจิตตนได้ด้วยตัวเอง ทำให้ต้นเหตุแห่งปัญหาความอยากได้ทั้งส่วนตนและเกินส่วนตนลดลง ส่งผลให้คู่กรณีทุกฝ่ายหันหน้าเข้าหากัน มีการเจรจาพร้อมไกล่เกลี่ยปรองดอง และความอยากให้เสมอกัน สิทธิประโยชน์ทางโลกก็จะง่ายต่อการปรับให้ใกล้เคียงหรือเสมอกันชอบด้วยเหตุผลตามธรรมชาติ เข้าใจเหตุแห่งปัญหาคงลงกันง่ายขึ้น โดยทุกฝ่ายต้องมีความตระหนักรู้สัมผัสถึงความยุติธรรมนั้นได้ด้วยตนเอง เมื่อการไกล่เกลี่ยจิตสงบลดความอยากกิเลส และความขัดแย้งในใจตนลดลงได้ ข้อพิพาทย่อมระงับและยุติลงได้ทั้งของตนเองและผู้อื่นด้วยตนเองนั่นเอง เพื่อประโยชน์แห่งตนและเพื่อผู้อื่น จากคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งสู่ครอบครัวของคู่กรณี ทั้งสองฝ่ายและสังคมส่วนรวมได้อย่างแท้จริง (Thanaboriboon, 2022, p. 94)

จากการศึกษาทฤษฎีการแก้ปัญหา ทฤษฎีเกมส์ และแนวคิดพุทธปรัชญา พบว่าสามารถนำแนวคิดและทฤษฎีเหล่านี้มาปรับใช้ร่วมกันได้ โดยอาจจะเสนอให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยทั้งก่อนหรือหลังฟ้องปรับใช้แนวทางพุทธ โดยเริ่มจากการพิจารณาจิตและความรู้สึกนึกคิดภายในแต่ละบุคคลก่อนเป็นลำดับแรก เช่นเดียวกับหลักการพื้นฐานขั้นตอนแรกของการระงับข้อพิพาททางเลือกและการไกล่เกลี่ยที่เริ่มจากจิตที่ยินยอมพร้อมใจด้วยความสมัครใจที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติทางเลือกก่อนหรือการไกล่เกลี่ยก่อน ที่จะเริ่มกระบวนการยุติธรรมทางเลือกหรือการไกล่เกลี่ยในขั้นตอนต่อไป (Thanaboriboon, 2022, pp. 89-91)

ภายหลังจากที่ผู้กรณีสมควรใจเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยแล้ว จึงเสนอให้ผู้กรณีพิจารณา mong ข้ามประโยชน์ของการเอาชนะลดละทฐิ ฆานะตัวตนภายในตนเองลงต้องตามวิธีการไกล่เกลี่ยที่ว่าถอยคนละก้าว เพื่อให้ได้ประโยชน์ทุกฝ่ายตามหลักทฤษฎีเกมส์ที่ชนะทุกฝ่าย (Vitasek, 2017, Online) จากนั้นจึงค่อยเสนอให้เห็นถึงความขัดแย้งที่มาของข้อพิพาทที่ทุกฝ่ายต่างมีส่วนก่อเกิดขึ้นเพื่อให้ผู้กรณีเห็นควรยุติความขัดแย้งและหาทางออกแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นด้วยตนเองตามหลักทฤษฎีการแก้ปัญหา (Menkel-Meadow, 2001, Online)

อย่างไรก็ตาม การนำทฤษฎีทั้งสามและแนวคิดทางพุทธปรัชญาข้างต้นไปใช้ในการไกล่เกลี่ย อาจขึ้นอยู่กับเทคนิควิธีการความชำนาญ ความรู้ และประสบการณ์เฉพาะของคนกลางผู้ไกล่เกลี่ย ทั้งนี้ อาจนำเสนอความคิดแนวทางการไกล่เกลี่ยตามแนวทางพุทธก่อน จากนั้นตามด้วยทฤษฎีการแก้ปัญหา และทฤษฎีเกมส์ที่ทุกฝ่ายได้รับสิทธิประโยชน์อย่างเป็นธรรมและสมเหตุผล ในขณะเดียวกันก็อาจเสนอให้เห็นถึงสิทธิประโยชน์ได้เสียอย่างเป็นเหตุเป็นผลและการแพ้ชนะ ตลอดจนข้อจำกัด อุปสรรค ค่าใช้จ่ายในทุกขั้นตอนของการพิจารณาคดีในกระบวนการยุติธรรมในระหว่างไกล่เกลี่ย ดังนั้นการผสมผสานแนวคิดทฤษฎีทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาททางเลือกและการไกล่เกลี่ยเข้าด้วยกัน จึงต้องพิจารณาตามสภาวะการณ์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นรู้และปรับเปลี่ยนวิธีการระงับข้อพิพาทให้ทันความขัดแย้งที่เปลี่ยนไปด้วยไม่ยึดแนวคิดทฤษฎีใดเพียงหนึ่งเดียว หากแต่จะต้องยืดหยุ่นตามความเป็นจริง ซึ่งจะช่วยให้ผู้กรณียอมได้รับประโยชน์สูงสุดและสามารถยอมยุติข้อพิพาทได้เร็วขึ้นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดตามพุทธปรัชญาที่มุ่งเน้นให้ผู้ประสบปัญหาตระหนักรู้เข้าใจต้นเหตุแห่งปัญหาแล้วแก้ปัญหาความขัดแย้ง โดยเริ่มจากภายในตนเองก่อนเป็นสำคัญซึ่งสอดคล้องต้องตามหลักการความหมายและลักษณะรูปแบบการไกล่เกลี่ยที่เริ่มจากความสมัครใจและความประสงค์ที่จะไกล่เกลี่ยก่อนเป็นสำคัญ (Thanaboriboon, 2022, p. 94)

2. ข้อพิจารณาทางกฎหมายของการใกล้เคียงในคดีสินเชื่อส่วนบุคคลไม่มีหลักประกัน

ข้อพิจารณาที่จะกล่าวต่อไปนี้จะกล่าวถึงข้อกับข้อจำกัด การใกล้เคียงเชิงรับในคดีผู้บริโภคประเภทกู้ยืมเงินสินเชื่อส่วนบุคคลไม่มีหลักประกันและข้อจำกัดทางกฎหมาย จากนั้นจะได้กล่าวถึงแนวทางการปรับใช้ กลไกการใกล้เคียงเชิงรุกกับคดีกู้ยืมเงินสินเชื่อส่วนบุคคลไม่มีหลักประกัน

2.1 ข้อจำกัดการใกล้เคียงเชิงรับตามวิธีคิดบนฐานสิทธิ ตามกฎหมาย (Rule-Based Mindset) ในคดีผู้บริโภคประเภทกู้ยืมเงินสินเชื่อส่วนบุคคลไม่มีหลักประกัน

จากการศึกษาหลักเกณฑ์การใกล้เคียงดังที่ปรากฏ ในมาตรา 20 ทรีแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติการใกล้เคียงข้อพิพาท และมาตรา 10(1) (1/1) และมาตรา 20 (1) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคพบว่ารูปแบบ การใกล้เคียงดังที่ปรากฏในกฎหมายสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการใกล้เคียงเชิงรับ กล่าวคือ การใกล้เคียงจะเริ่มต้นก็ต่อเมื่อคู่กรณีฝ่ายที่ประสงค์จะใกล้เคียง ยื่นคำร้องขอใกล้เคียงต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมีการรับคำร้องหรือ เรื่องราวร้องทุกข์เท่านั้น ดังนั้น หากคู่กรณียังไม่ยื่นคำร้อง หรือยังไม่มี การรับคำร้อง หรือมีการปฏิเสธคำร้อง องค์กรที่ทำหน้าที่ใกล้เคียงก็จะ ไม่สามารถเริ่มต้นกระบวนการใด ๆ ได้ ทั้งนี้ ตามข้อ 8 แห่งข้อกำหนด ประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการใกล้เคียงก่อนฟ้อง พ.ศ. 2563 และข้อ 42 แห่งระเบียบกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ว่าด้วยการใกล้เคียงข้อพิพาท ของศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน พ.ศ. 2562

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาลักษณะของคดีผู้บริโภค ประเภทกู้ยืมเงินสินเชื่อส่วนบุคคลไม่มีหลักประกัน กระบวนการใกล้เคียง ก่อนฟ้องย่อมกลายเป็นกระบวนการที่เร่งรัดให้ลูกหนี้ผู้บริโภคที่ยังไม่พร้อม เข้าสู่กระบวนการจะต้องเข้าสู่กระบวนการและต้องชำระหนี้ เป็นการซ้ำเติม

ให้ผู้บริโภคถูกเร่งรัดให้ชำระหนี้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น ในกรณีที่ลูกหนี้ผู้บริโภคไม่พร้อมจะชำระหนี้หรือข้อสัญญาประนีประนอมยอมความบนฐานสิทธิแห่งสัญญาและหลักกฎหมายเกณฑ์การไกล่เกลี่ยซึ่งไม่น่าจะสอดคล้องกับสภาพรายได้หรือความต้องการและความเป็นอยู่ที่แท้จริงของลูกหนี้ผู้บริโภค

นอกจากนี้ ในคดีผู้บริโภคประเภทกู้ยืมเงินสินเชื่อส่วนบุคคลไม่มีหลักประกันเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษต่างจากคดีผู้บริโภคทั่วไปที่ผู้บริโภคเป็นฝ่ายผิดสัญญาและมีพฤติกรรมหลบเลี่ยงการติดตามชำระหนี้ ดังนั้นจึงเป็นการยากที่ลูกหนี้ผู้บริโภคจะเป็นฝ่ายยื่นคำร้องขอเริ่มต้นกระบวนการไกล่เกลี่ย และทำให้กระบวนการไกล่เกลี่ยไม่อาจเกิดขึ้นได้ตั้งแต่ต้น การไกล่เกลี่ยเชิงรับเช่นนี้จึงน่าจะจะไม่เหมาะสมต่อคดีกู้ยืมเงินสินเชื่อส่วนบุคคลไม่มีหลักประกันดังกล่าว อีกทั้งยังไม่น่าจะเป็นทางออกในการแก้ปัญหาการผิวนัดชำระหนี้ในท้ายที่สุดก็จะส่งผลต่อปริมาณคดีย้อนกลับเข้าสู่การพิจารณาคดีของศาลในเวลาต่อมาด้วยดังเช่นกรณีที่เกิดขึ้นในประเทศญี่ปุ่นที่ได้ผลดีในระยะแรก (Colombo & Shimizu, 2016) ส่งผลกระทบจนไม่สามารถแก้ปัญหาและบรรลุมวลวัตถุประสงค์รัฐเป้าหมายส่วนกลางได้อย่างแท้จริง

2.2 ข้อจำกัดด้านกฎหมายที่ส่งผลต่อการไกล่เกลี่ยในคดีผู้บริโภคประเภทกู้ยืมเงินสินเชื่อส่วนบุคคลไม่มีหลักประกัน

นอกจากความไม่สอดคล้องของระบบการไกล่เกลี่ยเชิงรับกับลักษณะของลูกหนี้ผู้บริโภคในคดีกู้ยืมเงินสินเชื่อส่วนบุคคลไม่มีหลักประกัน พบว่ายังมีข้อจำกัดทางกฎหมายที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการไกล่เกลี่ยคดีลักษณะดังกล่าวอีกสองประการดังนี้

2.2.1 ข้อจำกัดเรื่องเขตอำนาจของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

คดีผู้บริโภคสินเชื่อส่วนบุคคลไม่มีหลักประกันเป็นคดีผู้บริโภคประเภทหนึ่งตามนิยามในมาตรา 3(1) ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคที่มุ่งให้ความคุ้มครอง

แก่ผู้บริโภคผู้ถูกละเมิดสิทธิจากการใช้สินค้าและบริการ รวมถึง การที่ผู้ประกอบการไม่ส่งมอบสินค้าตามกำหนดเวลา (Vayuparb, 2016, pp. 44-45) อย่างไรก็ตาม คดีสินเชื่อส่วนบุคคลไม่มีหลักประกันมิได้ มีลักษณะเป็นคดีที่พิพาทเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคโดยตรง การไกล่เกลี่ย ก่อนฟ้องจึงไม่อยู่ภายใต้ขอบอำนาจสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจึงไม่มีอำนาจหน้าที่ในการรับเรื่อง ร้องทุกข์ตามมาตรา 20 (1) และไม่อยู่ภายใต้ขอบอำนาจหน้าที่ที่คณะกรรมการ คุ้มครองผู้บริโภคจะไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาทดังกล่าวได้ตามมาตรา 10 (1) (1/1)

2.2.2 ข้อจำกัดด้านคุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ย

คดีผู้บริโภคประเภทกู้ยืมเงิน ได้แก่ สินเชื่อส่วนบุคคลไม่มีหลักประกัน สินเชื่อเพื่ออุปโภคบริโภคหรือหนี้ครัวเรือน (Household Debt) หรือสินเชื่อเงินสดล่วงหน้า (Payday Loans) มีลักษณะเป็นการให้กู้ยืมเงินระยะสั้น มีอัตราดอกเบี้ยและเบี้ยปรับ ค่อนข้างสูง การคำนวณดอกเบี้ยค่อนข้างซับซ้อนเป็นการเฉพาะสำหรับ สินเชื่อประเภทนี้ตามระเบียบวิธีปฏิบัติและระบบธุรกิจธนาคารและสถาบัน การเงินต่างจากการคิดดอกเบี้ยการกู้ยืมเงินทั่วไป การไกล่เกลี่ยคดีผู้บริโภค ประเภทนี้ จึงต้องอาศัยผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการเงินที่มีประสบการณ์ และเข้าใจวิธีปฏิบัติทางการเงิน การธนาคาร รวมถึงกฎหมายและระเบียบ เฉพาะด้านการเงิน การธนาคาร และสินเชื่อ เพื่อดำเนินการไกล่เกลี่ยให้มี ประสิทธิภาพให้ได้มาซึ่งทางออกที่สามารถแก้ปัญหาข้อพิพาทได้อย่างเหมาะสม และระงับความขัดแย้งได้อย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม กลไกองค์กรบริหารจัดการการไกล่เกลี่ย ก่อนฟ้องในคดีกู้ยืมเงินประเภทนี้เป็นอยู่ในประเทศไทยยังคงต้องอาศัยผู้ไกล่เกลี่ยของศูนย์ไกล่เกลี่ยภาคประชาชน หรือผู้ประนีประนอมในศาลยุติธรรม ที่มีคุณสมบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับการไกล่เกลี่ยคดีแพ่ง

หรือพาณิชย์ทั่วไปที่ปฏิบัติหน้าที่ในลักษณะที่เป็นการอำนวยความสะดวกในการใกล้เคียงเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ คุณสมบัติและบทบาทหน้าที่ในลักษณะดังกล่าวจึงไม่เหมาะสมสำหรับคดีผู้บริโภคประเภทการกู้ยืมเงินที่มีลักษณะเฉพาะยิ่งกว่าคดีผู้บริโภคทั่วไป

2.3 การใกล้เคียงเชิงรุกกับคดีกู้ยืมเงินสินเชื่อส่วนบุคคล ไม่มีหลักประกัน

การใกล้เคียงเชิงรุก (Proactive Approach/Pre-active Approach) เป็นการใกล้เคียงรูปแบบหนึ่ง โดยในที่นี้หมายถึงการใกล้เคียงที่มีเจตนาแต่แรกหรือตั้งใจให้ได้ผลดีมิใช่เปลี่ยนแปลงหรือทำการปรับเปลี่ยนเมื่อเกิดปัญหาขึ้น โดยการหลีกเลี่ยงก่อนเพื่อมิให้เกิดข้อพิพาทหรือเป็นปัญหาหรือคดีมากกว่าที่จะรอให้ปัญหาเกิดขึ้นเป็นลักษณะ Proactive หรือโดยการควบคุมให้ได้ผลดีก่อนเข้าสู่การใกล้เคียงในลักษณะ Pre-active Approach ซึ่งหมายถึงการลงมือทำเพื่อเปลี่ยนแปลงตัวเอง หรือก่อนที่จะเกิดข้อพิพาท หรือก่อนเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้น แทนการสนองตอบหรือตอบรับปัญหาความขัดแย้งหรือข้อพิพาทที่เกิดขึ้นดังเช่นกรณีของประเทศญี่ปุ่น ที่มีการระงับข้อพิพาททางเลือกทางการเงินที่มีลักษณะพิเศษแบบใหม่ หรือที่เรียกว่า KinYū ADR (ICHIBA, 2022, Online) ที่มีกระบวนการที่รวดเร็วและยืดหยุ่น โดยมุ่งแก้ปัญหาทางการเงินโดยการรุกเข้าหาประชาชน โดยการให้การศึกษากับประชาชน และบริหารจัดการการระงับข้อพิพาทเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในลักษณะเชิงรุก เช่นเดียวกับกรณีบริษัทจัดการบริหารวางแผนหนี้ (National Debt Relief (NDR) องค์กรเอกชนที่ทำหน้าที่เป็นคนกลางในการใกล้เคียงเพื่อยุติการชำระหนี้ (Nicastro, 2020, Online)

ในกรณีของบริษัท NDR ในประเทศสหรัฐอเมริกา มุ่งแก้ปัญหาคดีผู้บริโภคประเภทการกู้ยืมเงินในลักษณะเชิงรุกเช่นเดียวกัน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการติดตามทวงถามเข้าหาลูกหนี้เพื่อการชำระหนี้ในลักษณะเชิงรุก (Pro-active Approach) โดยบริษัท NDR จะติดตามทวงหนี้

หรือตัวแทนผู้ประกอบการธุรกิจการเงิน พร้อมทั้งให้การศึกษา สร้างความเข้าใจให้แก่ผู้บริโภครู้และรับผิดชอบต่อการชำระหนี้ พร้อมทั้งไกล่เกลี่ยให้ลูกหนี้ร่วมกันวางแผนและเข้าสู่แผนการชำระหนี้ที่วางไว้ร่วมกัน โดยเน้นให้ลูกหนี้ผู้บริโภคลงมือทำการเปลี่ยนแปลงตัวเองก่อนที่จะเกิดข้อพิพาทหรือก่อนเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นซึ่งมีลักษณะเป็นการเร่งรุกชิงลงมือก่อน (Pre-active Approach) ด้วยการควบคุมค่าใช้จ่ายเพื่อตอบสนองการชำระหนี้ตามแผนที่วางไว้ ทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้แก่ปัญหานี้เสียด้วยตนเอง (Johnson, 2023, Online) ในขณะเดียวกันก็สร้างความเข้าใจให้แก่เจ้าหนี้เพื่อช่วยเหลือและให้อภัยลูกหนี้ผู้บริโภคแล้วยินยอมที่จะรับชำระหนี้ไม่เต็มตามจำนวนหนี้ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหนี้มากกว่าการปล่อยให้ลูกหนี้ผู้บริโภคลบหนี้ไม่ชำระหนี้ตามหลักการผ่อนปรนช่วยเหลือผู้บริโภค (Debt Forgiveness) ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวมีลักษณะใกล้เคียงกับการแก้ปัญหาหนี้สินเชื่อเพื่อการศึกษา (Federal Student AID) โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักสิทธิมนุษยชน ที่มองว่ามนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า การไกล่เกลี่ยเชิงรุกส่งผลกระทบต่อลูกหนี้ผู้บริโภคและเจ้าหนี้ดังต่อไปนี้

1. ผลกระทบต่อลูกหนี้ผู้บริโภค

การไกล่เกลี่ยตามหมายบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับมีลักษณะเชิงรุกเชิงรับผสมผสานกันไปตามขั้นตอนของการไกล่เกลี่ยหลังมีคำพิพากษา ซึ่งส่งผลกระทบเชิงบวกต่อลูกหนี้ผู้บริโภคซึ่งเป็นข้อดีหลายประการ ได้แก่ (1) ทำให้ลูกหนี้ผู้บริโภคราบลงหน้าว่าจะไม่มีที่อยู่ถูกขับไล่หรือถูกจับเพราะไม่ออกจากบ้านที่ถูกยึด หรือเงินเดือนประจำทุกเดือนจะถูกอายัดรวมเงินโบนัสในแต่ละปีด้วยตามหมายบังคับคดี (2) ส่งผลให้ลูกหนี้ผู้บริโภคสมัครใจร่วมกับกรมบังคับคดีแก้ปัญหาด้วยการไกล่เกลี่ยตามกฎหมายการบริหารจัดการการไกล่เกลี่ยที่กรมบังคับคดี

จัดเตรียมไว้ (3) ลูกหนี้ผู้บริโภคมีโอกาสที่จะเตรียมการและวางแผน แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนจากถูกบังคับให้ชำระหนี้ได้ล่วงหน้า (4) แม้จำต้อง ดิ้นรนขวนขวายหาทางออก ด้วยการยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยตามที่กรมบังคับคดี เสนอจัดเตรียมไว้ให้ตามระเบียบกรมบังคับคดี ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยฯ ก็ตาม และ (5) แต่ก็ส่งผลให้การไกล่เกลี่ยเชิงรับหลังรับหมายบังคับจะได้รับ การตอบสนองเป็นอย่างดีจากลูกหนี้ผู้บริโภคไปในตัวด้วย

2. ผลกระทบต่อเจ้าหนี้ผู้บริโภค

การที่ลูกหนี้ผู้บริโภคเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย ตามหมายบังคับในลักษณะเชิงรุกตามความหมายดังกล่าว ส่งผลเชิงบวก ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหนี้ผู้ประกอบการธุรกิจได้ กล่าวคือ (1) ช่วยป้องกัน ปัญหาการยักยักย่ำแย่ทรัพย์สินของลูกหนี้ผู้บริโภค (2) การไกล่เกลี่ย เชิงรุกเช่นนี้จะเริ่มจากและเกิดจากความสมัครใจฝ่ายลูกหนี้ผู้บริโภคเจ้าของ ปัญหาเอง และ (3) ลดค่าใช้จ่ายในการสืบทรัพย์สินของลูกหนี้ผู้บริโภคของเจ้าหนี้ ผู้ประกอบการธุรกิจการ โดยการไกล่เกลี่ยเชิงรุกลักษณะนี้ได้รับการตอบสนอง อย่างดีจากผู้ประกอบการธุรกิจการเงิน

ทั้งนี้ หากพิจารณาผลลัพธ์ของกระบวนการไกล่เกลี่ย ของกรมบังคับคดีของประเทศไทยที่ใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยเชิงรุก พบว่า กลไกดังกล่าวทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังจะเห็น ได้จากสถิติปริมาณผลสำเร็จที่รวมทุนทรัพย์และปริมาณจำนวนคดีผู้บริโภค ประเภทการกู้ยืมเงินในการไกล่เกลี่ยเชิงรับโดยศาลยุติธรรมเปรียบ เทียบกับการไกล่เกลี่ยเชิงรุกตามหมายบังคับนั้น ผลลัพธ์ที่ได้รับสวนทาง กับการจำนวนปริมาณคดีที่ลดลง โดยทุนทรัพย์การไกล่เกลี่ยสำเร็จ ของกรมบังคับคดีได้รับมากกว่าแม้จำนวนปริมาณน้อยกว่าซึ่งไม่สอดคล้อง กับการแก้ไขปัญหาหนี้เสียและหนี้ครัวเรือนในไทยดังสถิติหนี้ครัวเรือน ในปี 2565-2566 (Bank of Thailand, 2023, Online) ตามสถิติการไกล่เกลี่ย เชิงรับและเชิงรุกดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สถิติการไถ่เกลียในปีงบประมาณ 2564 – 2565 (ต.ค. 64 - ม.ค. 65)

ปีงบประมาณ	องค์กร	เข้าสู่ การ ไถ่เกลีย	ไถ่เกลียสำเร็จ		ร้อยละ ไถ่เกลีย สำเร็จ
		เรื่อง	เรื่อง	ทุนทรัพย์	
2564	ศาลยุติธรรม กรมบังคับคดี	58,507	51,910	23,974,982.41	88.72
		16,333	15,093	9,398,317,410.35	92.41
2565	กรมบังคับคดี (ต.ค. 64 - ม.ค. 65)	6,440	6,186	2,315,069,935.26	96.06

จากข้อมูลที่ผู้เขียนได้นำเสนอข้างต้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการไถ่เกลียเชิงรุกน่าจะเป็นกระบวนการที่เหมาะสมต่อการระงับข้อพิพาทในคดีผู้บริโภคประเภทการกู้ยืมเงินซึ่งสามารถแก้ปัญหานี้เสีย และสามารถแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของลูกหนี้ผู้บริโภคในประเทศไทยได้ในระดับหนึ่ง

บทสรุป

บทความนี้เสนอเพื่อให้ทุกฝ่ายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการไถ่เกลียทั้งภาครัฐและเอกชนผู้ประกอบการธุรกิจและสถาบันการเงินในไทยทุกฝ่ายพึงให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนสร้างจิตสำนึกแก่ลูกหนี้ผู้บริโภคมุ่งเน้นให้ลูกหนี้ผู้บริโภคตระหนักรู้เกิดจิตสำนึกให้มีความสำคัญรับผิดชอบในการชำระหนี้และวินัยทางการเงินเพื่อประโยชน์แก่ตนเองและสังคมโดยรวมในขณะเดียวกันก็ผ่อนปรนช่วยเหลือรับชำระหนี้อย่างเอื้อเฟื้อบนฐานความคิดเพื่อสิทธิในความเป็นมนุษย์ที่จะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันบนโลกนี้อย่างสุขสงบร่มเย็น โดยหาทางออกร่วมกันด้วยการไถ่เกลียเกลียประโยชน์แก่ทุกฝ่ายด้วย

“กระบวนการใกล้เคียงเพื่อประชาชน” มุ่งให้ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์เกื้อกูลกัน เกื้อกูลประโยชน์ตนพึงพอใจในประโยชน์ที่สมควรได้รับตามสภาพความเป็นจริง ในขณะนั้นตามแนวการใกล้เคียงยุติธรรมในตนเองลดละเลิกความต้องการ อยากได้ใครเป็นกิเลสส่วนตนลง เพื่อแก้ปัญหาหนี้เสียแก่ลูกหนี้ผู้บริโภค ประเภทการกู้ยืมเงินโดยเฉพาะหนี้สินเชื่อบุคคลการกู้ยืมไม่มีหลักประกัน และเสริมสร้างโครงสร้าง กระบวนการและระบบใกล้เคียงอย่างมีประสิทธิภาพ ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา พบว่า กระบวนการใกล้เคียงที่เป็นอยู่ของประเทศไทย ไม่เหมาะสมกับการแก้ปัญหาข้อพิพาททางการเงินในคดีสินเชื่อส่วนบุคคล ไม่มีหลักประกัน โดยผู้เขียนมีข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาระบบการใกล้เคียง ของประเทศไทยดังต่อไปนี้

1. เสริมสร้างและเพิ่มช่องทางพิเศษการใกล้เคียงสำหรับผู้บริโภคประเภทการกู้ยืมเงินสินเชื่อส่วนบุคคลไม่มีหลักประกัน ในลักษณะเชิงรุก

ส่งเสริมสนับสนุนการใกล้เคียงที่มีและเป็นอยู่เดิมระหว่าง ศาลยุติธรรมและกรมบังคับคดีร่วมกับธนาคารแห่งประเทศไทยและ ธนาคารพาณิชย์ให้ต่อเนื่องแข็งแกร่งมั่นคงขึ้น (Bank of Thailand, 2021, Online) ในลักษณะของการเพิ่มช่องทางพิเศษเป็นการเฉพาะหนี้ กู้ยืมเงินสินเชื่อสำหรับผู้บริโภคทั้งก่อนและหลังฟ้อง ตลอดจนถึงหลังมีคำพิพากษา โดยถือเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาสังคมเศรษฐกิจแห่งชาติโดยอาจร่วมกัน หน่วยงานบริหารจัดการการใกล้เคียง โดยเริ่มจากธนาคารของรัฐหรือสถาบันการเงิน เฉพาะกิจ อาทิ ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารอาคารสงเคราะห์ หรือธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และหน่วยงานรัฐ

ที่เกี่ยวข้อง อาทิ กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ดังต่อไปนี้

1.1 สร้างแรงจูงใจให้ลูกหนี้ผู้บริโภคเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยทางออกแก้หนี้เสีย

โดยการกำหนดมาตรการและแรงจูงใจเพื่อเพิ่มแรงจูงใจให้ลูกหนี้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเพื่อแก้ปัญหานี้เสียก่อนฟ้องและหลังฟ้อง ตลอดจนหลังศาลมีคำพิพากษาแล้ว โดยให้สิทธิประโยชน์ 3 ประการสำหรับลูกหนี้ที่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย กล่าวคือ (1) การขยายระยะเวลาการชำระหนี้ (2) การลดดอกเบี้ยหรือยกเว้นเบี้ยปรับ หรือไม่ต้องชำระดอกเบี้ยและเบี้ยปรับในกรณีที่ชำระหนี้เสียทั้งหมดได้ในคราวเดียวหรือสองคราวแล้วแต่ตกลง และ (3) ทรัพย์สินจะไม่ถูกยึดอายัด และขายทอดตลาดโดยมาตรการดังกล่าวข้างต้นถือเป็นการเพิ่มช่องทางพิเศษสำหรับการไกล่เกลี่ยคดีผู้บริโภคประเภทสินเชื่อส่วนบุคคลและหนี้ครัวเรือนอันมีลักษณะใกล้เคียงกับการระงับข้อพิพาททางเลือกทางการเงินที่มีลักษณะพิเศษแบบใหม่ในประเทศญี่ปุ่น

1.2 เสริมสร้างการไกล่เกลี่ยเชิงรุกควบคู่กับการไกล่เกลี่ยเชิงรับส่งเสริมและเสริมสร้างการไกล่เกลี่ยเชิงรุกตลอดทั่วทั้งกระบวนการควบคู่กับการไกล่เกลี่ยเชิงรับที่เป็นอยู่มี กล่าวคือ

1.2.1 คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจจะใช้ช่องทางพิเศษซึ่งเป็นการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องหรือหลังฟ้องในคดีผู้บริโภคประเภทการกู้ยืมเงิน โดยแรงจูงใจให้เห็นสิทธิประโยชน์ทั้ง 3 ประการข้างต้น ในการเข้าสู่กระบวนการดังกล่าวขึ้นอยู่ด้วยความพร้อมและสมัครใจ หรือ

1.2.2 อาจเป็นกรณีที่ลูกหนี้ผู้บริโภคต้องแสดงความประสงค์ด้วยการลงทะเบียนตามกลไกบริหารจัดการเชิงรับเช่นเดียวกับการยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องในคดีแพ่งและคดีผู้บริโภคทั่วไป หรือ

1.2.3 การไกล่เกลี่ยในทุกชั้นชั้นตอนหรือชั้นตอนสุดท้าย
หลังมีคำพิพากษาในระหว่างการบังคับคดีตามระเบียบกรมบังคับว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทฯ ที่บังคับใช้อยู่ โดยศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และสำนักงานบังคับคดีทั่วประเทศ 117 แห่งดำเนินการไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง ไม่เสียค่าใช้จ่าย หรือ

1.2.4 กรณีที่ลูกหนี้ผู้บริโภคมิได้เข้าสู่อการไกล่เกลี่ยตามช่องทางพิเศษ แต่ลูกหนี้ผู้บริโภคได้รับหนังสือติดตามทวงถามให้ชำระหนี้แล้ว ลูกหนี้ผู้บริโภคมิกับตัวแทนเจ้าหนี้ผู้ประกอบการธุรกิจสามารถแก้หนี้เสียกันเองได้ในลักษณะเชิงรุกที่ถูกรุกไล่ด้วยหนังสือติดตามทวงถามหรือการทวงถามด้วยท่าทีที่เป็นมิตร แก้ปัญหามิใช่อการข่มขู่คุกคาม (มาตรา 11 พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558) โดยตัวแทนเจ้าหนี้บริหารจัดการและวางแผนการชำระหนี้สร้างความรับผิดชอบให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามแผนบริหารจัดการหนี้เน้นให้ความช่วยเหลือผ่อนปรน (Debt Forgiveness/ Subsidiary) บนฐานความคิดสิทธิมนุษยชนเพื่อชีวิตที่ดีขึ้น (Human Right Based Mindset) ในลักษณะเช่นเดียวกับที่ NDR ในสหรัฐอเมริกาดำเนินการให้ลูกหนี้สามารถชำระหนี้ได้จริง ทั้งยังไม่เป็นการผลักภาระดอกเบี้ยและเบี้ยปรับให้เป็นภาระลูกหนี้ผู้บริโภค

1.3 ส่งเสริมคุ้มครองสิทธิของลูกหนี้ผู้บริโภคให้หลุดพ้นจากความจนบนฐานสิทธิมนุษยชน

ส่งเสริมและรณรงค์ให้บรรลู่เป้าหมายการไกล่เกลี่ยเพื่อลูกหนี้ผู้บริโภคหลุดพ้นจากกับดักความยากจนตามหลักสิทธิมนุษยชนเพื่อชีวิตและการดำรงชีวิตที่ดีในสังคมที่สงบร่มเย็น ตลอดจนส่งเสริมสิทธิประโยชน์ 3 ประการที่ลูกหนี้ผู้บริโภคได้รับ ทั้งนี้ การส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิดังกล่าว ยังคงไว้ซึ่งหลักสิทธิตามสัญญา และแผนการชำระหนี้สร้างความรับผิดชอบให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามแผนบริหารจัดการหนี้เน้นให้ความช่วยเหลือผ่อนปรนบนฐานความคิดสิทธิมนุษยชนเพื่อชีวิตที่ดีขึ้น ควบคู่กับการขยายระยะเวลา

การชำระหนี้ โดยที่ลูกหนี้ผู้บริโภคมักได้ประโยชน์ควบคู่ไปกับการที่เจ้าหนี้ผู้ประกอบการก็ยังคงได้ประโยชน์จากการคำนวณดอกเบี้ยตามระยะเวลาที่ขยายออกไป เพียงแต่ปรับตามวิธีคิดแบบเดิมเป็นอัตราดอกเบี้ยในอัตราดอกเบี้ยเพื่อการดำรงชีพเพื่อการหลุดพ้นกับดักความยากจนและการดำรงชีวิตความกินดีอยู่ดีตามหลักสิทธิมนุษยชนทางสังคม

นอกจากนี้ ยังเสริมสร้างการบรรลุเป้าหมายโดยส่งเสริมกลไกการบริหารจัดการการไกล่เกลี่ยเชิงรุกและเชิงรับควบคู่กันกับการสร้างจิตสำนึกในการชำระตามแผนการชำระหนี้อย่างเป็นระบบดังเช่นที่ NDR ดำเนินการในสหรัฐอเมริกาและมุ่งเน้นให้ลูกหนี้ผู้บริโภคหลบหนีน้อยลงเข้าสู่ระบบการไกล่เกลี่ยและการชำระหนี้ตามระบบการเงินมากขึ้นดังเช่นที่ NDR ดำเนินการในสหรัฐอเมริกา

1.4 ปรับเปลี่ยนคุณสมบัติและกลไกที่เกี่ยวกับคนกลางผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนีประนอมยอมความในคดีผู้บริโภค

เสนอให้มีการปรับแก้ไขคุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยและผู้ประนีประนอมยอมความ จากเดิมที่กำหนดคุณสมบัติที่เป็นเพียงผู้มีความรู้และประสบการณ์การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นสำคัญ³ โดยแก้ไขให้มีการกำหนดให้เป็นผู้มีความชำนาญหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องหรือเฉพาะด้านในสาขาต่าง ๆ หรือเป็นผู้มีความรู้ประสบการณ์เฉพาะด้านหรือเฉพาะเรื่อง ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับคดีผู้บริโภคเฉพาะเรื่องซึ่งจะช่วยให้สามารถหาทางออกและยุติความขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับกรณีข้อพิพาทที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะในคดีผู้บริโภคประเภทการกู้ยืมเงินสิน สิ้นเชื่อส่วนบุคคล

³ ข้อ 51 (2) และ (4) ของข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554, ข้อ 5 ก. (4) ของระเบียบกรมบังคับคดีว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2558, ข้อ 23 ก. (3) ของระเบียบกรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน พ.ศ. 2562 และ มาตรา 10 ก. (2) แห่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

ไม่มีหลักประกันที่มีลักษณะเฉพาะและต้องการผู้ใกล้เคียงที่มีความรู้เฉพาะด้านการเงิน

นอกจากการปรับเปลี่ยนคุณสมบัติของผู้ใกล้เคียงแล้ว การปรับแก้กลไกการใกล้เคียงโดยคนกลางลำพังเพียงคนเดียวให้เป็นรูปแบบของคณะกรรมการการใกล้เคียง โดยเฉพาะกรณีการใกล้เคียงในคดีผู้บริโภค ประเภทการกู้ยืมเงินสินเชื่อบุคคลไม่มีหลักประกัน ควรจะประกอบด้วยตัวแทนที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านการเกี่ยวกับการบริโภคประเภทการกู้ยืมเงินสินเชื่อเพื่อผู้บริโภค หรือผู้มีความรู้ความชำนาญในคดีผู้บริโภค และจากกลุ่มตัวแทนผู้บริโภคหรือคู่กรณีลูกหนี้ผู้บริโภค จากธนาคารหรือสถาบันการเงินคู่กรณี จากสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและนักกฎหมาย หรือศาลยุติธรรมประกอบกันไม่น้อยกว่าสามฝ่ายเป็นคณะกรรมการผู้ใกล้เคียงในคดีผู้บริโภคประเภทการกู้ยืมเงินสินเชื่อเพื่อผู้บริโภคหรือสินเชื่อส่วนบุคคลไม่มีหลักประกัน

2. ปรับแก้ไขเพิ่มเติมกฎกติกการใกล้เคียงที่เกี่ยวข้อง

นอกจากการส่งเสริมและเพิ่มช่องทางพิเศษของการใกล้เคียง ผู้เขียนเห็นว่าจำเป็นต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎกติกการการใกล้เคียงดังต่อไปนี้

2.1 แก้ไขเพิ่มเติมข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการใกล้เคียงก่อนพ.ศ. 2563 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใกล้เคียงก่อนในคดีผู้บริโภคประเภทการกู้ยืมเงินหรือสินเชื่อเพื่อผู้บริโภคหรือสินเชื่อส่วนบุคคลไม่มีหลักประกันก่อนยื่นฟ้องศาล โดยแก้ไขคุณสมบัติของคนกลางผู้ประนีประนอมตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการใกล้เคียงพ.ศ. 2554 ให้เป็นผู้มีประสบการณ์การใกล้เคียงในคดีผู้บริโภคและผู้ชำนาญการด้านสินเชื่อเพื่อผู้บริโภคหรือสินเชื่อส่วนบุคคลไม่มีหลักประกันหรือคดีผู้บริโภคประเภทการกู้ยืมเงินและคณะกรรมการใกล้เคียงไม่น้อยกว่าสามฝ่าย

2.2 ปรับแก้เพิ่มเติมระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ว่าด้วยหลักเกณฑ์การไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค พ.ศ. 2559 หรือออกระเบียบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติผู้ไกล่เกลี่ยในคดีผู้บริโภคเฉพาะเรื่องและผู้ชำนาญการด้านสินเชื่อเพื่อผู้บริโภคหรือสินเชื่อส่วนบุคคลไม่มีหลักประกันหรือคดีผู้บริโภคประเภทการกู้ยืมเงินและคณะกรรมการการไกล่เกลี่ยไม่น้อยกว่าสามฝ่าย

2.3 ปรับแก้เพิ่มเติมระเบียบกรมบังคับคดีว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2558 หรือออกระเบียบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติผู้ไกล่เกลี่ยในคดีผู้บริโภคเฉพาะเรื่องและผู้ชำนาญการด้านสินเชื่อเพื่อผู้บริโภคหรือสินเชื่อส่วนบุคคลไม่มีหลักประกันหรือคดีผู้บริโภคประเภทการกู้ยืมเงินและคณะกรรมการการไกล่เกลี่ยไม่น้อยกว่าสามฝ่าย

References

- Bank of Thailand. (2023). *Supervision of specialized financial institutions*. Retrieved June 30, 2023. <https://www.bot.or.th/th/our-roles/financial-institutions/sfi-supervisions.html> [In Thai]
- . (2021). *Credit card and personal loan debt reconciliation fair*. Retrieved November 20, 2020. <https://www.bot.or.th/th/news-and-media/news/news-20210213.html> [In Thai]
- Brams, S. (2016). *Game Theory Political Scientist Steven Brams on cooperative games, the Prisoner's Dilemma, and win-win solutions in our daily life*. Retrieved February 23, 2020. <https://serious-science.org/game-theory-7846>
- Colombo, G. F., & Shimizu, H. (2016). Litigation or Litigiousness? Explaining Japan's "Litigation Bubble" (2006-2010). In *Oxford University Comparative Law Forum*, 4, 1-25.
- ICHIBA, K. (2022). *KIN-YŪ ADR--A New ADR System in the Japanese Financial Industry*. Retrieved February 25, 2022. https://www.nishimura.com/sites/default/files/tractate_pdf/ja/jcaa_newsletter_ichiba.pdf
- Johnson, H. (2023). *National Debt Relief can help you settle your debts for less than you owe. National Debt Relief Review*. Retrieved August 16, 2023. <https://www.nerdwallet.com/article/finance/national-debt-relief-debt-settlement>

- Kenneth, C. (2009). *Mediation and Meditation: The Deeper Middle Way*. Retrieved January 20, 2017. <https://www.mediate.com/mediation-and-meditation-the-deeper-middle-way/>
- Menkel-Meadow, C. (2001). Aha? Is Creativity Possible in Legal Problem Solving and Teachable in Legal Education?. *Harvard Negotiation Law Review*, 6, 97-98, Retrieved December 5, 2017. <http://scholarship.law.georgetown.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1170&context=facpub>
- Nash, J. F. (1950). Equilibrium points in n-person games. *Proceedings of the national academy of sciences*, 36(1), 48-49.
- Nicastro, S. (2020). *National Debt Relief Review: Does Debt Settlement Work?*. Retrieved February 12, 2022. <https://www.nerdwallet.com/article/finance/national-debt-relief-debt-settlement>
- Ostrom, E. (2005). *Understanding Institutional Diversity*. Princeton University Press.
- Thanaboriboon, P. (2022). Mediation Concepts and Mediation Process for Consumer Cases of Loan in Thailand. *Dunlaphaha*, 69(1), 89-90 [In Thai]
- The Organization for Economic Cooperation and Development (OECD). (2018). *Household Debt*. Retrieved February 25, 2022. <https://www.oecd-ilibrary.org/content/data/f03b6469-en>

- Vayuparb, P. (2016). *Consumer Protection Procedure*. (3rd ed.).
Krung Siam Publishing Company Limited. [In Thai]
- Vitasek, K. (2017). *Using Game Theory to Create Win-Win
Supplier Agreements*. Retrieved February 23, 2020.
[https://www.linkedin.com/pulse/using-game-theory
-create-win-win-supplier-agreements-kate-vitasek](https://www.linkedin.com/pulse/using-game-theory-create-win-win-supplier-agreements-kate-vitasek)

การผสานปัญญาประดิษฐ์และกฎเกณฑ์ทางธุรกิจ เพื่อเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร¹

Integrating Artificial Intelligence and Business Regulations to Enhance Value in Culinary Cultural Tourism

(Received: October 24, 2023 Revised: January 1, 2024 Accepted: May 1, 2024)

ธีทัต ชวิศจินดา²

Thitit Chavisschinda

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารในเขตการท่องเที่ยวคลาสเตอร์ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัลและพลวัตของห่วงโซ่อุปทานที่มีความซับซ้อน โดยผู้ประกอบการและชุมชนในท้องถิ่นพบความท้าทายเมื่อพยายามใช้ประโยชน์จากการพัฒนาทางดิจิทัลที่ทันสมัย พบข้อจำกัดความรู้ด้านกฎระเบียบและเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องซึ่งสิ่งเหล่านี้ขัดขวางความสามารถในการรักษาความได้เปรียบในการแข่งขันในตลาด การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปรับใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) และกฎเกณฑ์ทางธุรกิจเพื่อปรับปรุงและ

¹บทความวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “การปรับใช้ปัญญาประดิษฐ์และกฎเกณฑ์ทางธุรกิจเพื่อเพิ่มมูลค่าห่วงโซ่อุปทานดิจิทัลกลุ่มผู้ประกอบการท้องถิ่นและชุมชนในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก” งบประมาณ ววน. ประเภท Fundamental Fund ประจำปีงบประมาณ 2566 สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.)

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. และผู้อำนวยการศูนย์กฎหมายเพื่อการพัฒนา คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ E-mail: thitit.gsl@gmail.com

เพิ่มประสิทธิภาพแก่ผู้ประกอบการและชุมชนในท้องถิ่นในห่วงโซ่อุปทานดิจิทัลในภาคธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร การวิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานโดยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ และใช้การสำรวจและการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ประกอบการในท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ตั้งอยู่เขตการท่องเที่ยวคลัสเตอร์ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดชลบุรี จังหวัดจันทบุรี จังหวัดระยอง และจังหวัดตราด

ผลการวิจัย พบว่า มีแนวโน้มเชิงบวกของการปรับใช้ปัญญาประดิษฐ์ต่อการเพิ่มประสิทธิภาพ การตอบสนองและการปรับตัวในห่วงโซ่อุปทานดิจิทัลในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร กล่าวคือ พบการวิเคราะห์ข้อมูลแบบเรียลไทม์ การประเมินความต้องการของกลุ่มลูกค้า การตอบลูกค้าด้วยปัญญาประดิษฐ์ การวิเคราะห์คุณค่าอาหาร การจัดทำภาพ จำแนกรูปภาพ และรายการอาหาร เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังพบช่องว่างทางกฎหมายและกฎระเบียบที่เข้มงวดซึ่งเป็นดาบสองคม เป็นข้อจำกัดและอุปสรรคในการปฏิบัติตามกรอบจริยธรรมและมาตรฐานที่ส่งต่อการยับยั้งนวัตกรรม

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงการพัฒนาที่จำเป็นเพื่อจัดสมดุลทางนิเวศระหว่างกรอบกฎเกณฑ์การกำกับดูแลที่ส่งเสริมนวัตกรรมและการคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยได้เสนอการจัดฝึกอบรม “การปรับใช้ปัญญาประดิษฐ์และกฎระเบียบทางธุรกิจในอนาคตสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร” แก่ผู้ประกอบการและชุมชนท้องถิ่น และเสนอแนะแนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าถึงเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการในท้องถิ่นให้สามารถใช้ประโยชน์จากปัญญาประดิษฐ์ในการเพิ่มมูลค่าและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของชุมชน งานวิจัยได้จัดทำข้อเสนอแนะโดยเสนอการวิจัยทางกฎหมายในอนาคต รูปแบบ BCG และการวิจัยเชิงนโยบายเพื่อมุ่งให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจแบบครอบคลุม

ยั่งยืน และแบบบูรณาการทางเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมอาหารต่อไป

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร ปัญญาประดิษฐ์
กฎเกณฑ์ทางธุรกิจ ห่วงโซ่อุปทานดิจิทัล ผู้ประกอบการท้องถิ่น

Abstract

Gastronomy tourism within the coastal tourism clusters of Eastern Thailand has been significantly affected by digital transformation and the complex dynamics of the supply chain. Local entrepreneurs and communities face challenges in leveraging modern digital advancements due to limited knowledge of relevant regulations and technologies, which hampers their ability to maintain a competitive edge in the market. This study aims to explore the application of Artificial Intelligence (AI) and business regulations to enhance and optimize efficiency for local entrepreneurs and communities within the digital supply chain of the gastronomy tourism sector.

A mixed-methods research design was employed, integrating both qualitative and quantitative data collection techniques. Surveys and interviews were conducted with local entrepreneurs and regulatory authorities in the coastal tourism clusters of Chonburi, Chanthaburi, Rayong, and Trat.

The findings indicate a positive impact of AI applications on the efficiency, responsiveness, and adaptability of the digital supply chain in gastronomy tourism. This includes real-time data analysis, demand forecasting, customer response automation, food value analysis, image preparation, and menu categorization. However, stringent regulations were identified as double-edged swords—they are necessary for ethical compliance and standardization but often restrict innovation.

The research highlights the need for developing a balanced ecosystem by advocating for regulatory frameworks that promote innovation while protecting stakeholder interests. It suggests implementing customized training programs on “The Application of AI and Business Regulations in the Gastronomy Industry” for local entrepreneurs and communities. Furthermore, fostering public-private partnerships can enhance access to AI technology, enabling local entrepreneurs to leverage AI for increasing economic benefits within their communities. This study provides recommendations for future legal research, the BCG model, and policy development aimed at achieving inclusive, sustainable, and technologically integrated growth in the gastronomy tourism industry.

Keywords: Gastronomy Tourism, Artificial Intelligence, Business Regulations, Digital Supply Chain, Local Entrepreneurs.

บทนำ

อาหารเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการเดินทางท่องเที่ยว ปัจจุบันเกิดการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่เรียกว่า “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร และการส่งผ่านวัฒนธรรมการกิน” (การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร) โดยรูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าวถือได้ว่าเป็นเครื่องมือของการพัฒนาระบบอาหารท้องถิ่น โดยเกิดการปฏิบัติการทางอาหารและนำสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทำให้เกิดการจ้างงานในท้องถิ่น เกิดการส่งเสริมการมีส่วนร่วม การบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่น และชุมชน

ที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2564 กำหนดเป้าหมายยกระดับศักยภาพการแข่งขันด้านเศรษฐกิจของประเทศผ่านการปรับโครงสร้างการผลิตภายใต้แผนการพัฒนาเศรษฐกิจประเทศไทย 4.0 โดยส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารร่วมกับการสัมผัสประสบการณ์และบรรยากาศท้องถิ่นและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อีกทั้งประเทศไทยยังรับบทบาทเป็นผู้ประสานงานหลักในการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารแห่งอาเซียน เพื่อทำให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารอย่างเป็นระบบ และส่งเสริมการประกอบอาชีพของชุมชนท้องถิ่นเพื่อมุ่งนำไปสู่การสร้างสรรคการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารในแนวทางแห่งความยั่งยืน จากทิศทางนโยบายดังกล่าวทำให้เห็นว่รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารถือเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างรายได้และพัฒนาชุมชนและระบบเศรษฐกิจของไทย

แม้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารของประเทศไทยจะพัฒนามาแล้วในระดับหนึ่ง แต่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารที่ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์กับกฎเกณฑ์ธุรกิจและการจัดการห่วงโซ่คุณค่า

ดิจิทัลในธุรกิจและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร โดยเฉพาะในพื้นที่ศักยภาพสูงอย่างเช่นพื้นที่การท่องเที่ยวชายฝั่งตะวันออกยังไม่ได้มีการกล่าวถึงมากนัก ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าที่ผ่านมาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารจะเน้นไปในลักษณะของการวางรากฐานชุมชน การสร้างเรื่องราวอาหาร โดยเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและกิจกรรมวัฒนธรรมของชุมชน และเรียนรู้ประวัติอาหารและชุมชน โดยมีลักษณะต่างชุมชนต่างแข่งขันกัน แต่ขาดลักษณะการบูรณาการและการบริหารจัดการห่วงโซ่คุณค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร และโซ่อุปทานดิจิทัล ทำให้เห็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารซ้ำซ้อน และยังพัฒนาไม่ได้อย่างเต็มที่เท่าที่ควร ที่สำคัญผู้ประกอบการและชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ความรู้เรื่องเทคโนโลยีและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการพัฒนาและส่งเสริมธุรกิจและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารในพื้นที่

บทความวิจัยฉบับนี้มุ่งนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และกฎเกณฑ์ทางธุรกิจเพื่อจัดการและเพิ่มมูลค่าโซ่อุปทานดิจิทัลในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารในพื้นที่นาร่อง ได้แก่ กลุ่มจังหวัดคลัสเตอร์ชายฝั่งทะเลตะวันออก (จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด) โดยพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ศูนย์กลางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์โดยแบ่งออกเป็น 3 ข้อหลัก คือ

1. ศึกษาแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านอาหาร การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร แนวคิดการปรับใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และการจัดการห่วงโซ่อุปทานดิจิทัลในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารในพื้นที่การท่องเที่ยวคลัสเตอร์ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก

2. สำรวจปัญหา ความต้องการ และภาพรวมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารพื้นถิ่น เพื่อวิเคราะห์ความท้าทาย ความต้องการ เป้าหมาย และทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารของผู้ประกอบการและชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี และการจัดการห่วงโซ่คุณค่าดิจิทัลเพื่อเตรียมพร้อมกับการออกแบบช่องทางการเพิ่มมูลค่าและการส่งเสริมศักยภาพการแข่งขัน

3. ออกแบบหลักสูตร กิจกรรม และจัดฝึกอบรมเตรียมความพร้อมผู้ประกอบการท้องถิ่นและชุมชนในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์กับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร โดยให้ผู้เข้าร่วมอบรมมีความรู้ความเข้าใจ สามารถปรับใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และกฎเกณฑ์ทางธุรกิจ เพื่อจัดการห่วงโซ่อุปทานดิจิทัลในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารพื้นถิ่นในพื้นที่ของตนเองได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานโดยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ และใช้การสำรวจและการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ประกอบการในท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ตั้งอยู่เขตการท่องเที่ยวคลัสเตอร์ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของประเทศไทย โดยแบ่งกลุ่มเป้าหมาย ออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ **กลุ่มที่หนึ่ง** ผู้ประกอบการท้องถิ่นและชุมชนธุรกิจอาหาร ในเขตพื้นที่คลัสเตอร์ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก (จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดตราด) โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยในครั้งนี้จำนวน 200 ตัวอย่าง และ **กลุ่มที่สอง** ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการใช้การปรับใช้ปัญญาประดิษฐ์และกฎเกณฑ์ทางธุรกิจเพื่อเพิ่มมูลค่าห่วงโซ่อุปทานดิจิทัลกลุ่มผู้ประกอบการท้องถิ่นและชุมชนในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร จำนวน 25 ท่าน การตรวจสอบคุณภาพและความถูกต้องทำได้โดยการตรวจสอบด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยตรวจสอบแหล่งที่มา

ของข้อมูลจากหลายแหล่ง ประกอบไปด้วยข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ประกอบการ ชุมชนและชาวบ้าน และข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ การเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยนำข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสารงานวิจัย จากการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ประกอบการชุมชนและชาวบ้าน ข้อมูลการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างมาศึกษา และวิเคราะห์ตามกระบวนการของงานวิจัยเชิงคุณภาพ กล่าวคือ วิเคราะห์ถึงประเด็นที่สำคัญจากการสัมภาษณ์ (Major themes) จากนั้นนำข้อมูลประเด็นสำคัญมาแยกเป็นประเด็นย่อย (Sub-themes) และหัวข้อย่อย (Categories) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จากภาพรวมไปจนถึงวิเคราะห์ถึงประเด็นย่อย และนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการเชิงบรรยาย (Descriptive Research)

ผลการวิจัย

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยโดยก่อนสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในปี 2562 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้สร้างรายได้ให้แก่ประเทศมากถึง 3 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 17.8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP) ทั้งยังช่วยกระตุ้นให้เกิดการจ้างงานภายในประเทศ โดยในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ส่งผลกระทบโดยตรงต่อธุรกิจการท่องเที่ยวและเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เศรษฐกิจไทยหดตัวลงอย่างต่อเนื่อง (Jantharachit et al., 2022, Online) อย่างไรก็ตาม การแพร่ระบาดครั้งดังกล่าวได้กลายเป็นตัวเร่งที่ทำให้ผู้คนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่วิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ที่เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิต ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ภาคธุรกิจต้องปรับตัวตามกระแสความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากเทคโนโลยี (Digital Disruption)

และทำให้ธุรกิจทุกภาคส่วนรวมถึงธุรกิจการท่องเที่ยวจำต้องนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ (Mahapornprajak, 2021, Online) โดยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในเทคโนโลยีที่เริ่มมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อนึ่ง ผลการศึกษาเรื่อง “AI in Gastronomic Tourism” ได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ต่อการสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร

จากการศึกษา พบว่า เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ถือเป็นเครื่องมือที่สามารถเพิ่มขีดความสามารถ ในการแข่งขันให้แก่ภาคธุรกิจ ในอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารในกลุ่มคลัสเตอร์ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ของประเทศไทยได้ โดยมีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยแนวคิดและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ดังนี้

1.1 นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย บทบาทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารกับการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมอาหารที่มีชื่อเสียงของประเทศไทย ด้วยเหตุนี้ จึงได้มีการกำหนดให้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารร่วมกับการขับเคลื่อนการพัฒนากิจกรรมวิถีการผลิตของภาคการเกษตรเอาไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (Artharn & Jaroenwisan, 2022) อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่สอดคล้องกับความสามารถของแหล่งท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดปัญหาการท่องเที่ยวแบบกระจุกตัวและเกินขนาดซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต อัตลักษณ์

วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวด้วยปัญหาที่ได้กล่าว จึงได้มีการปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมภายใต้ยุทธศาสตร์โมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน หรือนโยบายเศรษฐกิจแบบ BCG (Bio Circular Green Economy) (The National Science and Technology Development Agency, 2020, Online) ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาประเทศในด้านสังคม เศรษฐกิจ ควบคู่กับการรักษาสีเขียวอย่างยั่งยืนเป็นรูปธรรมเพื่อให้ประเทศไทยสามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals)

1.2 แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารกับการพัฒนาเศรษฐกิจระดับท้องถิ่น

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารเป็นการท่องเที่ยวที่ผสมผสานการท่องเที่ยวเข้ากับเอกลักษณ์เฉพาะของทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยวผ่านการลิ้มรสอาหาร โดย Ellis et al. (2019, p. 250) ได้กล่าวว่า กิจกรรมเกี่ยวกับอาหารจะเป็นตัวแปรที่กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวที่ให้นิยามแตกต่างกันออกไป เช่น การท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ศาสตร์การประกอบอาหาร (Culinary Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อบริโภคอาหารและเครื่องดื่มชั้นเลิศ (Gourmet Tourism) หรือการท่องเที่ยววัฒนธรรมการกิน (Gastronomic Tourism) ซึ่งกิจกรรมที่เกี่ยวกับอาหารต่างมีส่วนสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเดินทางเพื่อหาประสบการณ์อาหารจากแหล่งวัตถุดิบ (Hall & Sharples, 2003, p.10) จึงกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงนักท่องเที่ยวเข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่นได้โดยตรงผ่านกระบวนการผลิตและบริโภคอาหารอันถือเป็นการเพิ่มมูลค่าของโครงสร้างย่อยของระบบเศรษฐกิจที่นำไปสู่การจ้างงานในหน่วยผลิตย่อยที่มีความเกี่ยวข้อง (Artharn & Jaroenwisan, 2022)

Scarpato (2000 p. 88) ได้กล่าวถึงบทบาทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารกับการสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่นเอาไว้ 3 ประการ ประการแรก แหล่งผลิตอาหารมีความสอดคล้องกับระบบนิเวศของชุมชน ประการที่สอง ความสามารถในการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมในกระบวนการผลิตและการบริโภคอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น และประการสุดท้าย การท่องเที่ยวช่วยยกระดับเพิ่มรายได้ให้กับท้องถิ่น และก่อให้เกิดอาชีพใหม่ให้แก่ผู้คนในแหล่งชุมชน

1.3 คลัสเตอร์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร (Gastronomy Tourism Cluster)

Quan & Wang (2004) ได้กล่าวถึงบทบาทของอาหารในมิติด้านการท่องเที่ยว ในฐานะที่เป็นปัจจัยสนับสนุนการบริโภคของผู้คนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ทั้งยังมีส่วนในการสร้างอาชีพให้แก่ท้องถิ่น และเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่ช่วยในการโฆษณาประชาสัมพันธ์อัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวอีกประการหนึ่ง ทั้งนี้ หากพิจารณาในด้านหน่วยธุรกิจ พบว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารสามารถเชื่อมโยง 3 หน่วยธุรกิจเข้าด้วยกัน ได้แก่ (1) หน่วยธุรกิจภาคการเกษตรและวัตถุดิบตามระบบนิเวศท้องถิ่น (2) หน่วยธุรกิจบริการอาหาร และ (3) หน่วยธุรกิจการท่องเที่ยว (Smith & Xiao, 2008, pp. 289-290) ด้วยเหตุนี้ Andersson et al. (2017, pp. 4-5) จึงได้เสนอให้มีการสนับสนุนการท่องเที่ยวอาหารเป็นคลัสเตอร์หน่วยธุรกิจของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารทั้งหมดเข้าด้วยกันเพื่อเป้าหมาย 6 ประการ ได้แก่ (1) ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจด้านอาหาร (2) ส่งเสริมชีพพลายเออร์จากท้องถิ่น (3) สนับสนุนการสร้างแบรนด์อาหารของชาติ (4) ขยายตลาดธุรกิจอาหาร (5) สร้างเครือข่ายในห่วงโซ่คุณค่า และ (6) พัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว

2. ภาพรวมของพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์รูปแบบหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดหลังสมัยใหม่ (Post-Modern) ที่มีลักษณะเป็นการผสมผสานระหว่างการท่องเที่ยวเดินทางและการค้นหาความแท้จริง เรียบง่ายที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิต รวมถึงการชื่นชมอาหารและเครื่องดื่มที่สะท้อนเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวอันถือได้ว่าเป็นการส่งผ่านวัฒนธรรมที่จะนำไปสู่การแสวงหาทางออกใหม่ให้กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยกรณีของประเทศไทย นอกจากแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามและทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์แล้ว วัฒนธรรมอาหารยังเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชม ด้วยเหตุนี้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารจึงกลายเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมอยู่ในประเทศไทย (Bangkok Bank, 2019, Online)

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ทราบถึงบริบทและความพร้อมของพื้นที่เป้าหมายในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และกฎเกณฑ์ทางธุรกิจเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและเตรียมความพร้อมสำหรับภาคธุรกิจในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงภาพรวมการท่องเที่ยวของพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวคลัสเตอร์ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ได้แก่ พื้นที่จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด

2.1 ภาพรวมการท่องเที่ยวของพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเป็นหนึ่งในแผนงานย่อยภายใต้แผนการพัฒนาพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแผนปฏิบัติ

ในการดำเนินการในช่วงปี พ.ศ. 2560 - 2564 ให้สามารถบรรลุเป้าหมายในการยกระดับการท่องเที่ยวในพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง ส่งการท่องเที่ยวระดับโลกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มที่รายได้สูงและกลุ่มเชิงสุขภาพ โดยมี แพทย์ สัตว์หีบ และระยองเป็นวงแหวนการท่องเที่ยวหลัก ขยายสู่ฉะเชิงเทราซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และขยายสู่แหล่งท่องเที่ยวอื่น เพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้ประชาชนในพื้นที่ให้สูงขึ้น จึงถือได้ว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งท่องเที่ยวยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ

เมื่อพิจารณาด้านศักยภาพการท่องเที่ยว พบว่าการเติบโตมีอัตราการขยายโตและเติบโตอย่างต่อเนื่อง (EEC Policy Committee, 2018, Online) อันเป็นผลมาจากศักยภาพของพื้นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเป็นจำนวนมากและมีความหลากหลาย อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมการเติบโตของการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ดังกล่าว ได้แก่ อุตสาหกรรมอาหาร ดังจะเห็นได้จากสัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านอาหารและเครื่องดื่มเทียบกับค่าใช้จ่ายรวมของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีแนวโน้มสูงขึ้นจากร้อยละ 18.7 ในปี พ.ศ. 2555 ได้เพิ่มขึ้นมาร้อยละ 21.2 ในปี พ.ศ.2562

2.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารในเขตพัฒนาการท่องเที่ยว คลัสเตอร์ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก

Sitthikan (2022, Online) ได้กล่าวถึงปัจจัยสนับสนุนที่ทำให้อุตสาหกรรมอาหารในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของประเทศไทยภายหลังการเปิดประเทศเอาไว้ 3 ประการ ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านความรู้ของนักท่องเที่ยวที่มีต่ออาหารท้องถิ่น ดังจะเห็นได้จากการสำรวจของ CNN Travel (2021, Online) ที่จัดให้ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีอาหารที่ดีที่สุดในโลก (2) ความสัมพันธ์ระหว่างอาหารท้องถิ่นกับการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ โดย Sitthikan (2022, Online) ได้สรุปผลการประเมินมูลค่า

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2570 ว่าจะมีมูลค่าสูงถึง 8 แสนล้านบาท และมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 10.6 ต่อปี และ (3) ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างอาหารท้องถิ่นกับ การท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยผลการศึกษาของ Skift Research (2019, Online) พบว่า ผู้บริโภคมีความต้องการที่จะรับประทานและเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารในท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องในพื้นที่นั้นได้รับประโยชน์ไปด้วย

เมื่อพิจารณาบริบทของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ประกอบกับปัจจัยการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร ดังที่ได้กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวท้องถิ่นจึงมีบทบาทและความสำคัญในการที่จะช่วยยกระดับและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ซึ่งจะเป็นผลดีต่ออุตสาหกรรมอาหารและการท่องเที่ยวโดยรวมของประเทศไทย ทั้งยังช่วยหนุนการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการจ้างงาน และช่วยกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น

หากพิจารณานโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารในจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด พบว่า ทั้ง 4 จังหวัดมีแนวทางการขับเคลื่อนและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและวิถีชุมชนอันเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ อาทิ การที่นำวัฒนธรรมอาหารมาใช้เป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ทั้งยังจัดให้มีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เรียนรู้วิถีชุมชนที่นำเสนอประสบการณ์การท่องเที่ยวผ่านการสัมผัสวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น อาหารพื้นบ้าน และเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังที่ปรากฏในจังหวัดชลบุรีและจังหวัดระยอง หรือ กรณีของจังหวัดจันทบุรี ที่วัฒนธรรมอาหารที่โดดเด่น สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของจังหวัด (Tagong & Apichayakul, 2023) หากพิจารณาข้อมูลรายได้จากการท่องเที่ยวของธุรกิจโรงแรมและร้านอาหารในปี พ.ศ. 2562 พบว่า มีมูลค่าสูงถึง 1,322 ล้านบาท

โดยปัจจุบันมีการกำหนดแนวทางทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารภายใต้แคมเปญ “Living Room of the East ห้องนั่งเล่นแห่งบูรพา” เพื่อนำเสนอประสบการณ์การท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์ของพื้นที่ ผ่าน “HAPPY MODEL” ด้วยแนวคิด “กินดี - อยู่ดี - ออกกำลังกายดี - แบ่งปันดี” ทั้งยังมีความพยายามที่จะผลักดันเข้าสู่โครงการการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของ UNESCO (City of Creative Gastronomy) เป็นต้น

3. แนวคิดห่วงโซ่คุณค่าและห่วงโซ่อุปทานดิจิทัลกับธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารเป็นการนำเสนอประสบการณ์การท่องเที่ยวผ่านการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นโดยการเยี่ยมชมสถานที่หรือเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงวัฒนธรรมและเรื่องราวที่ถูกถ่ายทอดผ่านอาหาร ด้วยเหตุนี้ คุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารจึงได้จำกัดแต่เฉพาะรสชาติของอาหาร แต่ยังรวมถึงการถ่ายทอดอัตลักษณ์ และความโดดเด่นของท้องถิ่นเพื่อสร้างประสบการณ์การบริโภค (Kesimoğlu, 2015, pp. 71-92) หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการบริโภคเชิงวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม การเพิ่มมูลค่าให้แก่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือและเกื้อกูลกันของหลายภาคส่วน ดังนั้น ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับแนวคิดการจัดการห่วงโซ่อุปทานและการยกระดับห่วงโซ่คุณค่าในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารดังนี้

3.1 ห่วงโซ่อุปทาน

ห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) หมายถึง กระบวนการเชื่อมโยงการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า เพื่อให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด นับตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ รวมไปถึงขั้นตอนทุกขั้นตอนที่มีผลต่อการตอบสนองความต้องการของลูกค้า (Chopra & Meindl, 2007, pp. 13-14) ประกอบด้วยผู้ส่งมอบ (Suppliers) โรงงานผู้ผลิต

(Manufactures) ศูนย์กระจายสินค้าหรือร้านค้าย่อย (Distribution Centers or Retailers) และลูกค้าหรือผู้บริโภค (Customers) โดยในห่วงโซ่อุปทาน จะเกิดการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร สินค้าและเงินทุน ซึ่งจะอยู่ระหว่าง ขั้นตอนในแต่ละกระบวนการที่เกี่ยวข้องต่อการตอบสนองต่อความพึงพอใจ ของลูกค้า

เมื่อพิจารณาลักษณะของห่วงโซ่อุปทานจะเห็นได้ว่ามีวัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มมูลค่าหรือผลกำไรให้มากที่สุด โดยเป็นการสร้างความแตกต่าง ระหว่างรายรับที่ได้จากลูกค้าและต้นทุนโดยรวมของห่วงโซ่อุปทาน (Chopra & Meindl, 2007, pp.15-16) อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันพบว่าเทคโนโลยีดิจิทัล ได้เข้ามามีบทบาทอย่างยิ่งต่อผู้บริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่ออิทธิพล ของสมาร์ทโฟน ระบบอินเทอร์เน็ต และสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ดังนั้น ภาคธุรกิจจึงต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารห่วงโซ่อุปทาน ทั้งยังมีส่วนสำคัญ ในการเร่งให้เกิดการยกระดับห่วงโซ่อุปทานสู่ดิจิทัล

ห่วงโซ่อุปทานดิจิทัล (Digital Supply Chain) หมายถึง กระบวนการที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและข้อมูลเชิงลึกมาปรับใช้กับกระบวนการ ในแต่ละขั้นตอนในห่วงโซ่อุปทาน โดยการจัดการจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Managements) ที่มีลักษณะเป็นการบริหารจัดการมูลค่าและต้นทุน ตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทานอย่างเป็นเครือข่าย (Transform Digital Supply Chain Into Digital Supply Networks) เกิดการรวมและใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการ เกิดการปรับปรุงกระบวนการและการทำงาน ร่วมกัน เกิดความโปร่งใส สามารถตรวจสอบ ติดตาม และสามารถคาดการณ์ ความต้องการได้ด้วยฐานข้อมูลเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน จึงกล่าวได้ว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในห่วงโซ่อุปทานจะสามารถช่วยยกระดับการจัดการ ความสัมพันธ์ในห่วงโซ่อุปทานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (Abby, 2022, Online) ซึ่งแตกต่างจากห่วงโซ่อุปทานโดยทั่วไป

ในขณะที่ห่วงโซ่อุปทานโดยทั่วไปจะมีลักษณะเป็น การเชื่อมโยงการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า เพื่อให้เกิดความพึงพอใจของผู้บริโภคในลักษณะที่เป็นเส้นตรง โดยแต่ละ กระบวนการในห่วงโซ่จะต้องพึ่งพากระบวนการก่อนหน้า ดังนั้น หากมีความขัดข้อง ในกระบวนการใดกระบวนการหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจ ของลูกค้าอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ในทางตรงกันข้าม ห่วงโซ่อุปทานดิจิทัล จะช่วยให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของกิจกรรมในแต่ละกระบวนการภายในห่วงโซ่ ได้ชัดเจน โดยทำลายกำแพงความสัมพันธ์เส้นตรงของห่วงโซ่อุปทาน แบบเดิมเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงแบบบูรณาการ ทั้งนี้ ความเชื่อมโยงดังกล่าว จะช่วยให้ธุรกิจสามารถพิจารณาประสิทธิภาพของแต่ละส่วนในห่วงโซ่ ทั้งยังระบุความต้องการของลูกค้าได้อย่างเรียลไทม์จะช่วยยกระดับ การบริหารความสัมพันธ์ในแต่ละส่วนของโซ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการรวบรวม (Collect) ติดตาม (Monitor) และวิเคราะห์ข้อมูล (Analyze Data) (Abby, 2022, Online)

3.2 ห่วงโซ่คุณค่า

ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) เป็นแนวคิดที่ทำให้เข้าใจ ถึงบทบาทและความสำคัญของแต่ละหน่วยงานปฏิบัติว่าจะมีส่วนช่วย ในการสร้างคุณค่าให้เกิดแก่ลูกค้า โดยจะประเมินคุณค่าจากการพิจารณาว่า ผู้บริโภคยินยอมที่จะจ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการขององค์กรธุรกิจ โดย Michael E. Porter ได้เสนอแบบจำลองห่วงโซ่คุณค่าโดยให้ความสำคัญ กับกิจกรรมในโซ่คุณค่าของแต่ละหน่วยธุรกิจ นับแต่การจัดหาแหล่งวัตถุดิบ การแปรรูป จนถึงการส่งมอบสินค้าและบริการให้แก่ลูกค้า (Chotsopanon et al., 2020, pp. 61-63) โดยจะมีการวิเคราะห์มูลค่าเพิ่มที่เกิดขึ้น ในแต่ละขั้นตอน หรือกิจกรรมซึ่งจะมีส่วนช่วยในการกำหนดราคาและแสดงให้เห็นถึง ความแตกต่างเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและการสร้างคุณค่า ของสินค้าหรือบริการ ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่าห่วงโซ่คุณค่าเป็นการเชื่อมโยง

กิจกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่ม (Value-Creation Activities) และเกิดการเชื่อมโยงกับคู่ค้าในโซ่อุปทานด้วยกันเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจ

การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการออกแบบและวางแผนในองค์กรธุรกิจเพื่อให้กลุ่มลูกค้าเป้าหมายได้รับสินค้าตรงตามความต้องการและรู้สึกคุ้มค่าที่จะต้องจ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการดังกล่าว ทั้งนี้ ส่วนที่มีความสำคัญที่สุดในการเพิ่มมูลค่าให้แก่การค้าหรือบริการ ได้แก่ การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าเพื่อให้องค์กรธุรกิจสามารถระบุคุณค่าที่ลูกค้าต้องการได้อย่างถูกต้องซึ่งจะช่วยให้สามารถคิดค้นวิธีที่จะสามารถเพิ่มความคุ้มค่าให้แก่การค้าและบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังช่วยให้ผู้ประกอบการได้เห็นถึงความเชื่อมโยงในแต่ละห่วงโซ่คุณค่า อันจะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถพัฒนาต่อยอดไปสู่การบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 แนวคิดการจัดการห่วงโซ่อุปทานและยกระดับห่วงโซ่คุณค่าในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร

การจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain Management: SCM) หมายถึง การวางแผนการดำเนินงาน การควบคุมและการปรับปรุงโดยการทำงานร่วมกัน (Collaboration) ระหว่างกลุ่มผู้สร้างคุณค่าในโซ่อุปทาน เพื่อให้การดำเนินการในโซ่อุปทานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เมื่อมีการแบ่งหน้าที่งานกันทำตามความสามารถจนเกิดเป็นโซ่อุปทานแล้ว กลุ่มผู้สร้างคุณค่าต้องวางแผนร่วมกันจนเกิดเป็นข้อตกลง หรือแผนงานร่วมกันเพื่อนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องกันเป็นกิจกรรมโลจิสติกส์และกิจกรรมการผลิตในแต่ละกระบวนการ โดยมีการวางแผนการดำเนินงาน การควบคุม และการปรับปรุงให้เกิดการสร้างคุณค่าให้มีผลลัพธ์ที่ดีกว่าเร็วกว่า และถูกกว่า เพื่อตอบสนองและสร้างสมดุลกับความต้องการของลูกค้า

อย่างไรก็ตาม แนวคิดในการจัดการโซ่อุปทานมักถูกกล่าวถึงในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการจัดการโซ่อุปทานในทางอุตสาหกรรม เนื่องจากภาคอุตสาหกรรมมีผลิตภัณฑ์ที่สามารถจับต้องได้ ทั้งยังมีระบบการผลิตที่เป็นรูปธรรม ต่างจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากอุตสาหกรรมอื่น โดยในส่วนนี้ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงแนวคิดแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มมูลค่าโซ่อุปทานในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารดังนี้

3.2.1 การจัดการโซ่อุปทานการท่องเที่ยว

ห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว (Tourism Supply Chain) หมายถึง ห่วงโซ่ที่ประกอบด้วยผู้ค้าที่มีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนของสินค้าและบริการไปจนถึงขั้นตอนการส่งมอบสินค้าให้ถึงมือลูกค้าในธุรกิจการท่องเที่ยว (Tapper & Font, 2004) โดยเครือข่ายขององค์กรด้านการท่องเที่ยวที่มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์กิจกรรมและผลิตภัณฑ์สำหรับการท่องเที่ยว (Zhang & Murphy, 2009) รวมไปถึงการส่งมอบบริการให้แก่นักท่องเที่ยว (Kaukal et al., 2000)

การจัดการโซ่อุปทานการท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้เสียที่อยู่ในโซ่อุปทานการท่องเที่ยว ทั้งผู้มีส่วนได้เสียในแนวดิ่ง และผู้มีส่วนได้เสียในแนวราบ (ทั้งที่อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกันและต่างอุตสาหกรรม) นับแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำเพื่อให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสอดคล้องประสานกันเพื่อส่งมอบการบริการให้แก่นักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2.2 แนวคิดในการพัฒนาห่วงโซ่คุณค่าการท่องเที่ยว

Ashley & Mitchell ให้ข้อเสนอกลยุทธ์ที่ใช้ในการแทรกแซงเพื่อการพัฒนาห่วงโซ่คุณค่าการท่องเที่ยว สามารถแบ่งออกเป็น 2 แบบ ได้แก่ การปรับปรุงพัฒนากิจกรรมและความสัมพันธ์ในห่วงโซ่ด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเปลี่ยนตลาดนำไปสู่ผลตอบแทน

ที่สูงกว่า และการสนับสนุนผู้ประกอบการใหม่เข้ามาในห่วงโซ่คุณค่า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสนับสนุน และลดข้อจำกัดเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงให้ชาวบ้านในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมมากขึ้น (Chotsopanon et al., 2020, p. 63)

จากการศึกษาของ United Nations Economic Commission for Africa (UNECA, 2014) ได้เสนอว่าการยกระดับห่วงโซ่คุณค่าสามารถใช้การแทรกแซงที่จำเป็น (Prerequisite Interventions) 3 ประการ ได้แก่ (1) การปรับปรุงจุดอ่อนในห่วงโซ่คุณค่า (2) การส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือและเชื่อมโยงการทำงานระหว่างองค์กรในห่วงโซ่คุณค่า และ (3) การสร้างความเชื่อมโยงใหม่ในห่วงโซ่คุณค่า โดยมุ่งให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อผู้มาใหม่หรือห่วงโซ่คุณค่าในภาพรวม อย่างไรก็ตาม การจะยกระดับห่วงโซ่คุณค่าตามข้อเสนอข้างต้นจำเป็นจะต้องการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าเสียก่อน โดย Netherlands Development Organization (2010, Online) ได้กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าของจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว 5 ประการ ได้แก่ (1) การคัดเลือกห่วงโซ่คุณค่า (2) วิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า (3) ระบุทางเลือกในการแก้ปัญหา (4) ประเมินทางเลือกในการแก้ไขปัญหา และ (5) ระบุวิธีการที่จะนำไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหา

3.2.3 การสร้างมูลค่าในอาหารโดยการท่องเที่ยว ปัจจุบันพบว่านักท่องเที่ยวนิยมที่จะร่วมกิจกรรมที่สามารถสืบเรื่องราวของอาหารท้องถิ่นที่รับประทานกันมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการฟังเรื่องเล่าเกี่ยวกับการเกษตรและความเป็นมาของอาหาร จนกล่าวได้ว่าความพึงพอใจในการบริโภคของนักท่องเที่ยวได้จำกัดแต่เฉพาะความต้องการทางกายภาพ แต่รวมไปถึงการสร้างประสบการณ์สร้างประสบการณ์ผ่านความสัมพันธ์ทางสังคมและเรียนรู้เพื่อเติมเต็มทั้งร่างกายและจิตใจ (Hjalager & Johansen, 2013, p.420) ด้วยเหตุนี้ วัฒนธรรมอาหารจึงเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่ช่วยบอกเล่าเรื่องราว

อันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นซึ่งจะช่วยสร้างคุณค่าให้แก่การท่องเที่ยวได้ (Chen, 2013, pp. 110-111)

จากการศึกษาของ Chotsopanon et al. (2020) พบว่าการยกระดับห่วงโซ่คุณค่าด้านอาหารสามารถทำได้หลายกรณี ได้แก่ (1) การนำเสนออาหารที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวของท้องถิ่น (2) การใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นเป็นส่วนผสมเพื่อแสดงถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น และสร้างความแปลกใหม่ให้นักท่องเที่ยว (3) ส่งเสริมการใช้ภาษาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ (4) เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวสร้างประสบการณ์ผ่านการลงมือปรุงอาหารท้องถิ่น

4. การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อเพิ่มมูลค่าห่วงโซ่อุปทานดิจิทัลในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร

จากการศึกษาพบว่าผู้ประกอบการท่องเที่ยวสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้หลากหลายรูปแบบ อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดและประเด็นปัญหาที่ต้องพิจารณาหลายประการ โดยส่วนนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร และความเสี่ยงรวมถึงผลกระทบของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ดังนี้

4.1 แนวคิดการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร

การท่องเที่ยวอัจฉริยะ (Smart Tourism) เป็นนโยบายที่บูรณาการการท่องเที่ยวเข้ากับเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยว โดยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ถือเป็นหนึ่งในเทคโนโลยีที่ถูกนำมาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ดังจะเห็นได้จากการที่สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (DEPA)

ได้ส่งเสริมภาคเอกชนภายใต้โครงการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Food Tourism) โดยมีการพัฒนาแพลตฟอร์ม “Safe T Travel” ที่นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวเพื่อนำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยวแบบครบวงจรในรูปแบบดิจิทัลคอนเทนต์ (The Digital Economy Promotion Agency, 2021, Online)

Floater & Mackie (2016) เชื่อว่าเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ทำให้คอมพิวเตอร์สามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และพัฒนาการทำงานให้ดีขึ้นได้ด้วยตัวเองจากข้อมูลและสภาพแวดล้อมที่ได้รับ (Machine Learning) ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและธุรกิจการท่องเที่ยว ทั้งนี้ ด้วยศักยภาพในการจัดการข้อมูลของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์จะช่วยให้ธุรกิจการท่องเที่ยวสามารถประมวลผลการวิเคราะห์ข้อมูล และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ทันที ซึ่งจะช่วยสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ จากการศึกษายังพบว่ามีผู้นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอีกหลายรูปแบบ ทั้งในกรณีที่เป็นการใช้เพื่อประโยชน์ของนักท่องเที่ยวและการนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของผู้ประกอบการ อาทิ การให้บริการลูกค้าออนไลน์ผ่านแชทบอท (Chatbot) การต้อนรับลูกค้าด้วยหุ่นยนต์ (Robot Hospitality) การประยุกต์ใช้ในการประมวลและวิเคราะห์ข้อมูล (Data Processing and Data Analysis) หรือการประยุกต์ใช้เพื่อการแปลภาษา (Language Translators) เป็นต้น

ในส่วนของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารก็สามารถนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้ได้เช่นกัน โดยการศึกษาเรื่อง AI in Gastronomic Tourism ได้แสดงให้เห็นถึงแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร (Pavlidis, 2020, Online) เช่น การใช้สำหรับจดจำรูปภาพอาหาร (Food Image Recognition) ที่มีลักษณะเป็นการจดจำและจำแนกประเภท (Classification)

ของอาหารผ่านการประมวลผลจากรูปภาพโดยการทำให้ระบบคอมพิวเตอร์เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (Machine Learning) หรือ การจำลองรูปแบบการประมวลผลของสมองมนุษย์ (Deep Learning)

นอกจากนี้ Naritomi & Yanai (2020, pp. 818-819) ยังได้แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการประมวลผลรูปภาพอาหารในการวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการหรือการใช้เทคโนโลยีเพื่อการแปลเมนู (Menu Translation) ที่เป็นกระบวนการแปลภาษาผ่านเทคนิคในการสร้างปัญญาประดิษฐ์โดยใช้โครงข่ายประสาทเทียมหรือข่ายงานประสาทเทียมหลายชั้นเหมือนแบบจำลองอันเรียบง่ายของสมองมนุษย์ (Deep Learning) และการแปลภาษา (Language Translation) เพื่อวิเคราะห์และแปลงข้อความในเมนูอาหารไปยังภาษาปลายทางซึ่งมีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับนักท่องเที่ยวที่ไม่เข้าใจภาษาต้นทาง โดยกระบวนการทำงานดังกล่าวจะช่วยเพิ่มประสบการณ์การท่องเที่ยวและช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงวัฒนธรรมอาหารของประเทศต้นทางได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในลักษณะข้างต้นแล้ว พบว่า ยังสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ได้อีกหลายรูปแบบ เช่น การใช้หุ่นยนต์ทำอาหาร (Robotic Chef) การวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการของอาหาร หรือการวิเคราะห์ข้อมูลจากจำนวนข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานและคลังสินค้า หรือจัดทำโปรโมชั่นให้ตรงต่อความต้องการของผู้บริโภค เป็นต้น

4.2 ข้อจำกัดและผลกระทบของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์

แม้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์จะมีศักยภาพที่จะช่วยยกระดับและเพิ่มมูลค่าโซ่อุปทานดิจิทัลในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านอาหาร แต่ยังมีปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดอีกหลายประการที่ต้องพิจารณา

4.2.1 ข้อจำกัดในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์

การพัฒนาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีข้อจำกัดหรือข้อพิจารณา 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านกำลังคนของประเทศ เนื่องจากประเทศไทยยังขาดแคลนข้อจำกัดกำลังคนที่มีศักยภาพและความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง ทั้งยังมีหลักสูตรและรายวิชาที่ไม่สอดคล้องกับโลกอนาคต (2) ด้านการประยุกต์ใช้งานของภาคธุรกิจ เนื่องจากการใช้ปัญญาประดิษฐ์ยังไม่ใช่ที่แพร่หลายมากนักในภาคธุรกิจอันเป็นผลมาจากการขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ทั้งยังขาดมาตรการในการส่งเสริมที่ไม่เพียงพอ (3) ด้านจริยธรรม กฎหมาย กฎระเบียบ และมาตรฐาน เนื่องจากหลักเกณฑ์ทั้งที่เป็นระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายที่ชัดเจน เช่น กฎเกณฑ์เกี่ยวกับจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ ยังไม่ถูกนำไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม เป็นต้น และ (4) ด้านปัจจัยสนับสนุนของประเทศ โดยพบว่าประเทศไทยยังขาดศูนย์กลางในการขับเคลื่อนการบูรณาการ ขาดยุทธศาสตร์ปัญญาประดิษฐ์ที่มีเป้าหมาย และนโยบายเพื่อการพัฒนาประเทศที่ชัดเจน การให้ความรู้เรื่องประโยชน์และการใช้งานปัญญาประดิษฐ์แก่ประชาชนยังไม่เพียงพอ และขาดโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับการวิจัย พัฒนา และประยุกต์ใช้งานในระดับประเทศ

4.2.2 ผลกระทบและความท้าทาย

นอกจากผลกระทบเชิงบวกที่จะเกิดจากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร พบว่ายังมีผลกระทบและความท้าทายที่จำต้องพิจารณา 3 ด้าน ดังนี้

(1) *ด้านการจ้างงาน* การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้ในการประกอบธุรกิจย่อมลดปัญหาที่หลีกเลี่ยงได้ยากสำหรับการใช้แรงงานมนุษย์ และลดปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ทั้งยังช่วยให้ธุรกิจสามารถสร้างผลกำไรได้อย่างต่อเนื่องและคงความสม่ำเสมอของคุณภาพ

ในการผลิตหรือการบริการ (Tophothai, 2015, pp.126-127) อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เข้ามาแทนที่การใช้แรงงานมนุษย์ย่อมส่งผลกระทบต่อการทำงานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และส่งผลกระทบโดยตรงต่ออัตราการว่างงานของประเทศ ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการแรงงานอย่างเป็นระบบ ทั้งยังต้องคำนึงถึงนโยบายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และในกรณีที่จำเป็นต้องเลิกจ้างก็จำเป็นต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย

(2) *ด้านการควบคุมการทำงาน* แม้การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้ในการควบคุมการทำงานย่อมทำให้การทำงานเป็นไปตามขั้นตอน ลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากมนุษย์ ทั้งยังช่วยระบุปัญหา วิเคราะห์ และสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว แต่ในทางตรงข้าม การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ก็อาจส่งผลให้พนักงานส่วนหนึ่งต้องอยู่ในฐานะที่ถูกควบคุมหรือประเมินผลโดยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ จนอาจทำให้ความยืดหยุ่น ความเอื้ออาทร และความเห็นอกเห็นใจลดลง ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องมีการบริหารความเสี่ยง ทั้งยังต้องสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่ดีอย่างเป็นระบบ (Jitvirat, 2018)

(3) *ด้านความปลอดภัยในข้อมูลความเป็นส่วนตัว* ด้วยลักษณะของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่สามารถแสดงผลข้อมูลได้ทันที ต่อเนื่อง ทั้งยังมีความสามารถในการจัดการข้อมูลมหาศาลย่อมทำให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมากอันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการตัดสินใจ ในกระบวนการดำเนินธุรกิจ ในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังคงมีข้อกังวลที่สำคัญเกี่ยวกับความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องมีการวางระบบการรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

5. กฎเกณฑ์ทางธุรกิจสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร

จากการศึกษาพบว่ามีความหมายหลายฉบับที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร โดยกฎเกณฑ์ทั้งหลายต่างเป็นความเสี่ยงในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการ ดังนั้น ในการดำเนินธุรกิจจึงจำเป็นต้องมีมาตรการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านกฎเกณฑ์และกฎหมาย (Legal and Regulatory risk) โดยในส่วนนี้จะกล่าวถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจโดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วนตามกระบวนการดำเนินธุรกิจ

1) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดตั้งองค์กรธุรกิจ กระบวนการจัดตั้งองค์กรธุรกิจเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะรูปแบบขององค์กรธุรกิจแต่ละประเภทต่างมีข้อดี - ข้อเสีย และข้อจำกัดที่แตกต่างกัน โดยกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กฎหมายองค์กรธุรกิจ อาทิ กฎหมายว่าด้วยหุ้นส่วน บริษัท กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น

2) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดำเนินธุรกิจ กระบวนการดำเนินธุรกิจขององค์กรธุรกิจเป็นกระบวนการที่มีความเสี่ยงหลายประการ โดยกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายว่าด้วยสัญญา ละเมิด กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการโฆษณา การคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เป็นต้น

3) กฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการควบคุมธุรกิจ กระบวนการควบคุมกิจการเป็นกระบวนการที่มีลักษณะเป็นการกำกับดูแล โดยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับใบอนุญาต อาทิ การขายอาหารและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พระราชบัญญัติโรงงาน การขอ ออย. มาตรฐาน GMP พระราชบัญญัติการสาธารณสุข การคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ และการโฆษณา รวมถึงกฎหมายว่าด้วยภาษีอากร เป็นต้น

4) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจระหว่างประเทศ การดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายฉบับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ

อภิปรายผลการวิจัย

ในส่วนนี้นำเสนอรายละเอียดการอภิปรายผลการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ทิศทางและนโยบายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารกับการเพิ่มมูลค่าห่วงโซ่อุปทานดิจิทัลของประเทศไทย และ 2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่ในเขตคลัสเตอร์ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ดังนี้

1. ทิศทางและนโยบายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารกับการเพิ่มมูลค่าห่วงโซ่อุปทานดิจิทัลของประเทศไทย

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของประเทศไทย โดยมีมูลค่าคิดเป็นร้อยละ 16 ของ GDP ด้วยเหตุนี้ประเทศไทยจึงมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม มูลค่าทางเศรษฐกิจที่ได้จากการท่องเที่ยวมีเพียงสะท้อนผลกระทบเชิงบวกเท่านั้น แต่ยังคงส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสถานที่ท่องเที่ยวมีนักท่องเที่ยวล้นเกินความสามารถที่แหล่งท่องเที่ยวจะสามารถรองรับได้ หรือที่เรียกกันว่าปัญหานักท่องเที่ยวล้นเมือง (Over Tourism) โดยปัญหาดังกล่าวถือเป็นต้นทุนที่ต้องใช้เพื่อแลกกับตัวเลขทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยว

ทั้งนี้ ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลจากการปาฐกถาโดยรองผู้ว่าราชการด้านนโยบายและแผนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยได้มีการแสดงข้อกังวลเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย และการเตรียมความพร้อมซึ่งเน้นย้ำว่า “อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่จะต้องใช้ประโยชน์จากต้นทุนทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเท่านั้น

แต่ควรที่จะฟื้นฟูและนำต้นทุนทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่ถูกใช้ไปให้ย้อนกลับมา” โดยเครื่องมือที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดความได้เปรียบทางชีวภาพและวัฒนธรรมของประเทศไทยให้กลายเป็นโอกาสในการแข่งขันและสร้างกำไรให้แก่การท่องเที่ยวหนึ่ง คือ “นโยบายเศรษฐกิจแบบ BCG”

การขับเคลื่อนด้วยแนวทางดังกล่าวสามารถลดผลกระทบที่จะเกิดกับวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมได้ ด้วยการใช้ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารให้เกิดความยั่งยืนตามแนวคิดเศรษฐกิจแบบ BCG จะประสบความสำเร็จได้ก็แต่โดยอาศัยความร่วมมือและการขับเคลื่อนแบบองค์รวมที่ทุกภาคส่วนจะต้องมีจุดหมายร่วมที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันด้วยเหตุนี้ การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียในห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจึงเป็นหนึ่งในปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและขับเคลื่อนนโยบาย

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่ในเขตคลัสเตอร์ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก

การวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารในเขตพื้นที่คลัสเตอร์ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกโดยภาพรวมของทั้ง 4 จังหวัด รายละเอียดดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่เป้าหมาย คือ เขตพื้นที่คลัสเตอร์ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดจันทบุรี จังหวัดชลบุรี จังหวัดตราด โดยมีกลุ่มตัวอย่างจังหวัดละ 50 คน รวมทั้งสิ้นเป็นจำนวน 200 คน

2) ภาคส่วนของผู้ให้ข้อมูลมากที่สุด ได้แก่ ชุมชนท่องเที่ยว มีจำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 30.50 รองลงมาได้แก่ ธุรกิจร้านอาหาร จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 19.00 วิชากิจชุมชน จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 17.50 ธุรกิจด้านการเกษตร/วัตถุดิบอาหาร จำนวน 33 คน

คิดเป็นร้อยละ 16.50 ธุรกิจโรงแรมที่พัก จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 13.00 และธุรกิจอื่น จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 3.50 ตามลำดับ

3) *ข้อมูลอายุของผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่เป้าหมาย* พบว่า สัดส่วนของผู้ให้ข้อมูลมากที่สุด ได้แก่ อายุ 31 – 45 ปี มีจำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 44.00 รองลงมาได้แก่ มีอายุ 46 – 60 ปี จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 36.50 มีอายุน้อยกว่า 30 ปี จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 14.50 และมีอายุตั้งแต่ 61 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 10.00 ตามลำดับ

4) *การรับรู้ข้อมูลการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร* พบว่า กลุ่มผู้ประกอบการท้องถิ่น และชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร มีการรับรู้ข้อมูลจากเว็บไซต์มากที่สุด มีจำนวน 123 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 31.50 รองลงมาได้แก่ การรับรู้ข้อมูลจากโซเชียลมีเดีย มีจำนวน 112 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 28.70 ข่าวสารของจังหวัด หรือชุมชนท้องถิ่น จำนวน 74 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 19.00 สื่อสิ่งพิมพ์ จำนวน 21 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 5.40 และอื่น ๆ จำนวน 17 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 4.40 ตามลำดับ

5) *ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร* จากภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.95 โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.09 การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาปรับใช้ในธุรกิจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.96 การจัดการข้อมูลเชิงกลยุทธ์ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.89 และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.88 ตามลำดับ

6) *ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายในการประกอบธุรกิจ* โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.60 ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเรียงลำดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายธุรกิจโดยมีรายละเอียด ดังนี้

กลุ่มผู้ประกอบการท้องถิ่น และชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อาหาร มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายธุรกิจในการประกอบธุรกิจ อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ กฎหมายเกี่ยวกับผู้ประกอบการร้านอาหาร และการขายอาหาร เครื่องดื่ม และแอลกอฮอล์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.02 กฎหมายเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจโรงแรม/ที่พัก/โฮมสเตย์ และกฎหมายธุรกิจกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน สิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 2.76 กฎหมายเกี่ยวกับการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.63 และกฎหมายเกี่ยวกับจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI Governance) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.61 ตามลำดับ

กลุ่มผู้ประกอบการท้องถิ่น และชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อาหาร มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายธุรกิจในการประกอบธุรกิจ อยู่ในระดับน้อย ได้แก่ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้อง และกฎหมายเกี่ยวกับภาษี มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 2.46 กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค และการโฆษณา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.40 และกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.35 ตามลำดับ

7) ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบธุรกิจ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า สามารถจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ปัญหาทั่วไป และปัญหาด้านกฎหมาย ดังต่อไปนี้

7.1) ปัญหาทั่วไป เกี่ยวกับขั้นตอนและกระบวนการที่มีความยุ่งยากซับซ้อน เช่น การขอจดทะเบียน การขึ้นทะเบียน การแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับคนต่างชาติ (ทั้งกรณีแรงงาน และนักท่องเที่ยว) หรือ การรับรองมาตรฐานต่าง ๆ ได้แก่ อย. ฮาลาล หรือ GMP ขาดความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อกฎหมาย รวมถึงการประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจของหน่วยงานภาครัฐ การคุ้มครองภูมิปัญญา และการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน องค์ความรู้ด้านเทคโนโลยี การส่งเสริมที่จริงจัง และต่อเนื่อง

จากหน่วยงานภาครัฐ การบูรณาการร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการพัฒนาพื้นที่ ต้นทุนในการนำเทคโนโลยีมาใช้กับธุรกิจค่อนข้างสูง ดังนั้น การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประกอบธุรกิจย่อมส่งผลกระทบต่อต้นทุนของผู้ประกอบการ เช่น การนำเทคโนโลยีมาใช้กับเกษตรกรอาจไม่คุ้มค่ากับราคาสินค้าที่ขายได้ การทำการตลาด การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ผ่านแพลตฟอร์ม การขาดแคลนแรงงานและอัตราค่าจ้าง ความร่วมมือในชุมชนและผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

7.2) ปัญหาด้านกฎหมาย เกี่ยวกับกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ขั้นตอนและกระบวนการได้มาซึ่งสิทธิที่ยุ้งยาก เช่น การจดสิทธิบัตร มองไม่เห็นความเชื่อมโยงระหว่างกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญากับการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจ

7.3) ปัญหาเกี่ยวกับภาษี เกี่ยวกับภาษีป้าย มีอัตราค่าธรรมเนียมที่ไม่เหมาะสมกับกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ซึ่งอัตราค่าธรรมเนียมที่สูงเป็นอุปสรรคต่อการโฆษณา ภาษีมูลค่าเพิ่มอันเป็นผลมาจากการจำหน่ายสินค้าในหลายพื้นที่ ทำให้ราคาที่ถูกใช้ในการประเมินไม่สอดคล้องกับมูลค่าสินค้าตามความเป็นจริง ภาษีความหวานที่มีการปรับเปลี่ยนเกณฑ์ในการประเมิน การจัดเก็บภาษีอากรและค่าธรรมเนียมอื่น

7.4) ปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การบริหารจัดการข้อมูลขององค์กรธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในธุรกิจโรงแรม และต้นทุนในการรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์

7.5) ปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคและการแข่งขันทางการค้าสัญญาประกันกับผู้บริโภค ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจร้านอาหาร และธุรกิจของฝาก การโฆษณาที่อาจทำให้ฝ่าฝืนกฎหมายโดยไม่รู้ตัว และการกลั่นแกล้งในแพลตฟอร์มที่เปิดให้สามารถให้คะแนนและแนะนำการท่องเที่ยวได้ เช่น การให้คะแนนปลอมเพื่อหวังผลประโยชน์อื่น

8) หัวข้อหลักสูตรการฝึกอบรม และกิจกรรม ที่ต้องการรับการส่งเสริม พบว่า กลุ่มตัวอย่างต้องการให้มีการจัดอบรมเพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายธุรกิจ องค์ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายสำหรับธุรกิจร้านอาหาร เช่น การใช้เสียง เวลาทำการ การโฆษณา การคุ้มครองผู้บริโภค การจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การบริหารจัดการภาษีประเภทต่าง ๆ กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญากับการประกอบธุรกิจ และการคุ้มครองภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชุมชน กฎหมายที่เกี่ยวข้องและแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์กับการประกอบธุรกิจ กฎหมายเกี่ยวกับรูปแบบขององค์กรธุรกิจ โดยอยากทราบถึงข้อดี - ข้อเสียของรูปแบบองค์กรธุรกิจแต่ละประเภท การคุ้มครองผู้บริโภค การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กฎหมายสิ่งแวดล้อม กฎหมายและแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการทำการตลาดออนไลน์ กฎหมายและหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

9) ประเด็นอื่น ๆ ได้แก่ กระบวนการเกี่ยวกับการดำเนินการขอ อย. และการขอมาตรฐาน GMP แนวทางในการต่อยอดธุรกิจ และการพัฒนาองค์กรสู่ความสำเร็จ ข้อมูลเชิงกลยุทธ์สำหรับธุรกิจร้านอาหาร และแนวทางการพัฒนาบุคลากรด้านการบริการและการตลาดในธุรกิจอาหาร แนวทางการยกระดับองค์กรธุรกิจไปสู่วิสาหกิจเพื่อสังคม และแนวทางการส่งเสริมธุรกิจที่ฝึกและโฮมสเตย์

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขับเคลื่อน ข้อเสนอแนะในการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรม และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ข้อเสนอแนะด้านนโยบายขับเคลื่อน จากการศึกษา พบว่า เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และกฎเกณฑ์ทางธุรกิจเป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพที่จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและเพิ่มมูลค่าให้แก่การท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหารของประเทศไทย โดยผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายเป็น 4 ภาคส่วน ได้แก่

ภาครัฐ มีบทบาทสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ (1) การสร้างหลักเกณฑ์และวางรากฐานทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และกฎเกณฑ์ทางธุรกิจในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหาร (2) การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ รวมถึงการให้เงินสนับสนุนหรือสิ่งจูงใจสำหรับการวิจัยและพัฒนา และ (3) ด้านการประชาสัมพันธ์และสร้างความตระหนักรู้ โดยร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ภาคการศึกษาและมหาวิทยาลัย มีบทบาทในด้านการส่งเสริมให้เกิดการวิจัยและพัฒนาและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาโมเดลนาร่อง รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรหรือคู่มือฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และกฎเกณฑ์ทางธุรกิจในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหาร

ภาคธุรกิจและผู้ประกอบการ เป็นภาคส่วนที่จะต้องนำนโยบายและมาตรการส่งเสริมต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติเพื่อประเมินว่าการประยุกต์ใช้ในลักษณะใดจึงจะเหมาะสมกับการประกอบธุรกิจของตน

โดยผลการประยุกต์ใช้ดังกล่าวจะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมในอนาคตต่อไป อย่างไรก็ตาม การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์กับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารจะต้องคำนึงถึงข้อพิจารณาด้านจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ โดยจะต้องเคารพต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้คนในแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ ยังจำเป็นต้องมีมาตรการในการบริหารจัดการข้อมูลให้สอดคล้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ลูกค้าและนักท่องเที่ยว มีบทบาทสำคัญในการแสดงความคิดเห็นซึ่งถือเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดที่สำคัญต่อการพิจารณาผลลัพธ์ของนโยบายการขับเคลื่อน อนึ่ง การสร้างพื้นที่ให้ลูกค้าสามารถแสดงความคิดเห็นถือเป็นช่องทางหนึ่งที่จะเพิ่มกระบวนการมีส่วนร่วมให้แก่ลูกค้าผู้ใช้บริการซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปรับปรุงและยกระดับธุรกิจให้ตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ โดยการติชมและแสดงความคิดเห็นสามารถกระทำผ่านช่องทางและแพลตฟอร์มต่าง ๆ ที่ผู้ประกอบการจัดเตรียมไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นช่องทางที่ถูกสร้างขึ้นโดยผู้ประกอบการเอง หรืออาจเป็นช่องทางที่พัฒนาร่วมกับภาครัฐหรือภาคการศึกษา

2) **ข้อเสนอแนะในการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรม** จากการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่เป้าหมายพบความต้องการหลักสูตรฝึกอบรม ได้แก่ หลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้กฎหมายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญากับการประกอบธุรกิจ และหลักสูตรเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อเพิ่มมูลค่าห่วงโซ่อุปทานดิจิทัลในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร

3) **ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป** จากความต้องการหลักสูตรฝึกอบรมของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่เป้าหมาย พบว่า นอกจากความต้องการเกี่ยวกับการกฎหมายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการประกอบธุรกิจแล้วยังมีความต้องการอีกหลายด้านที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสำคัญและจำเป็น

ต้องมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเด็นเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตลาดออนไลน์ กฎหมายภาษีอากรสำหรับธุรกิจประเภทต่าง ๆ รวมไปถึงกฎหมายสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ หากพิจารณาลักษณะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารกับนโยบายเศรษฐกิจ BCG จะเห็นได้ถึงความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน จึงเสนอให้มีการศึกษานโยบาย BCG ประกอบกับการจัดทำ Digital Literacy and BCG model in Gastronomy Tourism เพิ่มเติมอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารให้กลายเป็นอุตสาหกรรมเติบโตได้อย่างยั่งยืนต่อไป

References

- Andersson, T. D., Mossberg, L., & Therkelsen, A. (2017). Food and tourism synergies: Perspectives on Consumption, Production and Destination Development. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 17(1), 1-8.
- Artharn, D., & Jaroenwisan, K. (2022). Gastronomy Tourism Development Based on BCG Economic Concept. *Valaya Alongkorn Review*, 12(2), 276-291.
- Bangkok Bank. (2019). *Food Tourism: Eat to understand the local way*. Retrieved July 9, 2023. <https://www.bangkokbanksme.com/en/food-tourism-lifestyle>
- Chen, Q. (2013). An Investigation of Food Tourism in Chongqing. *International Journal of Management Cases*, 15(4), 110-121.
- Chopra, S., & Meindl, P. (2007). *Supply chain management, Strategy, planning & operation*. Gabler.
- Chotsopanon, J., Mongkolnimitr, S., & Udomkitti, P. (2020). Upgrading The Value Chain of Local Experience Tourism: A Case Study of Prototype Route of Sukhothai Province. *International Thai Tourism Journal*, 16(1), 57-80. [In Thai]
- CNN Travel. (2023). *10 best cuisines in the world*. Retrieved September 9, 2023. <https://edition.cnn.com/travel/article/world-best-food-cultures/index.html>
- EEC Policy Committee. (2018). *Action Plan on EEC tourism development and promotion*. Retrieved June 6, 2023. <https://www.eeco.or.th/web-upload/filecenter/untitled%20folder/EEC010.pdf> [In Thai]

- Ellis, A., Park, E., Kim, S., & Yeoman, I. (2018). What is food tourism?. *Tourism management*, 68, 250-263.
- Floater, G., & Mackie, L. (2016). *Travel Distribution: the end of the world as we know it*. LSE Enterprise Limited.
- Hall, C. M., & Sharples, L. (2004). The consumption of experiences or the experience of consumption? An introduction to the tourism of taste. In *Food tourism around the world*. Routledge.
- Hjalager, A. M., & Johansen, P. H. (2013). Food tourism in protected areas sustainability for producers, the environment and tourism?. *Journal of Sustainable Tourism*, 21(3), 417-433.
- Jantharachit, K., Suttalung, P., Kosasaeng, T., & Thamsupree, S. (2022). *Has Thai tourism recovered yet?*. Retrieved September 27, 2023. <http://www.fpojournal.com/thai-tourism-situation/> [In Thai]
- Jitvirat, K. (2018). Adaptation Model of Business Organizations from the Digital Disruption Impact in the 21st Century. *Journal of the Association of Researchers*, 23(2), 74-88. [In Thai]
- Kaukal, M. R., Hopken, W. F. & Werthner, H. (2000). *An approach to enable interoperability in electronic tourism markets*. (8th ed.) European Conference on Information System (ECIS 2000).
- Kesimoğlu, A. (2015). A reconceptualization of gastronomy as relational and reflexive. *Hospitality & Society*, 5(1), 71-92.

- Mahapornprajak, T. (2021). *COVID Accelerates Business Transformation into Digital*. Retrieved September 27, 2023. https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/articles/Article_24Apr2021.html [In Thai]
- Naritomi, S., & Yanai, K. (2020). CalorieCaptorGlass: Food calorie estimation based on actual size using hololens and deep learning. In *2020 IEEE Conference on Virtual Reality and 3D User Interfaces Abstracts and Workshops (VRW)* (pp. 818-819). IEEE.
- Netherlands Development Organization. (2010). *Value Chain Development for Tourism Destinations*. Retrieved September 9, 2023. <http://www.hitt-initiative.org/wp/wp-content/uploads/2011/11/GHTDP-VCD-Guidelines.pdf>.
- Pavlidis, G., Markantonatou, S. L., Toraki, K. R., Vacalopoulou, A. N., Strouthopoulos, C.L., Varsamis, D.T., Tsimpiris, A.V., Mouroutsos, S.R., Kiourt, C.R., Sevetlidis, V.L. & Minos, P.G. (2020). AI in gastronomic tourism. *Proceedings of the 2nd International Conference on Advances In Signal Processing and Artificial Intelligence*, pp.168–174. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3862543>
- Quan, S., & Wang, N. (2004). Towards a structural model of the tourist experience: An illustration from food experiences in tourism. *Tourism management*, 25(3), 297-305.
- Scarpato, R. (2000). *New Global Cuisine: The Perspective of Postmodern Gastronomy*. [Unpublished Masters Thesis, RMIT University].

- Sitthikan, A. (2022). *Ethnic Foods: Driving Force of Thai Tourism After Opening The Country?*. Retrieved October 9, 2022. <https://www.bangkokbiznews.com/business/980167> [In Thai]
- Skift Research. (2019). *The Future of Food Tourism in Thailand*. Retrieved September 9, 2023. <https://skift.com/2019/11/15/the-future-of-food-tourism-in-thailand/>
- Smith, S. L., & Xiao, H. (2008). Culinary tourism supply chains: A preliminary examination. *Journal of travel research*, 46(3), 289-299.
- Tagong, W., & Apichayakul, O. S. (2023). Identity Communication of Chantaburi Local Food in Tourism Context. *Ratchaphruek Journal*, 21(2), 160-174.
- The Digital Economy Promotion Agency. (2022). *“DEPA” joins hands to revive Thailand’s tourism after COVID-19*. Retrieved June 6, 2023. <https://www.bangkokpost.com/thailand/pr/2426494>
- The National Science and Technology Development Agency. (2020). *Strategies and Directions for Driving Artificial Intelligence for Thailand’s Development*. Retrieved June 6, 2023. <https://waa.inter.nstda.or.th/stks/pub/nac/2021/slide/ss31-lec03.pdf> [In Thai]
- Tophothai, N. (2015). The changing of world business megatrends and Thailand in the future. *Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University*, 2(2), 124-134. [In Thai]
- UNECA. (2014). *Up-grading and Enhancing Sustainable Linkages of Rwanda’s Tourism Value Chains*. UNECA.

Zhang Y., & Murphy P. (2009). Supply-chain considerations in marketing underdeveloped regional destinations: A case study of Chinese to Goldfields region of Victoria. *Journal Tourism Management*, 30(2), 278-287.

การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์
ที่หลากหลายเพื่อพัฒนาทักษะภาษาจีนรายวิชา
นิทานสุภาษิตจีน โรงเรียนกวมหมิงหัวเฉียว
อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

Development of instructional plans based on
the situational teaching method to develop
students' Chinese language skills
in the Chinese Proverbs subject at Kuang Ming
Huachiew School, Mae Sai District,
Chiang Rai Province

(Received: November 30, 2023 Revised: May 29, 2024 Accepted: May 31, 2024)

เหอ เหว่ย¹, สหัตถยา สิทธิวิเศษ², ดนุพงศ์ ชีวินวิไลพร³

He Wei, Sahattaya Sittivised, Danuphong Cheewinwilaiporn

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้วิชานิทานสุภาษิตจีนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลายของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนกวมหมิงหัวเฉียว ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

¹นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย E-mail: lijia122022@gmail.com

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย E-mail: mamfanxiuying@gmail.com

³อาจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย E-mail: danuphong.che@crru.ac.th

วิชานิทานสุภาษิตจีน โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชานิทานสุภาษิตจีน โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นักเรียนห้อง 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนกวมหวึง หัวเฉียว อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จำนวน 20 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้วิชานิทานสุภาษิตจีน รูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาประสิทธิภาพ E1/E2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพของแผนการเรียนรู้ มีค่าเท่ากับ 84.38/86.92 คือ มีประสิทธิภาพของกระบวนการเท่ากับ 84.38 และมีประสิทธิภาพของผลลัพธ์เท่ากับ 86.92 เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ 80/80 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้วิชานิทานสุภาษิตจีนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบสร้างสถานการณ์ที่หลากหลายของนักเรียน สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย อยู่ในระดับมากที่สุดค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.65$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.25)

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย
ทักษะภาษาจีน วิชานิทานสุภาษิตจีน มัธยมศึกษาในประเทศไทย

Abstract

The purposes of this research study are 1) to develop instructional plans for the Chinese Proverbs subject based on the situational teaching approach and investigate its effectiveness according to the E1/E2 formula, 2) to compare learning achievements before and after the treatment, and 3) to discover students' satisfaction levels towards the instruction. Obtained through the purposive sampling method, the participants were 20 students of Matthayom 2/1 taking the Chinese Proverbs subject delivered at Kuang Ming Huachiew School, Mae Sai District, Chiang Rai Province. Lesson plans designed based on the situational teaching approach, a pre-test and post-test on learning achievements, and questionnaires on students' satisfaction were applied as research instruments. The data were analyzed using the efficiency formula of E1/E2, means, standard deviation, and t-values.

The results show that the scores of the process efficiency and the product efficiency were 84.38 and 86.92, which were higher than the specified criteria at 80/80. The post-test achievement score was statistically higher the pre-test score, significant at $p < 0.05$. Also, the students expresses very high level of satisfaction towards the instruction ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.25).

Keywords: Multi-scenario Teaching Model, Chinese Language Skills, The Subject of Chinese Proverbs, The Secondary School Level in Thailand.

บทนำ

การจัดการศึกษาในปัจจุบันได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตามสภาพแวดล้อม ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและวิทยาการต่าง ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อที่มีอยู่มากมาย ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันนอกจากให้ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาแล้วจำเป็นต้องฝึกฝนให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันภาษาจีนเป็นภาษาหนึ่งที่ได้รับคามนิยมเลือกศึกษาเป็นจำนวนมากในประเทศไทย แต่เนื่องจากการเรียนภาษาจีนให้มีประสิทธิภาพอาจต้องใช้ระยะเวลาค่อนข้างนาน และผู้สอนต้องมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงให้ทันกับธรรมชาติของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ ผู้วิจัยมีโอกาสดำเนินการวิทยานิพนธ์สุภาษิตจีน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนกวมหวึงหัวเฉียว ซึ่งเป็นโรงเรียนจีนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ในการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมา ผู้สอนจะเน้นเฉพาะเรื่องรูปของภาษาและความหมายของคำศัพท์ที่อยู่ในนิทานสุภาษิตจีนเพียงอย่างเดียว จึงส่งผลให้ผลการเรียนในรายวิชาของผู้เรียนไม่ค่อยเป็นไปตามเป้าหมายหรือตามที่วัตถุประสงค์ของรายวิชากำหนดไว้ อีกทั้งผู้เรียนอาจเกิดความรู้สึกลำบากในการเรียนภาษาจีน คงจะปฏิเสธไม่ได้ว่าองค์ประกอบที่มีส่วนสร้างให้ภาษามีลักษณะที่สมบูรณ์นั้นหาได้อยู่ที่การพยายามสอนแต่ในเรื่องรูปของภาษาหรือความหมายอย่างเดียวไม่ หากแต่ต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดอีกอย่างหนึ่ง นั่นคือ เรื่องหน้าที่ของภาษา คือ การนำเอารูปที่มีลักษณะอันสลับซับซ้อนนั้นไปใช้ในความหมายตามสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพราะภาษาเป็นสื่อความหมายที่มีความสำคัญที่สุด ดังนั้น หากเราคำนึงถึงเฉพาะเรื่องกฎเกณฑ์และสัญลักษณ์ต่าง ๆ แต่เพียงรูปแบบเดียว การสื่อความหมายต่าง ๆ ก็ย่อมไม่สัมฤทธิ์ผล วิธีการสอนภาษาทุกวิธีจะมีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับการอธิบายภาษาตามหลักวิชาภาษาศาสตร์ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเน้นถึงการเลือกเอาลักษณะต่าง ๆ ของภาษามาใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่ต่างกัน นักภาษาศาสตร์หลายท่านเช่น Hymes (1974, pp. 235-280) &

Krashen (1981, p. 71) ต่างมีความคิดเห็นตรงกันว่าภาษาจะแยกออกจากผู้ใช้ภาษาและสถานการณ์ในการใช้ภาษาไม่ได้ การสอนภาษาจึงต้องคำนึงถึงตัวแปรอื่น ๆ ด้วย Finocchiaro & Brumfit (1983, pp. 11-23) ได้ให้ความสำคัญกับการใช้ภาษาให้ได้อย่างถูกต้องในสถานการณ์ต่าง ๆ จึงได้เสนอนวิธีการที่มีชื่อว่า “Functional – Notional Approach” นอกจากนี้ Krashen & Terrell (1983, p. 62) ยังได้เสนอนวิธีการที่เรียกว่าการเรียนรู้ภาษาตามธรรมชาติ (Natural Approach) โดยการใช้กิจกรรมทางภาษาที่เน้นความหมายลดความตึงเครียดให้กับผู้เรียน Feng (2021, pp. 77-82) ได้เสนอแนวคิดในการใช้ “รูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย” มาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนภาษา ซึ่งรูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ไม่เน้นรูปแบบกฎเกณฑ์ของภาษา แต่เป็นรูปแบบการสอนที่อยู่บนพื้นฐานการนำภาษามาใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย และเน้นการสร้างอารมณ์ร่วมในการเรียนรู้ การกระตุ้นประสบการณ์และทัศนคติบางอย่าง ตลอดจนเสริมสร้างการใช้ภาษาได้ถูกต้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ให้กับผู้เรียน หัวใจสำคัญของวิธีการสอนตามสถานการณ์ คือ การกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกของนักเรียน ดึงความสนใจด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย เช่น สถานการณ์จำลอง การใช้บทบาทสมมติเกม การวาดภาพ การขยับร่างกาย การใช้สื่อมัลติมีเดีย เป็นต้น

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำ “รูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย” มาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนภาษาจีนในรายวิชานิตานสุภาจิตจีน เพื่อพัฒนาทักษะภาษาจีนสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนกวมหมิงหัวเฉียวให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและเป็นแนวทางในการใช้พัฒนารูปแบบการสอนภาษาจีนในรายวิชาอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ วิชานิทานสุภาษิตจีนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนกวมหิงหัวเฉียว ให้มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน วิชานิทานสุภาษิตจีน โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชา นิทานสุภาษิตจีน โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย

ตัวแปรในการศึกษาวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

ตัวแปรต้น ได้แก่ รูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย

ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนวิชา นิทานสุภาษิตจีน โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาทักษะภาษาจีนรายวิชา นิทานสุภาษิตจีนระดับมัธยมศึกษา ในประเทศไทย เป็นวิจัยเชิงทดลอง มีแผนแบบการทดลองเป็นแบบกลุ่มเดียว มีการวัดประเมินก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest-Posttest Design) มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนกวมหิงหัวเฉียว อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จำนวน 95 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนห้อง 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนกวงหมิงหัวเฉียว อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จำนวน 20 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ตามที่ผู้วิจัยได้รับมอบหมายตามตารางสอน รายวิชานิทานสุภาพจีน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้วิชานิทานสุภาพจีนรูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย จำนวน 4 แผน รวมระยะเวลาทั้งหมด 8 ชั่วโมง มีวิธีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

2.1.1 ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย

2.1.2 ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา รายวิชานิทานสุภาพจีน ศึกษาตัวชี้วัด คำอธิบายรายวิชา เนื้อหาการจัดการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้สื่อ และผลการเรียนรู้

2.1.3 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลายจำนวน 4 แผนการเรียนรู้ 8 ชั่วโมง (1 ชั่วโมง/สัปดาห์) ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง แหล่งการเรียนรู้และสื่อ

2.1.4 เสนอแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อมัลติมีเดียประกอบการเรียนการสอน ให้กับผู้เชี่ยวชาญการสอนวิชาภาษาจีน จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของรูปแบบการสอน พิจารณาความสอดคล้องขององค์ประกอบต่าง ๆ ภายในแผนการจัดการเรียนรู้ตามแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือโดยหาค่า IOC

(Index of Item Objective Congruence) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าตั้งแต่ 0.60-1.00

2.1.5 ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญการสอนวิชาภาษาจีน ทั้งด้านความถูกต้องเหมาะสม การใช้ภาษาที่ถูกต้อง และระยะเวลาที่ใช้สอน

2.1.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปใช้ กับกลุ่มตัวอย่างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจ

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 50 ข้อ มีวิธีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

2.2.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวัดผล ประเมินผล ศึกษาแบบเรียนและคู่มือครูรายวิชานิทานสุภาษิตจีน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 รวมทั้งเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีน ที่จัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย

2.2.2 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ภาษาจีน แบบอัตนัย จำนวน 50 ข้อ

2.2.3 นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อสอบแต่ละข้อกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ มาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

2.2.4 คัดเลือกแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ภาษาจีนที่ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาแล้ว ข้อที่จะนำไปใช้ต้องมีค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์ จากผลการวิเคราะห์ พบว่า มีค่าความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60-1.00

2.2.5 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนที่มีความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาที่ผ่านการคัดเลือกแล้ว นำไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนกวมิงหัวเฉียว จำนวน 15 คน

2.2.6 วิเคราะห์หาความยากง่าย และอำนาจจำแนกของข้อสอบแต่ละข้อ โดยตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบ 0 คะแนน โดยคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.37-0.74 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.25-0.62 และนำผลที่ได้จากการทดสอบมาหาค่าความเชื่อมั่น ของแบบทดสอบโดยใช้สูตร KR – 20 ของคูเดอร์ – ริชาร์ดสัน (Kuder – Richardson) (Sayyos & Sayyos, 1997, pp. 135-172) จากผลการวิเคราะห์ พบว่า มีค่าความเชื่อมั่น อยู่ระหว่าง 0.80

2.2.7 จัดพิมพ์แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีน เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนกวมิงหัวเฉียวที่มีต่อการเรียนวิชานิทานสุภาพจีน โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 6 ข้อ มีวิธีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือดังนี้

2.3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจเพื่อหากรอบวัดความพึงพอใจให้ครอบคลุม

2.3.2 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย โดยให้ครอบคลุมด้านกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย วิธีการเรียนรู้ การใช้สื่อ และประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert) (Worakham, 2009, p. 25) โดยกำหนดค่าคะแนนดังนี้

พึงพอใจมากที่สุด	ให้คะแนน	5	คะแนน
พึงพอใจมาก	ให้คะแนน	4	คะแนน
พึงพอใจปานกลาง	ให้คะแนน	3	คะแนน
พึงพอใจน้อย	ให้คะแนน	2	คะแนน
พึงพอใจน้อยที่สุด	ให้คะแนน	1	คะแนน

ซึ่งมีเกณฑ์การแปลผลดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	หมายถึง	พึงพอใจน้อยมาก
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	หมายถึง	พึงพอใจน้อย
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	หมายถึง	พึงพอใจปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	หมายถึง	พึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายถึง	พึงพอใจมากที่สุด

2.3.3 นำแบบทดสอบความพึงพอใจที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบแก้ไขความถูกต้อง ความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษาที่ใช้ และตรวจสอบความสอดคล้องเนื้อหา วิเคราะห์ความสอดคล้องตามเนื้อหาของเครื่องมือ โดยหาค่า IOC (Index of item Objective Congruence) ผลการวิเคราะห์ พบว่าได้ค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าตั้งแต่ 0.60-1.00

2.3.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านความเห็นชอบแล้วไปทดสอบ (Tryout) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนกวงหมิงหัวเฉียว จำนวน 15 คน และนำมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach) ผลการวิเคราะห์พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์เท่ากับ 0.829

2.3.5 จัดพิมพ์แบบสอบถาม เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.1 ขั้นเตรียมการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้องที่ใช้ในการออกแบบเครื่องมือ เช่น ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้รูปแบบการเรียนการสอน ด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย และการใช้สื่อมัลติมีเดีย เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาในแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการสร้างเกณฑ์การตรวจให้คะแนนในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์และแบบสอบถามความพึงพอใจ

3.2 ขั้นสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

3.3 ขั้นดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง แบบการทดลอง กลุ่มเดียวมีการวัดก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest-Posttest Design) ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามแผนกิจกรรม ดังนี้

3.3.1 ขั้นเตรียมความพร้อม

3.3.1.1 ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน วิชานิทานสุภาชีวิตจีน จำนวน 50 ข้อ จากนั้นตรวจและบันทึกคะแนน ของนักเรียนแต่ละคน

3.3.1.2 ครูอธิบายและแนะวิธีการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย และการใช้สื่อมัลติมีเดีย

3.3.2 ขั้นนำเสนอบทเรียน ครูสร้างบรรยากาศในการเรียน โดยการใช้คำถามนำ การให้ชมคลิปวิดีโอเกี่ยวกับเรื่องราวที่สอดคล้อง กับนิทานสุภาชีวิตจีน

3.3.3 ขั้นสร้างความกระจำ ครูอธิบายเพิ่มเติมและ สอบถามนักเรียนเพื่อสร้างความเข้าใจ โดยการสนทนา ถามตอบ และการอภิปรายกลุ่มมีการสรุปเนื้อหาโดยการรับชมการ์ตูนแอนิเมชันนิทานสุภาชีวิตจีน

3.3.4 ขั้นปฏิบัติ ครูมอบหมายให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม และฝึกปฏิบัติตามใบกิจกรรมที่ครูมอบหมาย โดยให้แสดงบทบาทสมมติ เกี่ยวกับนิทานสุภาชีวิตจีนที่ศึกษา

3.3.5 ขั้นประเมินผลการเรียนระหว่างเรียน ครูมีการประเมิน ผลการเรียนระหว่างเรียนจากแบบฝึกหัดและกิจกรรมที่มอบหมาย

3.4 ขั้นประเมินผล เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ครบตามขั้นตอน ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในแผนการสอนแล้ว จากนั้นผู้วิจัยทำการประเมินผล โดยแบ่งผลการประเมินดังนี้

3.4.1 ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนด้วยรูปแบบ การเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย จำนวน 50 ข้อ จากนั้น ตรวจสอบและบันทึกคะแนนของนักเรียนแต่ละคน

3.4.2 ครูให้นักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจ ต่อการจัดการเรียนรู้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติที่ใช้ในการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ วิชานิทานสุภาชีวิตจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนกวมหวึง หัวเฉียว ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 โดยใช้สูตร E1/E2 (Sikabundit, 1985, pp. 78-79)

4.2 ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังเรียน มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนน ผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการเรียน โดยใช้สถิติ t-test แบบ dependent

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจ ของนักเรียน โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ แปลความหมายจากเกณฑ์

ผลการวิจัย

1. ผลการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้วิชานิทาน
สุภาพิตจีนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนกวมิงหัวเฉียว ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้วิชานิทาน
สุภาพิตจีนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์
ที่หลากหลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน
กวมิงหัวเฉียว

รายการ	N	คะแนนเฉลี่ย	ประสิทธิภาพ
คะแนนเฉลี่ยจากการ ทำกิจกรรมและ แบบทดสอบระหว่างเรียน	20	14.05	84.38
คะแนนเฉลี่ยจากการ ทำแบบทดสอบหลังเรียน	20	16.29	86.92

จากตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของแผนการเรียน มีค่าเท่ากับ
84.38/86.92 คือ มีประสิทธิภาพของกระบวนการเท่ากับ 84.38 และ
มีประสิทธิผลของผลลัพธ์เท่ากับ 86.92 เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเป้าหมาย
ที่ตั้งไว้ 80/80 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ภาษาจีนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนกวมิงหัวเฉียว

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเป็นการประเมินก่อนเรียนและหลังการเรียนภาษาจีนโดยใช้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนโดยแบบทดสอบแบบปรนัยจำนวน 50 ข้อ มีนักเรียนที่ได้รับการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งสิ้น 20 คน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้งหมด 20 คน จากการทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	N	คะแนน เต็ม	($\bar{X}$)	S.D.	t-test	Sig.
ก่อนเรียน	20	50	31.02	10.25	12.83*	0.05
หลังเรียน	20	50	42.19	8.72		

จากตารางที่ 2 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาจีนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย มีคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ ($\bar{X} = 31.02$, S.D. = 10.25) คะแนนหลังเรียนเท่ากับ ($\bar{X} = 42.19$, S.D. = 8.72) และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าคะแนนสอบก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนกวมหิงหัวเฉียวที่มีต่อการเรียนวิชานิตานสุภาชิตจินโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนกวมหิงหัวเฉียว ที่มีต่อการเรียนวิชานิตานสุภาชิตจินโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
การเรียนการสอนแบบสร้างสถานการณ์ที่หลากหลายที่ออกแบบมีกิจกรรมและเนื้อหาเหมาะสมกับระดับของนักเรียน	4.5	0.07	มาก
การเรียนการสอนแบบสร้างสถานการณ์ที่หลากหลายช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจที่จะเรียนรู้ภาษาจีนมากยิ่งขึ้น	4.75	0.33	มากที่สุด
การเรียนการสอนแบบสร้างสถานการณ์ที่หลากหลายช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจสำนวนสุภาชิตจินได้ดียิ่งขึ้น	4.95	0.49	มากที่สุด
การเรียนการสอนแบบสร้างสถานการณ์ที่หลากหลายสามารถช่วยส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมจีนมากยิ่งขึ้น	4.85	0.28	มากที่สุด

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน
กวงหมิงหัวเฉียว ที่มีต่อการเรียนวิชานิตานสุภาชีวิตจีนโดยใช้
รูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความ พึงพอใจ
การเรียนการสอนแบบสร้างสถานการณ์ ที่หลากหลายช่วยสร้างบรรยากาศ ในการเรียนรู้ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ มากยิ่งขึ้น	4.3	0.2	มาก
ความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอน ด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย	4.6	0.12	มากที่สุด
รวม	4.65	0.25	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่าความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอน
ด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.65)
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.25) เมื่อพิจารณาผลประเมินรายข้อ
พบว่า ข้อที่มีคะแนนความพึงพอใจมากที่สุด คือ การเรียนการสอนแบบ
สร้างสถานการณ์ที่หลากหลายช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจสำนวนสุภาชีวิตจีน
ได้ดียิ่งขึ้น ผลประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.95)
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.49)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้วิชานิทานสุภาชีวิตจีน โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลายของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน กวหมิงหัวเฉียว มีค่าเท่ากับ 84.38/86.92 คือ มีประสิทธิภาพของกระบวนการเท่ากับ 84.38 และมีประสิทธิภาพของผลลัพธ์เท่ากับ 86.92 เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ 80/80 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแผนการจัดการเรียนรู้วิชานิทานสุภาชีวิตจีนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลายที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้ผ่านขั้นตอนการสร้างที่มีระบบ ได้รับการตรวจสอบแก้ไข ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ รวมไปถึงการดำเนินการทดลองตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา

ผลการเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าคะแนนสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนการสอนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้วิชานิทานสุภาชีวิตจีน โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลายเป็นการจัดการเรียนสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และดำเนินการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างสถานการณ์ที่หลากหลาย จำนวน 4 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นนำสู่บทเรียน ครูสร้างบรรยากาศในการเรียน โดยการใช้คำถามนำ การให้ชมคลิปวิดีโอเกี่ยวกับเรื่องราวที่สอดคล้องกับนิทานสุภาชีวิตจีน ขั้นสร้างความกระจำ ครูอธิบายเพิ่มเติมและสอบถามนักเรียนเพื่อสร้างความเข้าใจ โดยการสนทนาถามตอบ และการอภิปรายกลุ่ม มีการสรุปเนื้อหาโดยการรับชมการ์ตูนแอนิเมชันนิทานสุภาชีวิตจีน ขั้นปฏิบัติ ครูมอบหมายให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมและฝึกปฏิบัติตามใบกิจกรรมที่ครูมอบหมาย โดยให้แสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับ

นิทานสุภาจิตจีนที่ศึกษา ขึ้นประเมินผลการเรียนระหว่างเรียน ครูมีการประเมินผลการเรียนระหว่างเรียนจากแบบฝึกหัดและกิจกรรมที่มอบหมาย ทั้งนี้ ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Feng (2021, pp. 226-235) ที่ได้ศึกษานำแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนรูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลายไปประยุกต์ใช้กับการสอนรายวิชาภาษาจีนให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษาในประเทศไทย ผลการศึกษา พบว่าหลังจากผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นกว่าก่อนเรียน อาจจะกล่าวได้ว่าการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนรูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลายพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wang (2020, p. 2) และ Wang (2021, pp. 88-89) ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนรูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลายไปประยุกต์ใช้กับการสอนรายวิชาภาษาจีน หลังการทดลองพบว่าค่าเฉลี่ยด้านความพึงพอใจของผู้เรียนอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ทั้งนี้ เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลายเน้นการสร้างอารมณ์ร่วมในการเรียนรู้ การกระตุ้นประสบการณ์และทัศนคติบางอย่าง ตลอดจนเสริมสร้างการใช้ภาษาได้ถูกต้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ให้กับผู้เรียน หัวใจสำคัญของวิธีการสอนตามสถานการณ์คือการกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกของนักเรียน ดึงความสนใจด้วยสถานการณ์ที่หลากหลาย จึงทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอน รูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลายเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูควรมีการวางแผนและเตรียมแผนการสอน สื่อการสอน ใบงาน อย่างเป็นระบบ และมีการทำความเข้าใจถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอน การมอบหมายงาน การจัดกิจกรรมในชั้นเรียนให้ผู้เรียนได้ทราบล่วงหน้า

2. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ครูควรจะมีการเตรียมสื่อและกิจกรรมประกอบที่หลากหลาย และน่าสนใจ และสอดคล้องกับทักษะที่ต้องการพัฒนาผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยพบว่าการจัดการเรียนการสอนรูปแบบการเรียนการสอน รูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลายสามารถช่วยพัฒนา ทักษะภาษาจีนและสร้างความสนใจต่อผู้เรียนในการเรียนภาษาจีน จึงเสนอแนะ ให้มีการวิจัยเพิ่มเติมในรายวิชาอื่น ๆ ต่อไป

References

- Feng, W. (2021). *Teaching design of the elementary comprehensive Chinese course “Zoo” for Thai primary school students based on situational teaching method*. [Master’s degree thesis, Heilongjiang University].
- Finocchiaro, M., & Brumfit, C. (1983). *The fictional-National Approach: From theory to Practice*. Oxford University Press.
- Hymes, D. (1974). *Foundations in sociolinguistics*. University of Pennsylvania Press.
- Krashen, S. D. (1981). *Second Language acquisition and second language learning*. Pergamon Press.
- Krashen, S. D., & Terrell, T. D. (1983). *The natural approach. Language acquisition in the classroom*. Pergamon Press.
- Sayyos, L., & Sayyos, A. (1997). *Educational Research Techniques*. (4th ed.). Sueksapon.
- Sikabundit, S. (1985). *Educational Technology*. King Mongkut’s University of Technology North Bangkok.
- Wang, X. (2020). *The application of situational teaching method in the modern Chinese course of Chinese International Education major*. [Master’s degree thesis, Heilongjiang University].
- Wang, Y. (2021). *Application of situational teaching method in teaching Chinese vocabulary as a foreign language*. [Master’s degree thesis, Shaanxi University of Science and Technology].
- Worakham, P. (2009). *Educational Research*. Prasarn.

ข้อผิดพลาดในการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท
“อารมณ์ความรู้สึก” ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3
โปรแกรมวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
Errors in Using Chinese Adjectives
of “Emotions and Feelings” Made by Third-year
Chinese Program Students, Faculty of Humanities,
Chiang Rai Rajabhat University

(Received: June 11, 2024 Revised: June 17, 2024 Accepted: June 18, 2024)

杨道锦¹, วรรณวิรัตน์ ตุงคะเวทย์², หยิซิง แซ่จ้าว³, ดนุพงศ์ ชีวินวิไลพร⁴
Yang Daojin, Wanwirat Tungkawet, Yiching Saejao,
Danuphong Cheewinwilaiporn

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะข้อผิดพลาดและวิเคราะห์สาเหตุความผิดพลาดของการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 โปรแกรมวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย จำนวนทั้งสิ้น 60 คน

¹นักศึกษาสาขาริชาการสอนภาษาจีนเป็นภาษานานาชาติ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย E-mail: yangdaojin02@qq.com

²อาจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาการสอนภาษาจีน ภาควิชาการสอนภาษานานาชาติ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร E-mail: dangxiangming24@gmail.com

³อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย E-mail: yiching.sae@cr.ru.ac.th

⁴อาจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย E-mail: danuphong.che@cr.ru.ac.th

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย คือ แบบสอบถามการใช้คำคุณศัพท์ประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” จำนวน 50 ข้อ และคลังข้อมูลบทความภาษาจีน ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 150,000 ตัวอักษรจีน⁵ ซึ่งผลการวิจัย พบว่า ลักษณะข้อผิดพลาดของการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” มีจำนวนการใช้ผิดทั้งหมด 423 ครั้ง และสามารถแบ่งออกเป็น 6 ชนิด ความหมาย คือ 1) คำที่แสดงถึงความหมายด้านความสุข 2) คำที่แสดงถึงความหมายด้านอารมณ์โกรธ 3) คำที่แสดงถึงความหมายด้านอารมณ์โศกเศร้า 4) คำที่แสดงถึงความหมายด้านความกลัว และ 5) คำที่แสดงถึงความหมายด้านความเจ็บ 6) คำที่แสดงถึงความหมายด้านความตื่นเต้น ซึ่งชนิดความหมาย ที่ผู้เรียนมีการใช้ผิดมากที่สุด คือ คำที่แสดงถึงความหมายด้านความสุข จำนวนการใช้ผิดทั้งหมด คือ 207 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 48.93 และชนิดความหมาย ที่ผู้เรียนมีการใช้ผิดน้อยที่สุด คือ คำที่แสดงถึงความหมายด้านความโกรธ จำนวนการใช้ผิดมีเพียง 9 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.2

ทั้งนี้ลักษณะข้อผิดพลาดสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) การใช้คำศัพท์ผิดพลาดที่อยู่ในชนิดความหมายประเภทเดียวกัน 2) การใช้คำศัพท์ผิดพลาดที่มีชนิดความหมายต่างประเภทกัน และสาเหตุการเกิดข้อผิดพลาด ประกอบด้วย 5 สาเหตุหลัก ได้แก่ 1. อิทธิพลจากภาษาจีน แบ่งได้เป็น 3 ปัจจัย คือ 1) ผลกระทบจากคำศัพท์ที่มีความหมายใกล้เคียงกันในภาษาจีน 2) ผลกระทบจากคำศัพท์ที่มีความหมายใกล้เคียงกันและโครงสร้างทางไวยากรณ์ที่ต่างกัน ในภาษาจีน 3) ผลกระทบจากคำศัพท์ที่มีความหมายใกล้เคียงกันแต่การใช้คำประกอบรวมในภาษาจีนต่างกัน 2. อิทธิพลของภาษาแม่ แบ่งได้เป็น 2 ปัจจัย 1) ผลกระทบจากการแปลความหมายของคำในภาษาไทย และ 2) ผลกระทบจากขอบเขตความหมายของคำในภาษาไทย

คำสำคัญ: คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก”
ลักษณะข้อผิดพลาด สาเหตุข้อผิดพลาด

⁵ คลังข้อมูลบทความภาษาจีนของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 รวบรวมจากปี พ.ศ. 2563-2565

Abstract

This research study aims to investigate errors in using Chinese adjectives of “emotions and feelings” and analyze the causes. The study sample group consisted of 60 third-year Chinese Program students of Chiang Rai Rajabhat University. The research instruments included a questionnaire on the use of adjectives of “emotions and feelings” and a collection of articles written by these students, totaling 150,000 Chinese characters. The research findings reveal that a total of 423 errors in using these kinds of adjectives were made, and the errors were categorized into 6 types of meanings: 1) words expressing happiness, 2) words expressing anger, 3) words expressing sadness, 4) words expressing fear, 5) words expressing calmness, and 6) words expressing excitement. The type that the students made errors most frequently was words expressing happiness, at 207 times (48.93%), whereas errors in using words expressing anger were least frequently found at only 9 times (2.2%).

Furthermore, the errors were divided into 2 types: 1) Errors of using words within the same type of meaning and 2) errors of using words with different types of meanings. Also, 5 causes of the errors were analyzed and then classified into 2 main groups, including 1) Chinese language interference (Chinese words with similar meanings, Chinese words with similar meanings but different grammatical structures, and Chinese words with similar meanings but different compound word usage) and

2) Thai language interference (translating word meanings from Thai and difference in meanings between Thai and Chinese words).

Keywords: Chinese Adjectives of Emotions and Feelings”, Types of Errors, Causes of Errors.

บทนำ

ในบทบาทของการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน การเรียนรู้คำศัพท์ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารและเป็นความรู้พื้นฐานในการต่อยอดที่ใช้ในการสื่อสารภาษาจีนให้ถูกต้อง หากผู้เรียนมีความรู้ในการใช้คำศัพท์ภาษาจีนอย่างถูกต้องจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในการสื่อสาร นอกจากนี้ความสำเร็จของการเรียนภาษาต่างประเทศ คือ ความสามารถในการใช้องค์ประกอบของภาษาอย่างครบถ้วน ได้แก่ เสียง โครงสร้าง หรือไวยากรณ์ และคำศัพท์ องค์ประกอบเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนภาษาสามารถเข้าใจสิ่งที่ผู้อื่นสื่อสารได้ และสามารถสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้เช่นเดียวกัน ดังนั้นคำศัพท์จึงเป็นหัวใจสำคัญอย่างยิ่งในการเรียนรู้ภาษา (Jaiboon, 2018, Online)

คำคุณศัพท์ภาษาจีนถือเป็นคำศัพท์ที่ใช้บ่อยในชีวิตประจำวัน และเป็นส่วนสำคัญในการสร้างประโยคให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น คำคุณศัพท์ภาษาจีนบางกลุ่มยังเป็นคำที่พ้องความหมาย พ้องเสียง หรือมีความหมายที่ใกล้เคียงกัน เช่น “高兴 (ดีใจ) และ 开心 (เบิกบานใจ)” หรือ “难过 (เศร้า, เสียใจ) และ 悲伤 (เศร้าโศก)” เป็นต้น ซึ่งคำคุณศัพท์ดังกล่าวนี้บางคำสามารถใช้แทนกันได้ ในบางบริบทเนื่องจากมีความหมายที่คล้ายคลึงกัน แต่ในบางบริบทเมื่อใช้แทนกัน การสื่อความหมายของบริบทนั้น ๆ จะเปลี่ยนไป จึงส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสับสนและนำไปสู่การใช้คำคุณศัพท์ที่ผิดพลาดได้ จากการที่ผู้วิจัยได้สำรวจการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 โปรแกรมวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พบว่า มีข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการใช้คำคุณศัพท์ประเภทดังกล่าว ดังประโยคด้านล่างต่อไปนี้

1. * ใน五年的学习过程中我是非常艰苦而又快乐的。(痛苦)⁶

แปล: ในช่วงห้าปีของการเรียน ฉันรู้สึกถึงความยากลำบาก และมีความสุขมาก (คำว่า “艰苦 ยากลำบาก” ในภาษาจีนควรใช้คำว่า “痛苦 ทุกข์ทรมาน” แทน)

2. * 当我要离开爸爸的时候，我哭得很难过。(伤心)

แปล: ตอนที่ฉันต้องห่างจากคุณพ่อ ฉันร้องไห้จนไม่สบายใจ (คำว่า “难过 ยากลำบาก, ไม่สบายใจ” ในภาษาจีนควรใช้คำว่า “伤心 เจ็บปวด, เสียใจ” แทน)

3. * 昨天下午我和同学踢足球踢得很快乐。(开心)

แปล: ฉันกับเพื่อนมีความสุขกับการเล่นฟุตบอลเมื่อบ่ายวานนี้มาก (คำว่า “快乐 ความสุข” ในภาษาจีนควรใช้คำว่า “开心 มีความสุข, เบิกบานใจ” แทน)

จากประโยคข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้เรียนเลือกใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” ไม่ถูกต้อง เนื่องจากคำคุณศัพท์ดังกล่าวล้วนมีความหมายที่ใกล้เคียงกัน คือ 1. 艰苦 (ยากลำบาก) และ 痛苦 (ทุกข์ทรมาน) 2. 难过 (ยากลำบาก, ไม่สบายใจ) และ 伤心 (เจ็บปวด, เสียใจ) 3. 快乐 (มีความสุข) และ 开心 (มีความสุข, เบิกบานใจ) หากพิจารณาด้านความหมายในประโยคที่ 1 คำว่า “艰苦” มีความหมายว่า “ยากลำบาก” ในภาษาจีนจะใช้กับบริบทสภาพความเป็นอยู่ภายนอก และสถานการณ์การทำงานที่ลำบากหรือมีภาระงานที่หนัก แต่คำว่า “痛苦” ซึ่งมีความหมายว่า “ทุกข์ทรมาน” ในภาษาจีนจะใช้กับบริบทสภาพจิตใจและทางร่างกาย แสดงถึงความเจ็บปวดทางจิตใจและร่างกาย หรือความไม่สมดุลทางจิตใจที่เกิดจาก

⁶ ประโยคที่มีเครื่องหมาย * คือ ประโยคที่มาจากคลังข้อมูลบทความของนักศึกษา ชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ความสับสน จากที่ผู้เรียนนำคำว่า “艰苦” มาใช้แทนคำว่า “痛苦” ดังในประโยคที่ 1 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีความสับสนในการเลือกใช้คำคุณศัพท์ และไม่สามารถแยกแยะความแตกต่างของการใช้คำคุณศัพท์ประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” ที่มีความหมายใกล้เคียงกันได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม อย่างไรก็ตามนอกเหนือจากคำคุณศัพท์ประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” ที่มีความหมายใกล้เคียงกันแล้ว คำคุณศัพท์ประเภทดังกล่าวยังมีหน่วยคำที่เหมือนกันซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนยังเกิดความสับสนในการใช้ดังประโยคด้านล่างต่อไปนี้

5. * 老师对他的工作感到很满足。(满意)

แปล: อาจารย์รู้สึกพึงพอใจต่องานของเขามาก (คำว่า “满足 พึงพอใจ” ในภาษาจีนควรใช้คำว่า “满意 พึงพอใจ” แทน)

จากประโยคข้างต้นจะเห็นได้ว่า “满足” และ “满意” ในภาษาจีนนอกจากมีความหมายที่คล้ายคลึงกันแล้ว ทั้งสองคำดังกล่าวยังมีหน่วยคำเดียวกัน คือ คำว่า “满” ผู้เรียนอาจเกิดความสับสนในการนำไปใช้ ไม่สามารถแยกแยะลักษณะพิเศษของการใช้คำทั้งสองได้ จึงทำให้เกิดการใช้ผิด คำคุณศัพท์ประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” เป็นคำที่ผู้วิจัยพบว่าผู้เรียนมีการใช้ผิดพลาดบ่อยครั้ง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์ลักษณะ และสาเหตุข้อผิดพลาดของการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 โปรแกรมวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” ที่ผิดพลาดของผู้เรียน รวมถึงเป็นแนวทางสำหรับการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะความผิดพลาดของการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 โปรแกรมวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
2. เพื่อวิเคราะห์สาเหตุความผิดพลาดการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 โปรแกรมวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาลักษณะและสาเหตุของความผิดพลาดของการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายเป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการสำรวจลักษณะการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” และวิเคราะห์สาเหตุของความผิดพลาดของการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภทดังกล่าว โดยนำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาและเชิงสถิติประกอบเพื่อให้เห็นรายละเอียดของผลการวิจัยอย่างชัดเจน ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 โปรแกรมวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

กลุ่มตัวอย่างใช้ในการศึกษาวิจัย คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 โปรแกรมวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย จำนวนทั้งหมด 60 คน ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยมีพื้นฐานภาษาจีนมาก่อนในระดับชั้นมัธยมศึกษา และเริ่มเรียนภาษาจีนตั้งแต่ระดับชั้นปีที่ 1 ในระดับอุดมศึกษา เนื่องจากนักศึกษากลุ่มดังกล่าวมีทักษะการใช้ภาษาจีนอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกัน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบเรียนภาษาจีนทั้งหมด 6 เล่ม 《汉语教程》⁷ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมคำคุณศัพท์ประเภท “อารมณ์ความรู้สึก”

2.2 บทความภาษาจีนของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 150,000 ตัวอักษร ตั้งแต่ปี พ.ศ 2563-2565 โดยคัดเลือกบทความภาษาจีนของนักศึกษาที่ไม่เคยมีพื้นฐานภาษาจีนมาก่อน ทั้งนี้เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ลักษณะความผิดพลาดและสาเหตุความผิดพลาดของการใช้คุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก”

2.3 แบบสอบถามการใช้คำคุณศัพท์ประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” จำนวน 50 ข้อ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่1 แปลประโยคภาษาไทยเป็นภาษาจีน จำนวน 10 ข้อ ตอนที่ 2 ข้อคำถามแบบปรนัย 4 ตัวเลือก 20 ข้อ ตอนที่ 3 เลือกคำตอบเติมลงในช่องว่าง 20 ข้อ

3. วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ขั้นสำรวจและคัดเลือกคำคุณศัพท์ประเภท “อารมณ์ความรู้สึก”

3.1.1 ผู้วิจัยคัดเลือกคำคุณศัพท์ประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” จากแบบเรียนภาษาจีน 《汉语教程》 จำนวน 6 เล่ม โดยคัดเลือกคำคุณศัพท์ประเภทดังกล่าวเป็นจำนวนทั้งหมด 75 คำ

3.1.2 นำคำคุณศัพท์ประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” จำนวนทั้งหมด 75 คำ มาคัดเลือกอีกครั้งโดยใช้หนังสือมาตรฐานการแบ่งระดับพยางค์ อักษรจีน และคำศัพท์ภาษาจีนสำหรับการสอนภาษาจีนนานาชาติ ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกเฉพาะคำศัพท์ที่อยู่ในระดับต้น-กลาง และ

⁷แบบเรียนภาษาจีน 《汉语教程》 จำนวน 6 เล่ม โดยแบ่งเป็น 1. 汉语教程第一册 (上) 2. 汉语教程第一册 (下) 3. 汉语教程第二册 (上) 4. 汉语教程第二册 (下) 5. 汉语教程第三册 (上) 6. 汉语教程第三册 (下)

ตัดคำศัพท์ระดับสูงออก เนื่องจากเป็นคำศัพท์ที่ใช้ค่อนข้างน้อยและกลุ่มตัวอย่างยังไม่ได้เรียน ดังนั้น คำศัพท์ที่ได้จากการคัดเลือกจึงมีจำนวนทั้งหมด 30 คำ ดังนี้

ตารางที่ 1 คำคุณศัพท์ประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” ที่นำมาใช้ในการสร้างแบบทดสอบ

kāi xīn 开心	kuài lè 快乐	yú kuài 愉快	gāo xìng 高兴	huān lè 欢乐	mǎn yì 满意	mǎn zú 满足	nán guò 难过
nán shòu 难受	tòng kǔ 痛苦	tòng kuài 痛快	shāng xīn 伤心	shī wàng 失望	jué wàng 绝望	shēng qì 生气	fán nǎo 烦恼
hài pà 害怕	kǒng jù 恐惧	kǒng bù 恐怖	ān jìng 安静	píng jìng 平静	lěng jìng 冷静	jīng yà 惊讶	jī dòng 激动
jǐn zhāng 紧张	xīng fèn 兴奋	shū fú 舒服	ān xīn 安心	zhē jí 着急	dān xīn 担心		

3.2 ขั้นการสร้างเครื่องมือและทดลองใช้

3.2.1 นำคำคุณศัพท์ประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” ทั้งหมด 30 คำ สร้างแบบทดสอบจำนวน 50 ข้อ โดยแบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1. แปลประโยคภาษาไทยเป็นภาษาจีน จำนวน 10 ข้อ 2. ข้อคำถามแบบปรนัย 4 ตัวเลือก 20 ข้อ 3. เลือกคำตอบเติมลงในช่องว่าง 20 ข้อ

3.2.2 นำแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาจีน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) ตามค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และนำแบบทดสอบมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3.2.3 นำแบบทดสอบที่สมบูรณ์แล้วไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาชั้นปีที่ 3 โปรแกรมวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำนวนทั้งหมด 60 คน

3.3 ขั้นวิเคราะห์และสรุปข้อมูล

3.3.1 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้านลักษณะความผิดพลาดของการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” จากแบบทดสอบที่สร้างขึ้นและบทความภาษาจีนของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 150,000 ตัวอักษร โดยการหาความถี่จำนวนครั้งในการใช้ผิดและคำร้อยละ ร่วมกับเชิงพรรณนา

3.3.2 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้านสาเหตุความผิดพลาดของการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” โดยวิเคราะห์แบบเชิงบรรยายและพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล มี 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ลักษณะความผิดพลาดของการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 โปรแกรมวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

จากการวิเคราะห์ลักษณะข้อผิดพลาดของการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” จากแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและจากบทความภาษาจีน จำนวน 150,000 ตัวอักษร ผู้วิจัยแบ่งลักษณะข้อผิดพลาดของการใช้คำคุณศัพท์ดังกล่าวเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1. ลักษณะข้อผิดพลาดของการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” ในด้านชนิดความหมายและรูปแบบทิศทางของการใช้ผิด

ผู้วิจัยพบว่า ชนิดความหมายที่นักศึกษาใช้ผิดมากที่สุดมีทั้งหมด 6 ชนิด คือ 1) คำที่แสดงถึงความหมายด้านความสุข 2) คำที่แสดงถึงความหมายด้านอารมณ์โกรธ 3) คำที่แสดงถึงความหมายด้านอารมณ์โศกเศร้า 4) คำที่แสดงถึงความหมายด้านความกลัว 5) คำที่แสดงถึงความหมายด้านความเจ็บ และ 6) คำที่แสดงถึงความหมายด้านความตื่นเต้น โดยชนิดความหมาย

ทั้ง 6 ประเภทมีทิศทางการผลิต 2 รูปแบบ คือ 1) การผลิตแบบทิศทางเดียว 2) การผลิตแบบสองทิศทาง

ตารางที่ 2 ลักษณะข้อผิดพลาดของการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก”

ชนิด ความหมาย	รูปแบบทิศทางการใช้ผิด					
	รูปแบบ ทิศทางเดียว	จำนวนครั้งที่ ใช้ผิด/ร้อยละ		รูปแบบ สองทิศทาง	จำนวนครั้งที่ ใช้ผิด/ร้อยละ	
1. “喜悦”类 คำที่แสดง ความหมาย ด้านความสุข	^{kuài lè} 快乐→ ^{huān lè} 欢乐	33	15.94	^{yú kuài} 愉快↔ ^{kuài lè} 快乐	42	20.28
	^{kāi xīn} 开心→ ^{gāo xìng} 高兴	26	12.56	^{yú kuài} 愉快↔ ^{kāi xīn} 开心	32	15.45
					28	13.52
					24	11.59
					22	10.62
รวม	207 (48.93%)					
2. “恼怒”类 คำที่แสดง ความหมาย ด้านความโกรธ	^{shēng qì} 生气→ ^{fán nǎo} 烦恼	9	100			
รวม	9 (2.2%)					
3. “悲伤”类 คำที่แสดง ความหมายด้าน ความโศกเศร้า	^{shī wàng} 失望- ^{jué wàng} 绝望	15	17.24	^{shāng xīn} 伤心↔ ^{nán guò} 难过	32	36.78
	^{dān xīn} 担心→ ^{hài pà} 害怕	14	16.09	^{nán shòu} 难受↔ ^{nán guò} 难过	26	29.88
รวม	87 (20.56%)					

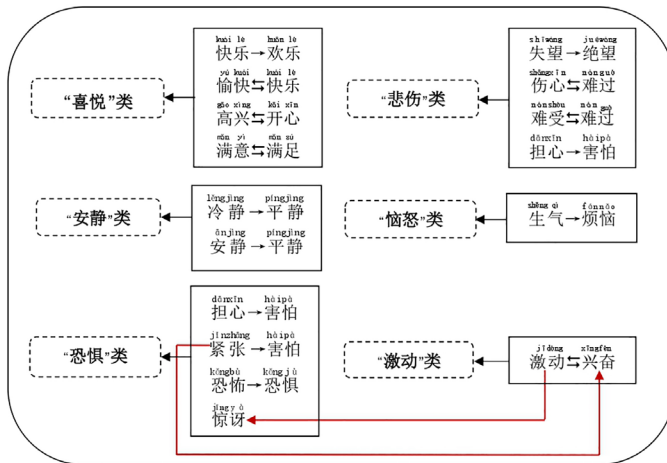
ตารางที่ 2 ลักษณะข้อผิดพลาดของการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท
“อารมณ์ความรู้สึก” (ต่อ)

ชนิด ความหมาย	รูปแบบทิศทางการใช้ผิด					
	รูปแบบ ทิศทางเดียว	จำนวนครั้งที่ ใช้ผิด/ร้อยละ		รูปแบบ สองทิศทาง	จำนวนครั้งที่ ใช้ผิด/ร้อยละ	
4. “恐惧”类 คำที่แสดง ความหมาย ด้านความกลัว	kǒng bù kǒng jù 恐怖→恐惧	16	39.02			
	jīn zhāng xìng fèn* 紧张→兴奋*	14	34.15			
	jīn zhāng hài pà 紧张→害怕	11	26.83			
รวม	41 (9.69%)					
5. “安静”类 คำที่แสดง ความหมาย ด้านความเงียบ	lěng jìng píng jìng 冷静→平静	25	54.34			
	ān jìng píng jìng 安静→平静	21	45.66			
รวม	46 (10.87%)					
6. “激动”类 คำที่แสดง ความหมาย ด้านความตื่นเต้น	jī dòng jīng yà* 激动→惊讶*	15	45.45	jī dòng xìng fèn 激动⇌兴奋	18	54.55
รวม	33 (7.8%)					

จากตารางที่ 2 อธิบายได้ว่าคำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท
“อารมณ์ความรู้สึก” ในด้านชนิดความหมายที่นักศึกษาใช้ผิดพลาดเยอะที่สุด
คือ คำที่แสดงความหมายด้านความสุข จำนวนครั้งที่ใช้ผิดทั้งหมด 207 ครั้ง
คิดเป็นร้อยละ 48.93 ปรากฏการใช้ผิดทั้งหมด 7 คู่ คือ kuài lè huān lè
开心→高兴、愉快⇌快乐、愉快⇌开心、高兴⇌快乐、
高兴⇌愉快 และ mǎn yì mǎn zú ซึ่งคู่คำเหล่านี้มีรูปแบบทิศทาง
การใช้ผิดทั้งแบบทิศทางเดียวและสองทิศทาง

2. ลักษณะข้อผิดพลาดของการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” ในชนิดความหมายเดียวกัน และข้ามชนิดความหมายกัน

จากการวิเคราะห์ลักษณะข้อผิดพลาดในด้านชนิดความหมาย และรูปแบบทิศทางการใช้ผิดของคำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” ในตารางที่ 1 ข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า ชนิดความหมายที่นักศึกษาใช้ผิดสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1) การใช้คำศัพท์ผิดพลาดที่อยู่ในชนิดความหมายประเภทเดียวกัน 2) การใช้คำศัพท์ผิดพลาดที่มีชนิดความหมายต่างประเภทกัน ดังรูปภาพที่ 1 ต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ลักษณะข้อผิดพลาดของการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” ในด้านชนิดความหมาย
ที่มา: (Tungkawet, 2024)

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า ลักษณะข้อผิดพลาดของการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” ในด้านชนิดความหมาย นอกจากผู้เรียนมีการใช้คำศัพท์ผิดพลาดที่อยู่ในชนิดความหมายเดียวกันแล้ว ผู้เรียนยังมีการใช้คำศัพท์ดังกล่าวผิดพลาดที่มีชนิดความหมายต่างประเภทกัน

ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 2 คู่ ดังนี้ คำที่แสดงความหมายด้านความกลัวและคำที่แสดงความหมายด้านความตื่นเต้น คือ 紧张^{jǐn zhāng}→兴奋^{xīng fèn} (ประหม่า-ตื่นเต้น) และ 激动^{jī dòng}→惊讶^{jīng yà} (ตื่นเต้น-ตกใจ) และเป็นข้อสังเกตว่า รูปแบบทิศทางการใช้คำศัพท์ผิดพลาดที่อยู่ในชนิดความหมายต่างประเภทกันเป็นรูปแบบทิศทางเดียวกันทั้งหมด

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สาเหตุความผิดพลาดการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 โปรแกรมวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ผลการวิเคราะห์สาเหตุความผิดพลาดการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 โปรแกรมวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ผู้วิจัยได้แบ่งสาเหตุข้อผิดพลาดไว้ 2 ด้านหลัก คือ 1. อิทธิพลจากภาษาจีน ซึ่งแบ่งสาเหตุได้เป็น 3 ปัจจัย คือ 1) ผลกระทบจากคำศัพท์ที่มีความหมายใกล้เคียงกันในภาษาจีน 2) ผลกระทบจากคำศัพท์ที่มีความหมายใกล้เคียงกันและโครงสร้างทางไวยากรณ์ที่ต่างกันภาษาจีน 3) ผลกระทบจากคำศัพท์ที่มีความหมายใกล้เคียงกันแต่การใช้คำประกอบรวมในภาษาจีนต่างกันและ 2. อิทธิพลของภาษาแม่ ซึ่งแบ่งสาเหตุได้เป็น 2 ปัจจัย 1) ผลกระทบจากการแปลความหมายของคำในภาษาไทย 2) ผลกระทบจากขอบเขตความหมายของคำในภาษาไทย ทั้งนี้สามารถอธิบายสาเหตุความผิดพลาดดังกล่าวได้ดังนี้

1. อิทธิพลจากภาษาจีน

1.1 ผลกระทบจากคำศัพท์ที่มีความหมายใกล้เคียงกันในภาษาจีน

จากการวิเคราะห์ลักษณะข้อผิดพลาดของการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” ผู้วิจัยพบว่า คำคุณศัพท์ภาษาจีนที่ผู้เรียนใช้ผิดส่วนใหญ่เป็นคำศัพท์ที่มีความหมายใกล้เคียงกัน

และอยู่ในชนิดความหมายเดียวกัน เช่น คำที่แสดงความหมายด้านความโศกเศร้า “伤心 ⇄ 难过” ซึ่งมีจำนวนการใช้ผิดมากที่สุดชนิดความหมายด้านความโศกเศร้า จำนวนทั้งหมด 32 ครั้ง รูปแบบทิศทางการใช้ผิดเป็นแบบสองทิศทาง ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

1. * 听到这个消息，她哭的很难过。（伤心）

แปล: เมื่อทราบข่าวนี้ เธอก็ร้องไห้เสียใจมาก (คำว่า “难过 เสียใจ, ทุกข์ใจ” ในประโยคที่ 1 ควรใช้คำว่า “伤心 เจ็บปวด, เสียใจ” แทน)

2. * 这件事让我的心里很伤心。（难过）

แปล: เหตุการณ์นี้ทำให้ฉันรู้สึกเสียใจมาก (คำว่า “伤心 เจ็บปวด, เสียใจ” ในประโยคที่ 2 ควรใช้คำว่า “难过 เสียใจ, ทุกข์ใจ” แทน)

จากประโยค 1-2 ข้างต้น หากวิเคราะห์ทางด้านความหมาย จะเห็นได้ว่า คำว่า “伤心” (เจ็บปวด, เสียใจ) และ “难过” (เสียใจ, ทุกข์ใจ) ในภาษาจีนมีความหมายที่คล้ายคลึงกันมาก ความหมายทางภาษาจีนทั้งสองคำนี้สามารถใช้แสดงสภาพจิตใจที่ไม่มีความสุข ใช้กับเรื่องราวที่เผชิญกับความโชคร้าย หรือเผชิญกับสิ่งที่ทุกข์ใจ แต่ระดับชั้นความหมายเชิงลึกของทั้งสองคำมีความแตกต่างกัน คือ คำว่า “伤心” จะแสดงถึงสภาพจิตใจที่มีความโศกเศร้า หรือเป็นอาการเจ็บปวดทางจิตใจมากกว่าคำว่า “难过” ซึ่งสามารถแสดงออกมาจากทางพฤติกรรม เช่น การร้องไห้อย่างเจ็บปวดใจ แต่คำว่า “难过” เป็นความรู้สึกของจิตใจที่อยู่ภายในซึ่งหากผู้เรียนไม่เข้าใจระดับชั้นความหมายเชิงลึกอย่างเพียงพอของทั้งสองคำนี้สามารถส่งผลทำให้เกิดการใช้คำศัพท์ดังกล่าวในบริบทต่าง ๆ ไม่ถูกต้อง

นอกจากนี้ยังพบว่า คำศัพท์ที่มีความหมายใกล้เคียงในภาษาจีนบางคำ ยังมีหน่วยคำที่เหมือนกัน ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนยังเกิดความสับสนในการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายใกล้เคียง เช่น

คำที่แสดงความหมายด้านความสุข 满意 ^{mǎn yì} ⇌ 满足 ^{mǎn zú} และคำที่แสดงความหมายด้านความโศกเศร้า 失望 ^{shī wàng} → 绝望 ^{jué wàng} ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

3. * 为了满意观众的要求，他又唱了一首歌。

(满足)

แปล: เพื่อสนองความพอใจตามคำขอของผู้ชม เขาจึงร้องเพลงอีกเพลงหนึ่ง (คำว่า “满意 พอใจ, ความพึงพอใจ” ในประโยคที่ 3 ควรใช้คำว่า “满足 พอใจ” แทน)

4. * 领导对他的工作感到很满足。(满意)

แปล: หัวหน้ารู้สึกพอใจกับงานของเขา (คำว่า “满足 พอใจ” ในประโยคที่ 4 ควรใช้คำว่า “满意 พอใจ, ความพึงพอใจ” แทน)

5. * 接二连三的失败，会使我们感到失望。

(绝望)

แปล: ความล้มเหลวซ้ำแล้วซ้ำอีกจะทำให้เรารู้สึกผิดหวัง (คำว่า “失望 ผิดหวัง” ในประโยคที่ 5 ควรใช้คำว่า “绝望 ผิดหวัง, ล้มหวัง” แทน)

จากประโยค 3-4 ข้างต้น พบว่า ผู้เรียนใช้คำว่า “满意 ^{mǎn yì} (พอใจ, ความพึงพอใจ) และ “满足 ^{mǎn zú} (พอใจ)” สลับกัน ซึ่งคำว่า “满意 ^{mǎn yì} (พอใจ, ความพึงพอใจ)” และ “满足 ^{mǎn zú} (พอใจ)” มีหน่วยคำที่เหมือนกัน คือ คำว่า “满 ^{mǎn}” แสดงถึงการได้รับสิ่งที่ตรงตามความปรารถนาจนมีความรู้สึกพึงพอใจ สิ่งที่แตกต่างกันของคำคู่นี้ คือ คำว่า “满意 ^{mǎn yì} (พอใจ, ความพึงพอใจ)” แสดงถึงการตอบสนองความต้องการของตนเอง หรือการทำให้ตนเองพึงพอใจเพียงอย่างเดียว แต่คำว่า “满足 ^{mǎn zú} (พอใจ)” เป็นความรู้สึกพึงพอใจที่ทำเพื่อตนเอง หรือเป็นการกระทำที่ทำให้ผู้อื่นรู้สึกพอใจ

และในประโยคที่ 5 จะเห็นได้ว่าผู้เรียนใช้คำว่า “失望 ^{shī wàng} (ผิดหวัง)” แทนคำว่า “绝望 ^{jué wàng} (ล้มหวัง)” ซึ่งทั้งสองคำแสดงถึงความรู้สึกผิดหวังต่อคนหรือเรื่องราวต่าง ๆ แต่สิ่งที่ต่างกัน คือ คำว่า “绝望 ^{jué wàng} (ล้มหวัง)”

แสดงถึงการกระทำที่ไม่สำเร็จ มีความสูญเสียต่อเรื่องราวจึงทำให้เกิดความสิ้นหวังในระดับลึกมากกว่าคำว่า “失望 (shī wàng) (ผิดหวัง)” จากบริบทในประโยคที่ 5 แสดงถึงความล้มเหลวซ้ำ ๆ จึงทำให้เกิดความสิ้นหวัง ซึ่งไม่สามารถใช้คำว่า “失望 (shī wàng) (ผิดหวัง)” แทนคำว่า “绝望 (jué wàng) (สิ้นหวัง)” ได้ จากตัวอย่างประโยคที่ผิดพลาดข้างต้น สามารถอธิบายเพิ่มได้ว่า เมื่อความหมายของคำศัพท์ภาษาจีนมีความหมายใกล้เคียงกันแล้ว อีกทั้งยังมีหน่วยคำที่เหมือนกันจึงส่งผลให้ทำให้การวิเคราะห์ การแยกแยะทางความหมายมีระดับที่ยากขึ้น

1.2 ผลกระทบจากคำศัพท์ที่มีความหมายใกล้เคียงกัน และโครงสร้างทางไวยากรณ์ที่ต่างกันภาษาจีน

ผู้วิจัยพบว่า การใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” ผิดพลาดของกลุ่มตัวอย่างไม่ได้เกิดจากคำศัพท์ที่มีความหมายที่ใกล้เคียงกันเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากคำศัพท์บางคำมีหน้าที่ทางไวยากรณ์ที่ซับซ้อน ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้เรียนเกิดข้อผิดพลาดในการนำคำศัพท์ไปใช้ในบริบทต่าง ๆ ได้ เช่น คำว่า 开心 (kāi xīn) → 高兴 (gāo xìng) มีจำนวนการใช้ผิดถึง 26 ครั้ง ดังประโยคตัวอย่างต่อไปนี้

6. * 你开心去哪儿我们就去哪儿。(高兴)

แปล: คุณไปที่ไหนแล้วมีความสุขก็ไป (คำว่า “开心 รู้สึกเบิกบานใจ, มีความสุข” ในประโยคที่ 6 ควรใช้คำว่า “高兴 มีความสุข” แทน)

7. * 你们开心去哪儿就去哪儿，不用担心。
(高兴)

แปล: พวกคุณไปที่ไหนแล้วมีความสุขก็ไป ไม่ต้องกังวล (คำว่า “开心 รู้สึกเบิกบานใจ, มีความสุข” ในประโยคที่ 7 ควรใช้คำว่า “高兴 มีความสุข” แทน)

จากตัวอย่างประโยคที่ 6-7 ผู้เรียนใช้คำว่า 开心^{kāi xīn} และ 高兴^{gāo xìng} ผิดในบริบทที่ต่างกัน หากวิเคราะห์ด้านความหมายของทั้งสองคำ เป็นคำที่แสดงถึงความสุข ความเบิกบานใจ ซึ่งมีความหมายที่ใกล้เคียงกัน ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถใช้ได้อย่างถูกต้องในบางบริบท และหากวิเคราะห์จากการใช้ทางไวยากรณ์จะพบว่า คำว่า 高兴^{gāo xìng} (มีความสุข) สามารถมีกรรมมารองรับได้ เช่น “高兴^{gāo xìng}+去^{qù}+สถานที่” เพื่อแสดงถึงมีความสุขที่ได้ไปสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง แต่ในทางกลับกัน คำว่า 开心^{kāi xīn} ไม่สามารถมีกรรมมารองรับได้ ซึ่งในประโยคที่ 6 มีคำที่ระบุถึงสถานที่ คือ คำว่า “哪儿^{nǎ er}” ซึ่งบ่งบอกจุดมุ่งหมายของสถานที่ที่ต้องการไป ดังนั้น จึงไม่สามารถใช้คำว่า 开心^{kāi xīn} มาแทนที่ได้

1.3 ผลกระทบจากคำศัพท์ที่มีความหมายใกล้เคียงกัน แต่การใช้คำประกอบรวมในภาษาจีนต่างกัน

ผู้วิจัยพบว่า คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” ที่จัดอยู่ในชนิดความหมายเดียวกัน นอกจากมีความหมายใกล้เคียงกันแล้ว บางคำยังมีการใช้คำประกอบรวมต่างกัน และหากผู้เรียนไม่เข้าใจถึงความแตกต่างของการใช้คำประกอบรวมของคำศัพท์ดังกล่าว อาจส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถใช้คำศัพท์นั้น ๆ ได้อย่างถูกต้อง ดังตัวอย่างตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตารางเปรียบเทียบคำประเภทร่วมของคำว่า “伤心”^{shāng xīn}、
“难过”^{nán guò} และ “难受”^{nán shòu}

คำที่ผู้เรียนใช้ผิด ในชนิด ความหมาย ด้านความโศกเศร้า	คำประเภทร่วมที่ใช้ได้				
	日子很～ (วันเวลา)	～事 (เรื่องราว)	～落泪 (น้ำตาไหล)	心里～ (สภาพจิตใจ ที่แสดง ความเสียใจ)	身体～ (สุขภาพ)
伤心	✗	✓	✓	✗	✗
难过	✓	✗	✗	✓	✓
难受	✗	✗	✗	✗	✓

จากตารางเปรียบเทียบคำประเภทร่วมของคำว่า “伤心”^{shāng xīn}、
“难过”^{nán guò} และ “难受”^{nán shòu} จะเห็นได้ว่าคำศัพท์ดังกล่าวมีการใช้คำประเภทร่วม
ที่ต่างกัน และพบว่าผู้เรียนมีการใช้คำศัพท์ทั้งสามดังกล่าวผิดในบริบท
ที่ต่างกัน ดังนี้

8. * 他的演出使我难过落泪。(伤心)

แปล: การแสดงของเขาทำให้ฉันสะเทือนใจจนน้ำตาไหล
(คำว่า “难过 เสียใจ, ทุกข์ใจ” ในประโยคที่ 8 ควรใช้คำว่า “伤心 เจ็บปวด,
เสียใจ” แทน)

9. * 她的爱人刚去世，她是怎么过那些伤心
的日子呢？(难过)

แปล: คนรักของเขาเพิ่งจะเสียชีวิต เขาจะผ่านช่วง
วันเวลาที่เจ็บปวดเสียใจอย่างนี้ไปได้อย่างไร (คำว่า “伤心 เจ็บปวด, เสียใจ”
ในประโยคที่ 9 ควรใช้คำว่า “难过 เสียใจ, ทุกข์ใจ” แทน)

10. * 女朋友和他分手了，最近他心里很难受，生活也不好过，真可怜。（难过）

แปล: เขาเลิกกับแฟนแล้ว ช่วงนี้เขาทุกข์ใจมาก ใช้ชีวิตผ่านไปได้อาย น่าสงสารจริง ๆ (คำว่า “难受 รู้สึกแย่, ไม่สบายใจ” ในประโยคที่ 10 ควรใช้คำว่า “难过 เสียใจ, ทุกข์ใจ” แทน)

11. * 真的太疼了，我的牙疼得很难过。（难受）

แปล: ปวดจริง ๆ เลย ฟันของฉันปวดจนรู้สึกทรมาน มาก (คำว่า “难受 รู้สึกแย่, ไม่สบายใจ” ในประโยคที่ 11 ควรใช้คำว่า “难过 เสียใจ, ทุกข์ใจ” แทน)

จากตัวอย่างประโยคที่ 8 สามารถอธิบายได้ว่า คำว่า “难过 (เสียใจ, ทุกข์ใจ)” ไม่สามารถใช้กับคำว่า “落泪 (น้ำตาไหล)” ได้ ในบริบทดังกล่าวควรใช้คำว่า “伤心 (เจ็บปวด, เสียใจ)” ซึ่งจะประกอบเป็น “伤心落泪” เป็นการแสดงอารมณ์ความรู้สึกสะท้อนใจ หรือเจ็บปวดใจ จนน้ำตาไหล และในบริบทประโยคที่ 9 ควรใช้คำว่า “难过 (เสียใจ, ทุกข์ใจ)” เนื่องจากคำดังกล่าวสามารถใช้คู่กับคำว่า “日子” ประกอบเป็น “难过日子” แสดงความหมายถึงช่วงวันเวลาที่ทุกข์ใจหรือช่วงวันเวลาที่เจ็บปวดใจ

และในประโยคที่ 10-11 ผู้เรียนใช้คำว่า “难受 (รู้สึกแย่, ไม่สบายใจ)” และ “难过 (เสียใจ, ทุกข์ใจ)” สลับกัน หากวิเคราะห์ด้านความหมายพบว่า ทั้งสองคำนี้มีความหมายที่คล้ายคลึง แต่การใช้คำประกอบต่างกัน คือ คำว่า “难过 (เสียใจ, ทุกข์ใจ)” สามารถใช้กับการอธิบายความรู้สึกทางด้านจิตใจ แสดงถึงสภาพจิตใจที่รู้สึกทุกข์ใจ และมักจะใช้กับเรื่องที่กระทบจิตใจมาก ๆ จากบริบทในประโยคที่ 10 บ่งบอกถึงสภาพจิตใจที่ย่ำแย่ ความรู้สึกเศร้าโศก เสียใจ จึงมักใช้คู่กับคำว่า “心里” สามารถประกอบเป็น “心里很难过” เพื่อแสดงถึงความเศร้าใจกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่คำว่า “难受 (รู้สึกแย่, ไม่สบายใจ)” มักใช้กับความรู้สึก

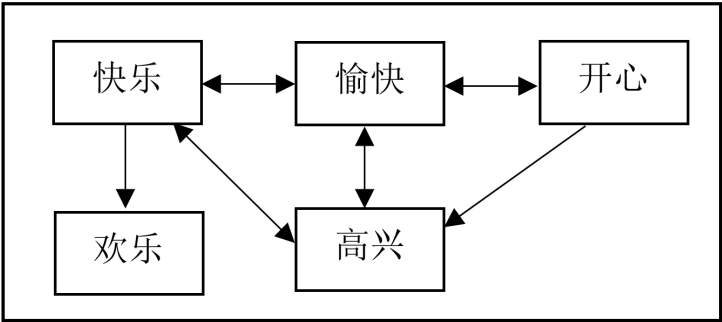
ไม่สบายใจ หรือไม่สบายทางร่างกาย สามารถใช้กับอาการป่วยได้ ซึ่งในประโยคที่ 11 มีคำว่า “牙疼” (yá téng) แปลว่า “ปวดฟัน” ดังนั้นในบริบทดังกล่าวควรใช้คำว่า “难受” (nán shòu) สามารถประกอบเป็น “牙疼得很难受” (yá téng dé hěn nán shòu) แสดงถึงอาการเจ็บปวดฟันจนทรมาน และความไม่สบายทางร่างกาย ลักษณะการใช้ผิดดังกล่าว อธิบายได้ว่า ผู้เรียนขาดความเข้าใจการแยกแยะความหมายที่มีความใกล้เคียงกัน และไม่เข้าใจการใช้คำประกอบรวมที่ต่างบริบทกันในภาษาจีน จึงทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสนในการใช้กลุ่มคำดังกล่าวระหว่างคำว่า “伤心” (shāng xīn) “难过” (nán guò) และ “难受” (nán shòu) “难过” (nán guò) และทำให้เกิดการใช้ที่ผิดพลาดในรูปแบบสองทิศทาง

2. อิทธิพลจากภาษาแม่

อิทธิพลจากภาษาแม่เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดข้อผิดพลาดในคำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” ของผู้เรียน เนื่องจากภาษาแม่มีอิทธิพลต่อความคิดและการเชื่อมโยงกันระหว่างภาษา โดยทั่วไปข้อผิดพลาดมักเกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างภาษาเป้าหมายและภาษาแม่ที่ผิดพลาด ซึ่งผู้เรียนอาจนำการใช้คำของภาษาแม่มาใช้แทนที่คำในภาษาเป้าหมาย จึงทำให้เกิดการใช้คำศัพท์ที่ผิดพลาดได้ ทั้งนี้การวิเคราะห์สาเหตุการใช้ที่ผิดพลาดที่เกิดจากอิทธิพลภาษาแม่ ผู้วิจัยพบว่า สามารถวิเคราะห์ได้ทั้งคำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” ที่อยู่ในชนิดความหมายเดียวกันและชนิดความหมายต่างประเภทกัน ดังนี้

2.1 ผลกระทบจากการแปลความหมายของคำในภาษาไทย

ผู้วิจัยพบว่า ชนิดคำที่แสดงความหมายด้านความสุข (“喜悦”类) เป็นชนิดความหมายที่ผู้เรียนมีการใช้ผิดสลับกันระหว่างคู่คำมากที่สุด เช่น 快乐 → 欢乐、开心 → 高兴、愉快 ⇌ 快乐、愉快 ⇌ 开心、高兴 ⇌ 快乐 และ 高兴 ⇌ 愉快 ดังภาพด้านล่างต่อไปนี้

ภาพที่ 2 ลักษณะข้อผิดพลาดของการใช้คำคุณศัพท์
ชนิดความหมายด้านความสุข
ที่มา: (Tungkawet, 2024)

จากภาพด้านบนแสดงให้เห็นว่า การใช้คำคุณศัพท์ชนิดความหมายด้านความสุขของผู้เรียนมีคำที่เกี่ยวข้องกันทั้งหมด 5 คำ คือ คำว่า “快乐”、“欢乐”、“开心”、“高兴” และ “愉快” ซึ่งทิศทางการใช้ผิดมีทั้งรูปแบบทิศทางเดียวและรูปแบบสองทิศทาง หากพิจารณาความหมายในภาษาไทยสามารถสรุปออกมาเป็นตารางด้านล่าง ดังนี้

ตารางที่ 4 ตารางเปรียบเทียบคู่คำที่ใช้ผิดชนิดความหมายด้านความสุข
กับความหมายในภาษาไทย

รูปแบบทิศทาง การใช้ผิด	คู่คำที่ใช้ผิด	ความหมายในภาษาไทย
แบบทิศทางเดียว	快乐 → 欢乐 kuài lè → huān lè	มีความสุข, เบิกบานใจ, ดีใจ ① → เบิกบาน ①, มีความสุข ②
	开心 → 高兴 kāi xīn → gāo xìng	สนุกสนานเพลิดเพลิน ①, สบายใจ ② → มีความสุข ①, ดีใจ ②

ตารางที่ 4 ตารางเปรียบเทียบคำที่ใช้ผิพนิตความหมายด้านความสุข กับความหมายในภาษาไทย (ต่อ)

รูปแบบทิศทางการใช้ผิพนิต	คู่คำที่ใช้ผิพนิต	ความหมายในภาษาไทย
แบบสองทิศทางการใช้ผิพนิต	愉快 ↔ 快乐	มีความสุข, เบิกบานใจ①, สบายใจ② ↔ มีความสุข, เบิกบานใจ, ดีใจ①
	愉快 ↔ 开心	มีความสุข, เบิกบานใจ①, สบายใจ ② ↔ สนุกสนานเพลิดเพลิน①, สบายใจ②
	高兴 ↔ 快乐	มีความสุข①, ดีใจ② ↔ มีความสุข, เบิกบานใจ, ดีใจ①
	高兴 ↔ 愉快	มีความสุข①, ดีใจ② ↔ มีความสุข, เบิกบานใจ①, สบายใจ②

จากตารางด้านบนข้างต้นอธิบายได้ว่า ความหมายในภาษาไทยสามารถแบ่งออกเป็น 5 คำดังนี้ 1. มีความสุข (高兴、快乐、愉快、欢乐) 2. เบิกบานใจ (快乐、欢乐、愉快) 3. ดีใจ (高兴、快乐) 4. สนุกสนานเพลิดเพลิน (开心) 5. สบายใจ (开心、愉快) เห็นได้ว่าความหมายของภาษาไทย 1 ความหมายสามารถสอดคล้องกับคำภาษาจีนได้หลายคำ ซึ่งหากผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในขอบเขตการใช้คำศัพท์แต่ละคำอย่างไม่เพียงพอ อาจส่งผลให้เกิดการใช้คำศัพท์สลับกันในบริบทต่าง ๆ ดังประโยคต่อไปนี้

12. *大家虽然很累, 可是心情很开心。(愉快)

แปล: แม้ว่าทุกคนจะเหนื่อยมาก แต่ก็ยังมีความสุขมาก
(คำว่า“开心 สบายใจ” ในประโยคที่ 12 ควรใช้คำว่า “愉快 มีความสุข” แทน)

13. * 他又是哄我，又是给我讲笑话，千方百计地逗我愉快。（开心）

แปล: เขาเกลี้ยกล่อมฉัน เล่าเรื่องตลกให้ฉันฟัง และพยายามทุกวิถีทางเพื่อให้ฉันมีความสุข (หรือเพื่อให้ฉันสบายใจ) (คำว่า “愉快 มีความสุข” ในประโยคที่ 13 ควรใช้คำว่า “开心 สบายใจ” แทน)

จากประโยคที่ 12-13 ข้างต้น คำว่า “开心” และ “愉快” มีคำแปลภาษาไทยที่สอดคล้อง คือ คำว่า “สบายใจ” ซึ่งแสดงถึงสภาพจิตใจที่มีความสุข ซึ่งอาจทำให้ผู้เรียนเกิดการเข้าใจผิดว่า “开心” และ “愉快” ทางด้านความหมายในบริบทข้างต้นสามารถใช้แทนกันได้

2.2 ผลกระทบจากขอบเขตความหมายของคำในภาษาไทย

ผู้วิจัยพบว่า คำคำที่ใช้ผิดบางคู่มีการข้ามชนิดความหมายต่างประเภทกัน คือ ชนิดคำที่แสดงความหมายด้านความตื่นเต้น เช่น “激动 (ตื่นเต้น)”、“兴奋 (ตื่นเต้น)” กับ ชนิดคำที่แสดงความหมายด้านความกลัว “惊讶 (ตกใจ, ประหลาดใจ)”、“紧张 (ตื่นเต้น, ตึงเครียด)” ซึ่งลักษณะการใช้ผิดเป็นรูปแบบทิศทางเดียว คือ “激动 → 惊讶” และ “紧张 → 兴奋” ผู้วิจัยยกตัวอย่างประโยคผิดในคู่คำ “激动 → 惊讶” ดังนี้

14. * 看到眼前的不可思议的一切，大家都露出了激动的表情。（惊讶）

แปล: เมื่อเห็นสิ่งที่น่าทึ่งทั้งหมดที่อยู่ตรงหน้า ทุกคนก็แสดงสีหน้าตื่นเต้น (หรือแสดงสีหน้าที่ประหลาดใจ) (คำว่า “激动 ตื่นเต้น” ในประโยคที่ 14 ควรใช้คำว่า “惊讶 ประหลาดใจ” แทน)

15. * 听妈妈说事情的经过，我感到十分激动。（惊讶）

แปล: ฉันรู้สึกตื่นเต้นมากเมื่อได้ยินสิ่งที่แม่เล่าให้ฟัง (หรือฉันรู้สึกประหลาดใจมาก) (คำว่า “激动 ตื่นเต้น” ในประโยคที่ 15 ควรใช้คำว่า “惊讶 ประหลาดใจ” แทน)

จากประโยคตัวอย่างข้างต้น ผู้เรียนใช้คำว่า “激动” (jī dòng) (ตื่นเต้น) แทนคำว่า “惊讶” (jīng yà) (ตกใจ, ประหลาดใจ)” หากวิเคราะห์จากความหมายของคำทั้งสองในภาษาจีน พบว่า คู่คำดังกล่าวไม่ได้มีความหมายใกล้เคียงกันในภาษาจีน แต่หากวิเคราะห์จากการให้นิยามความหมายในภาษาไทย คำว่า “激动” มีความหมายว่า “ตื่นเต้น” และใน Royal Institute of Thailand (2011) ได้อธิบายขอบเขตความหมายของคำว่า “ตื่นเต้น” คือ “การแสดงอาการลิงโลดเพราะดีใจหรือแปลกใจ มีความประหม่าเพราะไม่คุ้นเคย” ในขอบเขตความหมายดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า คำว่า “ตื่นเต้น” ในภาษาไทยแฝงไปด้วยอาการลิงโลด หรือ อาการแปลกใจที่สามารถแสดงออกมาได้ ซึ่งในภาษาจีนคำว่า “激动” จะใช้กับความรู้สึกที่อยู่ภายในจิตใจ มีเรื่องราวมากระทบหรือกระตุ้นความรู้สึกจิตใจให้เกิดความตื่นเต้นหรือทำให้จิตใจไม่สงบ หากเปรียบเทียบกันแล้วขอบเขตความหมายของคำว่า “ตื่นเต้น” ในภาษาไทยค่อนข้างกว้างกว่าคำว่า “激动” ในภาษาจีน ซึ่งเป็นไปได้ว่า ผู้เรียนอาจเกิดความเข้าใจผิดในการใช้คู่คำดังกล่าว จึงเชื่อมโยงความหมายทางภาษาแม่และขอบเขตการใช้คำในภาษาแม่มาใช้แทนที่ความหมายของคำในภาษาจีน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาลักษณะและสาเหตุข้อผิดพลาดของการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. การวิเคราะห์ลักษณะข้อผิดพลาดของการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก”

ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการสำรวจและวิเคราะห์ลักษณะข้อผิดพลาดของการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” ดังกล่าวนั้น ได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จาก

การเก็บรวบรวมบทความภาษาจีนจำนวน 150,000 ตัวอักษร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563-2565 ของนักศึกษาโปรแกรมวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เพื่อวิเคราะห์ การใช้คำศัพท์ภาษาจีนที่มีความใกล้เคียงกันของผู้เรียนได้ตามสภาพจริง ทั้งนี้ การสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวทำให้ข้อมูลที่ได้รวบรวมมามีคุณภาพ และสามารถจำแนกหรือเปรียบเทียบลักษณะการใช้คำศัพท์ผิดได้ในหลายลักษณะ เช่น ชนิดความหมายของคำที่ใช้ผิด หรือรูปแบบทิศทาง การใช้ผิด เป็นต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้มีการสร้างเครื่องมือเป็นลักษณะ แบบทดสอบเพิ่มเติม จำนวน 50 แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) แปลประโยค ภาษาไทยเป็นภาษาจีน 2) ข้อคำถามแบบปรนัย 4 ตัวเลือก 3) เลือกคำตอบ เดิมลงในช่องว่าง ทั้งนี้เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นในลักษณะเชิงลึกมากขึ้น ซึ่งวิธีการสำรวจและการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด ของ Zhang (2008, p. 40) ที่ได้กล่าวถึง วิธีการสำรวจการใช้คำศัพท์ผิด พลาดของผู้เรียนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศควรสำรวจจากข้อมูล ที่ได้จากการใช้งานจริงของผู้เรียนเพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกและกว้างมากขึ้น

นอกจากนี้ลักษณะข้อผิดพลาดของการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีน ประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” ที่กลุ่มตัวอย่างมีอัตราการใช้ผิดที่ค่อนข้างสูง ส่วนใหญ่เป็นคำศัพท์เชิงความหมายใกล้เคียงที่มีหน่วยคำเดียวกัน เช่น 快乐→欢乐、愉快↔快乐、满意↔满足 หรือ 难受↔难过 หากวิเคราะห์ทางความหมาย คำศัพท์ดังกล่าวในบางบริบทสามารถใช้แทนกันได้ แต่ในบางบริบทก็ไม่สามารถใช้แทนกันได้เช่นกัน เนื่องจากมีความแตกต่างกัน ทั้งด้านขอบเขตความหมาย ระดับความตื้นลึกทางความหมาย ค่าประกอบรวม ของคำศัพท์ และการใช้ในโครงสร้างทางไวยากรณ์ที่ต่างกัน ปัจจัยเหล่านี้ ทำให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความสับสนในการเลือกใช้คำศัพท์ในบริบทที่แตกต่าง กันได้ลักษณะข้อผิดพลาดดังกล่าวนี้สอดคล้องกับคำอธิบายของ Zhang (2007, p. 101) และ Cheng (2011, p. 128) ที่ได้สรุปไว้ว่า คำศัพท์ เชิงความหมายใกล้เคียงที่มีหน่วยคำเดียวกันถือเป็นปัญหาสำหรับผู้เรียนภาษาจีน

ในฐานะภาษาต่างประเทศ เนื่องจากคำดังกล่าวมีการใช้งานที่คล้ายกัน
ในบางบริบท บางคำมีคำประกอบรวมที่ใช้เหมือนกันได้ หรือมีโครงสร้าง
ไวยากรณ์ที่เหมือนกัน ซึ่งเป็นปัญหาหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถแยกแยะ
หรือวิเคราะห์ได้ในเชิงลึก

2. การวิเคราะห์สาเหตุข้อผิดพลาดของการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีน ประเภท “อารมณ์ความรู้สึก”

สาเหตุข้อผิดพลาดของการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท
“อารมณ์ความรู้สึก” แบ่งได้เป็น 2 ปัจจัยหลัก ดังนี้

1. อิทธิพลจากภาษาจีน ได้แก่ ผลกระทบจากคำศัพท์ที่มีความหมาย
ใกล้เคียงกันในภาษาจีน ผลกระทบจากคำศัพท์ที่มีความหมายใกล้เคียงกัน
และโครงสร้างทางไวยากรณ์ที่ต่างกันภาษาจีน รวมทั้งผลกระทบจากคำศัพท์
ที่มีความหมายใกล้เคียงกันแต่การใช้คำประกอบรวมต่างกัน ซึ่งสาเหตุเหล่านี้
เกิดจากที่ผู้เรียนยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเน้นหนักทางความหมาย
ของคำศัพท์ที่ต่างกัน หรือขอบเขตการใช้งานของคำศัพท์ที่ต่างกันอย่างไม่เพียงพอ
สาเหตุข้อผิดพลาดดังกล่าวที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์มีความคล้ายคลึงกับข้อสรุป
ของ Lai (2018, p.123) ที่กล่าวไว้ว่า คำศัพท์ที่มีความหมายใกล้เคียงกัน
แต่มีเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกัน เช่น คำใกล้เคียงที่มีการแสดงถึงระดับอารมณ์
ความรู้สึกที่ต่างกัน หรือมีการเน้นระดับความหมายที่ไม่เท่ากัน เป็นสาเหตุ
ให้ผู้เรียนเกิดความสับสน และนำไปสู่การใช้ที่ผิดพลาดได้ง่าย

2. อิทธิพลของภาษาแม่ ได้แก่ ผลกระทบจากการแปลความหมาย
ของคำในภาษาไทย และผลกระทบจากขอบเขตความหมายของคำในภาษาไทย
สาเหตุทั้งสองดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่าเป็นอุปสรรคของการเลือกใช้คำศัพท์
ที่มีความหมายใกล้เคียงกันในภาษาจีน เนื่องจากผู้เรียนมีแนวคิดการถ่ายโอน
ภาษาแม่มาใช้ในภาษาจีน เช่น การใช้คำแปลภาษาไทยแบบตรงตัว หรือผู้เรียน
นำวิธีการใช้คำในภาษาไทยมาใช้กับคำศัพท์ภาษาจีน ซึ่งเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้

เกิดการเลือกใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” ได้ไม่ถูกต้อง ตังเห็นได้จากคู่คำที่กลุ่มตัวอย่างใช้ผิดเป็นได้ทั้งคำที่มีชนิดความหมายเดียวกัน หรือเป็นคำที่มีชนิดความหมายต่างประเภทกัน เช่น 开心^{kāi xīn}→高兴^{gāo xìng}、高兴^{gāo xìng}↔快乐^{kuài lè} หรือ“激动^{jī dòng}→惊讶^{jīng yà}” การวิเคราะห์สาเหตุดังกล่าว สอดคล้องกับข้อสรุปที่ Jeangjai (2010, p. 101) ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายใกล้เคียงกันส่วนหนึ่งมาจากการเลือกใช้คำของผู้เรียนชาวไทยที่มาจากการแปลความหมายของคำศัพท์ในพจนานุกรม หรือการแปลจากตำราเรียน ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการเลือกใช้คำศัพท์ที่ใกล้เคียงกันในภาษาจีน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 อาจารย์ผู้สอนภาษาจีนสามารถนำสภาพปัญหาและการวิเคราะห์สาเหตุการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” ที่ผิดพลาดไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนให้มีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น

1.2 สถานศึกษาสามารถศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหามาปรับใช้กับกระบวนการส่งเสริมการเรียนการสอนด้านคำศัพท์หรือไวยากรณ์ภาษาจีน เพื่อพัฒนาทั้งทางด้านผู้เรียนและผู้สอนให้มีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ลักษณะความผิดพลาดและสาเหตุความผิดพลาดของการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 โปรแกรมวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายเท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไปสามารถศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างในระดับอื่น ๆ ได้ เพื่อให้การวิเคราะห์ลักษณะข้อผิดพลาดหรือสาเหตุของความผิดพลาดเป็นไปในระดับเชิงลึกมากขึ้น

2.2 ผู้วิจัยสามารถนำผลวิจัยไปศึกษาเป็นแนวทางการแก้ไข
ปัญหาการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” และ
เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนคำคุณศัพท์ภาษาจีนที่มี
ความหมายใกล้เคียงกันต่อไป

References

- Cheng, J. (2011). *Comparative Study on L2 Chinese Learner's Confusable Words and Chinese Synonyms - Taking Psychological Verbs as Examples*. [Doctoral of Linguistics and Apply Linguistics Program, Beijing Language and Culture University].
- Jaiboon, C. (2018). *Chinese Memory and Teaching Strategies*. Retrieved December 20, 2023. <https://arts.dpu.ac.th/media/research>
- Jeangjai, S. (2009). The Analysis of Differences in Chinese Synonyms for Thai Learner. *Journal of Social Sciences & Humanities*, 15(6), 1026 – 1036.
- Lai, L. (2018). *A study on the Confused Words in Chinese among Thai Learners*. [Doctoral of International Chinese Education Program, Minzu University of China].
- Royal Institute of Thailand. (2011). *Royal Institute Dictionary*. Royal Institute of Thailand.
- Tungkawet, W. (2024). *Characteristics of Error in the Use of Chinese Adjectives of "Emotions Feelings"*. Silpakorn University.
- Zhang, B. (2007). Synonyms, Near-synonyms, and Confusional Words: A Shift in Perspective from Chinese to Interlanguage. *Chinese Teaching in the World Journal*, (3), 98-107.
- . (2008). Confusing Words in Chinese Interlanguage for Second Language Learners and their Research Methods. *Chinese Teaching in the World Journal*, (6), 37-45.

การศึกษาวิจัยรูปแบบและลวดลายของเตาเผาฉือโจว
จากมุมมองทางด้านสุนทรียศาสตร์ลัทธิเต๋า
A Study of the Styles and Patterns of Cizhou Kiln
from a Taoist Aesthetic Perspective

(Received: September 1, 2024 Revised: May 20, 2024 Accepted: June 10, 2024)

Wang Yudong¹, เสกสรรค์ ดันยาภิรมย์², ชุศักดิ์ สุวิมลเสถียร³
Wang Yudong, Sekesan Tonyapirom, Chusak Suvimolstien

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเตาเผาฉือโจวกับสุนทรียศาสตร์ในลัทธิเต๋า โดยเอกสารที่ใช้ประกอบการศึกษาวิจัยอ้างอิงมาจากผลิตภัณฑ์เซรามิก ที่เป็นสัญลักษณ์ตัวแทนของเตาเผาฉือโจวในสมัยราชวงศ์ซ่ง (ค.ศ.960-1270) และราชวงศ์หยวน (ค.ศ. 1271 - 1368) และจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ “คัมภีร์เต๋าเต๋อจิง” ทั้ง 81 บท การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยวิธีผสมผสานจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การใช้แบบสอบถามและการสำรวจแหล่งซากเตาเผาประกอบการศึกษาพิพิธภัณฑเตาเผาฉือโจว เพื่อรวบรวมข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการศึกษาวิจัยและนำมาวิเคราะห์รูปแบบ ลวดลาย ความหมาย และแนวคิดที่สะท้อนให้เห็นบริบทความงามของผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมจากเตาเผาฉือโจว ผลการศึกษา พบว่า

¹นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาทัศนศิลป์และการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา E-mail: wangyudongxy@gmail.com

²รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาออกแบบเซรามิกส์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา E-mail: sakesan@go.buu.ac.th

³ศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาการบริหารศิลปะและวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา E-mail: chu2544@yahoo.com

ภาษาที่ทำด้วยเซรามิกมีรูปแบบ ลวดลายเกี่ยวข้องกับเตาเผาฉี้อใจสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับแนวคิดสุนทรียศาสตร์ในลัทธิเต๋าเรื่อง “ความเรียบง่ายผ่านพื้นสีขาว ที่ปรากฏลายสีดำ” จากการวิจัยนี้พบว่าแนวคิดที่เชื่อมโยงระหว่างเตาเผาฉี้อใจกับแนวคิดสุนทรียศาสตร์ในลัทธิเต๋าโดยตรง ผลการวิจัยด้านคุณค่าศิลปะของเตาเผาฉี้อใจอีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ต่อยอดจากขนบดั้งเดิม เสริมสร้างฐานความรู้เพื่อการพัฒนาและประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเตาเผาฉี้อใจสืบต่อไป

คำสำคัญ: เตาเผาฉี้อใจ สุนทรียศาสตร์เต๋า รูปแบบ ลวดลาย
 ความหมายเชิงสุนทรียศาสตร์

Abstract

This research aims to study the relationship between Cizhou kilns and Taoist aesthetics. The documents referenced in this study are based on ceramic products symbolizing the Cizhou kiln during the Song Dynasty (AD 960 - 1270) and the Yuan Dynasty (AD 1271 - 1368), as well as all 81 chapters of the “Tao Te Ching.” This research employs a mixed methods approach, including literature reviews, questionnaires, surveys of kiln remains, and studies at the China Cizhou Kiln Museum to gather necessary data. The research analyzes the shapes, patterns, meanings, and concepts that reflect the aesthetic context of traditional Cizhou kiln products. The study found that ceramic wares with patterns associated with Cizhou kilns are closely related to the Taoist aesthetic concept of “simplicity through the white floor that appears with black patterns.” This indicates a direct connection between the Cizhou kiln and Taoist aesthetics. The findings highlight the artistic value of Cizhou kilns, which can inspire innovations that build on traditional practices, strengthening the knowledge base for further development and application of insights gained from Cizhou kiln research.

Keywords: Cizhou Kiln, Taoist Aesthetics, Style and Pattern, Meaning of Aesthetic Significance.

บทนำ

เตาเผาฉีฉีโจว นั้นมีบทบาทสำคัญในประวัติศาสตร์เครื่องเคลือบดินเผาของสาธารณรัฐประชาชนจีนตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน แหล่งเตาเผาฉีฉีโจว นับเป็นศูนย์กลางการผลิตเครื่องเคลือบดินเผาเซรามิกพื้นบ้านที่ใหญ่ที่สุดบริเวณภาคเหนือของสาธารณรัฐประชาชนจีนในช่วงสมัยราชวงศ์ซ่งและราชวงศ์หยวน (ค.ศ. 960 - 1368) มีที่ตั้งอยู่ที่อำเภอฉีฉี มณฑลเหอเป่ย์ของสาธารณรัฐประชาชนจีน พื้นที่ซากเตาเผาหลักอยู่ที่บริเวณหมู่บ้านกวนไถ อำเภอฉีฉี (ดังรูปที่ 1) ซึ่งในช่วงปี ค.ศ.2015 ที่ผ่านมามีแหล่งเตาเผาบริเวณนี้ได้รับการขุดค้นพบแหล่งโบราณคดีอย่างต่อเนื่อง เปิดเผยให้เห็นถึงโบราณวัตถุที่สำคัญในอดีต ทำให้เตาเผาฉีฉีโจวได้รับความสนใจจากบรรดาผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการอย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมายังอยู่ในช่วงเริ่มต้น จึงยังคงมีประเด็นข้อสงสัยในเชิงวิชาการและช่องว่างของความรู้อยู่มากที่ควรช่วยกันค้นคว้าเพิ่มเติม เพราะจำนวนผลิตภัณฑ์ที่พบในปัจจุบันนั้นมีเป็นจำนวนมากและมีความหลากหลาย ดังนั้นเมื่อทำการศึกษาวิจัยเตาเผาฉีฉีโจวจึงจำเป็นต้องคัดแยกข้อมูลผลิตภัณฑ์โดยแบ่งกลุ่มเอกลักษณ์ทางศิลปะที่แตกต่างกันและจำแนกและจัดกลุ่มข้อมูลดังกล่าวในเบื้องต้น จากนั้นจึงเริ่มทำการศึกษาวิจัยในลำดับถัดไป

งานศิลปะเครื่องเคลือบดินเผาของเตาเผาฉีฉีโจว มีความโดดเด่นด้วยการเคลือบพื้นขาว-เขียนลายดำ ก่อให้เกิดรูปแบบการวาดภาพและลวดลายตกแต่งเครื่องเคลือบดินเผาโบราณที่เป็นเอกลักษณ์และเป็นรากฐานสำคัญที่มีต่อเครื่องเคลือบดินเผาแบบ “ลายคราม” และเครื่องเคลือบดินเผาที่ “เขียนลวดลายบนเคลือบ” ของเมืองจิ่งเต๋อเจินในเวลาต่อมาในช่วงสมัยหลังราชวงศ์ซ่ง (ค.ศ.1271-1368) ซึ่งโดยทั่วไปแล้วลักษณะการตกแต่งที่มีความเรียบง่ายอย่างลวดลายขาว-ดำของเตาเผาฉีฉีโจว นั้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงสุนทรียภาพแบบลัทธิเต๋าในการแสวงหา “สภาวะความเป็นธรรมชาติและความงามที่กลมกลืนของสีขาวและสีดำ” ที่ส่งผลซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดการรวมตัว

ของสุนทรียภาพ คุณภาพ ธรรมชาติ ในงานศิลปะเครื่องเคลือบดินเผา ในแบบฉบับของผลิตภัณฑ์เครื่องเคลือบดั้งเดิมฉือโจว ซึ่งมีลักษณะบางอย่างที่สัมพันธ์กับแนวคิดความงามในทัศนะของลัทธิเต๋า

ภาพที่ 1 แผนภาพแสดงการกระจายของแหล่งซากเตาเผาฉือโจว
ในหมู่บ้านกวนไถ อำเภอฉือโจว
ที่มา: (Wang, 2023)

“คัมภีร์เต๋าเต๋อจิง” เป็นผลงานเขียนของนักปรัชญาและนักคิดชื่อดังอย่างเล่าจื๊อในช่วงสมัยยุครุนขิว (770 ปีก่อนคริสตกาล - 476 ปีก่อนคริสตกาล) ข้อมูลภายในคัมภีร์นั้นประกอบไปด้วยเนื้อหาทั้งสิ้นจำนวน 81 บท จำนวนอักขระทั้งหมด 5162 ตัว เป็นบันทึกลายลักษณ์ที่สำคัญซึ่งแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายในปรัชญาลัทธิเต๋า ในกระบวนการพัฒนาประวัติศาสตร์สุนทรียศาสตร์ของประเทศจีนแนวคิดเกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์ในลัทธิเต๋านั้นได้ค่อย ๆ กลายมาเป็นแนวคิดหลักของระบบสุนทรียศาสตร์แบบคลาสสิก โดยได้ค่อย ๆ ถูกกล่อมกลืนไปเป็นรูปแบบและแนวคิดของศิลปะแบบดั้งเดิม หมายความว่าศิลปะแบบดั้งเดิมได้รับอิทธิพลจากแนวคิดสุนทรียศาสตร์ลัทธิเต๋า โดยทั้งสองสิ่งนี้มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันและกัน รวมถึงมีคุณค่าที่สำคัญต่อการศึกษาวิจัย

ดังนั้น การอาศัยมุมมองสุนทรียศาสตร์ในลัทธิเต๋า มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาศิลปะของประเทศจีนนั้นจึงเป็นหนึ่งในวิธีที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับคุณค่าทางศิลปะ บุคคลสำคัญเช่นงานของ Ye (2009) ในหนังสือ “เตาเผาฉี้อโจวประเทศจีน” ในปี ค.ศ. 2009 แสดงข้อมูลให้ทราบว่า ศิลปะเตาเผาฉี้อโจวและวัฒนธรรมจีนดั้งเดิมนั้นมีความเชื่อมโยงกันอย่างลึกซึ้ง ลวดลายบนเซรามิกจากเตาเผาฉี้อโจวนั้นประกอบไปด้วย การเขียนอักษรจีน ภาพวาด บทกวี ฯลฯ ซึ่งลวดลายเหล่านี้สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิถีการใช้ชีวิตของคนพื้นเมืองและแนวคิดเกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์ของผู้คนในช่วงเวลานั้น โดยเตาเผาฉี้อโจวนั้นมีเอกลักษณ์ที่แสดงถึง “ความเรียบง่ายและความกะทัดรัด” อันเป็นเอกลักษณ์ของเตาเผาพื้นบ้านจึงทำให้เป็นที่ชื่นชอบของผู้คนในภูมิภาคต่าง ๆ

งานของ Zeng (2016, pp. 45-50) ได้ทำการแปลความสุนทรียศาสตร์ของลัทธิเต๋ามาใน “คัมภีร์เต๋าเต๋อจิง (ฉบับอธิบาย)” การที่คนทั้งโลกได้เข้าใจถึงความงามของสิ่งต่าง ๆ นั้น เป็นเพราะได้มีการดำรงอยู่ของความอัปลักขณ์ การอุบัติขึ้นของความงามและความอัปลักขณ์ทำให้ผู้คนได้ทราบถึงความเป็นจริงที่เรารู้สึกได้จริงและนั่นถึงจะสามารถชื่นชมกับความงามของธรรมชาติได้อย่างแท้จริงและเป็นเพราะความเรียบง่ายนั้นคือความงามที่ยิ่งใหญ่ที่สุดระหว่างสวรรค์กับโลกมนุษย์

Kong (2003, pp. 168-176) ได้กล่าวในบทความ “การศึกษาภาพวาดบนเครื่องเคลือบดินเผาฉี้อโจวบริเวณพื้นที่ทางตอนเหนือสมัยราชวงศ์ซ่ง” โดยทำการเปรียบเทียบการตกแต่งวาดภาพของเตาเผาฉี้อโจวกับเทคนิคภาพวาดจิตรกรรมจีนในสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือ พบว่า ทั้งสองสิ่งนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด บางลวดลายการตกแต่งเซรามิก อาทิเช่น ลวดลายทัศนียภาพธรรมชาติ ลายดอกไม้และลายนกนั้นสะท้อนออกมาให้เห็นได้อย่างชัดเจน

เนื่องจากคุณสมบัติความเป็นเตาเผาพื้นบ้านของเตาเผาฉือโจวทำให้รูปแบบการตกแต่งมีความเป็นอิสระมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการช่วยเพิ่มระดับการถ่ายทอดทางศิลปะของภาพวาดเซรามิกด้วย

Li (2014, pp. 14-15) ได้กล่าวในบทความ “การศึกษาและวิเคราะห์อิทธิพลของลัทธิเต๋าที่มีต่อจิตรกรรมจีน” ว่า ภาพวาดจิตรกรรมของจีนนั้นได้รับการปลดปล่อยมากขึ้นเนื่องจากอิทธิพลของลัทธิเต๋าวัตถุจำนวนมากในธรรมชาติกลายเป็นวัตถุที่ใช้ในการถ่ายทอดผลงานทางศิลปะ การประยุกต์ใช้ “โทนสีขาว-ดำ” “ภาพความว่างเปล่าและความแท้จริง” ได้กลายมาเป็นเทคนิควิธีการสำคัญในการวาดภาพจิตรกรรมจีนเพื่อให้เข้าถึงความว่างเปล่าและความเรียบง่ายอย่างแท้จริง

Huang (2003, pp. 41-45) ได้กล่าวในบทความ “สุนทรียศาสตร์ของเล่าจื๊อและความหมายตามธรรมชาติของพุทธศาสนานิกายเซน” ว่า สุนทรียศาสตร์ตามธรรมชาติของเล่าจื๊อนั้นให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง กับ “ธรรมชาติ” และมุมมองทางด้านสุนทรียศาสตร์ที่มีอยู่ในธรรมชาติเหล่านี้ มีอิทธิพลต่อวิธีการสร้างสรรค์การวาดภาพของประเทศจีน ก่อให้เกิดเป็นลักษณะเฉพาะทางศิลปะของการไล่ระดับสีหมึกและการถ่ายทอดให้เห็นถึงอารมณ์ส่วนตัว

Guo (2007, pp. 36-37) ได้กล่าวในบทความ “การศึกษาสุนทรียศาสตร์ในลัทธิเต๋าของ ประเทศจีนกับการออกแบบศิลปะร่วมสมัย” ว่ารสนิยมทางธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์และความห่วงใยของมนุษย์เกี่ยวกับ สุนทรียศาสตร์ในลัทธิเต๋าในการออกแบบศิลปะร่วมสมัยนั้นสามารถตอบสนองต่อความต้องการภายในจิตใจที่เรียบง่ายของผู้คนได้ อีกทั้งศิลปินยังสามารถค้นหาแรงบันดาลใจและแนวคิดจากสุนทรียศาสตร์ในลัทธิเต๋าได้ จากนั้นจึงทำการประยุกต์ใช้วิธีการและแนวคิดในการออกแบบศิลปะร่วมสมัย เพื่อถ่ายทอดออกมาให้เห็นถึงวัฒนธรรมและสุนทรียศาสตร์ของชนชาติจีน และสร้างผลงานทางศิลปะที่มีความหมายแฝงและมีลักษณะพิเศษอันเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติที่แสดงให้เห็นความหลากหลายได้

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเตาเผาฉือโจวในปัจจุบันส่วนใหญ่ศึกษาวิจัยเน้นไปทางภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และการวิเคราะห์ความงามของเครื่องเคลือบเป็นหลัก ซึ่งการศึกษาวิจัยที่ผ่านมามีดังกล่าวนี้อย่างคงขาดการศึกษาเตาเผาฉือโจวในเชิงสุนทรียศาสตร์จากมุมมองทางลัทธิเต๋า ทำให้การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบ ลวดลาย และความหมายทางสุนทรียศาสตร์ จากผลิตภัณฑ์จากเตาเผาฉือโจว ยังคงมีพื้นที่สำหรับงานวิจัยในมุมมองอื่น ๆ ได้อีก ดังนั้นประเด็นเรื่องการศึกษาโดยใช้มุมมองสุนทรียศาสตร์จากแนวคิดของลัทธิเต๋าเพื่อศึกษาผลงานทางศิลปะจากเตาเผาฉือโจวจึงยังมีเป็นประเด็นก่อให้เกิดข้อถกเถียงในแวดวงวิชาการมาโดยตลอด

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้วิจัยควรทำการศึกษาวิจัยและทำความเข้าใจผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมจากแหล่งเตาเผาฉือโจว ทั้งรูปแบบ ลวดลาย แนวคิด สุนทรียศาสตร์และความหมายในแฝงอยู่ในลัทธิเต๋า เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สืบหาความสัมพันธ์และคุณค่าทางศิลปะเชิงลึกที่มีอยู่ในผลิตภัณฑ์เหล่านั้น ซึ่งผู้วิจัยได้เล็งเห็นว่าประเด็นต่าง ๆ อีกมากมายที่ควรค่าต่อการศึกษาสำรวจเพิ่มเติม

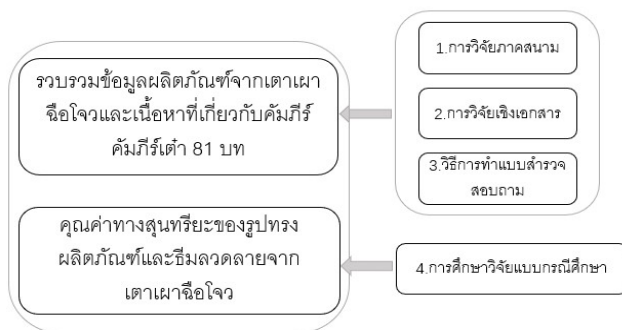
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบ ลวดลาย ความหมาย ของงานเซรามิกดั้งเดิม ที่สื่อถึงลักษณะสำคัญของผลิตภัณฑ์เตาเผาฉือโจวในสมัยราชวงศ์ซ่งและราชวงศ์หยวน (ค.ศ. 960 - 1368)

2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของ “คัมภีร์เต๋าเต๋อจิง” ทั้ง 81 บท ที่เกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์ในลัทธิเต๋า ที่สะท้อนรูปแบบ คุณค่าเชิงศิลปะและแนวคิดที่ได้จากผลิตภัณฑ์เซรามิกจากเตาเผาฉือโจว

วิธีดำเนินการวิจัย

หัวข้อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้นั้นมุ่งเน้นไปที่การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเตาเผาฉือโจวและ สุนทรียศาสตร์ลัทธิเต๋า โดยมีวิธีการวิจัยที่สอดคล้องกันอยู่ด้วยกันทั้งหมด 4 วิธีดังต่อไปนี้ (รูปที่ 2)

ภาพที่ 2 แผนภาพวิธีการวิจัย

ที่มา: (Wang, 2023)

1. การวิจัยภาคสนาม

ดำเนินการสำรวจภาคสนามจากพิพิธภัณฑ์เตาเผาฉือโจวและแหล่งเตาเผาเพื่อทำการรวบรวมข้อมูลผลิตภัณฑ์เซรามิกจากเตาเผาฉือโจว และดำเนินการจัดกลุ่มจำแนกประเภทของข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่

2. การวิจัยเชิงเอกสาร

ทำการสำรวจหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยเตาเผาฉือโจว และเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องและสรุปสถานะการวิจัยเกี่ยวกับเตาเผาฉือโจวในปัจจุบัน

3. วิธีการทำแบบสำรวจสอบถาม

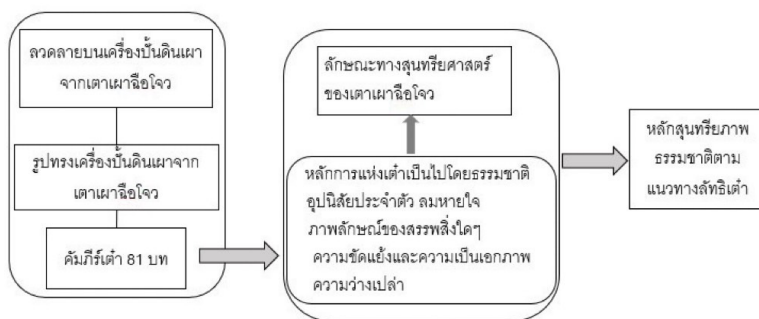
ทำการออกแบบแบบสำรวจสอบถาม โดยทำการตั้งคำถามที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางสังคมและการรับรู้ของสาธารณชนเกี่ยวกับเตาเผาฉือโจว จากนั้น นำแบบสำรวจให้ผู้ตอบแบบสำรวจ

ได้ทำการตอบคำถาม จากนั้นนำข้อเสนอแนะที่ได้จากแบบสำรวจสอบถาม มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาวิจัย

4. การศึกษาวิจัยแบบกรณีศึกษา

ทำการสรุปรวบรวมข้อมูลที่ได้จากเตาเผาฉือโจวและทำการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่เป็นสัญลักษณ์ตัวแทนที่ตรงตามหัวข้อการวิจัยในครั้งนี้เพื่อทำการวิเคราะห์และวิจัยเชิงลึกตามลำดับ ดำเนินการวิจัยด้วยวิธีการวิจัยข้างต้น เพื่อทำการรวบรวมและจัดจำแนกข้อมูลทั้งหมดที่ได้รับ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ จะถูกใช้พื้นฐานที่สำคัญสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 3 แผนภาพโครงสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา: (Wang, 2023)

ผลการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย มีด้วยกัน 4 ส่วน ในส่วนของรูปแบบภาชนะเครื่องใช้ในครัวเรือนที่แสดงลักษณะสำคัญของผลิตภัณฑ์เครื่องเคลือบดั้งเดิมจากเตาเผาฉือโจว 5 แบบ ดังตารางที่ 1 ในส่วนของลดละยบนผลิตภัณฑ์

ดังกล่าวนั้นแสดงให้เห็นลวดลายที่สำคัญ 5 ลวดลาย ที่เป็นภาพลักษณะของงานศิลปะฉือโจว ซึ่งงานส่วนใหญ่จะเป็นข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันที่มีความเรียบง่ายส่วนลวดลายการตกแต่งนั้นจะใช้เทคนิคการวาดภาพจีนโดยใช้โทนสีขาวเป็นพื้นและวาดลวดลายสีดำบนเคลือบซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญที่สุด โดยในคัมภีร์ “เต๋าเต๋อจิง” นั้นได้มีการอธิบายถึงแนวคิดเกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์ของลัทธิเต๋าไว้ทั้งหมด 5 ด้านในบทที่ 2 บทที่ 11 บทที่ 16 บทที่ 19 บทที่ 42 ตามลำดับ (ตารางรูปภาพที่ 1)

ตารางที่ 1 มุมมองสุนทรียศาสตร์ในลัทธิเต๋า

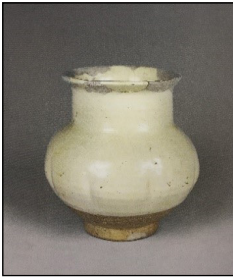
บทที่	ตัวบทและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสุนทรียศาสตร์ลัทธิเต๋า
2	“เพราะมีการเปรียบเทียบถึงความอัปลัก্ষณ์ จึงทำให้คนรู้จักถึงความงาม”
11	“เป็นเพราะมีความว่าง จึงเอื้อประโยชน์ให้เกิดพื้นที่ใช้สอย”
16	“เรียนรู้กฎแห่งธรรมชาติ ช่วยให้เข้าใจแก่นแท้ของชีวิตและสรรพสิ่ง”
19	“คืนสู่ความเรียบง่าย ลดละความอยากให้เห็นแก่ตัว ถึงจะเข้าถึงอิสรภาพและแก่นแท้ของสรรพสิ่ง”
42	“เต๋า เป็นมูลให้เกิดหนึ่ง, หนึ่งเป็นมูลให้เกิดสอง, สองเอื้อให้เกิด สามและสามก่อให้เกิดสรรพสิ่ง”

ที่มา: “คัมภีร์เต๋าเต๋อจิง” (Zeng, 2016)

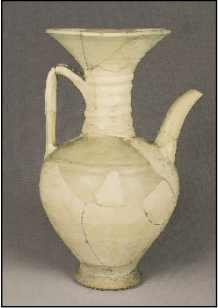
ผลิตภัณฑ์จากเตาเผาฉือโจวนั้นมีรูปทรงที่มีความสวยงามแบบ “เรียบง่ายไม่ฉูดฉาด” (ตารางรูปภาพที่ 1) ลวดลายการตกแต่งมีการใช้โทนสี “ขาว-ดำ” เพื่อพรรณนาถึงเนื้อหาทั่วไปในธรรมชาติ (ตารางรูปภาพที่ 2) สิ่งนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดสุนทรียศาสตร์ลัทธิเต๋า ความหมาย

ทางปรัชญาและคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ของเอกลักษณ์ทางศิลปะเหล่านี้ ล้วนมีอยู่ในทัศนศาสตร์ด้านความงามในลัทธิเต๋าที่ปรากฏใน “คัมภีร์เต๋าเต๋อจิง 81 บท” จากการวิเคราะห์ข้อมูลผลิตภัณฑ์ดังกล่าว มุมมองเชิงสุนทรียศาสตร์ ในทัศนะของลัทธิเต๋า ประการแรกช่วยเพิ่มมุมมองการวิจัยเชิงวิชาการให้กับ เตาเผาฉือโจว ประการที่สองเป็นการขยายพื้นที่ความรู้มิติเชิงสุนทรียศาสตร์ ในงานเครื่องเคลือบเตาเผาฉือโจวที่สัมพันธ์กับลัทธิเต๋า

ตารางรูปภาพที่ 1 รูปแบบลักษณะที่โดดเด่นของเครื่องใช้ในครัวเรือน

เครื่องใช้ในครัวเรือน	รูปแบบคลาสสิกของเตาเผาฉือโจว	ชื่อเรียก	ยุคสมัย
	แหล่งที่มา: (Wang, 2022) 1. พิพิธภัณฑ์เตาเผาฉือโจวประจำสาธารณรัฐประชาชนจีน	คนโทน้ำเงาใสขาว	ราชวงศ์ซ่ง (ค.ศ.960-1270)

ตารางรูปภาพที่ 1 รูปแบบลักษณะที่โดดเด่นของเครื่องใช้ในครัวเรือน (ต่อ)

เครื่องใช้ ในครัวเรือน	รูปแบบคลาสสิก ของเตาเผาฉือโจว	ชื่อเรียก	ยุคสมัย
	 (Wang, 2022) 2. พิพิธภัณฑเตาเผา ฉือโจวประจำสาธารณรัฐ ประชาชนจีน	หม้อเคลือบขาว	ราชวงศ์ซ่ง (ค.ศ.960-1270)
	 (Wang, 2022) 3. พิพิธภัณฑเตาเผา ฉือโจวประจำสาธารณรัฐ ประชาชนจีน	ชามทรงสูง เคลือบขาว	ราชวงศ์ซ่ง (ค.ศ.960-1270)

ตารางรูปภาพที่ 1 รูปแบบลักษณะที่โดดเด่นของเครื่องใช้ในครัวเรือน
(ต่อ)

เครื่องใช้ในครัวเรือน	รูปแบบคลาสสิก ของเตาเผาฉี้อใจ	ชื่อเรียก	ยุคสมัย
	 (Wang, 2022) 4. พิพิธภัณฑเตาเผา ฉี้อใจประจำสาธารณรัฐ ประชาชนจีน	อ่างใบใหญ่ เคลือบขาว	ราชวงศ์ซ่ง (ค.ศ.960-1270)
	 (Wang, 2022) 5. พิพิธภัณฑเตาเผา ฉี้อใจประจำสาธารณรัฐ ประชาชนจีน	โถหุ้บเคลือบดำ	ราชวงศ์ซ่ง (ค.ศ.960-1270)

ที่มา: (Wang, 2023)

ตารางรูปภาพที่ 2 ลวดลายบนหมอนเซรามิกจากเตาเผาฉือโจวที่มี
ลวดลายสีดำบนพื้นหลังสีขาว

หมอน เซรามิก	เตาเผาฉือโจว ที่มีลวดลายสีดำ บนพื้นหลังสีขาว	ชื่อเรียก	ยุคสมัย
	 (Wang, 2022) 1. พิพิธภัณฑเตาเผา ฉือโจวประจำสาธารณรัฐ ประชาชนจีน	หมอนเซรามิก ลายเด็กเล่นว่าว	ราชวงศ์ซ่ง (ค.ศ.960-1270)
	 (Wang, 2022) 2. พิพิธภัณฑเตาเผา ฉือโจวประจำสาธารณรัฐ ประชาชนจีน	หมอนเซรามิก ลายดอกโบตั๋น	ราชวงศ์ซ่ง (ค.ศ.960-1270)

ตารางรูปภาพที่ 2 ลวดลายบนหมอนเซรามิกจากเตาเผาฉือโจวที่มี
ลวดลายสีดำบนพื้นหลังสีขาว (ต่อ)

หมอน เซรามิก	เตาเผาฉือโจว ที่มีลวดลายสีดำ บนพื้นหลังสีขาว	ชื่อเรียก	ยุคสมัย
	 (Wang, 2022) 3. พิพิธภัณฑ์เตาเผา ฉือโจวประจำสาธารณรัฐ ประชาชนจีน	หมอนเซรามิก ลายเสือ	ราชวงศ์หยวน (ค.ศ.1271- 1368)
	 (Wang, 2022) 4. พิพิธภัณฑ์เตาเผา ฉือโจวประจำสาธารณรัฐ ประชาชนจีน	หมอนเซรามิก ลายบทกวี พู่กันจีน	ราชวงศ์หยวน (ค.ศ.1271-1368)

ตารางรูปภาพที่ 2 ลวดลายบนหมอนเซรามิกจากเตาเผาฉือโจวที่มี ลวดลายสีดำบนพื้นหลังสีขาว (ต่อ)

หมอน เซรามิก	เตาเผาฉือโจว ที่มีลวดลายสีดำ บนพื้นหลังสีขาว	ชื่อเรียก	ยุคสมัย
	 (Wang, 2022) 5. พิพิธภัณฑเตาเผา ฉือโจวประจำสาธารณรัฐ ประชาชนจีน	หมอนเซรามิก ลายคลื่นน้ำ	ราชวงศ์ซ่ง (ค.ศ.960-1270)

ที่มา: (Wang, 2023)

จากตารางด้านบนดังกล่าว แสดงให้ทราบถึงรูปแบบ ลวดลาย
พื้นที่ความคิด ลายเส้นและความงาม ที่สัมพันธ์กับแนวคิดปรัชญาที่แฝงอยู่
ในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง แนวคิดการสร้างสรรคและการใช้พื้นผิวของรูปทรงเซรามิก
ที่เชื่อมโยงกับชีวิต ธรรมชาติ ความสงบ ความเรียบง่ายผ่านโทนสีขาว-ดำ
เผยให้เห็นความเป็นอิสระที่ปรากฏผ่านลวดลายและรูปทรงในเครื่องใช้
ในครัวเรือน ผลิตภัณฑ์เซรามิกดั้งเดิมจากเตาเผาฉือโจวจึงมีเสน่ห์และ
อุดมความหมายผสานเข้าไปอยู่ในชีวิตประจำวันของคนในยุคหนึ่ง

สรุปผลการวิจัย

เตาเผาฉี้อโจวนั้นเป็นเตาเผาเซรามิกจีนโบราณที่เกิดขึ้นในสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือ (ค.ศ. 960 - 1127) เป็นระบบเตาเผาเซรามิกพื้นบ้านที่มีขนาดใหญ่ ในประวัติศาสตร์อันยาวนานได้มีการผลิตผลิตภัณฑ์เซรามิกออกมาเป็นจำนวนมาก ผลิตภัณฑ์เหล่านี้มีความหลากหลาย มีรูปแบบการตกแต่งที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวมีคุณค่าต่อการศึกษาวิจัยศิลปะในระดับสูงซึ่งเป็นการวางรากฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาเซรามิกของสาธารณรัฐประชาชนจีน รูปแบบศิลปะของเตาเผาฉี้อโจวและสุนทรียศาสตร์ในลัทธิเต๋านั้นมีความเชื่อมโยงกันอย่างชัดเจน เกี่ยวพันกับมิติทางสุนทรียศาสตร์ใน ลัทธิเต๋า (ตารางรูปภาพที่ 3)

ตารางรูปภาพที่ 3 ลวดลายและความหมายโดยสังเขป

บทที่	ข้อ อภิปราย	ผลงานเชิงสัญลักษณ์ จากเตาเผาฉี้อโจว (ตัวอย่างบางส่วน)	ชื่อ เรียก	ยุคสมัย	ความ หมาย/ หมายเหตุ
2	“เพราะมีการเปรียบเทียบถึงความอัปลักณ์ทำให้ใครต่าง ๆ ก็รู้จักความงาม”	 (Wang, 2022) 1.พิพิธณ์ท์เตาเผาฉี้อโจวประจำสาธารณรัฐประชาชนจีน	ผลงาน สัตว์ ทะเล กลับ หัว	ราชวงศ์ซ่ง (ค.ศ.960 -1270)	ภาพสัตว์ ทะเลสองตัว อยู่ในท่า กลับหัว กลับหาง เผยให้เห็น ถึงพื้นอัน แหลมคม มองไปข้าง อย่างดูตัน อวยพรให้ มีชีวิตดีขึ้น

ตารางรูปภาพที่ 3 ลวดลายและความหมายโดยสังเขป (ต่อ)

บทที่	ข้อ อภิปราย	ผลงานเชิงสัญลักษณ์ จากเตาเผาฉือโจว (ตัวอย่างบางส่วน)	ชื่อเรียก	ยุคสมัย	ความ หมาย/ หมายเหตุ
11	“การดำรง อยู่เพราะ บริบทของ ความว่าง”	 (Wang, 2022) 2. พิพิธภัณฑเตาเผา ฉือโจวประจำสาธารณรัฐ ประชาชนจีน)	หมอน เซรามิก ทรง แปด เหลี่ยม ลาย ดอก โบตัน สีดำ บนพื้น หลังสี ขาว	ราชวงศ์ซ่ง ตอนปลาย (ค.ศ.1086- 1270	ลายดอกโบตัน ในภาพนั้น มีการใช้สีดำ เพื่อสื่อถึง ใบไม้และ ใช้พื้นที่ช่องว่าง สีขาวเพื่อ สื่อถึงดอกไม้ ซึ่งเป็นการ ประยุกต์ใช้ เทคนิคและ แนวคิด “ใช้สีขาว แทนสีดำ ความจริง และความ หลอกหลวง ที่อยู่ร่วมกัน”

ตารางรูปภาพที่ 3 ลวดลายและความหมายโดยสังเขป (ต่อ)

บทที่	ข้อ อภิปราย	ผลงานเชิงสัญลักษณ์ จากเตาเผาฉือโจว (ตัวอย่างบางส่วน)	ชื่อเรียก	ยุคสมัย	ความ หมาย/ หมายเหตุ
16	“เพื่อชำระ ล้างอคติ ของตนเอง เพื่อให้เข้าถึง ภาวะ ความสงบ แก่นแท้ ของชีวิต และสรรพสิ่ง ในธรรมชาติ”	 (Wang, 2022) 3. พิพิธภัณฑเตาเผา ฉือโจวประจำสาธารณรัฐ ประชาชนจีน)	จาน เขียน พู่กัน คำว่า “清淨”	ราชวงศ์ หยวน (ค.ศ.1271 - 1368)	ตัวอักษร บนจานนั้น มีความหมาย ว่า “จิตใจ ที่สะอาดและ บริสุทธิ์” ซึ่งเป็น การสะท้อน ให้เห็นถึง ความปรารถนา ของผู้เขียน ที่ต้องการ ชำระจิตใจ ให้บริสุทธิ์ ขจัดสิ่งรบกวน เพื่อแสวงหา ความสงบสุข ทางจิตใจ

ตารางรูปภาพที่ 3 ลวดลายและความหมายโดยสังเขป (ต่อ)

บทที่	ข้อ อภิปราย	ผลงานเชิงสัญลักษณ์ จากเตาเผาฉือโจว (ตัวอย่างบางส่วน)	ชื่อเรียก	ยุคสมัย	ความ หมาย/ หมายเหตุ
19	“คืนสู่ความ เรียบง่าย ลดละความ อยากได้ เห็นแก่ตัว ถึงจะเข้าถึง อิสรภาพ และแก่นแท้ ของสรรพสิ่ง”	 (Wang, 2022) 4.พิพิธภัณฑเตาเผา ฉือโจวประจำสาธารณรัฐ ประชาชนจีน)	แจกัน ลาย ใบไม้ เขียน สีดำบน พื้นหลัง สีขาว	ราชวงศ์ หยวน (ค.ศ. 1271- 1368)	แจกันเซรามิก เคลือบใบไม้ ได้ใช้โทนสี “ขาวดำ” ที่เรียบง่าย เป็นโทนสี โดยภาพรวม มีลวดลาย เป็นลายเส้น สีดำแสดง ให้เห็นถึง ใบไม้ที่พริ้วไหว สื่อถึงความรู้สึก ทางสุนทรียะที่ “เรียบง่าย ใจกว้าง”

ตารางรูปภาพที่ 3 ลวดลายและความหมายโดยสังเขป (ต่อ)

บทที่	ข้อ อธิบาย	ผลงานเชิงสัญลักษณ์ จากเตาเผาฉือโจว (ตัวอย่างบางส่วน)	ชื่อเรียก	ยุคสมัย	ความ หมาย/ หมายเหตุ
42	“เต้า เป็นมูล ให้เกิดหนึ่ง, หนึ่งเป็นมูล ให้เกิดสอง, สองเอื้อให้เกิด สามและสาม ก่อให้เกิด สรรพสิ่ง”	 (Wang, 2022) 5. พิพิธภัณฑเตาเผา ฉือโจวประจำสาธารณรัฐ ประชาชนจีน)	หมอน เซรามิก ลาย คลื่นน้ำ เคลือบ สีขาว	ราชวงศ์ หยวน (ค.ศ. 1271- 1368)	ผลงาน ได้มี การใช้ลายเส้น ชนิดเดียวกัน วาดระลอกน้ำ ออกเป็นวงกลม สองวงอย่าง มีจังหวะ ระลอกน้ำนี้ ได้มีการ ขยายออกไป นอกเหนือ จากตัวภาพ ก่อให้เกิดเป็น ความงดงาม อย่างไม่มี ที่สิ้นสุด ซึ่งได้สะท้อน ให้เห็นถึง ลายเส้น สามารถ พรรณนา ได้ถึงความ หมายทาง สุนทรียศาสตร์ ได้อย่าง ไร้ข้อจำกัด

แหล่งที่มา: (Wang, 2023)

สุนทรียศาสตร์ลัทธิเต๋าในคัมภีร์ “เต๋าเต๋อจิง” 81 บทนั้นถือเป็นส่วนสำคัญของปรัชญาลัทธิเต๋า ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นจุดเริ่มต้นของสุนทรียศาสตร์แบบคลาสสิกของจีนแต่ยังมีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อศิลปะเซรามิกแบบดั้งเดิมของสาธารณรัฐประชาชนจีนอีกด้วย จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นว่าสุนทรียศาสตร์ในลัทธิเต๋านั้นได้มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับรูปแบบและศิลปะการตกแต่งลวดลายของเตาเผาฉี้อโจวเป็นอย่างยิ่ง

เตาเผาฉี้อโจวนั้นไม่เพียงแต่เป็นส่วนสำคัญทางประวัติศาสตร์เซรามิกของสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่ยังเป็นส่วนสำคัญของประวัติศาสตร์งานหัตถกรรมในระดับโลก ซึ่งคุณค่าทางศิลปะและภูมิปัญญาเหล่านี้ยังจำเป็นที่ต้องทำการศึกษาวิจัยในเชิงลึกเพิ่มเติม ข้อสังเกตประการหนึ่งจากการศึกษาข้อมูลจากนักวิจัยก่อนหน้านี้ ผลงานเหล่านั้นได้กลายเป็นแหล่งสร้างแรงบันดาลใจให้กับศิลปินในการออกแบบสร้างสรรค์ศิลปะเซรามิกซึ่งกลายเป็นแรงขับเคลื่อนในการวิจัยเชิงสร้างสรรค์นวัตกรรมงานศิลปะอย่างต่อเนื่องตามมาจนถึงในปัจจุบัน

เตาเผาฉี้อโจวมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานการสืบทอดกระบวนการเผาเซรามิกตั้งแต่ราชวงศ์ถังและได้เกิดเอกลักษณ์ทางศิลปะที่ไม่ซ้ำกัน สำหรับเตาเผาฉี้อโจว สถาบันวิชาการเชื่อว่าเป็นระบบการผลิตเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านที่ใหญ่ที่สุดทางภาคเหนือของราชวงศ์ซ่งเหนือและราชวงศ์จินของจีนในช่วงกลางจนถึงปลายน้ำของแม่น้ำฮวงโห้ตลอดจนที่ราบทางภาคเหนือพบว่าเตาเผามีลักษณะที่คล้ายกันกับเตาเผาคุชิวโจว และพิจารณาเห็นว่าสถานที่แห่งนี้เป็นแหล่งกำเนิดที่สำคัญของอารยธรรมจีนตั้งแต่สมัยโบราณและเป็นที่อยู่อาศัยของชาวฮั่น ดังนั้นการผลิตเตาเผาฉี้อโจวจำนวนมากเพื่อตอบสนองการใช้ชีวิตของชาวฮั่นและวัฒนธรรมเครื่องปั้นดินเผา นอกจากนี้การสืบทอดคุณสมบัติของศิลปะการตกแต่งนั้น เป็นการหยิบยืมเทคนิคจากศิลปะการวาดภาพด้วยหมึกจากมุมมองโดยรวมทำให้เห็นถึงความคิดและมุมมองของสุนทรียศาสตร์ธรรมชาติของลัทธิเต๋า

อภิปรายผล

จากงานวิจัยของนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับเตาเผาฉือโจวและสุนทรียศาสตร์ในลัทธิเต๋าข้างต้น จะเห็นได้ว่างานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบและลวดลายของเตาเผาฉือโจวนั้นมีคุณลักษณะเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์รวมถึงมีคุณค่าต่อการวิจัยที่สำคัญไม่ว่าจะเป็นด้านภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และรูปแบบทางศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์ สุนทรียศาสตร์ในทัศนะของลัทธิเต๋านั้นสะท้อนให้เห็นอิทธิพลความคิดที่มีต่อช่างฝีมือในอดีตส่งผลต่อการสร้างสรรค์งานภาพเขียนจีนบนพื้นผิวเซรามิกในอดีต

การศึกษาวิจัยเพื่อเรียนรู้จากภาพวาด ลวดลายบนผลิตภัณฑ์เซรามิกจากเตาเผาฉือโจว ยังได้สะท้อนออกมาให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของสุนทรียศาสตร์ในลัทธิเต๋า แสดงให้ทราบว่าเตาเผาฉือโจวมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับวัฒนธรรมพื้นบ้าน รวมถึงวรรณกรรมจีน คัมภีร์เต๋าเต๋อจิง และศิลปะการวาดภาพจิตรกรรมจีน ซึ่งทำให้เครื่องเคลือบเซรามิกจากเตาเผาฉือโจวมีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์เครื่องเคลือบของจีนเป็นอย่างยิ่ง สุนทรียศาสตร์ในลัทธิเต๋านั้น เผยให้ทราบถึงแหล่งที่มาของความคิดที่ส่งผลต่อการออกแบบสร้างสรรค์ เป็นแนวคิดที่สื่อให้เห็นเอกลักษณ์ของชาติ อีกทั้งยังมีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะในยุคต่อมา

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากผลการวิจัยแนวคิดหลักของหัวข้อนี้มีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3 ประการดังนี้

1. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้ข้อมูลผลิตภัณฑ์เตาเผาฉือโจวสมัยราชวงศ์ซ่งและราชวงศ์หยวนเป็นหลักพร้อมสอดแทรกแนวคิดเกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์ลัทธิเต๋าแล้วทำการสำรวจความสัมพันธ์และคุณค่าข้อสรุปที่สำคัญที่รับจากการศึกษาในขั้นตอนเหล่านี้ก็คือเตาเผาฉือโจวนั้นเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ศิลปะเซรามิกจีนแบบดั้งเดิมรวมถึงสุนทรียศาสตร์ลัทธิเต๋าก็เป็นรากฐานที่สำคัญของประวัติศาสตร์ศิลปะจีนซึ่งผลงานเหล่านี้ไม่เพียงอยู่แค่ในประวัติศาสตร์แต่เพียงเท่านั้นแต่ยังต้องอาศัยนักวิจัยและศิลปินในยุคปัจจุบันในการสำรวจค้นพบคุณค่าและนำไปประยุกต์ใช้กับการวิจัยและการออกแบบงานศิลปะร่วมสมัย
2. จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานศึกษาวิจัยนี้จะไม่ใช่มุมสิ้นสุดของการศึกษาเกี่ยวกับเตาเผาฉือโจวและสุนทรียศาสตร์ลัทธิเต๋า การเสนอผลการวิจัยและผลงานเหล่านี้ถือเป็นการเริ่มต้นครั้งใหม่ซึ่งจำเป็นที่จะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่องในการศึกษาวิจัยในอนาคต รวมถึงควรมีการสร้างระบบองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อทำการบอกเล่าเรื่องราวของเตาเผาฉือโจว
3. ซึ่งผู้วิจัยย่อมอาจตกหล่นและขาดรายละเอียดข้อมูลบางส่วนในขั้นตอนกระบวนการดำเนินการวิจัยไป ผู้วิจัยจึงหวังเป็นอย่างยิ่งนักวิจัยท่านอื่นจะสามารถค้นพบข้อบกพร่องในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ช่วยเสนอความคิดเห็น ตรวจสอบและเพิ่มเติมข้อมูลให้งานวิจัยให้สมบูรณ์เพื่อช่วยให้สามารถทำการสำรวจคุณค่าทางศิลปะของเตาเผาฉือโจวได้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

References

- Feng, X. M. (1982). *Chinese Ceramic History*. Cultural Relics Press.
- Guo, D. R. (2007). On Chinese Taoist aesthetic thought and modern art design. *Art panorama*, 4, 36-37.
- Huang, C. G. (2003). Lao Zi aesthetics and Zen natural meaning. *Journal of Anhui University*, 4, 41-45.
- Jin, W. W. (2002). Study on The Modern Ceramic Art Language of Emerging and Taking Shape. *China Ceramic Industry*, 5, 43-45.
- Kong, L. Q. (2003). On the porcelain painting of the Song Dynasty Cizhou kiln system in northern ceramic painting. *Journal of Ceramics*, 3, 168-176.
- Li, Z. H. (2014). *The Course of Beauty*. Sanlian Press.
- Qin, X. L. & Zhang, J. J. (2005). Universality, Nationality, Locality and Personality in Chinese Ceramic Art. *Journal of Ceramics*, 3, 1-6.
- Wang, X. (2021). *Chinese Art History*. Emergency management press.
- Wang, Y. D. [Photographer]. (2022). *Architectural components in the shape of mythical beasts*. [Photo]. China Cizhou Kiln Museum.
- . [Photographer]. (2022). *Black glazed amphorae*. [Photo]. China Cizhou Kiln Museum.
- . [Photographer]. (2022). *Calligraphy pattern porcelain pillow*. [Photo]. China Cizhou Kiln Museum.
- . [Photographer]. (2022). *Character pattern porcelain pillow*. [Photo]. China Cizhou Kiln Museum.
- . [Photographer]. (2022). *Floral pattern porcelain pillow*. [Photo]. China Cizhou Kiln Museum.

- Wang, Y. D. [Photographer]. (2022). *Tiger pattern porcelain pillow*. [Photo]. China Cizhou Kiln Museum.
- . [Photographer]. (2022). *Water ripple pattern porcelain pillow*. [Photo]. China Cizhou Kiln Museum.
- . [Photographer]. (2022). *White glazed basin*. [Photo]. China Cizhou Kiln Museum.
- . [Photographer]. (2022). *White glazed bowl*. [Photo]. China Cizhou Kiln Museum.
- . [Photographer]. (2022). *White glazed jar*. [Photo]. China Cizhou Kiln Museum.
- . [Photographer]. (2022). *White glazed pot*. [Photo]. China Cizhou Kiln Museum.
- . (2023). *A chart of household utensils with distinctive characteristics*. Burapha University.
- . (2023). *A chart of porcelain pillow decorated with black and white patterns*. Burapha University.
- . (2023). *A chart of the aesthetic meaning of the products*. Burapha University.
- . (2023). *A schematic diagram of the scattered ruins of Cizhou Kiln in Guantai Village*. Burapha University.
- . (2023). *Research method diagram*. Burapha University.
- . (2023). *Structure diagram of the research concept framework*. Burapha University.
- Ye, L. (1985). *Chinese Aesthetics History Outline*. Shanghai People Press.
- Ye, Z. M. (2009). *Chinese Cizhou Kiln*. Heibei Art Press.
- Zeng, S.Q. (2016). *DAODEJING*. Democracy and Construction Press. Beijing, China.
- Zhang, J. (2021). *Daodejing*. China Publishing House.

คุณค่าทางจิตวิญญาณของลวดลายหงส์ในวัฒนธรรมฉู่เมืองอู่ฮั่น
เพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์
The Spiritual Value of Phoenix Patterns
in Chu Culture of Wuhan for Creative
Cultural Product Design

(Received: August 3, 2023 Revised: October 20, 2023 Accepted: January 10, 2024)

Wang Dan¹, ภารดี พันธุภากร², ชุศักดิ์ สุวิมลเสถียร³

Wang Dan, Poradee Panthupakorn, Chusak Suvimolstien

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิวัฒนาการของลวดลายหงส์ในเครื่องเงินวัฒนธรรมฉู่ผ่านการวิเคราะห์ต้นกำเนิดทางประวัติศาสตร์และรูปแบบศิลปะของวัฒนธรรมฉู่ เพื่อศึกษาความหมายแฝงทางจิตวิญญาณและองค์ประกอบเฉพาะของลวดลายหงส์ที่แฝงอยู่ในวัฒนธรรมฉู่และเพื่อถอดคุณค่าทางศิลปะของลวดลายหงส์ตลอดจนองค์ประกอบทางวัฒนธรรมและความหมายแฝงทางจิตวิญญาณมาใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร การวิจัยภาคสนาม การวิจัยเชิงสร้างสรรค์จากการวิเคราะห์ลวดลายหงส์ที่ปรากฏในศิลปะเครื่องเงินของวัฒนธรรมฉู่

¹นิสิตบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาทัศนศิลป์และการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา E-mail: 62810043@go.buu.ac.th

²ศาสตราจารย์ที่ปรึกษาหลัก สาขาทัศนศิลป์และการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา E-mail: poradee@buu.ac.th

³ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. ที่ปรึกษาร่วม สาขาการบริหารศิลปะและวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

สามารถสรุปรูปทรงของลวดลายหงส์ในศิลปะเครื่องเงินฉู่ได้เป็นรูปทรงเดี่ยว สมบูรณ์และรูปทรงนามธรรม 3 แบบได้แก่ รูปตัว “S” รูปตัว “C” และ รูป “ลูกศร”

จากการศึกษาสามารถสรุปคุณค่าทางจิตวิญญาณของลวดลายหงส์ ในวัฒนธรรมฉู่ได้ 3 ประเด็นคือ 1) การสะท้อนถึงชีวิตและดวงอาทิตย์ 2) การสะท้อนถึงการเปิดรับและนิมิตมงคล และ 3) การสะท้อนถึงความจริง ความดี ความงาม ในด้านการออกแบบ ได้นำหลักการจัดองค์ประกอบ ภาพมาใช้ในการออกแบบลวดลายที่สะท้อนคุณค่าทางจิตวิญญาณ ของลวดลายหงส์ และนำไปประยุกต์ใช้กับการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม สร้างสรรค์ประเภทของใช้ในบ้านจำนวน 3 ชิ้นได้แก่ โคมไฟตั้งโต๊ะ เชิงเทียน เชิงกายาน และแจกัน โดยถือเอาวัฒนธรรมเป็นรากฐานของการออกแบบ อัตลักษณ์ทางศิลปะของลวดลายหงส์ในวัฒนธรรมฉู่ถ่ายทอดผ่านรูปทรง และลวดลายของผลิตภัณฑ์ สื่อถึงคุณค่าทางจิตวิญญาณอันเป็นตัวแทน ของลวดลายหงส์ได้แก่ ไฟ ดวงอาทิตย์ ชีวิต ความมงคล ความมั่งคั่ง ความสามัคคี และความดีงาม การประยุกต์ลวดลายหงส์ในผลิตภัณฑ์ของใช้ในบ้านถือเป็นการสืบทอดและส่งเสริมวัฒนธรรมฉู่ ทำให้คุณค่าทางจิตวิญญาณของลวดลายหงส์ ที่อุปมาถึงคุณค่าอันดีงามส่งต่อไปยังผู้คนในยุคสมัยใหม่ผ่านผลิตภัณฑ์ วัฒนธรรมสร้างสรรค์ ตลอดจนสามารถสะท้อนคุณค่าและความสำคัญ ของยุคแห่งลวดลายหงส์ในวัฒนธรรมฉู่ได้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: วัฒนธรรมฉู่ ลวดลายหงส์ คุณค่าทางจิตวิญญาณ
ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์

Abstract

This research aims to study the evolution of phoenix patterns in lacquerware from Chu culture through the analysis of historical origins and artistic styles. It seeks to uncover the spiritual meanings and unique elements of the phoenix patterns in Chu culture, to extract their artistic values, and to apply these cultural and spiritual elements in the design of creative cultural products. The research methods employed include document research, field research, and creative research.

Through the analysis of phoenix patterns in Chu lacquerware art, three main shapes of the phoenix patterns were identified: the complete single shape, and three abstract shapes: the “S” shape, the “C” shape, and the “arrow” shape.

The study concludes that the spiritual values of the phoenix patterns in Chu culture can be summarized into three key points: 1) Reflection of life and the sun, 2) Reflection of openness and auspicious visions, and 3) Reflection of truth, goodness, and beauty. In terms of design, the principles of composition were used to design patterns that reflect the spiritual values of the phoenix patterns. These were applied to the design of three creative cultural home products: a table lamp, an incense holder, and a vase, using culture as the foundation of the design.

The artistic identity of the phoenix patterns in Chu culture is conveyed through the shapes and patterns of these products, presenting spiritual values such as fire, the sun, life, good fortune,

wealth, unity, and goodness. Applying the phoenix patterns to household products serves to preserve and promote Chu culture, transmitting the spiritual values embodied by the phoenix patterns to contemporary audiences through creative cultural products. This approach effectively reflects the importance and value of the era of phoenix patterns in Chu culture.

Keywords: Chu Culture, Phoenix Patterns, Spiritual Values, Creative Cultural Products.

ที่มาของการวิจัย

ด้วยการพัฒนา ในยุค โลกาภิวัตน์ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของประเทศต่าง ๆ ในโลก มีความใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น วัฒนธรรมที่หลากหลายของแต่ละประเทศและภูมิภาคกำลังพัฒนาอย่างรวดเร็ว อิทธิพลและการปะทะทางวัฒนธรรมก็มีพลังมากขึ้นเช่นกัน ภายใต้การพัฒนาและอิทธิพลของวัฒนธรรมจีนดั้งเดิม ผู้คนต่างได้รับอิทธิพลทางความคิดจากการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ราชวงศ์ อย่างไรก็ตามความเข้าใจของผู้คนเกี่ยวกับวัฒนธรรมอยู่ยังมีไม่มากนัก วัฒนธรรมอยู่เป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมจีนดั้งเดิมที่ไม่อาจละเลยได้เนื่องจากเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวและโจวซึ่งมีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อวัฒนธรรมสมัยใหม่

ความเชื่อของชาวฉู่ ได้รับการสะท้อนผ่านสัญลักษณ์ประจำเผ่า ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ทางศิลปะที่ชัดเจนของชาวฉู่ งานศิลปะซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมฉู่ มีลักษณะการออกแบบและรูปแบบที่แสดงถึงจินตนาการและจิตสำนึกด้านสุนทรียภาพอย่างชัดเจน โดยศิลปะของวัฒนธรรมฉู่ได้ปรากฏในหลากหลายรูปแบบ เช่น เครื่องสัมฤทธิ์ เครื่องเงิน สิ่งทอ ฯลฯ ทั้งนี้ การแสดงออกทางศิลปะที่เป็นตัวแทนมากที่สุดของวัฒนธรรมฉู่คือ “ลวดลายหงส์” การบูชาหงส์ของชาวฉู่มีวิวัฒนาการมาจากความเชื่อของการบูชาดวงอาทิตย์ในสมัยโบราณ “หงส์” เป็นความเชื่อเรื่องสัญลักษณ์ประจำเผ่าในวัฒนธรรมฉู่และเป็นตัวแทนคุณค่าทางจิตวิญญาณอันหมายถึงการตระหนักรู้เกี่ยวกับศาสนา ชีวิต และธรรมชาติ เป็นตัวแทนของความคิดวัฒนธรรม อุดมการณ์ของชาวฉู่ที่มีอิทธิพลมาจนถึงปัจจุบัน

ในฐานะที่เป็นสัญลักษณ์ทางจิตวิญญาณของวัฒนธรรมฉู่ ก่อปรกับการแสดงออกทางคุณค่าในวัฒนธรรมฉู่ “ลวดลายหงส์” มีความหมายที่สอดคล้องกับค่านิยมหลักของสังคมนิยมจีนที่ได้รับการถ่ายทอดส่งต่อกันมา

การนำ “ลวดลายหงส์” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ประจำเผ่าในวัฒนธรรมฉู่มาใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์นั้นถือเป็นกระแสแนวโน้มที่เหมาะสมทำให้เกิดการส่งเสริมการเผยแพร่และตระหนักถึงคุณค่าทางศิลปะวัฒนธรรมของยุคสมัยฉู่ ลวดลายหงส์เป็นลวดลายตกแต่งทั่วไปของสัญลักษณ์ประจำเผ่าในวัฒนธรรมฉู่ มีลักษณะทางศิลปะและคุณค่าทางจิตวิญญาณที่โดดเด่น การวิเคราะห์ความหมายทางวัฒนธรรมของลวดลายหงส์ ตลอดจนการนำคุณค่าทางจิตวิญญาณของลวดลายหงส์มารวมเข้ากับผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์สมัยใหม่นั้น ในแง่หนึ่งจะทำให้ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์มีเอกลักษณ์มากยิ่งขึ้น และกลายเป็นตัวแทนทางศิลปะของวัฒนธรรมท้องถิ่น อีกแง่หนึ่งยังเป็นการสืบทอดศิลปะดั้งเดิมของวัฒนธรรมฉู่ ทำให้คนในปัจจุบันเข้าใจความหมายทางวัฒนธรรมรวมถึงคุณค่าทางจิตวิญญาณของวัฒนธรรมฉู่ได้มากยิ่งขึ้น

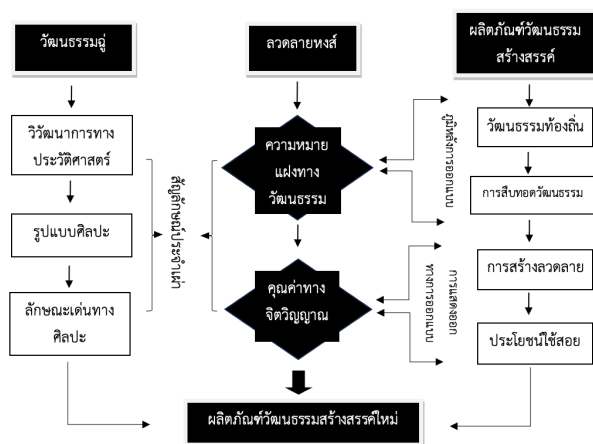
วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจวิวัฒนาการของลวดลายหงส์ในเครื่องเงินของวัฒนธรรมฉู่ผ่านการวิเคราะห์ต้นกำเนิดทางประวัติศาสตร์และรูปแบบศิลปะของวัฒนธรรมฉู่ เพื่อศึกษาความหมายแฝงทางจิตวิญญาณและองค์ประกอบเฉพาะของลวดลายหงส์ที่แฝงอยู่ในวัฒนธรรมฉู่และการออกแบบสมัยใหม่และเพื่อถอดคุณค่าทางศิลปะของลวดลายหงส์ตลอดจนองค์ประกอบทางวัฒนธรรมและความหมายแฝงทางจิตวิญญาณมาใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ดำเนินการศึกษาคำสำคัญหลักสามคำได้แก่ “วัฒนธรรมฉู่” “ลวดลายหงส์” และ “ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม” วิเคราะห์ประวัติศาสตร์ของ “วัฒนธรรมฉู่” ผ่านการเรียบเรียงข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วิเคราะห์

และสรุปลักษณะทางศิลปะของรูปแบบศิลปะเครื่องเงินในวัฒนธรรมฉู่ และสรุปลักษณะของวัฒนธรรมฉู่ วิเคราะห์วิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ของ “ลวดลายหงส์” ในวัฒนธรรมสัญลักษณ์ประจำเผ่า วิเคราะห์คุณค่า ทางจิตวิญญาณและความหมายทางวัฒนธรรมของ “ลวดลายหงส์” ในช่วงเวลา และพื้นที่ที่เจาะจงรวมถึงวิวัฒนาการการสร้างศิลปะในพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ วิเคราะห์ลักษณะทางสุนทรียภาพในวิวัฒนาการและการพัฒนาการ จากการวิเคราะห์ การพัฒนาและประเภทของผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม ทำความเข้าใจ ความหมายทางวัฒนธรรม การแสดงออกทางทัศนศิลป์ การประยุกต์ใช้ ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมในการออกแบบสมัยใหม่ วิเคราะห์ ความต้องการของคุณค่าทางจิตวิญญาณในผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม จากการเชื่อมโยงทางสุนทรียศาสตร์ของลักษณะทางวัฒนธรรม “วัฒนธรรมฉู่” และ “ลวดลายหงส์” นำมารวมกับความต้องการคุณค่าทางจิตวิญญาณ ของผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับความหมายแฝงทางจิตวิญญาณของลวดลายหงส์ที่ปรากฏในงานศิลปะเครื่องเงินของวัฒนธรรมฉู่
2. ได้ต้นแบบสำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์ที่สะท้อนคุณค่าทางจิตวิญญาณและความหมายแฝงทางวัฒนธรรมของลวดลายหงส์
3. เป็นการเผยแพร่ทำให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมฉู่และเกิดความภาคภูมิใจ
4. เป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจและสามารถสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่นด้วยผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยของงานวิจัยฉบับนี้คือลวดลายหงส์บนเครื่องเงินในวัฒนธรรมฉู่ รวมถึงการแสดงออกของคุณค่าทางจิตวิญญาณของลวดลายหงส์บนเครื่องเงิน และอิทธิพลต่อการออกแบบเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์สมัยใหม่ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาวัฒนธรรมฉู่ซึ่งอยู่บริเวณตอนกลางและตอนล่างของแม่น้ำแยงซี และเนื่องจากเมืองอู่ฮั่นเป็นแหล่งรวมของวัฒนธรรมฉู่ที่สำคัญ การวิจัยนี้จึงกำหนดขอบเขตพื้นที่การวิจัยที่เมืองอู่ฮั่นซึ่งอยู่ในรัศมีศูนย์กลางของมณฑลหูเป่ย์ โดยจะวิเคราะห์และสรุปรูปแบบการแสดงออกทางศิลปะและคุณค่าทางจิตวิญญาณของ “ลวดลายหงส์” ในขอบเขตทางพื้นที่ดังกล่าว

การศึกษาลวดลายหงส์ในงานวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาวิวัฒนาการของลวดลายหงส์ในยุคขุนซิว จ้านกั๋ว และราชวงศ์ฉินและฮั่น โดยช่วงเวลาทั้ง 3 ยุคนี้ เป็นยุคที่วัฒนธรรมฉู่ได้พัฒนาถึงขั้นสูงสุดตลอดจนขยายอิทธิพลของวัฒนธรรมไปอย่างกว้างขวาง ลวดลายหงส์ก็อยู่ในช่วงเวลาดังกล่าวเช่นกัน และยิ่งกลายเป็นรูปแบบทางศิลปะที่มีเอกลักษณ์ในวัฒนธรรมฉู่

งานวิจัยนี้ ได้เจาะจงศึกษาลวดลายหงส์ที่ปรากฏบนเครื่องเงินของวัฒนธรรมฉู่ และนำ “ลวดลายหงส์” มาออกแบบใหม่เพื่อประยุกต์ใช้กับการออกแบบของใช้ภายในบ้าน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยทางเอกสาร งานวิจัยนี้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของแคว้นฉู่ วิถีชีวิตทางคติความเชื่อของชาวฉู่ รูปแบบศิลปะและลวดลายหงส์บนเครื่องเงินในวัฒนธรรมฉู่ รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดของผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญสำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์ในอนาคต

การลงพื้นที่ภาคสนาม ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สำรวจเครื่องเงินของแคว้นฉู่ในพิพิธภัณฑ์ 3 แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑ์เมืองอู่ฮั่น พิพิธภัณฑ์มณฑลหูเป่ย์ และพิพิธภัณฑ์เมืองจิงโจว เพื่อรวบรวมลวดลายหงส์บนเครื่องเงิน วิเคราะห์และสรุปลักษณะเด่นทางศิลปะและคุณค่าทางจิตวิญญาณของลวดลายหงส์

การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการประเมินความเที่ยงตรง (IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คนในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์และนักวิชาการด้านการวิจัยมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้รวมทั้งหมด 3 คน เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์จากรากฐานของวัฒนธรรม

การวิจัยเชิงสร้างสรรค์

ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์รูปแบบทางศิลปะและคุณค่าทางจิตวิญญาณของลวดลายหงส์บนเครื่องเงินในวัฒนธรรมฉู่มาใช้เป็นข้อมูลในการสร้างสรรค์ลวดลายหงส์ และนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์ประเภทเครื่องใช้ในบ้านจำนวน 3 ชิ้น ได้แก่ โคมไฟตั้งโต๊ะ เหยียงเทียนเชิงกำยาน และแจกัน

วิเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

วัฒนธรรมฉู่มีระยะเวลายาวนานกว่า 800 ปีตั้งแต่ 1027 ปีก่อนคริสตกาล ถึง 223 ปีก่อนคริสตกาล เป็นวัฒนธรรมประจำภูมิภาคที่มีเอกลักษณ์และก่อเกิดขึ้นโดยชนชาวฉู่ แสดงให้เห็นถึงประเพณีพื้นบ้าน ค่านิยมและแนวคิดทางจิตวิญญาณของชาวฉู่ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำเจียงอันในสมัยนั้น การก่อเกิดของวัฒนธรรมฉู่มีความเกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชนชาวฉู่ในด้านต่าง ๆ เช่น การเมือง ขาดิพันธุ์ ศาสนา ศิลปะ ปรัชญา วรรณคดี ฯลฯ จากวิถีวัฒนธรรมเหล่านี้ได้พัฒนาจนกลายเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแคว้นฉู่ได้แก่ เอกลักษณ์ทางศาสนากับเวทมนตร์คาถา ความแปลกและโรแมนติก และความมูมานะและอิสรภาพ (Yu, 1985)

วัฒนธรรมฉู่เป็นการบูรณาการวัฒนธรรมทางความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ประเพณีและวิถีชีวิตของชาวฉู่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อดั้งเดิมของวัฒนธรรมฉู่ ทั้งนี้ Yao (1999) ได้วิเคราะห์มุมมองด้านวิถีชีวิตชาวฉู่ โดยพบว่างานหัตถกรรมเครื่องเงินได้รับการนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในวิถีชีวิตของชาวฉู่ เครื่องเงินยังเป็นตัวแทนของศิลปะในวัฒนธรรมฉู่ เมื่อพิจารณางานศิลปะเครื่องเงินที่ขุดพบ (ดังภาพที่ 1) ส่วนใหญ่เป็นงานที่ผลิตขึ้นในช่วงยุคจ้านกั๋วของอารยธรรมฉู่ โดยงานเครื่องเงินในยุคดังกล่าวนี้ถือเป็นตัวแทนที่โดดเด่นของศิลปะฉู่ และลวดลายหงส์ที่ปรากฏบนศิลปะเครื่องเงินฉู่ยังถือเป็นลวดลายที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะเด่นอันเป็นเอกลักษณ์ของแคว้นฉู่

ภาพที่ 1 ตลับเครื่องเขินตกแต่งลวดลายหงส์

ที่มา: (China cultural relics, 2017, Online)

Zhang (1987) ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมฉู่ ได้ศึกษาประวัติศาสตร์ของวัฒนธรรมฉู่ โดยเปรียบเทียบกับวัฒนธรรมฉู่กับหงส์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าลวดลายหงส์สะท้อนถึงแก่นแท้ของวัฒนธรรมฉู่ได้อย่างชัดเจน ลวดลายหงส์และเครื่องเขินเป็นสิ่งที่แสดงถึงคติความเชื่อ ศิลปะ ตลอดจนเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมฉู่ได้อย่างชัดเจน

ลวดลายหงส์จะแสดงลักษณะเด่นที่แตกต่างกันไปตามรูปแบบศิลปะที่ต่างกันของวัฒนธรรมฉู่ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของลวดลายหงส์ในวัฒนธรรมฉู่ ลวดลายหงส์บนเครื่องสัมฤทธิ์ของแคว้นฉู่จะแตกต่างจากลวดลายหงส์ของราชวงศ์ซางและโจวที่มีรูปลักษณะคล้ายและซิงซัง ลวดลายหงส์บนเครื่องสัมฤทธิ์ในสมัยฉู่จะมีความละเอียดอ่อนและพลิ้วไหว ชาวฉู่มีความชำนาญในการใช้จังหวะของเส้นโค้ง และมีการทำลวดลายหงส์ให้เป็นแบบนามธรรมเพื่อผสมผสานเข้ากับลายเมฆและลวดลายเรขาคณิต มีการปรับลวดลายให้เป็นเส้นโค้งที่อ่อนช้อยและพลิ้วไหว (ดังภาพที่ 2) ลวดลายหงส์ได้รับการนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในศิลปะเครื่องเขิน รูปแบบทางศิลปะของ

ลวดลายหงส์จึงมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างหลากหลาย ทั้งการเปลี่ยนเป็นแบบนามธรรมและการตกแต่งด้วยการวาดเขียน อย่างไรก็ตาม การผสมผสานระหว่างลวดลายหงส์กับเครื่องเงินนั้นถือได้ว่าเป็นการแสดงออกทางศิลปะที่เป็นแบบฉบับของวัฒนธรรมฉู่ (ดังภาพที่ 3) นอกจากนี้ ในงานเย็บปักก็มีการใช้ลวดลายหงส์ในการปักตกแต่งเป็นลายผ้าอย่างสวยงามเช่นกัน ลวดลายหงส์แบบต่อเนื่องบนงานปักได้สะท้อนให้เห็นถึงทักษะอันวิจิตรประณีตของชาวฉู่ (ดังภาพที่ 4)

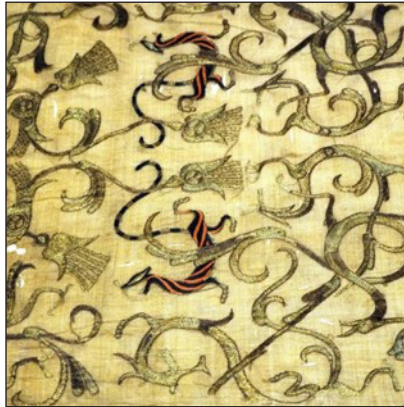
ภาพที่ 2 ภาพชนะกู่ย (簋) ฐานสี่เหลี่ยมลวดลายหงส์
(ราชวงศ์โจวตะวันตก)

ที่มา: (Three Hundred Sixty Baiken, 2017, Online)

ภาพที่ 3 ตลับเครื่องเงินเขียนสีลวดลายหงส์

ที่มา: (Pi, 2016)

ภาพที่ 4 ผ้าปักลายมังกร หงส์ และพยับคลุ้ม
ที่มา: (Chinese Handicraft, 2017, Online)

Yu (1985) ได้วิเคราะห์วัฒนธรรมผ้าจากมุมมองของโบราณวัตถุและสรุปลักษณะเด่นของวัฒนธรรมผ้าในแง่ของเวลา พื้นที่ และศิลปะจากโบราณวัตถุที่ขุดพบ ขณะที่ Zhang (1987) ได้ทำการวิเคราะห์อย่างละเอียดเกี่ยวกับลักษณะเด่นทางศิลปะของเครื่องเงินซึ่งพบว่า หงส์เป็นสัญลักษณ์ทางจิตวิญญาณของวัฒนธรรม ความหมายแฝงทางจิตวิญญาณของหงส์ได้สืบทอดวัฒนธรรมผ้าให้อยู่สืบไป ลวดลายหงส์ยังได้รับการนำมาใช้อย่างแพร่หลายในรูปแบบศิลปะต่าง ๆ ของแคว้น Yu (2019) Meng (2016) และ Chen (2017) ได้วิเคราะห์ศิลปะของลวดลายหงส์ที่ปรากฏบนเครื่องเงินและสรุปว่า ลักษณะทางศิลปะของลวดลายหงส์บนเครื่องเงินคือแก่นแท้ของวัฒนธรรมผ้า จากการศึกษาข้างต้นกล่าวได้ว่า ศิลปะเครื่องเงินเป็นตัวแทนทางศิลปะของวัฒนธรรมผ้า ลวดลายหงส์เป็นสัญลักษณ์ทางจิตวิญญาณของวัฒนธรรมผ้า การผสมผสานกันของลวดลายหงส์และศิลปะเครื่องเงินถือเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมและสืบสานจิตวิญญาณของวัฒนธรรมผ้า

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับวัฒนธรรมฉู่และลวดลายหงส์ ในช่วงยุคแรก “หงส์” ได้ปรากฏขึ้นในอารยธรรมชนเผ่าในรูปแบบของสัญลักษณ์ประจำเผ่า และเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงอำนาจและเป็นวัตถุสำหรับกราบไหว้บูชา ในยุคตึกดำบรรพ์ ลวดลายหงส์ใช้เป็นลวดลายตกแต่งบนเครื่องปั้นดินเผาเขียนสีเป็นหลัก ลวดลายหงส์ที่ปรากฏส่วนใหญ่จะอยู่ในท่ายืนและมองทอดยาวไปข้างหน้า หรืออยู่ในท่ากางปีกพร้อมบิน ลวดลายเหล่านี้ล้วนเป็นภาพลักษณ์ที่มีชีวิตชีวา ลวดลายหงส์ส่วนใหญ่แสดงด้วยลายเส้น ในยุคแรก ๆ ลวดลายหงส์ส่วนใหญ่จะไม่มีหางและขนหาง มีลักษณะเป็นเพียงสัญลักษณ์ประจำเผ่า ซึ่งสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตและแนวคิดเชิงนามธรรมต่อวัตถุธรรมชาติของชาวฉู่

จากการวิเคราะห์ลวดลายหงส์บนเครื่องปั้นดินเผาทำให้เห็นว่า การสร้างสรรค์ลวดลายหงส์ของชาวฉู่ ทั้งลวดลายหงส์ในท่ายืนสงบ หงส์ในท่าเดิน และหงส์ที่โบยบินอย่างสง่างาม ล้วนเป็นเจตคติของบรรพบุรุษชาวฉู่ที่ได้รับการสืบทอดส่งต่อมา รูปทรงส่วนใหญ่ของหงส์ฉู่แบ่งเป็นรูปทรงเตี้ยสมบูรณ์ และรูปทรงนามธรรมเรียบง่าย ในบรรดารูปทรงนามธรรมเรียบง่ายประกอบด้วย ลวดลายหงส์รูปตัว “S” ลวดลายหงส์รูปตัว “C” และลวดลายหงส์รูป “ลูกศร” (ดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2) ชาวฉู่สร้างสรรค์งานศิลปะเครื่องปั้นด้วยการจัดวางองค์ประกอบภาพและผสมผสานเรื่องราวต่าง ๆ เข้าด้วยกัน รูปทรงของลวดลายหงส์ได้รับการสร้างขึ้นอย่างชาญฉลาดในลักษณะของสัญลักษณ์ นามธรรม และความเรียบง่าย วิธีการสร้างรูปทรงของลวดลายหงส์ฉุุนั้นมีทั้งการใช้ลายเส้น วิธีการสร้างแบบนามธรรม และวิธีการริ้วสร้างใหม่ จึงเกิดเป็นภาพลักษณ์ลวดลายหงส์ที่มีความหลากหลาย

ตารางที่ 1 ลวดลายหงส์แบบเดียวสมบูรณ์ที่ปรากฏบนเครื่องเงิน

ลักษณะ ของลวดลาย	ประเภท เครื่องเงินและ แหล่งขุดพบ	ลักษณะ ของลวดลาย	ประเภท เครื่องเงินและ แหล่งขุดพบ
	โลงศพชั้นใน ตกแต่งด้วย เทคนิคเครื่องเงิน เขียนสี ขุดพบ ในสุสานเจิงโหวออี		โล่ ตกแต่งด้วย เทคนิคเครื่องเงิน ลวดลายหงส์ ขุดพบที่สุสาน หลี่เจียไถหมายเลข 4
	โลงศพชั้นใน ตกแต่งด้วย เทคนิคเครื่องเงิน เขียนสี ขุดพบ ในสุสานเจิงโหวออี		ฉากกั้น ไม้ฉลุ ตกแต่งด้วย เทคนิคเครื่องเงิน เขียนสี ขุดพบ ที่สุสานเจียงหลิงวัง หมายเลข 1
	ชุดเกราะของม้า ตกแต่งด้วย ลวดลายหงส์ ขุดพบใน สุสานเจิงโหวออี		โลงศพชั้นใน ตกแต่งด้วย เทคนิคเครื่องเงิน เขียนสี ขุดพบ ในสุสานเจิงโหวออี

ตารางที่ 2 ลวดลายหงส์แบบนามธรรมเรียบง่ายที่ปรากฏบนเครื่องเงิน

ลักษณะ ของ ลวดลาย	ประเภท ลวดลาย	ประเภท เครื่องเงิน และแหล่ง ขุดพบ	ลักษณะ ของ ลวดลาย	ประเภท ลวดลาย	ประเภท เครื่องเงิน และแหล่งขุด พบ
	ลูกศร	ตลับเครื่องเงิน ทรงกลม ลวดลายหงส์ ขุดพบ สุสานขุ่ยหูตี้ หมายเลข 7		ลูกศร	กล่องเครื่องเงิน ลวดลายหงส์ เปลี่ยนรูป ขุดพบใน สุสานหยาน เจียหลิง หมายเลข 35
	ลูกศร	ตลับเครื่องเงิน ลวดลายหงส์ เปลี่ยนรูป ขุดพบสุสาน เจียงหลิง หม่าซาน หมายเลข 1		ตัว "S"	ภาชนะตึง (鼎) เครื่องเงินโครไม ลวดลายหงส์ เปลี่ยนรูป ขุดพบที่สุสาน จีวเหลียนตุน หมายเลข 2
	ลูกศร	หม้อเครื่องเงิน ลวดลายหงส์ เปลี่ยนรูป ขุดพบ ในสุสาน ฉางไถกวาน หมายเลข 1		ตัว "C"	ฝาตลับเครื่องเงิน ลวดลายหงส์ เปลี่ยนรูป ขุดพบใน สุสานเปาซาน หมายเลข 2

ตารางที่ 2 ลวดลายหงส์แบบนามธรรมเรียบง่ายที่ปรากฏบนเครื่องเงิน (ต่อ)

ลักษณะ ของ ลวดลาย	ประเภท ลวดลาย	ประเภท เครื่องเงิน และแหล่ง ขุดพบ	ลักษณะ ของ ลวดลาย	ประเภท ลวดลาย	ประเภท เครื่องเงิน และแหล่งขุด พบ
	ตัว "C"	ตลับเครื่องเงิน ลวดลาย หงส์ ขุดพบ ในสุสาน จิวหลี่ หมายเลข 1		ตัว "C"	โลงศพชั้นใน ตกแต่งด้วย เทคนิค เครื่องเงิน เขียนสี ขุดพบ ในสุสาน เจิงโหวอี

ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์ (Cultural and Creative Products) ได้กลายเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่วัฒนธรรมที่ผู้คนชื่นชอบและทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมได้รับการสืบทอดอย่างดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ Zhang (2012) และ Wei (2010) ได้ทำการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของการพัฒนารวมถึงวิเคราะห์คุณค่าด้านบทบาทหน้าที่ของผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์มีบทบาทในการส่งเสริมการสืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมเป็นอย่างมาก สามารถกระตุ้นความนิยมของตลาดได้ ประเด็นสำคัญคืองานสร้างสรรค์ที่มีบทบาทในการสะท้อนคุณค่าทางวัฒนธรรม การพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมจึงไม่เพียงแต่สะท้อนความสวยงามและใช้งานได้จริงของผลิตภัณฑ์เท่านั้น แต่ยังชี้ให้เห็นถึงแก่นของค่านิยมและการเผยแพร่จิตวิญญาณของวัฒนธรรม

Lu (2018) และ Hou (2020) ได้นำเสนอหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์โดยสรุปได้ว่า องค์ประกอบการออกแบบเชิงสร้างสรรค์ที่ปรากฏในผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ล้วนสกัดมาจากคุณค่าทางวัฒนธรรมและคุณค่าทางจิตวิญญาณ โดยผสมผสานเข้ากับเทคโนโลยีใหม่ ๆ และวิธีการผลิตขั้นสูง อีกทั้งผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์จะต้องสอดคล้องกับรสนิยมทางสุนทรีย์ของคนยุคใหม่ด้วย หลักการข้างต้นนี้มีบทบาทเป็นแนวทางที่นำไปสู่การผสมผสานวัฒนธรรมในการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์

คุณค่าทางจิตวิญญาณและความหมายแฝงทางวัฒนธรรมของลวดลายหงส์วัฒนธรรมฉู่

ความหมายแฝงทางวัฒนธรรมของลวดลายหงส์มีพื้นฐานมาจากความหมายแฝงของวัฒนธรรมฉู่ คุณค่าทางจิตวิญญาณของลวดลายหงส์ในวัฒนธรรมฉู่คือการตกผลึกทางความคิดและจิตสำนึกของผู้คนเป็นการแสดงออกถึงคติความเชื่อของชาวฉู่อย่างเข้มข้น ชาวฉู่สืบทอดวัฒนธรรมมาจากบรรพบุรุษ มีคติแนวคิดที่ว่าทุกสรรพสิ่งล้วนมีวิญญาณสถิตอยู่ ชาวฉู่ได้เปลี่ยนสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติให้เป็นรูปสัญลักษณ์ประจำเผ่า ซึ่งกลายเป็นสัญลักษณ์ทางจิตวิญญาณ และค่อย ๆ พัฒนาเป็นกิจกรรมบูชารูปสัญลักษณ์ ลวดลายหงส์นับเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณของชาวฉู่ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับเอกลักษณ์ด้านความเชื่อทางศาสนาและเวทมนตร์คาถาของวัฒนธรรมฉู่

แคว้นฉู่ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่ม ซึ่งมีทั้งวัฒนธรรมดั้งเดิมของที่ราบภาคกลางและวัฒนธรรมรักอิสระของชาวป่าในภาคใต้ การหลอมรวมทางวัฒนธรรมส่งเสริมให้เกิดอัตลักษณ์ใหม่ ลวดลายหงส์เป็นเอกลักษณ์ทางศิลปะในวัฒนธรรมฉู่ ทั้งยังแสดงถึงการสืบทอดรูปแบบโรแมนติกหรือจินตนิยม (Romanticism) ที่ไร้ข้อจำกัด สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะเด่นด้านความเป็นจินตนิยมและแปลก (Grotesque) ของวัฒนธรรมฉู่

การพัฒนาของแคว้นฉู่ ล้วนเกี่ยวข้องกับลักษณะทางจิตวิญญาณที่ไม่ย่อท้อของผู้บุกเบิกในช่วงแรก ๆ ของการก่อตั้งแคว้น จิตวิญญาณแห่งการบุกเบิกและมุ่งแสวงหาความก้าวหน้าของชาวฉู่ รวมถึงจิตวิญญาณของการก่อตั้งประเทศที่เป็นเอกราชล้วนเป็นลักษณะเด่นด้านความมุ่งมั่นและอิสรภาพ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เติมเต็มความหมายแฝงใหม่ในวิวัฒนาการทางจิตวิญญาณของลวดลายหงส์และการบูชารูปสัญลักษณ์ของชาวฉู่

ลวดลายหงส์ในศิลปะของวัฒนธรรมฉู่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อและคุณค่าทางจิตวิญญาณของชาวฉู่ ทั้งนี้ ในการสร้างสรรค์ลวดลายหงส์ของชาวฉู่ ท่าทางของหงส์ที่ปรากฏมีทั้งลวดลายหงส์ที่ยืนนิ่งสงบ หงส์ที่อยู่ในท่าเยื้องย่างก้าวเดิน และหงส์ที่โบยบินอย่างสง่างาม การสร้างลวดลายเหล่านี้ล้วนเป็นการสืบทอดเจตคติของบรรพบุรุษผ่านขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อทางศาสนาที่สืบทอดต่อกันมา จากวิวัฒนาการและการพัฒนาของลวดลายในยุคชางและโจว การสร้างลวดลายหงส์ของวัฒนธรรมฉุุนั้นได้ตระหนักถึงลักษณะที่โดดเด่นของเครื่องใช้ประเภทต่าง ๆ ลวดลายหงส์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างหลากหลายแสดงให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ที่โดดเด่นของชาวฉู่ และยิ่งพิสูจน์ได้ว่า ลวดลายหงส์ในหัวใจและสายตาของชาวฉู่มีคุณค่าในการเป็นสัญลักษณ์ทางจิตวิญญาณ

ลวดลายหงส์ในวัฒนธรรมฉู่สะท้อนให้เห็นการแสวงหาและความเชื่อเกี่ยวกับไฟ ดวงอาทิตย์ และชีวิต โดยเชื่อว่าหงส์มีต้นกำเนิดมาจาก “นกแห่งดวงอาทิตย์” และการขึ้นของดวงอาทิตย์จากทิศตะวันออกไปทางทิศตะวันตก ชาวฉู่เชื่อว่าเกี่ยวข้องกับชีวิตและความตาย หงส์ยังสื่อความหมายถึงการเกิดใหม่ของชีวิต การรวมวิญญาณแห่งไฟและดวงอาทิตย์สื่อถึงความหมายของชีวิตและพลัง นอกจากนี้ชาวฉู้อย่างเคาเฟยยกย่องจู่หรงเทพแห่งไฟว่าเป็นบรรพบุรุษของพวกเขา และเชื่อว่าจู่หรงเป็นร่างอวตารของหงส์ซึ่งแสดงให้เห็นว่าลวดลายหงส์สะท้อนคุณค่าทางจิตวิญญาณของดวงอาทิตย์และชีวิต

วัฒนธรรมผู้ได้ผ่านประวัติศาสตร์และการพัฒนาในยุคต่าง ๆ และได้หลอมรวมวัฒนธรรมที่ราบลุ่มภาคกลางและวัฒนธรรมอนารยชนเข้าด้วยกัน พร้อมทั้งซึมซับแก่นแท้ของวัฒนธรรมเหล่านั้น และก่อเกิดเป็นวัฒนธรรมผู้นั้น มีระบบวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ในหนังสือ “วัฒนธรรมหงส์จีน” กล่าวว่า “หงส์เกิดจากการประกอบรวมของสัตว์ในธรรมชาติมากกว่าสิบชนิด เช่น ไก่ นกอินทรี นกนางแอ่น กา นกกระเรียน ฯลฯ” (Pang, 2007) ในบันทึกโบราณกล่าวว่า “หงส์ เป็นนกศักดิ์สิทธิ์ หากได้พบเจอจะนำมาซึ่งความสงบสุข แก่โลก” และหงส์ได้รับการกล่าวถึงเป็น “นกแห่งความเมตตา ปกษาแห่งนิมิตมงคล” สิ่งเหล่านี้ล้วนแสดงถึงคุณค่าทางจิตวิญญาณของลวดลายหงส์ ด้านการเปิดรับและนิมิตมงคล

หงส์ในวัฒนธรรมผู้แสดงถึงความเชื่อทางศาสนาและจิตวิญญาณของลัทธิเต๋า นอกจากความศักดิ์สิทธิ์แล้ว หงส์ยังกลายเป็นสัญลักษณ์ทางจิตวิญญาณที่รวมไว้ซึ่งคุณธรรมของชาวฉู่ ใน “คัมภีร์ชานไฮจิง” และ “คัมภีร์กลอนฉู่สือ” วัฒนธรรมผู้เป็นแหล่งกำเนิดของวัฒนธรรมหงส์ ภาพของหงส์เต็มไปด้วยความรู้สึกรักที่ติ่งามของคุณธรรมและจริยธรรม และถือเป็นสัญลักษณ์ของคุณธรรม เมตตาธรรม และความยุติธรรม (Chen, 2020) ซึ่งแสดงถึงการสะท้อนคุณค่าทางจิตวิญญาณของความจริง ความดี และความงาม

การประยุกต์องค์ประกอบทางศิลปะและจิตวิญญาณของลวดลายหงส์ในผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์

จากการวิเคราะห์ลักษณะเด่นทางศิลปะของลวดลายหงส์ในวัฒนธรรมผู้ ได้ทำการสรุปลักษณะของลวดลายหงส์สำหรับการออกแบบ โดยมีการผสมผสานจิตวิญญาณและลักษณะทางศิลปะของลวดลายหงส์ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบสมัยใหม่ตามลักษณะทางสุนทรียภาพของยุคสมัยใหม่ ใช้หลักวิธีการออกแบบเพื่อสร้างลวดลายหงส์ขึ้นใหม่

โดยลวดลายหงส์แบบใหม่ที่มีจิตวิญญาณของวัฒนธรรมผู้นี้ได้รับการหลอมรวมเข้ากับการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์ เพื่อเผยแพร่ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์ที่มีคุณค่าทางจิตวิญญาณของวัฒนธรรมไปสู่สาธารณชนโดยผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์ที่ออกแบบครั้งนี้ประกอบด้วยเชิงเทียนเชิงกำยาน โคมไฟตั้งโต๊ะ และแจกัน ซึ่งแสดงถึงการผสมผสานคุณค่าทางจิตวิญญาณของลวดลายหงส์ในวัฒนธรรม

1. การประยุกต์ออกแบบเชิงเทียนเชิงกำยานหงส์ฟ้า

การออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์ครั้งนี้ ผลิตภัณฑ์เชิงเทียนเชิงกำยานได้รับแรงบันดาลใจมาจากเชิงเทียนเชิงกำยานในวิถีชีวิตของคนโบราณ เชิงเทียนเชิงกำยานเกี่ยวข้องกับแสง แสงและความร้อนเป็นสัญลักษณ์ของดวงอาทิตย์ ที่ใดมีแสง ที่นั่นย่อมมีชีวิต เชิงเทียนเชิงกำยานในปัจจุบันไม่ได้มีไว้ใช้สำหรับจุดไฟให้ความสว่างเหมือนเชิงเทียนเชิงกำยานแบบดั้งเดิมอีกต่อไป แต่การเสริมแต่งและเพิ่มบรรยากาศด้วยเทียนและกำยานสามารถแสดงอารมณ์ของชีวิตสมัยใหม่ได้ คุณค่าของลวดลายหงส์จึงสามารถแสดงออกผ่านเชิงเทียนเชิงกำยานได้เป็นอย่างดี

ในการออกแบบลวดลายหงส์ของเชิงเทียนเชิงกำยาน ลวดลายหงส์แบบใหม่ที่จะนำมาประยุกต์ใช้นั้นได้มาจากการสกัดลักษณะเด่นของลวดลายบนเครื่องเงินฉู่ ซึ่งลวดลายหงส์ได้ผ่านการเปลี่ยนรูปให้เป็นแบบนามธรรมเพื่อนำประยุกต์ใช้ในเครื่องเงินฉู่ ลักษณะเด่นหลักคือ ลวดลายหงส์ได้รับการเปลี่ยนให้เป็นแบบนามธรรมในลักษณะของรูปตัว “S” รูปตัว “C” และรูปลูกศร เพื่อผสมผสานลวดลายหงส์เข้ากับแนวคิดทางสุนทรียภาพแบบเรียบง่ายของคนสมัยใหม่ ผู้วิจัยจึงได้ตั้งองค์ประกอบและปรับเปลี่ยนเส้นของลวดลายหงส์รูปตัว “S” รูปตัว “C” รูปลูกศร ซึ่งไม่เพียงแต่นำเฉพาะความงามที่สง่างามและเรียบง่ายของลวดลายหงส์เท่านั้น แต่ยังทำให้รู้สึกถึงความเคลื่อนไหวของระลอกคลื่นน้ำซึ่งสะท้อนถึงลักษณะเฉพาะของพื้นที่อันมีแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ของอุษัน

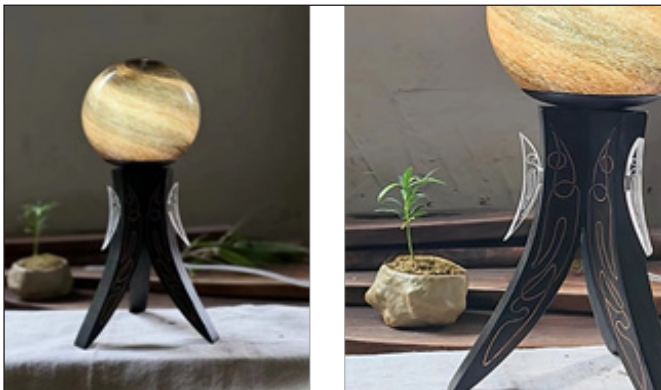
ภาพที่ 5 ผลิตภัณฑ์ “เชิงเทียนเชิงกำยานหงส์ฟ้า”

ที่มา: (Wang, 2023)

2. การประยุกต์ออกแบบโคมไฟตั้งโต๊ะปักหงส์

โคมไฟตั้งโต๊ะเป็นเครื่องใช้ที่ใช้เป็นประจำภายในบ้านในวิถีชีวิตของผู้คนสมัยใหม่ การออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์ครั้งนี้ รูปทรงของโคมไฟตั้งโต๊ะมาจากตัวอักษรจีนคำว่า “火 (ฮั่ว)” ซึ่งแปลว่าไฟ เนื่องจากหงส์เป็นเทพเจ้าแห่งไฟ และไฟยังเป็นสัญลักษณ์ของแสงสว่างและชีวิต การออกแบบรูปทรงของโคมไฟตั้งโต๊ะมีแรงบันดาลใจจากอักษรจีนคำว่า “火 (ฮั่ว)” ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการสื่อถึงคุณค่าทางจิตวิญญาณของลวดลายหงส์เท่านั้น แต่ยังสามารถแสดงหน้าที่ด้านฟังก์ชันการใช้งานได้เป็นอย่างดีด้วย ขาตั้งของโคมไฟตั้งโต๊ะจะออกแบบเป็นโครงไม้ 3 ขา ตัวโครงไม้ทำจากเทคนิคเครื่องเงินและตกแต่งด้วยลวดลายหงส์ โปะโคมเป็นลูกบอลแก้วทรงกลม ซึ่งเปรียบเสมือนศูนย์กลางของแหล่งกำเนิดไฟและดวงอาทิตย์ และใช้วัสดุอะคริลิกแกะสลักเป็นลวดลายหงส์ประดับรอบขาตั้งที่เป็นโครงไม้ ซึ่งสอดคล้องกับโครงสร้างของคำว่า “火 (ฮั่ว)” และเป็นเหมือนกับเปลวไฟและหงส์ที่ล้อมรอบดวงอาทิตย์

การออกแบบลวดลายหงส์บนโคมไฟตั้งโต๊ะ ผู้วิจัยได้ตั้งองค์ประกอบมาจากรูปทรงของลวดลายหงส์บนเครื่องเซรามิก โดยโครงสร้างลายเส้นของลวดลายหงส์มีลักษณะที่พลิ้วไหวเพื่อแสดงถึงท่วงท่าที่อ่อนช้อยของลวดลายหงส์ ลายเส้นของลวดลายหงส์จะประสานเกี่ยวพันกัน แสดงถึงความสวยงามของจัดโครงสร้างองค์ประกอบของลวดลาย ลักษณะลายเส้นรูปเรขาคณิตแสดงออกถึงความอ่อนช้อยของลวดลายหงส์ในวัฒนธรรมฉู่ และเส้นที่ให้ความรู้สึกพลิ้วไวยังสอดคล้องกับรูปแบบสุนทรียภาพที่เรียบง่ายของคนสมัยใหม่อีกด้วย

ภาพที่ 6 ผลิตภัณฑ์ “โคมไฟตั้งโต๊ะปักหงส์”

ที่มา: (Wang, 2023)

3. การประยุกต์ออกแบบแจกันหงส์คู่มงคล

แจกันศิลปะไม่ได้มีประโยชน์เพียงเป็นภาชนะสำหรับใส่ดอกไม้เท่านั้น แต่ยังมีประโยชน์ในด้านการตกแต่งได้อย่างมีเอกลักษณ์ โดยสามารถนำไปใช้ประดับตกแต่งในพื้นที่ต่าง ๆ ได้ สามารถเติมเต็มอารมณ์ความรู้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นการแสดงถึงคุณค่าทางจิตวิญญาณของลวดลายหงส์ในด้านการแสวงหาความดีงาม การออกแบบรูปทรง

ของแจกันในผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์นี้ได้รับแรงบันดาลใจมาจากรูปทรงของเครื่องเงินฉู่ ทั้งนี้เครื่องเงินฉู่ในชีวิตประจำวันของชาวฉู่ ส่วนใหญ่เป็นภาชนะที่มีลักษณะเป็นทรงกลม ทรงกลมในความหมายดั้งเดิมของจีนสื่อถึงความสมบูรณ์ ความดีงาม และความกลมเกลียว การออกแบบแจกันจึงเลือกทรงกลมเป็นรูปทรงของแจกัน ผสมผสานลวดลายหงส์ที่สร้างสรรค์ใหม่เพื่อให้แจกันมีลักษณะความงามดั้งเดิมของศิลปะฉู่ ขณะเดียวกันก็ยังสะท้อนถึงศิลปะสไตล์อาร์ตเดคโคสมัยใหม่

การออกแบบลวดลายหงส์สำหรับแจกัน เส้นของลวดลายหงส์ที่เป็นนามธรรมได้ดึงมาจากลักษณะเด่นของลวดลายหงส์ในวัฒนธรรมฉู่ การออกแบบลวดลายหงส์จะมีลักษณะเป็นแบบเรียบง่าย และยังคงรักษาลักษณะเด่นของรูปร่างของลวดลายหงส์ไว้ เช่น รวมส่วนหัวกับส่วนลำตัวของหงส์เป็นหนึ่งเดียวกัน ประกอบเข้ากับปีก จนกลายเป็นลวดลายหงส์แบบนามธรรม รูปทรงของลวดลายหงส์ที่มีลักษณะสมมาตรบนแจกันนั้นเกิดจากลวดลายหงส์แบบนามธรรมรูปตัว “S” ซึ่งประกอบรวมกันขึ้นใหม่เพื่อสร้างความสัมพันธ์แบบสมมาตร ดังเช่น ลวดลายหงส์คู่ที่หันหน้าเข้าหากัน ทั้งนี้ในวัฒนธรรมจีน การจับคู่กันถือเป็นสัญลักษณ์ของความโชคดี นอกจากนี้ลวดลายหงส์คู่บนแจกันยังแสดงถึงความหมายแฝงทางจิตวิญญาณของความเป็นสิริมงคลอีกด้วย

ภาพที่ 7 ผลิตภัณฑ์ “แจกันหงส์คู่มงคล”

ที่มา: (Wang, 2023)

สรุป

จากการวิจัยภาคสนามและการวิเคราะห์ข้อมูลทางเอกสาร ในงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการของลวดลายหงส์ที่ปรากฏบนเครื่องเงิน ของวัฒนธรรมฉู่ ลวดลายหงส์และศิลปะเครื่องเงินในวัฒนธรรมฉู่ ได้ชูลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวฉู่ ลวดลายการตกแต่ง เครื่องเงินในศิลปะฉุุนั้นมีความสมบูรณ์เป็นอย่างมาก การสร้างสรรค์ อันเป็นเอกลักษณ์ของชาวฉู่ได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงมากมายของศิลปะ การตกแต่งลวดลายหงส์ จากศิลปะเครื่องเงินชนิดต่าง ๆ ที่ขุดพบแสดงให้เห็นว่า ลักษณะเด่นของลวดลายหงส์มีความแตกต่างกันไปตามประเภทและรูปทรง ของเครื่องเงิน ลวดลายหงส์ได้รับการกลั่นกรองให้กลายเป็นลวดลาย แบบนามธรรม 3 แบบ ได้แก่ ลวดลายหงส์รูปตัว “S” ลวดลายหงส์รูปตัว “C” และลวดลายหงส์รูป “ลูกศร” ลวดลายเหล่านี้มีความเรียบง่ายพลีไหว โครงสร้างลวดลายมีเอกลักษณ์เฉพาะ แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่เป็น เอกลักษณ์และความคิดสร้างสรรค์ของชาวฉู่

จากการวิเคราะห์ความหมายแฝงทางจิตวิญญาณของลวดลายหงส์ ในวัฒนธรรมฉู่โดยศึกษาและวิเคราะห์จากคติความเชื่อและลักษณะเด่น ทางศิลปะของวัฒนธรรมฉู่ สามารถสรุปได้ว่า ลวดลายหงส์สะท้อนถึง ความหมายแฝงและคุณค่าทางจิตวิญญาณ 3 ด้าน ได้แก่ 1) คุณค่าทางจิตวิญญาณ ของดวงอาทิตย์และชีวิต ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเชื่อของชาวฉู่ที่นับถือ ดวงอาทิตย์ เทพแห่งไฟ และมีความเชื่อว่าหงส์เป็นสัญลักษณ์ของการเกิดใหม่ 2) คุณค่าทางจิตวิญญาณของการเปิดรับและนิมิตมงคล สะท้อนถึงการเปิดรับ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชาวฉู่ ลวดลายหงส์ไม่เพียงแต่เป็น การบูรณาการทางวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการผสมผสานระหว่าง สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทรัพยากรของชาวฉู่ นอกจากนี้ ลวดลายหงส์ ยังเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นมงคลซึ่งสะท้อนถึงการแสวงหาความรุ่งเรือง

และการมีชีวิตที่ดีของชาวฉุ่ 3) คุณค่าทางจิตวิญญาณของความจริง ความดี และความงาม สะท้อนถึงความเชื่อทางศาสนาและหลักธรรมคำสอนของลัทธิเต๋า และการยึดมั่นในการใช้ศีลธรรมในการดำเนินชีวิต

จากการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ นำไปสู่การสกัดองค์ประกอบทางวัฒนธรรมและความหมายแฝงทางจิตวิญญาณที่เป็นลักษณะเด่นของลวดลายหงส์เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์ การนำลวดลายหงส์ในวัฒนธรรมฉุ่เข้าไปผสมผสานกับผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์นั้น มีประโยชน์ต่อการเผยแพร่วัฒนธรรมฉุ่ และทำให้ความหมายแฝงทางศิลปวัฒนธรรมของวัฒนธรรมฉุ่มีความหมายในยุคสมัยใหม่และมีคุณค่าของนวัตกรรมทางวัฒนธรรมมากขึ้น โดยผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์ที่ออกแบบครั้งนี้ประกอบด้วย เชิงเทียนเชิงกำยาน โคมไฟตั้งโต๊ะ และแจกัน ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์เป็นสื่อกลางของวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ได้รับการยอมรับจากผู้คน ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์ไม่เพียงแต่มอบประโยชน์ด้านการใช้งานให้แก่การดำเนินชีวิตของผู้คนเท่านั้น แต่ยังตอบสนองความต้องการด้านคุณภาพและจิตวิญญาณทางวัฒนธรรมของผู้คนอีกเช่นเดียวกันวัฒนธรรมดั้งเดิมของจีนค่อย ๆ มีบทบาทมากขึ้นด้วยผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์ ความหมายแฝงและจิตวิญญาณทางวัฒนธรรมได้เริ่มผนวกเข้ากับวิถีชีวิตของผู้คน และได้รับการยอมรับและสืบทอดโดยคนยุคร่วมสมัยในรูปแบบใหม่

References

- Chen, W. (2017). A summary of the study on the custom of worshipping Phoenix in Chu state. *Journal of Hubei University of Science and Technology*, 37(2), 1-5.
- . (2020). Environmental aesthetics thought in “Yi Zhou Shu”. *Journal of Central South University: Social Sciences Edition*, 26(4), 8-16.
- China cultural relics. (2017). *Appreciation of lacquerware unearthed from Mawangdui Han Tomb*. Retrieved July 9, 2017. https://m.sohu.com/a/147455216_740892/
- Chinese Handicraft. (2017). *Hubei Jiangling Mashan Chu Tomb Phoenix and Bird Embroidery Dragon and Tiger Embroidery*. Retrieved July 9, 2017. https://www.sohu.com/a/158159741_289194
- Hou, M. (2020). Design and innovation of cultural and creative products. *Packaging engineering*, 41(12), 1-10.
- Lu, Z. (2018). Research on the current situation of modern cultural creative product design. *Art and Literature for the Masses: Academic Edition*, (7), 1-15.
- Meng, Y. (2016). Leader in the dragon, and phoenix comes with grace to rest- Study on Dragon and phoenix patterns of Chu lacquerware in the Warring States Period. *Work of art*, (12), 86-95.
- Pang, J. (2007). *Study on the Schema and Spirit of Chu Phoenix*. [Doctor Dissertation, Hunan Normal University].

- Pi, D. (2016). *Chu art history*. Hubei Fine Arts.
- Three Hundred Sixty Baike. (2017). *Gui with phoenix pattern and square seat*. Retrieved July 9, 2017. <https://baike.so.com/doc/6615385-6829178.html>
- Wang, D. [Photographer]. (2023). *Product “Candle Holder Swan”*. [Photo]. Burapha University.
- _____. [Photographer]. (2023). *Product “Pair of Swan Vase”*. [Photo]. Burapha University.
- _____. [Photographer]. (2023). *Product “Swan Table Lamp”*. [Photo]. Burapha University.
- Wei, P. (2010). Attributes and characteristics of cultural and creative products. *Cultural Monthly*. (8), 1-12.
- Yao, W. (1999). On Chu culture from the material life. *Forum on Chinese Culture*, (1), 1-13.
- Yu, J. (2019). Succession and Transmutation: A comparative study on the aesthetics of Chu and Han lacquerware art. *Sichuan Drama*, 224(4), 87-94.
- Yu, W. (1985). *Collection of archeology studies in the pre Qin and Han Dynasties*. Cultural Relics Publishing House.
- Zhang, Z. (1987). *History of Chu Culture*. Shanghai People’s Publishing House.
- _____. (2012). Excellent characteristics and Realization of Chinese cultural and creative products. *Truth Seeking*, (10), 1-14.

คุณลักษณะของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏ
ที่สอดคล้องกับตัวแบบ บีซีจี ด้านการศึกษา
Rajabhat University Administrator Traits
in Relation to Educational BCG Model

(Received: November 14, 2023 Revised: January 16, 2024 Accepted: February 10, 2024)

วรุณรัตน์ คนชื่อ¹, สงวน อินทร์รักษ์²
Waroonrat Khonsue, Sanguan Inrak

บทคัดย่อ

ยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษาตามตัวแบบเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว ด้านการศึกษา เป็นข้อกำหนด ด้านนโยบายภาครัฐที่มหาวิทยาลัยทั่วประเทศต้องนำไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุ เป้าหมายยุทธศาสตร์การพัฒนายั่งยืน อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยของไทย ต่างมีข้อจำกัดในการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์และตัวแบบดังกล่าว โดยเฉพาะ มหาวิทยาลัยในกลุ่มราชภัฏ จะข้อจำกัดหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการวางแผน การบริหารงาน ทรัพยากร บุคลากร และเทคโนโลยีในอันที่จะก่อให้เกิด นวัตกรรมที่เกิดจากการพัฒนาร่วมกับชุมชนและท้องถิ่นตามข้อกำหนด จากนโยบายซึ่งเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนา ทั้งนี้ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของการพัฒนา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ภาครัฐ บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์ ที่จะนำเสนอถึงคุณลักษณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งต้องมีทั้งลักษณะ

¹นักศึกษาระดับปริญญาเอก ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศิลปากร E-mail: waroonrat.kh@bsru.acth

²รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศิลปากร E-mail: sanguan7724@gmail.com

และองค์ประกอบของผู้นำหรือผู้บริหารที่สามารถนำพาการบริหารมหาวิทยาลัย
ราชภัฏสู่เป้าหมายความสำเร็จตามยุทธศาสตร์ของภาครัฐ

คำสำคัญ: คุณลักษณะของผู้นำหรือผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏ
 ตัวแบบเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน
 เศรษฐกิจสีเขียว การศึกษา

Abstract

Academy administration strategies following bioeconomy, circular economy, and green economy models regarding education are government policies required to be implemented by universities throughout Thailand to achieve sustainable development goals. However, a number of universities, especially Rajabhat universities, have some limitations such as in management plan, resources, personnel, and technology to encourage innovations developed by the universities in collaboration with communities and localities. Following the policies, which are development strategies, is the most important action that should be done to achieve the government's strategic goals. This article aimed to present the traits of Rajabhat university administrators who should have leadership qualities and administrator characteristics to successfully administer the campuses according to the government's strategic goals.

Keywords: Traits of Rajabhat Universities Administrators, Bioeconomy Model, Circular Economy, Green Economy, Education.

บทนำ

ยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษาตามตัวแบบเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียนและเศรษฐกิจสีเขียว เป็นข้อกำหนดด้านนโยบายภาครัฐ ที่มหาวิทยาลัยทั่วประเทศต้องนำไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายยุทธศาสตร์ การพัฒนาอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยของไทยต่างมีข้อจำกัด ในการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์และตัวแบบดังกล่าว โดยเฉพาะมหาวิทยาลัย ในกลุ่มราชภัฏ ซึ่งมีข้อจำกัดหลายประการต่อการวางยุทธศาสตร์การบริหารงาน สถานศึกษาให้เกิดความสอดคล้องต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาตามตัวแบบ เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียนและเศรษฐกิจสีเขียวไม่ว่าจะเป็นข้อจำกัด ด้านการวางแผนทางการบริหารงาน ทรัพยากร บุคลากร และเทคโนโลยี ในอันที่จะก่อให้เกิดนวัตกรรมที่เกิดจากการพัฒนาร่วมกับชุมชนและท้องถิ่น ตามข้อกำหนดจากนโยบายซึ่งเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนา ทั้งนี้ สิ่งสำคัญที่สุด ต่อการพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ภาครัฐของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ก็คือผู้นำอันเป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งต้องมีทั้งลักษณะและ องค์ประกอบของผู้นำหรือผู้บริหารที่สามารถนำพาการบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏ สู่มุ่งเป้าหมายความสำเร็จตามยุทธศาสตร์ของภาครัฐข้างต้น

บทความนี้มีวัตถุประสงค์นำเสนอผลการวิจัยของคุณลักษณะ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่สอดคล้องตัวแบบ ปิซีจี ด้านการศึกษา ภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ได้แก่ การวางแผนทาง การบริหารงาน ทรัพยากร บุคลากร และเทคโนโลยี ในอันที่จะก่อให้เกิด นวัตกรรมที่เกิดจากการพัฒนาร่วมกับชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งผู้เขียนจะนำ แนวคิดต่าง ๆ มาทบทวนเพื่อเป็นกรอบในการศึกษาวิจัย แนวคิดที่นำมาทบทวน ได้แก่ แนวคิดยุทธศาสตร์การพัฒนา ตามตัวแบบ ปิซีจี หรือตัวแบบเศรษฐกิจ ชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว แนวคิดการบริหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏ และแนวคิดคุณลักษณะ และองค์ประกอบของผู้นำ เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อทราบคุณลักษณะของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏที่สอดคล้อง
ตัวแบบ ปีซีจี ด้านการศึกษา

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวคิด ปีซีจี ด้านการศึกษา
ซึ่งรัฐบาลไทยในฐานะสมาชิกสหประชาชาติ ได้นำแนวทางเป้าหมาย
การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)
มาเป็นแนวนโยบายพัฒนาประเทศ รัฐบาลไทยจึงได้จัดทำนโยบายการพัฒนา
ประเทศ โดย กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ผู้มีบทบาท
สำคัญต่อแนวนโยบาย ในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ภายใต้ตัวแบบ ปีซีจี
หรือ ตัวแบบเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว
ทั้งนี้ มีการเชื่อมโยงการศึกษาเป็นยุทธศาสตร์เพื่อการดำเนินการ 4 แนวทาง
ได้แก่ (Office of the Education Council, 2017, Online) 1) การสร้าง
และพัฒนาผู้ประกอบการรุ่นใหม่และผู้ประกอบการธุรกิจนวัตกรรมด้าน ปีซีจี
2) การสร้างและพัฒนากำลังคน ที่สนับสนุนการนำความรู้ เทคโนโลยี
และนวัตกรรมด้านปีซีจี ไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระดับพื้นที่
3) การส่งเสริมให้มีการเพิ่มจำนวนนักวิจัย นักวิทยาศาสตร์ วิศวกร
นักเทคนิค เพื่อพัฒนาหรือต่อยอดองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม ด้าน ปีซีจี
4) การส่งเสริมการพัฒนาความรู้และทักษะบุคลากรในภาคอุตสาหกรรม
ให้ทันสมัยรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
เทคโนโลยีดิจิทัล และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของธุรกิจและอุตสาหกรรม

2. แนวคิดการบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏ กำหนดให้กระทรวง
อุดมการณ์ศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สามารถวางแผนทาง
ให้สถาบันอุดมศึกษาทำหน้าที่ดำเนินการ โดยมีหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริม
สนับสนุน และกำกับการศึกษา วิทยาศาสตร์ การวิจัยและการสร้างสรรค์

นวัตกรรม เพื่อให้การพัฒนาประเทศเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏจึงต้องการดำเนินการตามแนวทางข้างต้น การบริหาร โดยมหาวิทยาลัยในกลุ่มราชภัฏเน้นสิ่งต่าง ๆ ได้แก่ (Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, 2023, Online)

- 1) การศึกษาที่ทั่วถึงและทำให้เกิดความมั่นคงทางสังคม
- 2) การพัฒนาทักษะความเชี่ยวชาญให้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานการวิจัย และการพัฒนานวัตกรรมเพื่อผลทางเศรษฐกิจ
- 3) มาตรฐานการศึกษา เน้นการผลิตบัณฑิตที่มีคุณธรรม มีความเชี่ยวชาญสนองต่อการพัฒนา ชุมชนของตนเองได้
- 4) การจัดการระบบข้อมูลบุคคลของผู้เข้าเรียน คุณภาพ ผู้เข้าเรียนรวมถึงความเสมอภาคของผู้เข้าเรียน
- 5) การแสวงหาความเป็นเลิศ ทางวิชาการบนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม ให้เหมาะสมกับวัฒนธรรม การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของคน ในท้องถิ่น
- 7) การพัฒนาเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม อนุรักษ์ทรัพยากร เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 8) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากทั้งชุมชน ท้องถิ่น องค์กรภายในประเทศและองค์กรภายนอกประเทศ
- 9) การพัฒนาระบบฐานข้อมูลให้เป็นมหาวิทยาลัยที่ชาญฉลาด สามารถสร้างนวัตกรรม ในกาบริการการศึกษาอย่างทั่วถึงและเสมอภาค การบริหารมหาวิทยาลัย ราชภัฏสอดคล้องและเชื่อมโยงกับ ปีซีจี เป็น 2 ระดับ คือ ระดับนโยบาย ตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วย โมเดลเศรษฐกิจ ปีซีจี พ.ศ. 2564 – 2569 และระดับปฏิบัติการตามที่กำหนด ไว้ใน “แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดล เศรษฐกิจ ปีซีจี 2564 – 2570 และฉบับปรับปรุง ปี พ.ศ. 2566 – 2570 (Office of the National Economic and Social Development, 2022, Online)

3. แนวคิดการบริหารงานของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏ เช่น แนวคิดที่นำเสนอโดย Pickersgill et al. (1998, pp. 151, 181) ทำให้เห็นว่า การบริหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏภายใต้แนวทางยุทธศาสตร์

การพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียนและเศรษฐกิจสีเขียว จำเป็นต้องมีความสามารถของลักษณะการบริหารงานทั่วไปและลักษณะเฉพาะที่สอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกับตัวแบบดังกล่าวพร้อมกับการบริหารมหาวิทยาลัย โดยหน้าที่ทางการบริหาร ได้แก่ การกำหนด วิสัยทัศน์ ภารกิจ และแนวนโยบายซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ในการบริหารและการพัฒนามหาวิทยาลัย การออกแบบโครงสร้างการบริหารงานเพื่อส่งเสริมบรรยากาศที่สามารถสร้างทักษะและความรู้ใหม่ ๆ ทั้งจากการถ่ายทอดและสร้างขึ้นมาเอง ได้อย่างมีคุณภาพ Padro (2018, pp.7-22) McInnis (1998, pp. 161-173) Bossu et al. (2019, pp. 1-8) Adams (2016, Online) Whitchurch (2017, pp. 1-9) มีฐานคิดร่วมกันต่อแนวคิดการบริหารมหาวิทยาลัย ทำให้สามารถอนุมานได้ว่า ผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏควรมีความชัดเจนในการบริหารงานแต่ละส่วนโดย 1) สร้างความชัดเจนด้านอัตลักษณ์ จากบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ได้แก่ อัตลักษณ์ที่ส่งเสริมวิชาการ อัตลักษณ์ การพัฒนาและสร้างนวัตกรรมด้านวิชาการเพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์การพัฒนาทั้งในระดับชุมชนและท้องถิ่น อัตลักษณ์ที่เกี่ยวกับทรัพยากรบุคคล อัตลักษณ์ในด้านการกำหนดเป้าหมายการทำงาน อัตลักษณ์ในการแสดงออกของมหาวิทยาลัย อัตลักษณ์การบริหารการเงิน ในการวางแผนการจัดทำงบประมาณ รวมทั้งการติดตามและประเมินผล ซึ่ง Villegas (2015, pp. 466-475) ได้เสนอไว้ 2) ความชัดเจนของหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ได้แก่การสร้าง การผลิตนักศึกษา ที่สามารถตอบสนองต่อภาคสังคมโดยเฉพาะตลาดแรงงานที่มีแนวโน้มความต้องการแรงงานที่มีทักษะและความสามารถด้านเทคโนโลยีและด้านวิทยาศาสตร์ในทุกสาขาที่สูงมากขึ้น ความรับผิดชอบต่อนโยบายภาครัฐหรือยุทธศาสตร์การพัฒนาทั้งที่กำหนดในระดับประเทศและในระดับกระทรวง เพื่อตอบสนองต่อแนวทางดังกล่าวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางตามเป้าหมายของแนวนโยบายยุทธศาสตร์การพัฒนา ที่ว่า การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏยังต้องมีพื้นฐานจากคุณลักษณะต่าง ๆ ตามแนวคิดภาวะผู้นำใหม่ (The new leadership approach) ซึ่งต้องบริหารงานท่ามกลางการวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมซึ่งเป็นไปตามบริบทสถานะแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองจากยุคอนาล็อก (Analog) สู่ยุคดิจิทัล (Digital) ดังนั้น ผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏจึงต้องใช้ความรู้ทักษะขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการนำคุณสมบัติหรือคุณลักษณะผู้บริหารมาใช้ในการบริหารมหาวิทยาลัยฯ ทั้งนี้ แนวคิดรวมที่อธิบายการบริหารงานของผู้บริหารมหาวิทยาลัยของ Chung & Magginson (1981) Pellegrino & Varnhagan (1985, p. 13) และ Anannawee (2008) สรุปว่า การบริหารงานของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเป็นพฤติกรรมที่แสดงออก เป็นศักยภาพทางความรู้หรือทักษะที่มีอยู่ในตัวของผู้บริหารที่ทำให้เกิดความสามารถเรียนรู้สิ่งสมประสงค์ ผักผ่อน พัฒนาการให้ทันการเปลี่ยนแปลงในบริบทต่าง ๆ เป็นผู้สร้างสรรค์และเอื้ออำนวยให้กิจกรรมการบริหารงานสามารถดำเนินงานไปสู่จุดหมายปลายทางได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ในระดับต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม การบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว ยังมีปัญหาอยู่ไม่น้อย ปัญหาดังกล่าวเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถโดยเฉพาะปัญหาที่เกิดจากการกำหนดยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว ของไทยภายใต้บริบทของตัวแปรที่แตกต่างกันทั้งในระดับพื้นที่ สิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ การเมือง และความเชี่ยวชาญในด้านการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากงานวิจัย

4. แนวคิดคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร ซึ่งนักวิชาการมีความเห็นร่วมที่สอดคล้องกันหลายคนและได้นำเสนอถึงคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารซึ่งประกอบด้วยทักษะที่เกี่ยวข้องคน (Human Skill) และทักษะด้านเทคนิค

การทำงาน (Technical Skill) ทั้งนี้ทักษะที่เกี่ยวข้องกับคน (Human Skill) นักวิชาการเหล่านั้น ได้แก่ Katz (1995, pp. 33-42) Stogdill (1981) Bass (2008, p.50) Heller & Porter (1990, p. 72) Goleman (1995, p. 36) Sergiovanni (1996, pp. 130- 139) Yukl (1997, p. 235) สรุปได้ว่าผู้บริหารต้องมีลักษณะ ดังนี้ 1) มีความสง่า และสถานภาพเป็นที่ยอมรับจากการศึกษา สถิติปัญญา บุคลิกภาพของความเชื่อมั่น ความคิดสร้างสรรค์ มีความมุ่งมั่น ทะเยอทะยานสู่ความสำเร็จ 2) มีความรับผิดชอบ เคร่งครัด ในระเบียบ เชี่ยวชาญทางสังคม เข้าใจผู้คน 3) ยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง ของผู้อื่น ยอมรับข้อผิดพลาดมีความพร้อมในการนำเสนอ อภิปรายกับบุคคลอื่น 4) มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคล องค์กรที่เกี่ยวข้อง และมีความเข้าใจถึงวัฒนธรรมองค์กรของตนเองได้อย่างถ่องแท้ 5) มีวิจารณญาณ คิดได้อย่างเป็นระบบ เข้าใจความเป็นมนุษย์ สามารถสร้างความสัมพันธ์ กับบุคคลอื่น เคารพ ตระหนักในคุณค่าของบุคคลอื่น มีความซื่อสัตย์ 6) มีความสามารถในการจูงใจ การสื่อสาร สามารถสร้างแรงผลักดัน มีความกระตือรือร้น 7) มีความสามารถควบคุมในการควบคุมตนเองทั้งด้านพฤติกรรม การแสดงออกและอารมณ์ สามารถปรับตัวได้ตามสภาพแวดล้อมและ สถานการณ์ 8) มีการปรับปรุงพัฒนาตนเอง ทั้งการสร้างทักษะและความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขององค์กรอยู่เสมอ สำหรับทักษะด้านเทคนิคการทำงานประกอบด้วย 1) ความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหาร ปกครอง 2) ความสามารถในการใช้ระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อมาเป็นกลไก ในการกำหนดมาตรฐานการทำงาน 3) ความสามารถในการกำหนดแผน และยุทธศาสตร์ เข้าใจในความแตกต่างและความสัมพันธ์เชื่อมโยงของแผน และยุทธศาสตร์ระหว่างองค์กรในระดับต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร 4) มีความเข้าใจในปัญหาความขัดแย้ง สามารถจัดข้อขัดแย้งได้อย่างดี 5) มีความสามารถในการระดมการกลุ่มเพื่อการทำงานเป็นทีม 6) มีแนวคิด ในการปฏิบัติงานหลักการบูรณาการเพื่อทำให้เกิดความก้าวหน้าของงาน

7) มีความสามารถในการสร้างความเข้าใจต่อหลักการปฏิบัติงานเพื่อประสาน การปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางของเป้าหมาย 8) มีความสามารถในการ บริหารจัดการคนเพื่อให้เกิดคุณภาพทั้งด้านการทำงานตามเป้าหมายองค์กร คุณภาพของคน คุณภาพงาน และผลผลิตในองค์กรการบริหารจัดการคน ดังกล่าวมีส่วนต่อการช่วยเหลือสังคมด้วย

5. แนวคิดองค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร เป็นการ นำคุณลักษณะผู้นำมาอธิบายความเป็นผู้บริหาร จำแนกได้ว่า คุณลักษณะผู้นำ ของผู้บริหารประกอบด้วย องค์ประกอบด้านทักษะ แบ่งเป็น องค์ประกอบ ของทักษะด้านคน และองค์ประกอบของทักษะด้านเทคนิคการบริหาร ในที่นี้ รวมถึงการใช้เทคโนโลยี และการสร้างนวัตกรรมต่อกระบวนการบริหารด้วย สำหรับองค์ประกอบของทักษะตามแนวคิดอื่น เช่น Amico et al. (2022, p. 466) รวมทั้ง Bulan (2017, pp. 380-394) ได้นำเสนอถึงบทบาท ภาวะผู้นำโดยพิจารณาถึงทักษะด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) ทักษะของเทคนิค การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 2) ทักษะด้านกรอบแนวคิดความเจริญเติบโตสีเขียว 3) ทักษะด้านคนและสังคม ทั้งนี้ โดยพิจารณาจากแนวคิดในการบริหาร ของผู้บริหารทั้งในการบริหารการศึกษาและการบริหารทั่วไป Alshammri & Alenesi (2021, pp. 1-12) นำเสนอถึงรูปแบบทางความคิดของผู้บริหาร หรือรูปแบบการบริหาร 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบการคิดภายใต้ปัญหา ที่อ่อนไหว 2) รูปแบบการคิดอย่างคล่องแคล่วรวดเร็วไม่ซ้ำซาก 3) รูปแบบ การคิดที่แปลกใหม่แตกต่างจากบุคคลอื่น และ 4) รูปแบบการคิดแบบยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนอย่างเหมาะสม โดยรูปแบบทั้ง 4 ประการ มีนัยภาวะผู้นำ เชิงสร้างสรรค์ที่มีต่อการจัดการแบบมีส่วนร่วม Banini & Anosike (2021, p.15) นำเสนอรูปแบบการคิดโดยเน้นบทบาทการสร้างวัฒนธรรมเพื่อ เป็นกลไกการมีส่วนร่วมของคนในองค์กรรวมทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งสอดคล้อง กับรูปแบบการคิดทั้ง 4 ประการ ซึ่งมีนัยของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่มีต่อ การจัดการมีส่วนร่วมข้างต้น นอกจากนั้น แนวคิดบทบาทซึ่งเป็นแนวคิด

การแสดงออกเชิงพฤติกรรมจนมีผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหาร Paengthai (2016, pp.7-11) มีความเห็นว่า บทบาทของผู้บริหารจะต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี ที่จะต้องมีการเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน ผู้บริหารจึงต้องแสดงบทบาทอย่างเต็มที่และใช้กลยุทธ์และเทคนิคการบริหารระดับสูงเพื่อนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จ ด้วยการแสดงออกผ่านพฤติกรรม การบริหารงาน ตามข้อเสนอของ Spreitzer et al. (1997, pp. 6-29) ซึ่ง Hong et al. (2023, pp. 2036-2044) ก็เชื่อถึงการแสดงบทบาทผ่านพฤติกรรม การบริหารที่เป็นพลวัตของผู้นำหรือผู้บริหาร เช่นกัน ดังนั้น การพิจารณาถึงองค์ประกอบของคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารข้างต้น จึงสามารถจำแนกเป็นองค์ประกอบของคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเป็น 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านทักษะที่เชี่ยวชาญโดยมีองค์ประกอบที่เป็นคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร ได้แก่ 1.1) ทักษะด้านคน และสังคม 1.2) ทักษะด้านเทคนิค เทคโนโลยี ในการบริหาร 2) องค์ประกอบด้านรูปแบบการคิดซึ่งผู้บริหารจะมีรูปแบบการคิดจากคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ 2.1) รูปแบบการคิดภายใต้ปัญหาที่อ่อนไหว 2.2) รูปแบบการคิดอย่างคล่องแคล่วรวดเร็วไม่ซ้ำซาก 2.3) รูปแบบการคิดที่แปลกใหม่แตกต่างจากบุคคลอื่น และ 2.4) รูปแบบการคิดแบบยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนอย่างเหมาะสม 3) องค์ประกอบด้านบทบาทเชิงพฤติกรรมซึ่งผู้นำจะมีคุณลักษณะที่แสดงออกทางบริหารในหลาย ๆ บทบาท ได้แก่ 3.1) บทบาทเชิงพฤติกรรมในการสร้างกลยุทธ์ให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลง 3.2) บทบาทเชิงพฤติกรรมในเทคนิคการบริหารคนและสังคม

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ ได้แก่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ Ruchithamrongkul (2017, pp. 132-142) เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ เน้นเกี่ยวกับการจัดการสถาบันอุดมศึกษาภาคเอกชนในศตวรรษที่ 21 พบว่า

ปัจจัยองค์ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์เหนือชั้นที่ใช้จัดการองค์การและหน่วยงานของสถาบันอุดมศึกษาภาคเอกชนให้บรรลุเป้าหมายได้แก่ เศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะเชิงวิสัยทัศน์ พฤติกรรมเชิงวิสัยทัศน์ วัฒนธรรมเชิงวิสัยทัศน์ และสมรรถนะเชิงวิสัยทัศน์ งานศึกษาของ Amdonkloi (2013, pp.1-8) เรื่อง บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบลักษณะของความสัมพันธซึ่งเป็นทั้งความสัมพันธ์ภายในและภายนอกสถานศึกษา โดยลักษณะของความสัมพันธนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการไว้วางใจที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างให้เกิดขึ้นในองค์กร ขณะที่ Boonprawes (2017, p. Abstract) ได้ศึกษาเรื่อง นวัตกรรมระบบบริหารคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา ตามเกณฑ์คุณภาพพระรัตนนาชาติ พบองค์ประกอบและกรอบแนวคิดเกณฑ์คุณภาพพระรัตนนาชาติซึ่งมีตัวชี้วัด 5 ด้าน ได้แก่ ความมีชื่อเสียง บุคลากร นักศึกษา งานวิจัย และรายได้ โดยมีแนวปฏิบัติที่เน้นความสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง และนวัตกรรมของระบบบริหารคุณภาพในระดับนานาชาติ Sorapan (2017, p. Abstract) ศึกษากลยุทธ์การบริหารสถาบันอุดมศึกษาสังกัดกองทัพเรือ ตามแนวคิดการสร้างขีดความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม พบว่า กรอบแนวคิดการบริหารสถาบันอุดมศึกษา 2 องค์ประกอบ ได้แก่ การบริหารการผลิตบัณฑิต และสภาพปัจจุบันของการบริหารสถาบันอุดมศึกษาตามแนวคิดการสร้างขีดความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม ขณะที่ Paengthai (2016, pp. 7-11) ได้ศึกษา บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งพบว่าการแสดงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาขึ้นอยู่กับภารกิจและกิจกรรมการบริหาร ทั้งนี้ การบริหารให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยเฉพาะสังคมแห่งการเรียนรู้ในยุคของเทคโนโลยีในการเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ นอกจากนี้ Patcharasamrandet (2017, p. Abstract) ยังได้ศึกษา กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครอง และความต้องการ

ของสถานประกอบการ โดยพบว่า กรอบแนวคิดการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา เอกชนประกอบด้วยการบริหารวิชาการ และการบริหารกิจการนักเรียน ส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองประกอบด้วยการร่วมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่บ้าน การร่วมเป็นอาสาสมัครที่โรงเรียน และการร่วมตัดสินใจในการดำเนินการของโรงเรียนเพื่อเสริมทักษะตามความต้องการของสถานประกอบการ ส่วน Nanjatee (2017, p. Abstract) ศึกษา รูปแบบการบริหารสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 พบถึงองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 จากการวางระบบการบริหารและพัฒนางานองค์กรอย่างมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีสมรรถนะทางเทคโนโลยีและการสื่อสาร Meesomsarn (2018, p. Abstract) ศึกษา กลยุทธ์การบริหารวิชาการของสถานศึกษาอาชีวศึกษาตามแนวคิดการพัฒนาการรู้ดิจิทัลของนักเรียนนักศึกษา พบว่า กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารวิชาการของสถานศึกษาอาชีวศึกษาประกอบไปด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ (1) การพัฒนาหลักสูตร (2) การจัดการเรียนการสอน (3) กิจกรรมเสริมหลักสูตร (4) การวัดและประเมินผล และแนวคิดการพัฒนาการรู้ดิจิทัลของนักเรียนนักศึกษา ประกอบไปด้วย 3 ประเด็น ได้แก่ (1) การพัฒนาการใช้ (2) การพัฒนาการรู้เข้าใจ (3) การพัฒนาการรู้สร้างสรรค์ Bulan, (2017, pp. 380-394) ศึกษา ลักษณะผู้บริหารทางการศึกษาที่จะนำองค์การไปสู่ความสำเร็จลักษณะผู้บริหารทางการศึกษา พบว่า การนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จต้องยึดการพัฒนาสมรรถนะในตนเองและส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะให้แก่บุคลากรภายในสถานศึกษา รวมถึงผู้เรียน และการสร้างคุณลักษณะของผู้นำทางการศึกษาที่ดี Thansuvan (2018, p. Abstract) ได้ศึกษากลยุทธ์การบริหารวิชาการหลักสูตรนายประจำเรือพาณิชย์ตามแนวคิดสมรรถนะตามความต้องการของตลาดแรงงานสากล โดยพบว่า กรอบแนวคิดการบริหารวิชาการ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ข้อกำหนดจำเพาะของหลักสูตร

กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง กรอบแนวคิดสมรรถนะนายประจำเรือพาณิชย์ตามต้องการงานที่ศึกษาจะคล้าย ๆ กันกับของ Sakulkrit (2019, p. Abstract) เรื่อง นวัตกรรมการบริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนตามแนวคิดทักษะการทำงานในอนาคต พบว่า กรอบแนวคิดการบริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารด้านการผลิตบัณฑิต การบริหารด้านการวิจัย การบริหารด้านการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการบริหารด้านการทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม นอกจากนี้มีกรอบแนวคิดด้านทักษะการทำงานในอนาคต ได้แก่ ทักษะส่วนบุคคล ทักษะด้านคน ทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้ และทักษะที่ใช้ในการทำงาน ขณะที่ Nueangphanom (2017, p. Abstract) ศึกษากลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยพบว่าองค์ประกอบของการบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ได้แก่การบริหารงานด้านการผลิตบัณฑิต การบริหารงานวิจัย การบริหารงานด้านการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม การบริหารด้านการทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม การบริหารด้านการผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู และการบริหารด้านการปรับปรุง ถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยีสำหรับงานวิจัยในต่างประเทศของมูลนิธิ The Wallace Foundation (2012, pp. 1-28) ได้ศึกษา การส่งเสริมความเป็นผู้นำการศึกษาใน 24 รัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ผู้นำของสถาบันอุดมศึกษามีลักษณะการผสมผสานระหว่างความเป็นผู้นำกับความสามารถในการจัดการผลกระทบเชิงลบ รวมทั้งความสามารถในการพัฒนากรอบการทำงานที่หลากหลายเพื่อการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก สร้างวิธีการและกระบวนการกระตุ้นความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของผู้ร่วมงาน Black (2015, pp. 54-66) ศึกษาผลกระทบของภาวะผู้นำในสถาบันการอุดมศึกษาโดยใช้แนวทางการศึกษาจากตัวแบบภาวะผู้นำ พบว่า ผู้นำสถาบันอุดมศึกษามีลักษณะการผสมผสานระหว่างความเป็นผู้นำกับความสามารถในการจัดการ

ผลกระทบเชิงลบ รวมทั้งความสามารถในการพัฒนาการทำงานที่หลากหลายเพื่อการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกสร้างวิธีการและกระบวนการกระตุ้นความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของผู้ร่วมงาน Belinda (2015, pp. 466-475) ศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเพิ่มขีดความสามารถและการบริหารการเงินของผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ พบว่า ผู้บริหารมีหน้าที่หลักในการเสนอแผนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถพัฒนาทางการเงินให้เกิดความยั่งยืน Hong et al. (2023, pp. 2036-2044) ศึกษา คุณลักษณะความเป็นพลวัตในภาวะผู้นำของผู้บริหารมหาวิทยาลัยโลกาภิวัตน์ พบว่า อธิการบดีมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มีบทบาทในความเป็นผู้นำสูงมีทักษะทั้งจากมหาวิทยาลัยภายนอกและภายในมหาวิทยาลัยของตน มีทักษะด้านการเมืองเพื่อการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง มีภาวะผู้นำแบบพลวัต การบริหารงานมีรูปแบบเน้นความเป็นมหาวิทยาลัยที่ล้ำสมัย สร้างสรรค์นวัตกรรม ทำงานเป็นทีม สร้างการรับรู้แก่สาธารณะต่อคุณค่าการศึกษาระดับอุดมศึกษา สนับสนุนนโยบายพัฒนาและการร่วมดำเนินการกับมหาวิทยาลัยอื่น Medina (2021, pp. 71-91) ศึกษาภาวะผู้นำที่แท้จริงหรือผู้นำที่ครองใจผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำที่แท้จริงกับพฤติกรรมของบุคลากร พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำที่แท้จริงหรือผู้นำที่ครองใจผู้ใต้บังคับบัญชามีนัยสำคัญของความสัมพันธ์เป็นบวก อย่างไรก็ตาม การศึกษาไม่ได้ลงลึกในรายละเอียดของพฤติกรรมและลักษณะการบริหารจัดการงานต่าง ๆ มากนัก Pantaloni et al. (2023, pp. 1-20) ศึกษา การประยุกต์การบริหารจัดการความยั่งยืนสำหรับพื้นที่สีเขียวของเมืองเพื่อส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐานสีเขียวกรณีศึกษาของประเทศอิตาลี โดยพบว่า กลยุทธ์พื้นที่สีเขียวนำมาซึ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมระดับเมือง นอกจากนั้นยังได้รับประโยชน์ทางนิเวศวิทยาและความหลากหลายทางชีวภาพสู่บริบทความเป็นเมือง การศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อเนื่องในรูปแบบการถ่ายทอดวิธีการที่ได้จากกลยุทธ์โครงสร้างพื้นฐานสีเขียว งานศึกษาลักษณะเดียวกันของ Amico et al.

(2022, p. 466) ศึกษา แพลตฟอร์มเศรษฐกิจชีวภาพที่ยั่งยืนและชาวนาตลาด: แนวทางใหม่สู่ความยั่งยืนผ่านกรอบแนวคิดของการปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบไตรลักษณ์ ของเศรษฐกิจชีวภาพความชาวนาตลาด เศรษฐกิจหมุนเวียน พบว่า ผลลัพธ์ตามกรอบแนวคิดการปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบไตรลักษณ์สามารถกระตุ้นความรู้และมุมมองที่เป็นนวัตกรรม และกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมเชิงรุกของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการวางแผนเกิดกระแสการปรับปรุงประสิทธิภาพและคุณภาพของเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม และเป็นการเสริมแรงระหว่างความชาวนาตลาดกับความยั่งยืน อย่างไรก็ตาม Maria et al. (2022, pp. 1-50, Oline) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในปัญหาของนโยบายเศรษฐกิจชีวภาพระดับโลกโดยศึกษาใน 50 ประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย งานศึกษาวิจัยมีข้อตกลงเบื้องต้นว่า เศรษฐกิจชีวภาพ คือ เศรษฐกิจหมุนเวียนโดยมีพื้นฐานทางชีวภาพ (Bio-Based) การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และเกี่ยวข้องกับการเมืองของประเทศนั้น ๆ พบว่า ร้อยละ 10.55 ของ 50 ประเทศ มองเห็นปัญหาของนโยบายเศรษฐกิจชีวภาพโดยปัญหาด้านเศรษฐกิจมีร้อยละ 70 ซึ่งสูงที่สุด และปัญหาน้อยที่สุดเป็นปัญหาด้านวิจัย นวัตกรรมและเทคโนโลยี ท้ายที่สุดงาน Ahmed et al. (2021, pp. 1-26) ซึ่งยังคงให้ความสำคัญต่อเศรษฐกิจสีเขียว ได้ศึกษาถึงบทบาทภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนกรณีศึกษา โรงแรมสีเขียว ประเทศมาเลเซีย พบว่า ผู้นำที่มีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ทักษะของเทคนิค การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทักษะด้านกรอบแนวคิดความเจริญเติบโตสีเขียว ทักษะด้านคนและสังคมซึ่งได้ปฏิบัติตามนโยบายโรงแรมสีเขียวได้รับการสนับสนุนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่าย และทำให้การดำเนินการมีประสิทธิภาพ มีการควบคุมคุณภาพและการประกันคุณภาพ บทบาทภาวะผู้นำได้รับการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน

ระเบียบวิธีวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัยที่ใช้ในการวิจัยนี้นำเทคนิคการวิจัยแบบ EDFR ซึ่งเป็นเทคนิคการวิจัยที่ตอบสนองจุดมุ่งหมายและความเชื่อพื้นฐานของการวิจัยเชิงอนาคตที่รวมเอาจุดเด่นหรือข้อดีของเทคนิค EFR และ Delphi เข้าด้วยกัน โดยมีขั้นตอนดังนี้

รอบที่ 1 กำหนดและเตรียมตัวกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ สัมภาษณ์แบบ EDFR และวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ ด้วยการอธิบายและบรรยาย เพื่อให้ได้ข้อมูลภาพที่เป็นไปได้มากที่สุด

รอบที่ 2 ดำเนินการสร้างเครื่องมือแบบสอบถามแบบมาตรวัด และวิเคราะห์สถิติเพื่อพิจารณาฉันทามติ เพื่อให้ได้ข้อมูลภาพอนาคตตามฉันทามติของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ รอบที่ 3 ดำเนินการสร้างเครื่องมือแบบสอบถามแสดงข้อมูลย้อนกลับทางสถิติเพื่อยืนยันฉันทามติ การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการพิจารณาความสอดคล้องโดยใช้สถิติ ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range ($Q3 - Q1$))

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย พบว่า คุณลักษณะและองค์ประกอบของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏที่สอดคล้องตัวแบบ ปีซีจี ด้านการศึกษา สรุปทั้งหมด 11 คุณลักษณะ ดังนี้

1. คุณลักษณะของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏที่สอดคล้องตัวแบบ BCG ด้านการศึกษาด้านระบบการบริหารและการจัดการที่ดี คือ ผู้บริหารที่มีคุณลักษณะดังนี้ 1) โครงสร้างการบริหารแต่ละหน่วยงานต้องปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของหน่วยงาน และแลกเปลี่ยนข้อมูล หรือองค์ความรู้

ระหว่างกัน 2) บุคลากรทั้งของหน่วยงานและองค์กรคณะบุคคลควรปฏิบัติตามกรอบอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายครบถ้วน 3) การกำหนดนโยบายต้องสอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ ระดับกระทรวง และเป็นไปตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย 4) กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ หลักเกณฑ์ที่มหาวิทยาลัยออกใช้บังคับต้องมีความยืดหยุ่น และเอื้อต่อการปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัยได้ด้วยดี 5) ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานให้น้อยลง กระชับ รวดเร็ว บริหารเวลาโดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการบริหาร 6) ผู้บริหารต้องคัดสรรบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ มาบริหารและร่วมมือกับผู้บริหารทุกหน่วยงาน 7) ระบบบริหารงบประมาณที่น้อยลงอันเนื่องมาจากนักศึกษาลดลงต้องลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นและเพิ่มรายได้จากการใช้ทรัพยากรของมหาวิทยาลัยให้มีมูลค่าเพิ่ม 8) พัฒนาระบบบริหารจัดการทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ มีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี 9) ต้องสรรหา ส่งเสริม และสร้างสรรค์เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ปฏิบัติงาน 10) มีการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ มุ่งประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล ตอบสนองความต้องการผู้ใช้บัณฑิต/ผู้ใช้บริการ 11) ผู้บริหารต้องใช้ทรัพยากรทุกอย่างของมหาวิทยาลัยได้อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด 12) ปรับปรุงระเบียบข้อบังคับเป็นระบบแบบแผนกระบวนกร และทิศทางมุ่งเน้นที่เป้าหมาย หรือมี OKR มีทั้งระยะยาวและระยะสั้น สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลง 13) สร้างระบบการกำกับ ดูแล ตรวจสอบความถูกต้องการปฏิบัติที่ชัดเจน แม่นยำ 14) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานอื่น ในพื้นที่ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน 15) ผู้บริหารต้องไม่ถือเหตุที่มีงบประมาณน้อยมาเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน 16) สร้างทีมงานโดยสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ ตรงตามภารกิจทำงานเป็นทีมให้บรรลุเป้าหมาย 17) ผู้บริหารต้องกระจายอำนาจการอนุมัติ การสั่งการให้แก่หน่วยงานระดับล่างตัดสินใจได้เด็ดขาด ภายใต้ขอบเขตหน้าที่ของหน่วยงานและ/หรือภารกิจที่มอบหมาย 18) หน่วยงานและองค์กรคณะบุคคลที่มีงานทับซ้อนหรือความจำเป็นลดลงควรควรวมหรือยุบเลิก

19) ผู้บริหารมีความรู้และเข้าใจความเสี่ยงในยุคการเปลี่ยนแปลงพัฒนา
สิ่งใหม่ ๆ (Disruption) อย่างรอบด้าน และต้องรู้จักการบริหารจัดการ
ความเสี่ยงภายใต้ข้อจำกัด และสภาพบริบทที่เปลี่ยนแปลงแบบพลวัต

2. คุณลักษณะของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏที่สอดคล้องตัวแบบ
BCG ด้านการศึกษาด้านการกำหนดยุทธศาสตร์ คือผู้บริหารที่มีคุณลักษณะ
ดังนี้ 1) การกำหนดเป้าหมายแต่ละยุทธศาสตร์ต้องมีความชัดเจน และ
เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างมีคุณภาพ 2) การกำหนดยุทธศาสตร์ต้องครอบคลุม
ภารกิจขององค์การในทุกด้าน และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนา
ประเทศ 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏ คือ การจัดการศึกษาและผลิตครู วิจัย บริการ
วิชาการแก่สังคม ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม 4) ขับเคลื่อนการดำเนินงาน
ไปสู่เป้าหมาย ให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพ 5) การวางแผน
ยุทธศาสตร์ที่ตอบสนองความท้าทาย สร้างนวัตกรรม เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง
และมุ่งเน้นประโยชน์สุขของประชาชน 6) แผนปฏิบัติการที่ขับเคลื่อน
ยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยลงไปทุกภาคส่วนโดยผ่านเครือข่ายทั้งภายใน
และภายนอก 7) การติดตามผลของการบรรลุเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์
การแก้ไขปัญหา และการรายงานผลอย่างมีประสิทธิภาพ 8) พัฒนาหลักสูตร
ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทันโลกยุคสมัยใหม่และเป็นประโยชน์ต่อสังคม
9) พัฒนาวิจัย และสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อพัฒนา
ท้องถิ่น และประเทศให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ
ในโลกาภิวัตน์ 10) การจัดการเรียนการสอนไม่จำกัดระยะเวลาเรียน โดยให้
ผู้เรียนสามารถเรียนต่อไปจนกว่าจะจบหลักสูตร 11) ปฏิรูปการศึกษาเปลี่ยนจาก
แบบท่องจำ เป็นการศึกษาแบบเน้นการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ การจัดการ
ความรู้ และสร้างสรรค์มากขึ้น ทั้งปลูกฝังความรับผิดชอบในหน้าที่บนพื้นฐาน
ของการใช้เทคโนโลยี 12) กำหนดกลยุทธ์ หรือยุทธวิธีในการปฏิบัติงานเน้น
จุดมุ่งหมายสูงสุดการกำหนดยุทธศาสตร์ต้องครอบคลุมภารกิจของวัตถุประสงค์
ตามมาตรา 7 แห่ง พ.ร.บ. 13) การจัดการศึกษาต้องให้อิทธิพลทุกช่วงวัย

ทุกอาชีพ ได้เรียนรู้ตลอดชีวิต 14) การกำหนดตัวชี้วัดที่สะท้อนผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) ทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ 15) การจัดการศึกษาควรเน้นยกระดับคุณภาพสร้างให้บัณฑิตเรียนรู้วิธีบูรณาการองค์ความรู้กับบริบทความเปลี่ยนแปลง ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี เพื่อสนองความต้องการของท้องถิ่น 16) มีหลักสูตรที่หลากหลายศาสตร์มาบูรณาการทั้งด้านวิทยาศาสตร์เพื่อช่วยสร้างผลิตภัณฑ์เชิงนวัตกรรมที่เข้มแข็ง ยั่งยืนได้มากขึ้น 17) จัดหลักสูตรระยะสั้น เพื่อบริการวิชาการได้ทั่วถึง และจะเพิ่มรายได้แก่มหาวิทยาลัย 18) การจัดการเรียนการสอน การวิจัย ศิลปวัฒนธรรมต้องโยงกับท้องถิ่น 19) การให้บริการวิชาการแก่สังคมต้องมุ่งเน้นการพัฒนาส่งเสริมในท้องถิ่นทุกมิติ 20) ต้องปรับปรุงหลักสูตรเป็นรูปแบบ CWIE ทั้งผู้เรียน โดยเรียนทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติงานจริง ในสถานประกอบการ และมีสมรรถนะในการทำงาน 21) จัดการเรียนการสอนที่สามารถสะสมหน่วยการเรียนรู้ หรือธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) ของแต่ละรายวิชาเพื่อโอนสู่การรับปริญญาต่อไป 22) จัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เป็นการลดข้อจำกัดด้านสถานที่และเวลาในการศึกษาแบบออนไลน์ออนไลน์

3. คุณลักษณะของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏที่สอดคล้องตัวแบบปีซีจี ด้านการศึกษาด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ คือ ผู้บริหารที่มีคุณลักษณะดังนี้ 1) สร้างกระบวนการคิดเพื่อการเปลี่ยนแปลงสู่สิ่งที่ดีขึ้นทันยุคสมัยในอนาคต 2) กำหนดวิสัยทัศน์ที่เด่นชัด และเป็นวิสัยทัศน์ที่ดี สอดคล้องกับความต้องการ ความมุ่งหวังของมหาวิทยาลัยราชภัฏ และตลาดแรงงาน 3) มีความต้องการที่จะบรรลุในสิ่งที่ได้กำหนดไว้ ทั้งความตั้งใจ (Mind) และหัวใจ (Heart) ที่จะทุ่มเท มีความมุ่งมั่นที่จะดำเนินไปสู่วิสัยทัศน์นั้นไม่ว่าจะมีอุปสรรคมากน้อยเพียงใด 4) มีความกระตือรือร้น และสามารถสื่อให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องเข้าใจ และตั้งใจที่จะกระตุ้นให้คนอื่น ๆ มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 5) การคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคม และการมุ่งมั่นให้เกิดผลลัพธ์ที่น่าไปสู่

การพัฒนาประเทศตามทิศทางยุทธศาสตร์ 6) มีความมุ่งมั่น กระตือรือร้น ใฝ่หาความสำเร็จ (Passion) 7) วิสัยทัศน์ที่กำหนดอาจมีความท้าทายต่อการปฏิบัติ ดังนั้นต้องมีความสามารถในการดำเนินงานให้บรรลุได้จริง 8) การป้องกันการทุจริต และสร้างความโปร่งใส 9) การมุ่งเน้นการบรรลุผลสัมฤทธิ์ของส่วนราชการผ่านการสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายใน และภายนอกองค์กร 10) มีความต้องการที่จะนำสิ่งใหม่ ๆ มาสู่องค์กร หรือเป็นผู้บุกเบิก และกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ในองค์กร

4. คุณลักษณะของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏที่สอดคล้องตัวแบบ ปีซีจี ด้านการศึกษา ด้านการบริหารบุคลากร คือผู้บริหารที่มีคุณลักษณะ ดังนี้ 1) มีแผนการสรรหาบุคลากรที่มีคุณสมบัติ มีความรู้ความสามารถ มีความชำนาญ รองรับการปฏิบัติงานทางวิชาการที่ล้ำสมัย 2) นโยบายและระบบการจัดการด้านบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ ตอบสนองยุทธศาสตร์ และสร้างแรงจูงใจในการทำงานอย่างมีคุณภาพ รักษาบุคลากรที่มีคุณภาพ 3) มีแผนการพัฒนาบุคลากรปลูกฝังแนวคิด (Mindset) เพื่อเสริมสร้างศักยภาพ และสมรรถนะของบุคลากรอย่างต่อเนื่องทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม 4) ระบบการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ก้าวทันเทคโนโลยี แก้ไขปัญหาสร้างความรอบรู้ และ ความมีจริยธรรม เป็นกลไกและเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ 5) พัฒนาทักษะของพนักงานทั้ง Re Skill, Up Skill และ New Skill เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี 6) แผนการสร้าง ความมุ่งมั่น แรงบันดาลใจ (Inspiration) แก่บุคลากร 7) ส่งเสริมให้บุคลากรไปแสวงหาความรู้เพิ่มเติมในวิชาที่สอนจากภายนอกโดยการปฏิบัติงานจริงเป็นระยะเวลาดูเหมาะสมกับเนื้อหาโดยมีขั้นตอนและตัวชี้วัด 8) มีระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ คล่องตัว และมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ 9) มีระบบการประเมินผล การปฏิบัติงานที่เที่ยงธรรม สอดคล้องกับลักษณะงาน 10) กระบวนการบริหารบุคลากรที่ทำงานแบบ Comfort Zone เป็นการประเมินเปลี่ยนไป

สู่การประเมินสมรรถนะความสามารถ และผลงานทันต่อโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว 11) พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมเพื่อกำหนดทิศทางในการพัฒนาตนเอง องค์กร และสังคม 12) สร้างจิตสำนึกของบุคลากรให้รับผิดชอบต่อหน้าที่เพื่อประโยชน์ราชการ และส่วนรวม

5. คุณลักษณะของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏที่สอดคล้องตัวแบบปีซีจี ด้านการศึกษาด้านบุคลิกภาพ คือ ผู้บริหารที่มีคุณลักษณะดังนี้ 1) มีความยืดหยุ่น สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ ยึดผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง 2) มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีคุณธรรม จริยธรรม ยึดมั่นหลักการ 3) เข้าใจและเห็นใจสถานภาพทางจิตใจของผู้อื่น และให้โอกาสอย่างเสมอภาค และเท่าเทียม 4) รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น และยอมรับความเก่งของคนอื่น เพื่อนำมาร่วมทำงานพัฒนามหาวิทยาลัย 5) มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการคิด มีมนุษยสัมพันธ์ มีอริยาไยไมตรี เป็นแบบอย่างที่ดี 6) ต้องสร้างทักษะ (skill), ลักษณะอุปนิสัย (soft skill) สมรรถนะ หรือทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 7) มีความรู้ ความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม เพื่อกำหนดทิศทางในการพัฒนาตนเอง องค์กร และสังคม 8) การปฏิบัติงานต้องยึดมั่นอยู่ในกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และการบังคับใช้ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ต่อบุคลากรอย่างเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ 9) มีวุฒิภาวะด้านอารมณ์ (Emotional maturity) ทนต่อความเครียดได้ดี 10) มีความรู้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีความมั่นใจในตัวเอง 11) ไม่สร้างความเครียดโดยไม่จำเป็น และหาวิธีลดความเครียด 12) เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนสามารถวางแผนเส้นทางความก้าวหน้าของตนเองและพัฒนาความสามารถของตนในระยะยาวตามสมรรถนะของบุคลากร 13) มีความรู้ ความสามารถในการครองตน ครองคน ครองงาน

6. คุณลักษณะของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏที่สอดคล้องตัวแบบปีซีจี ด้านการศึกษาด้านการสื่อสาร คือ ผู้บริหารที่มีคุณลักษณะดังนี้

- 1) มีทักษะและความสามารถในการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกองค์กร
- 2) มีมนุษยสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น
- 3) มีทักษะการสื่อสารภาษาต่างประเทศและพัฒนาทักษะดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง
- 4) มีเทคนิคในการสื่อสารทั้งแบบเป็นทางการ (Formal) และไม่เป็นทางการ (Informal)
- 5) การสื่อสาร และการสร้างสภาพแวดล้อมภายในอาจต้องยืดหยุ่น ๗ ครั้ง เพื่อให้มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์
- 6) เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารสองทาง ทั้งจากบนลงล่าง และจากล่างขึ้นบน
- 7) มีอุปนิสัยและอัธยาศัยเป็นมิตรต่อผู้รับการสื่อสาร
- 8) การสื่อสารในบางกรณีควรมีหลักการและวิธีการสื่อสารหลากหลายช่องทาง ให้เข้าถึงผู้รับการสื่อสารได้อย่างทั่วถึง
- 9) ระบบการสื่อสารภายในมหาวิทยาลัยทั่วถึง รวดเร็วทันการณ์ และคำนึงถึงโอกาสความเท่าเทียมกันของการเข้าถึงบริการสาธารณะของทุกกลุ่ม
- 10) ระมัดระวังการใช้ภาษาในการสื่อสาร เพื่อให้ผู้รับสารมีความพึงพอใจ

7. คุณลักษณะของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏที่สอดคล้องตัวแบบปีซีจี ด้านการศึกษาด้านสถานการณ์วิกฤต คือ ผู้บริหารที่มีคุณลักษณะ ดังนี้

- 1) ทันทต่อการเกิดเหตุและเวลา และอยู่ในวิสัยที่ปฏิบัติได้
- 2) ผู้บริหารต้องเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ที่เกิดการวิกฤตนั้น และมอบหมายอำนาจเด็ดขาดให้คนที่เกี่ยวข้องสามารถตัดสินใจในเรื่องนั้นได้ทันทีและต้องติดตามรายงานผลเพื่อจะได้แก้ปัญหาได้ทันที
- 3) ผู้บริหารต้องรู้แจ้งในข้อเท็จจริง เหตุ และปัญหาของวิกฤต
- 4) ผู้บริหารต้องใช้ความรู้ และความสามารถเป็นพิเศษในการแก้ปัญหา
- 5) มีความสามารถในการตัดสินใจที่รวดเร็ว เด็ดขาด ถูกต้อง แม่นยำ
- 6) มีความรอบรู้ สามารถตัดสินใจ และมีความคิดในเชิงวิกฤต พร้อมรับปัญหาที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น
- 7) ใช้ความยืดหยุ่นในการตัดสินใจภายใต้หลักเมตตาธรรม
- 8) เรียนรู้จากวิกฤต และพยายามเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส
- 9) กำหนดมาตรการป้องกันที่อาจจะเกิดขึ้นซ้ำอีก
- 10) พร้อมที่จะเสี่ยง

ในการแก้ปัญหาบนข้อมูลที่ชัดเจน 11) ต้องสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ให้มีอำนาจในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในแต่ละภารกิจตามความถนัดของส่วนนั้น ๆ

8. คุณลักษณะของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏที่สอดคล้องตัวแบบ บีซีจี ด้านการศึกษาด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ คือ ผู้บริหารที่มีคุณลักษณะ ดังนี้ 1) มีทักษะในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในประเทศและต่างประเทศ และปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม 2) สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นเพื่อใช้ทรัพยากรร่วมกัน รวมทั้งความร่วมมือการจัดการเรียนการสอน 3) สร้างความร่วมมือและเชื่อมโยงกับบุคคลและหน่วยงานในท้องถิ่น ทั้งภาครัฐและเอกชน 4) ความร่วมมือทางด้านวิชาการ แลกเปลี่ยนองค์ความรู้แก่กัน 5) สร้างทีมงานที่มีพันธกิจ (Mission) ร่วมกันทำงานที่มีประสิทธิภาพ 6) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทำให้มีทักษะการสื่อสารสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration) ให้พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงไปทิศทางใหม่ ๆ 7) ส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมและการแก้ไขปัญหาร่วมกับเครือข่าย 8) สร้างเครือข่ายเผื่อระวังเพื่อการแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว และทันเหตุการณ์ 9) ความร่วมมือทางด้านการแลกเปลี่ยนบุคลากร 10) ใช้ระบบดิจิทัลในการดำเนินงานร่วมกับเครือข่าย และมีการใช้ข้อมูลร่วมกัน 11) ความร่วมมือทางด้านการจัดการเรียนการสอน 12) ได้รับความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น การใช้ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

9. คุณลักษณะของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏที่สอดคล้องตัวแบบ บีซีจี ด้านการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคเทคโนโลยีดิจิทัล คือ ผู้บริหารที่มีคุณลักษณะดังนี้ 1) รู้เท่าทันเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัย เหมาะสมแก่การใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา 2) มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัล มาใช้ในการกำกับติดตาม เพื่อสร้างความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน 3) นำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ทำให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ มีมูลค่าเพิ่ม และมีระบบการจำหน่าย 4) สร้างบุคลากรทางการศึกษา และผู้รับการศึกษาให้ใช้เทคโนโลยี

ดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ 5) สร้างบุคลากรให้มีความสามารถพัฒนาต่อยอดเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งภาคสังคม เศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การเมือง การศึกษา การสื่อสาร 6) การนำระบบเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริการให้รวดเร็ว ฉับไว ต้นทุนต่ำเข้าถึงได้ง่าย และเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา 7) มีทักษะ และสมรรถนะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ 8) การนำระบบเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่นำไปสู่ประโยชน์ของผู้เรียน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 9) การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากร และการเรียนการสอน 10) การนำระบบเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการสร้างการเปลี่ยนแปลงกระบวนการให้บริการแก่ผู้เรียน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

10. คุณลักษณะของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏที่สอดคล้องตัวแบบ ปีซีจี ด้านการศึกษาด้านการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล คือ ผู้บริหารที่มีคุณลักษณะดังนี้ 1) สร้างจิตสำนึกบุคลากรปฏิบัติราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต 2) ยึดมั่นหลักจรรยาบรรณวิชาชีพและจริยธรรม 3) ส่งเสริมให้บุคลากรมีความซื่อสัตย์ สุจริต มีคุณธรรมและจริยธรรม 4) ยึดมั่นศีลธรรมหรือวัฒนธรรมอันดีงามของสังคม มีวินัย 5) มีหลักเกณฑ์ วิธีการป้องกันการทุจริต และประพฤติดีมีขอบของบุคลากร 6) การกำหนดกฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ต้องยึดมั่นความถูกต้อง เป็นธรรม 7) การบังคับใช้กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบอย่างเสมอภาค เท่าเทียม เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ 8) มีหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพผู้มิได้กระทำความผิดและหลักการลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างเสมอภาคเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติ 9) มีการเก็บรักษาข้อมูลข่าวสารทางราชการไว้อย่างเป็นระบบให้สามารถตรวจสอบได้ 10) ยึดหลักการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) 11) วางระบบการให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้โดยสะดวก 12) มีกลไกสร้างจิตสำนึกให้บุคลากรตระหนักในสิทธิ และหน้าที่ราชการ 13) มีความรับผิดชอบต่อมหาวิทยาลัยและสังคม 14) มีความเคารพ

รับฟังความเห็นต่าง 15) มีความกล้ายอมรับ ผลจากการกระทำของตน 16) เปิดโอกาสให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร แสดงความเห็น กระบวนการดำเนินงาน 17) การรับฟังความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง 18) ให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยปฏิบัติงานเป็นทีม ให้ความร่วมมือช่วยเหลืองานซึ่งกันและกัน 19) การสรรหาทรัพยากรต้องวิเคราะห์เชิงระบบ ตั้งแต่การวางแผน การใช้ ความเหมาะสมกับภารกิจ ความยาวนาน 20) นำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด 21) มีการบำรุงรักษาทรัพยากรให้คงทน ยั่งยืน

11. คุณลักษณะของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏที่สอดคล้องตัวแบบ บีซีจี ด้านการศึกษาด้านการดำเนินการตามนโยบาย บีซีจี โมเดล คือผู้บริหารที่มีคุณลักษณะดังนี้ 1) ผู้บริหารมหาวิทยาลัยต้องรู้และเข้าใจ ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศด้วยโมเดลเศรษฐกิจ บีซีจี 2) ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยเศรษฐกิจชีวภาพในท้องถิ่นเพื่อสร้างองค์ความรู้ นำมาต่อยอดให้เกิดนวัตกรรมที่หลากหลาย 3) ให้บริการทางวิชาการหลาย ๆ ศาสตร์ แก่ชุมชนในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพทั้งการประมง การเกษตร การท่องเที่ยว การสาธารณสุข การอาหาร และอื่น ๆ โดยใช้เทคโนโลยี ช่วยให้เกิดผลผลิตที่มีคุณภาพสูงขึ้น 4) การทำนุบำรุงรักษาและพัฒนา ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้คงอยู่อย่างมั่นคง และเกิด Soft Power 5) ส่งเสริม และสนับสนุนการทำวิจัย สร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ การกำจัดการไร้ขีด เทคนิคการใช้ให้คุ้มค่า และใช้อย่างยั่งยืน 6) ให้บริการทางวิชาการ และ พัฒนาชุมชนในท้องถิ่นให้มีความตระหนักรู้และประโยชน์ของการกำจัดการไร้ขีด เทคนิคการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และใช้อย่างยั่งยืน ยาวนาน 7) การใช้ เทคโนโลยีมาขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียนให้เกิดนวัตกรรมและเพิ่มมูลค่าสูงขึ้น 8) ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมโดยใช้เทคโนโลยีมาพัฒนาตามการเปลี่ยนแปลง ของสังคม 9) สร้างจิตสำนึกและตระหนักรู้ในการรักษาความปลอดภัย ให้ปราศจากสิ่งแวดล้อมเป็นพิษทั้งตนเอง องค์กร ชุมชน และส่วนรวม 10) ส่งเสริมและสนับสนุนการทำวิจัยค้นหาค้นหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อสร้างนวัตกรรม

กำจัดสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ 11) ให้บริการทางวิชาการแก่สังคมในท้องถิ่น เพื่อป้องกันมลพิษและรักษาสิ่งแวดล้อมให้สะอาด บริสุทธิ์ และยั่งยืน 12) ทะนุบำรุงและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม สร้างสรรค์เกิด Soft power มีคุณค่าสูง 13) สามารถสร้างนวัตกรรมให้เกิดเศรษฐกิจยั่งยืน ตามโมเดล BCG 14) สามารถใช้ศักยภาพของมหาวิทยาลัยในการบูรณาการองค์ความรู้สู่การพัฒนาท้องถิ่น 15) ให้การศึกษาทั้งการผลิตบัณฑิต พัฒนาบุคลากร และพัฒนาชุมชนท้องถิ่นมีความรู้และพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพให้เกิดมูลค่าสูงขึ้น 16) ให้การศึกษาทั้งการผลิตบัณฑิต พัฒนาบุคลากร และการพัฒนาชุมชนให้ท้องถิ่นมีความตระหนักรู้ และทักษะในการจัดการขยะ การใช้เทคโนโลยีมาปรับปรุงสิ่งเก่าให้เป็นสิ่งใหม่ที่ใช้ได้ดี การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้นามาริโซเคิลได้ วิธีการใช้ให้เกิดความคุ้มค่าและวิธีการใช้อย่างคงทน

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยข้างต้น สามารถพิจารณาถึงคุณลักษณะของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏที่สอดคล้องต่อแนวนโยบายตามตัวแบบ บีซีจี ที่จำเป็นต้องมีความสามารถในระบบบริหารโดยเฉพาะการบริหารและการจัดการที่ดีพร้อมกับความสามารถในการกำหนดยุทธศาสตร์ มีวิสัยทัศน์ ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต จัดวางระบบการบริหารบุคลากรที่ดี มีบุคลากรสามารถสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถแก้ไขสถานการณ์วิกฤติ และสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคเทคโนโลยีดิจิทัล มีหลักการบริหารที่เป็นธรรมาภิบาล ภายใต้การดำเนินการตามตัวแบบ บี ซี จี (BCG) ซึ่งคุณลักษณะผู้บริหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏดังกล่าว เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการงาน คน เงิน และทรัพยากรอื่น ๆ ที่มีอยู่ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏตามบริบทแวดล้อมของแต่ละมหาวิทยาลัย เพื่อให้เกิดความสอดคล้องต่อแนวทางและเป้าหมายจากข้อกำหนดสำคัญในเชิงยุทธศาสตร์ อันเป็นเงื่อนไขตามพันธะสัญญาที่ต้อง

ทำให้เกิดขึ้น ตามแนวคิดที่มองไปข้างหน้าหรือมองสู่อนาคตและต้องทำให้ได้ตามเป้าหมายดังกล่าว นอกจากนี้ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏยังต้องมีบทบาทในการบริหารจัดการคนซึ่งเป็นบุคลากรในหน่วยงานต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย ทำให้ต้องมีการรักษาภาพลักษณ์ที่ดี และต้องเสริมสร้างบุคลิกภาพของตนเอง เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ และความน่าเลื่อมใสศรัทธามีความสามารถในการสื่อสารที่เข้าใจได้ง่ายและทั่วถึง พร้อมทั้งมีความสามารถในการบริหารจัดการภายใต้สถานการณ์ที่มีความเสี่ยงสูงนำพาองค์กรประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างดี ได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อนำพามหาวิทยาลัยราชภัฏไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งเทคโนโลยี และสร้างนวัตกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะดิจิทัลบนพื้นฐานของการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล และต้องเท่าทันต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลก เพื่อนำมาประยุกต์ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ และยังคงคำนึงถึงการบริหารท่ามกลางบริบทและอัตลักษณ์ของพื้นที่เพื่อผลของการดำเนินงานด้านการพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นทั้งสภาพแวดล้อมความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งของเมืองและชนบท ระบบนิเวศ สุขภาพ และรวมถึงชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏต้องรู้และเข้าใจยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศด้วยโมเดลเศรษฐกิจ บีซีจี และควรส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยเศรษฐกิจชีวภาพในท้องถิ่น เพื่อสร้างองค์ความรู้ นำมาต่อยอดให้เกิดนวัตกรรมที่หลากหลาย
2. ผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏควรกำหนดทิศทางการบริการทางวิชาการหลาย ๆ ศาสตร์แก่ชุมชนในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ ทั้งการประมง การเกษตร การท่องเที่ยว การสาธารณสุข การอาหาร และอื่น ๆ

โดยใช้เทคโนโลยีช่วยให้เกิดผลผลิตที่มีคุณภาพสูงขึ้น ควรกำหนดทิศทางด้านการทำนุบำรุงรักษาและพัฒนาศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้คงอยู่อย่างมั่นคง และเกิด Soft Power เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และควรส่งเสริมและสนับสนุนการทำวิจัย สร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ การกำจัดขยะ การรีไซเคิล เทคนิคการใช้ให้คุ้มค่า และใช้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงทักษะเฉพาะของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในประเทศและต่างประเทศ และปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม
2. การวิจัยในทิศทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น เพื่อใช้ทรัพยากรร่วมกัน รวมทั้งความร่วมมือการจัดการเรียนการสอนที่มีต่อการเรียนรู้เชิงอนาคต
3. การกำหนดตัวแปรด้านการสร้างความร่วมมือและเชื่อมโยงกับบุคคล และหน่วยงานในท้องถิ่นทั้งภาครัฐ และเอกชน
4. การวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการสร้างทีมงานที่มีพันธกิจ (Mission) ร่วมกัน ทำงานที่มีประสิทธิภาพให้บรรลุผลเชิงรูปธรรม
5. การศึกษาและวิเคราะห์การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทำให้มีทักษะการสื่อสาร สร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration) ให้พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงสู่ทิศทางใหม่ ๆ

References

- Adams, T. L. (2016). Professional Self-Regulation and the Public Interest in Canada. *Professions & professionalism*, 6(3), 1-15. <https://journals.oslomet.no/index.php/pp/article/view/1587>
- Ahmed, M. F., Mokhtar, M. B., Lim, C. K., Hooi, A. W. K., & Lee, K. E. (2021). Leadership Roles for Sustainable Development: The Case of a Malaysian Green Hotel. *Sustainable*, 13(18), 1-26.
- Alshammri, F. S., & Alenesi, A. K. (2021). Creative Leadership and Its Relationship to Thinking Styles among Saudi University Reader. *International Journal of Education and Practice*, 9(14), 1-12.
- Amdonkloi, S. (2013). The Role of Administrators in Educational Institutions in the 21st. *Humanities and Social Sciences Journal of Pibulsongkram Rajabhat University*, 7(1), 1-8. [In Thai]
- Amico, G. D., Szopik-Depczynska, K., Beltramo, R., D'Adamo, I., & Ioppolo, G. (2022). Smart and Sustainable Bioeconomy Platform: A New Approach Towards Sustainability. *Sustainability*, 14(1), 466.
- Anannawee, P. (2008). *Principles, Concepts, Theories of Educational Administration*. Montre. [In Thai]
- Banini J., Lim, M. K. & Anosike, A. (2021). Literature Analysis in Sustainable Supply Chain Management Leadership Style Culture. *ResearchGate*. 1-15.

- Bass, B. M. (2008). *The Bass Handbook of Leadership: Theory, Research, and Managerial Applications*. (2th ed). Free Press.
- Belinda, S. V. (2015). Factors Influencing Administrators' Empowerment and Financial Management Effectiveness. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 176, 466-475.
- Black, S. A. (2015). Qualities of Effective Leadership in Higher Education. *Open Journal of Leadership*, 4, 54-66.
- Boonprawes, S. (2017). *Innovative Quality Management System of Higher Education Institutions Base On International Quality Criteria*. [Doctoral dissertation, Chulalongkorn University]. [In Thai]
- Bossu, C., Brown N., & Warren, V. (2019). *Professional and Support Staff in Higher Education: An Introduction*. Springer Nature Singapore Pte.
- Bulan, K, (2017). Characteristics of Educational Administrators Who Will Lead the Organization to Success. *Dusit Thani College Journal*. 11(1), 380-394.
- Chung, K. H., & Megginson, L. C. (1981). *Organization Behavior Management Skill*. Harper and Row Publisher.
- Goleman, D. (1995). *Emotional Intelligence: the Groundbreaking book that Redefines What it Means to be Smart*. Bantum.
- Heller, F.A., & Porter, L. W. (1990). *Personal Characteristics Conductive to Success in Business* quoted in Maureen Guirdham, *Interpersonal Skills at Work*. Prentice Hall International.

- Hong, L. L. X., Wen, W., Xie, Z., & Coates, H. (2023). Global University President Leadership Characteristics and Dynamics. *Studies in Higher Education*, 45(10), 2036-2044.
- Katz, D. (1995). Skills of Effective Administrator. *Harvard Business Review*, 33, 33-42.
- Maria, P., Nicolai, P., & Feindt, P. H. (2022). *A Global Correlational Analysis of Bioeconomy Policy Problematisations*. Humboldt-Universität Zu Berlin. Retrieved September 25, 2022. <https://www.ippapublicpolicy.org/file/paper/6295e39621561.pdf>
- McInnis, C. (1998). Academics and Professional Administrators in Australian Universities Dissolving Boundaries and New Tensions. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 20(2), 161-173.
- Medina R. M. (2021). Authentic Leadership: A Study of the Relationship between Authentic Leadership and Organizational Citizenship Behavior among Research Administrators at Research Universities. *Research Management Review*, 25(1), 71-91.
- Meesomsarn, P. (2018). *Academy Management Strategies of Vocational Institutions Bases on the concept of Students' Digital Literacy Developing*. [Doctoral dissertation, Chulalongkorn University]. [In Thai]
- Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, Office of the Permanent Secretary, Strategy and Planning Division. (2023). *Plan for higher education to produce and develop the country's workforce 2021 - 2027, revised edition 2023 - 2027*. Retrieved January 22, 2023. <https://www.mhesi.go.th/index.php/news-and-announce-all/pr/announcement-news/8464-2564-2570-2566-2570.html>. [In Thai]

- Nanjatee, S. (2017). *A Model of the 21st Century Desired Characteristics For student Quality Development*. [Doctoral dissertation, Kanchanaburi Rajabhat University]. [In Thai]
- Nueangphanom, P. (2017). *Strategic Management of Rajabhat University for Sustainable Local Development*. [Doctoral dissertation, Dhurakij Pundit University]. [In Thai]
- Office of the Education Council. (2017). *National Education Plan 2017–2036*. Retrieved July 2, 2023. <https://www.lampang.go.th/Public60/EducationPlan2.pdf> [In Thai]
- Office of the National Economic and Social Development. (2022). *National Economic and Social Development Plan No. 13, 2023–2027. Office of the National Economic and Social Development*. Retrieved 2 July 2023. <https://www.lampang.go.th/Public60/EducationPlan2.pdf>. [In Thai]
- Padro, F. F. (2018). *University Development and Administration. University of Southern Queensland. Postgraduate education in higher education*. Singapore. Springer.
- Paengthai, S. (2016). The Role of Educational Institution Administrators in the 21st Century. *College of Asian Scholars Journal*, 6(1), 7-11. [In Thai]
- Pantaloni, M., Marinelli, G., Santilocchi, R., Minelli, A., & Neri D. (2023). Sustainable Management Practices for Urban Green Spaces to Support Green Infrastructure: An Italian Case Study. *Sustainability*. 14(7), 1-20.

- Patcharasamrandet, P. (2017). *Management Strategy for Private Vocational Educational Institutions According to the Concept of Parental Involvement and Enterprises Needs*. [Doctoral dissertation, Chulalongkorn University]. [In Thai]
- Pellegrino, J. W., & Varnhagan, C. K. (1985). *Behavior Management Skill*. Harper and Row Publisher.
- Pickersgill, R., Barneveld, V. K., & Bearfield, S. (1998). General and Academic Work: Are They Different? A Discussion Paper on Current Practices and Options for Changing Work Organisation and Enterprise Bargaining. *Evaluations and Investigations Program*. 98(10), 151, 181.
- Ruchithamrongkul, K. (2017). Superior Visionary Leadership and Management of Private Higher Education Institutions in the 21st Century. *Journal of the Researchers Association*, 22(3), 132-142. [In Thai]
- Sakulkrit, K. (2019). *Management Innovation of Private Higher Education Institutions Based on Concept of Future Work Skills*. [Doctoral dissertation, Chulalongkorn University]. [In Thai]
- Sergiovanni, T. J. (1996). *Leadership for the school house: how is it different?: Why is it important?*. McGraw-Hill.
- Sorapan, C. (2017). *Management Strategies for Higher Education Institutions Under the Royal Thai Navy According to the Concept of Capacity Building for Innovation Research and Development*. [Doctoral dissertation, Chulalongkorn University]. [In Thai]

- Spreitzer, G. M., McCall M. W, & Mahoney, J. D. (1997). Early Identification of International Executive Potential. *Journal of Applied Psychology*. 82(1). 6-29.
- Stogdill, R. M. (1981). *Handbook of Leadership: A Survey of Theory and Research*. *Handbook of Leadership: A Survey of Theory and Research*. The Free Press.
- Thansuvan, C. (2018). *Academic Management Strategies of Merchant Ship Deck Officer Program Based on the Concept of International Labour Market Competency Requirements*. [Doctoral dissertation, Chulalongkorn University]. [In Thai]
- The Wallace Foundation. (2012). *The School Principal as Leader: Guiding Schools to Better Teaching and Learning*. Author.
- Villegas, B. S. (2015). Factors Influencing Administrators 'Empowerment and Financial Management Effectiveness. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 176, 466-475.
- Whitchurch, C. (2017). *Professional Staff Identities in Higher Education*. In *Encyclopedia of International Higher Education Systems and Institutions*. Springer.
- Yukl, G. A. (1997). *Leadership in Organization*. (3rd ed.). Prentice Hall.

น้ำพริก: มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในสังคมไทย-จีน

Chili Paste: Intangible Cultural Heritage in Thai and Chinese Society

(Received: August 18, 2023 Revised: January 3, 2024 Accepted: March 20, 2024)

เหวินเหว่ย ซู¹, ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์²
WENWEI SU, Panupong Udomsilp

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ ศึกษาวิเคราะห์จากบทอ่านในหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องน้ำพริกที่ขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาชาวจีน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาวัฒนธรรม เรื่องน้ำพริกใน หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องน้ำพริกที่ขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ในบริบทสังคมไทยกับสังคมจีน ผลการศึกษาพบว่า น้ำพริกมีเครื่องปรุง ที่มีคุณค่าทางโภชนาการมีประโยชน์ต่อสุขภาพของผู้บริโภคในทางการแพทย์ และภูมิปัญญาไทย ใช้เครื่องปรุงน้ำพริกเป็นสมุนไพรมีสรรพคุณบรรเทา และบำบัดอาการเจ็บป่วยได้ และน้ำพริกเผของชาวจีน ก็มีคุณค่าทางโภชนาการ และมีสรรพคุณในการรักษาโรคบางโรคได้ และยังสะท้อนภูมิปัญญาด้านความเชื่อ ว่าน้ำพริกมีความหมายด้านความเจริญรุ่งเรือง ความรักที่ยั่งยืน และยังช่วยป้องกัน ฝรัายได้ด้วย

คำสำคัญ: น้ำพริก มรดกภูมิปัญญา วัฒนธรรม ไทย-จีน

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ E-mail: wenwei.sww@g.swu.ac.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ E-mail: panupong@g.swu.ac.th

Abstract

This research article was the analysis of a text in the supplementary book for Chinese students about chili paste, which was registered as an intangible cultural heritage. The objectives were to explore cultural wisdom regarding chili paste in the supplementary book about chili paste registered as an intangible cultural heritage in the context of Thai and Chinese society. The finding showed that chili paste is composed of invaluable nutritious ingredients, all of which were clinically healthful to consumers. As Thai wisdom, Thai people used herbs as ingredients in the recipes as remedies. In the same way, Chinese people had roasted chili paste with much property in nutrition and healing power. It also reflected folk wisdom through the belief that chili paste represented prosperity, eternal love, and protection against bad spirits.

Keywords: Chili Paste, Folk Wisdom Heritage, Thai – Chinese Culture.

บทนำ

อาหารไทยมีลักษณะเฉพาะของความเป็นวัฒนธรรมไทยและมีอาหารในบางชนิดมีลักษณะคล้ายกับอาหารในวัฒนธรรมอื่น เช่น วัฒนธรรมจีน อินเดีย พม่า กัมพูชา ลาว และเวียดนาม เป็นต้น วัฒนธรรมอาหารต่างชาติในสังคมไทยมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ประเทศจีนกับประเทศไทยมีความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่อดีต ทั้งสองประเทศมีการไปมาหาสู่กันหลายร้อยปี ทำให้วัฒนธรรมของทั้งสองประเทศมีส่วนหนึ่งจะคล้าย ๆ กัน โดยเฉพาะวัฒนธรรมด้านอาหารการกิน

การที่คนไทยรับวัฒนธรรมด้านอาหารมาจากต่างชาติ ทำให้วิถีการปรุงอาหารและรสชาติอาหารของประเทศไทยมีความหลากหลาย โดยเฉพาะอาหารไทยภาคกลางมีรูปแบบและรสชาติหลากหลายมากกว่าภาคอื่น สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมการบริโภคของคนไทยอีกด้วย โดยเฉพาะวัฒนธรรมการบริโภคน้ำพริก เครื่องจิ้ม และเครื่องเคียง เช่น การรับประทานน้ำพริกลงเรือกับเครื่องเคียงประเภทผักสด สะเดา หนุwan แกงกะทิ ปลาเค็ม ส่วนปลาทอดรับประทานคู่กับน้ำพริกมะม่วง และไข่เค็ม จะนิยมรับประทานพร้อมกับน้ำพริกลงเรือ น้ำพริกมะขามและน้ำพริกมะม่วง (Satarat, 2018, pp. 83-90) เป็นต้น ดังนั้น คนไทยมีความรู้ความเข้าใจว่า ควรรับประทานเครื่องเคียงอะไรคู่กับน้ำพริกชนิดใดจึงจะเข้ากัน และรู้วิธีปรุงรสชาติของน้ำพริกแต่ละชนิดว่าจะมีรสชาติอย่างไร

ประเทศจีนกับประเทศไทยเป็นประเทศที่นิยมบริโภคน้ำพริกตั้งแต่สมัยอดีต ประเทศจีนมีสำนวนจากคัมภีร์หลุนอวี่ได้กล่าวว่า “割不正 · 不食 ; 不得其酱 · 不食” แปลว่า “เวลาทำอะไรก็ตาม ผู้คนควรจะทำตามระเบียบ ถึงแม้เวลารับประทานอาหาร ก็ต้องเตรียมเครื่องจิ้มที่เหมาะสมกับอาหาร” ซึ่งคนจีนให้ความสำคัญกับการรับประทานอาหารประเภทเครื่องจิ้มตั้งแต่สมัยโบราณ ส่วนเครื่องจิ้มที่คนจีนนิยมรับประทานคือน้ำพริก

น้ำพริกเป็นเครื่องจิ้มที่คนไทยทุกภาคทุกชนชั้นนิยมรับประทานเช่นกัน ทั้งคนในวังและคนนอกวัง เนื่องจากน้ำพริกเป็นอาหารที่มีรสชาติถูกปากคนไทย และวิธีการปรุงก็ไม่ยุ่งยากและซับซ้อน วิธีการปรุง และการทำน้ำพริกต่าง ๆ มีการสืบทอดกันมาแต่โบราณ น้ำพริกกลายเป็นอาหารชนิดหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะของประเทศไทยด้วย (Supranee, 2013, pp. 7-10) พรพรรณ ทองตัน กล่าวไว้ว่า ตั้งแต่สมัยอดีตน้ำพริกไม่เพียงแต่เป็นอาหารที่คนไทยทั่วไปนิยมบริโภค ขุนนางชั้นสูงและแม้กระทั่งพระมหากษัตริย์ก็ยังโปรดชอบเสวยน้ำพริกเช่นกัน (Phornphan, 1996, pp. 83-85)

น้ำพริกเป็นอาหารที่สำคัญในสำหรับไทย คนไทยบริโภคน้ำพริกอย่างไรก็ไม่เบื่อ เนื่องจากอาหารไทยมีน้ำพริกหลากหลายประเภท เรียกได้ว่าน้ำพริกเป็นอาหารของชนชาติไทย และเป็นอาหารดั้งเดิมของประเทศไทย (Srisamorn, 2018, p. 92) นอกจากนี้ ศรีสมร คงพันธุ์ ยังกล่าวไว้ว่า น้ำพริกเป็นอาหารประจำชาติของไทย สำหรับไทยถ้าขาดน้ำพริกจะเรียกว่าไม่ครบสำหรับ น้ำพริกทำให้ผู้บริโภคสามารถรับประทานผักได้มากขึ้นและอร่อยขึ้น น้ำพริกจะอร่อยมีรสชาติดี ขึ้นอยู่กับส่วนผสมหรือเครื่องปรุง (Srisamorn, 2022, p. 26)

น้ำพริกเป็นอาหารชนิดหนึ่งที่คนจีนกับคนไทยนิยมบริโภคเช่นเดียวกัน วัฒนธรรมการบริโภคน้ำพริกของคนจีนกับคนไทยจะมีลักษณะคล้ายกัน โดยเฉพาะการใช้เครื่องปรุงรสหลายด้าน น้ำพริกของประเทศจีนส่วนมากจะปรุงรสและกลืนด้วย พริก ชিং กระเทียม และสมุนไพรต่าง ๆ ส่วนน้ำพริกของไทยจะใช้เครื่องปรุงรสและกลืนด้วยพริก กระเทียม หอมแดง กะปิ มะนาว น้ำปลา เป็นต้น

หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง น้ำพริก ที่ขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาชาวจีน นอกจากจะช่วยให้พัฒนาทักษะการอ่าน มีความรู้และความเข้าใจด้านภาษาและวัฒนธรรมเกี่ยวกับอาหารไทยแล้ว

ยังช่วยเข้าใจภาพสะท้อนภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของคนไทยบางประการ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนชาวจีนเข้าใจวัฒนธรรมไทยได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยจะศึกษา และวิเคราะห์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาภูมิปัญญาวัฒนธรรมน้ำพริกในบทเรียน หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องน้ำพริกที่ขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสำหรับ นักศึกษาชาวจีน ในบริบทสังคมไทยกับสังคมจีน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการบริโภค น้ำพริกในทั้งบริบทสังคมไทยกับบริบทสังคมจีน

2. ศึกษาและวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม การบริโภคน้ำพริกในบริบทสังคมจีนจากงานวิจัยของไทยเรื่อง โครงการรวบรวม และจัดเก็บข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม: เรื่อง น้ำพริก บทความวิจัย เรื่อง วัฒนธรรมการบริโภคน้ำพริกของคนไทย และปริญญานิพนธ์จีน เรื่อง Research on Sichuan-Chongqing Pepper Folk Culture เรื่อง ความผูกพันกับท้องถิ่นในความชอบด้านอาหาร - การศึกษาคติชน พริกไทยในอาหารเสฉวน (饮食偏好中的地方依恋—对川菜中花椒的民俗学考察) หนังสือตำราจีนเรื่อง ประวัติการกินเผ็ดของคนจีน (中国食辣史) และ Chilies and Sichuanese' Character

3. ศึกษาเรื่องเนื้อหาวัฒนธรรมน้ำพริกจากบทเรียนในหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องน้ำพริกที่ขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สำหรับ ผู้เรียนชาวจีน จำนวน 6 บท ดังนี้

- 3.1 “น้ำพริก” มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไทย
- 3.2 น้ำพริกกะปิ

3.3 น้ำพริกมะม่วง

3.4 น้ำพริกเผ

3.5 น้ำพริกมะขาม

3.6 น้ำพริกระกำ

4. การศึกษาและวิเคราะห์ ผู้วิจัยจะศึกษาวิเคราะห์ภูมิปัญญาวัฒนธรรมน้ำพริกในบทเรียน หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องน้ำพริกที่ขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ในบริบทสังคมไทยกับสังคมจีน ในลักษณะข้ามวัฒนธรรม และนำเสนอผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ลักษณะเนื้อหาในหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง น้ำพริกที่ขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาชาวจีน จำนวน 6 บท โดยศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมการบริโภคน้ำพริกในเชิงวัฒนธรรมคู่ขนาน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมเกี่ยวกับน้ำพริกและภูมิปัญญาของทั้งชาวไทยและชาวจีน ดังผลการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

1. วัฒนธรรมการบริโภคน้ำพริกในสังคมไทย

การบริโภคอาหารประเภทน้ำพริกในสังคมไทยมีมาอย่างยาวนาน ส่วนผสมที่สำคัญก็คือ “พริก” พริกเป็นพืชผักที่มีความหลากหลาย มีทั้งพริกชี้หนู พริกชี้ฟ้า พริกหยวก และพริกหนุ่ม มีจำหน่ายอยู่ทั่วภูมิภาคในประเทศไทย เชื่อว่าเส้นทางของพริกที่เข้ามาสู่ทวีปเอเชีย นั้น มีหลักฐานพบว่า ชาวโปรตุเกส ได้นำพริกเข้าสู่ประเทศอินเดียก่อน แล้วได้แพร่ขยายมายังประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย ชาวโปรตุเกสเข้ามาประเทศไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2054 เชื่อว่าชาวโปรตุเกสเป็นผู้นำพริกเข้ามาสู่ประเทศไทย ในช่วงสมัยนี้ (Niramon, 2007, p. 13-22)

พริกก็ได้รับความนิยม และเป็นส่วนประกอบที่ให้ปรุงอาหารได้หลากหลายชนิด โดยเฉพาะอาหารคาว พริกช่วยเพิ่มสีสัน และรสเผ็ด

ให้แก่อาหาร พริกถือว่าเป็นส่วนผสมที่สำคัญที่ช่วยเพิ่มสีสันและปรุงรสเผ็ด น้ำพริกเป็นอาหารที่พบอยู่ตามท้องถิ่นทั่วไปทุกภูมิภาค แต่อาจจะแตกต่างกันไปบ้างตามรสนิยมการบริโภคน้ำพริกของผู้คนในแต่ละท้องถิ่น น้ำพริกบางชนิดปรุงได้ง่ายไม่ยุ่งยากซับซ้อน กล่าวคือ จะนำพริกไปคั่วให้เกรียมหอมแล้วนำไปโขลกกับส่วนอื่น ๆ ตามต้องการก็จะได้น้ำพริกรับประทานในหนึ่งมื้อพร้อมกับผัก และเครื่องเคียงอื่น ๆ

พรพรรณ ทองตัน (Phornphan, 1996, pp. 83-85) ได้กล่าวไว้ว่าคนไทยมีวัฒนธรรมการบริโภคน้ำพริกมาแต่สมัยอยุธยา น้ำพริกจะมีส่วนผสมหลายอย่างเพื่อกลิ่น และรสชาติ เช่น มะนาวและหอม เพื่อเพิ่มทั้งรสเปรี้ยว เค็ม และยังมีกลิ่นหอมอีกด้วย ต่อมาน้ำพริกของไทย มีการปรับวิธีการปรุง ซึ่งมีทั้งแบบแห้ง และเป็นน้ำพริกที่มีลักษณะข้น เช่น น้ำพริกกะปิ น้ำพริกลงเรือ ในด้านรสชาติของน้ำพริก น้ำพริกบางอย่างส่วนผสมเป็นกะปิ น้ำตาล น้ำมะนาว กระเทียมและน้ำเกลือ ซึ่งจะช่วยให้ น้ำพริกมีรสชาติกลมกล่อมและอร่อยยิ่งขึ้น น้ำพริกจึงกลายเป็นอาหารที่มีลักษณะเฉพาะเป็นที่ถูกปากถูกใจคนไทยโดยทั่วไป และมีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนานมาจนถึงปัจจุบัน

2. การถนอมอาหารและการแปรรูป เครื่องปรุงน้ำพริก กับภูมิปัญญาคนไทย

คนไทยส่วนหนึ่งเป็นเกษตรกรนิยมปลูกพืชผักอยู่ในวิถีชีวิตของตน มีทั้งที่ปลูกไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน และปลูกเพื่อค้าขาย คนไทยนิยมรับประทานพืชผักพื้นบ้านอยู่ในวิถีชีวิตประจำวัน อาหารแต่ละชนิดจะมีส่วนผสมของเครื่องปรุงนานาชนิด ที่มีคุณค่าทั้งด้านโภชนาการและด้านสมุนไพร ดังเช่น เครื่องปรุงน้ำพริกของไทย จะมีพริกชี้ฟ้า ชนิดพริกสด และพริกแห้ง กระเทียม หัวหอมแดง กะปิ น้ำปลา เกลือ น้ำตาล มะนาว มะขามเปียก กุ้งแห้ง และปลาแห้ง เป็นต้น

พืชผักโดยมากใช้รับประทานสด ๆ ก็ได้ เช่น ต้นหอม ต้นกระเทียม พริก และมะขาม พืชผักแต่ละชนิดจะปลูกได้เฉพาะฤดูกาลที่เหมาะสมเท่านั้น

เช่น ฤดูกาลที่ปลูกหอมแดง และกระเทียมที่ได้ผลที่สุด คือ ฤดูหนาว หรือ ช่วงเดือนตุลาคม ถึงเดือนธันวาคม และพริกก็เช่นเดียวกัน แม้จะสามารถ ปลูกพริกได้ตลอดทั้งปี แต่เดือนที่ปลูกพริกและสามารถได้ผลผลิตดี คือ ช่วงเดือนตุลาคม ถึงเดือนกุมภาพันธ์ หลังจากฤดูกาลเก็บเกี่ยวพืชผัก เหล่านี้แล้ว จะมีการตากแห้งไว้เพื่อใช้ได้ตลอดทั้งปี

มะนาวโดยทั่วไปจะให้ผลผลิตในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือน เมษายน และเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคม ถ้าพ้นจากฤดูกาลดังกล่าวแล้ว มะนาวก็จะขาดแคลนหรือมีราคาสูงขึ้น คนไทยก็จะใช้ มะขามเปียกทดแทน เพราะมีรสเปรี้ยว และสามารถใช้ทดแทนกันได้

วิธีคิดด้านการเพาะปลูกพืชผักแต่ละชนิดให้ถูกต้องตามฤดูกาล สะท้อนถึงภูมิปัญญาของเกษตรกร ซึ่งอาจจะผ่านประสบการณ์ด้วยตนเอง และการเรียนรู้มาทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

มะขามเปรี้ยวถือเป็นพืชที่มีความสำคัญทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และ ใช้บริโภคกันโดยทั่วไป อาหารไทยบางชนิด นิยมใช้มะขามปรุงรส มากกว่าการใช้มะนาว เช่น แกงส้ม ต้มยำ และ น้ำพริกเผบางชนิด โดยปกติ มะขามจะให้ผลผลิตในช่วงเดือนธันวาคม ถึงเดือนมีนาคม คนไทยก็จะเก็บผักแก่ เก็บไว้เป็นมะขามเปียก สามารถเก็บไว้ใช้ปรุงรสอาหารได้ตลอดทั้งปี ในสมัยโบราณคนไทย จะแกะเมล็ดมะขามออก ผสมเกลือเม็ดเล็กน้อย เพื่อซบความชื้น และเพื่อไม่ให้เกิดเชื้อรา บั่นเป็นก้อน แล้วเก็บใส่ไหไว้ อย่างมิดชิดในพื้นที่ไม่อบชื้น ส่วนมากจะเก็บไว้ในพื้นที่ครัว ที่ไม่ไกล จากเตาไฟ สิ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิธีคิดหรือภูมิปัญญาของคนไทย ที่ปฏิบัติ สืบทอดกันมาแต่อดีตกาลก็คือ การเลือกสรรพืชชนิดใดปรุงเข้ากับอาหาร ชนิดใด เพื่อเพิ่มรสชาติให้กับอาหารชนิดนั้น ๆ การถนอมอาหาร และการแปรรูปอาหารสดเป็นอาหารแห้ง และสามารถนำไปประกอบอาหาร ได้หลายชนิดมากขึ้น

ก่อนนำพืชผักหลายชนิดมาปรุงเป็นน้ำพริก พบว่า คนไทยมีวิถีคิดในเรื่องของการถนอมอาหารไว้รับประทานนอกฤดูกาล หรือมีรับประทานตลอดทั้งปี ดังนี้

การตากแห้งด้วยวิธีธรรมชาติ ดังเช่น หอมแดงตากแห้ง กระเทียมตากแห้ง พริกตากแห้ง ทั้งพริก หอมแดง และกระเทียม ถือว่าเป็นเครื่องปรุงอาหารนานาชาติที่สำคัญ การตากแห้งด้วยแสงแดดซึ่งเป็นวิถีทางธรรมชาติ เป็นวิธีปฏิบัติที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ ชาวบ้านโดยทั่วไปมักนิยมถนอมพืชผักโดยวิถีทางธรรมชาติ เพื่อเก็บไว้บริโภคนอกฤดูกาล เมื่อตากแห้งได้ที่แล้ว หอมแดง กระเทียม พริก มักนิยมนำไปเก็บไว้ในถุงข้าว ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อากาศอบอุ่น จะช่วยให้หอมแดง กระเทียม และพริก มีความแห้งพอเหมาะ และไม่เกิดเชื้อรา เน่าเสีย หรืออีกประการหนึ่ง ชาวบ้านนิยมนำหอมแดง กระเทียม ร้อยด้วยเชือกหรือเส้นลวด แล้วแขวนไว้อยู่เหนือเตาไฟในห้องครัว วิธีดังกล่าวนอกจากจะช่วยให้หอมแดง และกระเทียมไม่เน่าเสีย และเกิดเชื้อรา และควันไฟจากเตา ยังช่วยป้องกันแมลง มอด มากัดกินหอมแดงและกระเทียมอีกด้วย

การแปรรูปอาหารสดให้เป็นอาหารแห้งก็เช่นเดียวกัน เป็นวิถีคิดที่สะท้อนภูมิปัญญาของคนไทยมาแต่โบราณ ดังเช่น มะขามเปียก กุ้งแห้ง และกะปิ เป็นต้น

โดยปกติแล้วมะขามมีทั้งมะขามเปรี้ยวและมะขามหวาน แต่มะขามที่นำมาปรุงรสอาหาร เป็นมะขามที่มีรสเปรี้ยว การทำน้ำพริกมะขามจะใช้มะขามสด แต่น้ำพริกเผบางชนิดใช้มะขามเปียก

คนไทยเรียกมะขามที่แก่แปรรูปเก็บไว้ปรุงรสชาติอาหารว่า “มะขามเปียก” กล่าวคือ การนำมะขามที่แก่จัด มาปอกเปลือกและแกะเมล็ดออก บั่นรวมกันให้เป็นก้อน ๆ ขนาดเท่ากำมือผสมเกลือเม็ดเล็กน้อยเพื่อป้องกันความชื้น และไม่เกิดเชื้อราได้ง่าย ในสมัยก่อนชาวบ้าน

จะเก็บมะขามเปียกไว้ในไห ปิดปากให้สนิทไม่ให้อากาศเข้าเพื่อไม่ให้มะขามเปียกเปลี่ยนสีเป็นสีดำ สีของมะขามเปียกจะคงสีน้ำตาลไว้ตลอดการเก็บรักษา นิยมเก็บไว้ตามพื้นที่ร่อนอบอ้าว เช่นพื้นที่ในครัวใกล้เตาไฟ และสามารถเก็บได้รับประทานได้ตลอดทั้งปี

กุ้งแห้ง ถือเป็นการถนอมอาหารแบบแปรรูปชนิดหนึ่ง ในสมัยก่อนชาวบ้านที่ปลูกบ้านอยู่ใกล้แม่น้ำลำคลอง นิยมจับกุ้งฝอยมาทำเป็นกุ้งตากแห้ง แต่ในปัจจุบันใช้กุ้งจากทะเล ซึ่งนำมาต้มน้ำเกลือให้มีรสเค็มพอประมาณ เมื่อต้มได้ที่ก็นำไปตากแดดจนแห้ง แล้วเก็บไว้รับประทาน หรือจะใช้เป็นส่วนผสมของอาหารชนิดต่าง ๆ ก็ได้

กะปิก็เช่นเดียวกัน ถือว่าเป็นการแปรรูปอาหารจากกุ้ง หรือกุ้งเคย ในสมัยก่อนชาวบ้านที่อยู่ริมแม่น้ำจะทำกะปิไว้รับประทานกันเอง โดยจับกุ้งฝอยมาหมักเกลือก่อน แล้วนำไปผึ่งแดด เมื่อแห้งพอประมาณจึงนำมาโขลก แล้วหมักไว้ระยะหนึ่ง แล้วนำมาโขลกซ้ำพืชผักพื้นบ้านอีกจนกว่าเนื้อกุ้งจะละเอียดเป็นกะปิตามที่ต้องการ แต่ในปัจจุบันกรรมวิธีทำกะปิแบบชาวบ้าน ครัวเรือน ยังมีอยู่บ้างตามชุมชนชายฝั่งทะเล และจำหน่ายในรูปแบบของสินค้า OTOP ของชุมชน อีกส่วนหนึ่งกะปิเป็นสินค้าทางเศรษฐกิจ ส่วนมากจะผลิตจากโรงงานใหญ่ ๆ และส่งออกจำหน่ายทั้งภายในและต่างประเทศ

จะเห็นว่าเครื่องปรุงน้ำพริกที่ใช้กันอยู่ในสังคมไทยปัจจุบันล้วนเป็นสิ่งที่มีการปรับ แปรรูป และการถนอมอาหารที่สะท้อนวิถีคิดหรือภูมิปัญญาของคนไทยที่สืบทอดกันมาแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน

3. คุณค่าทางโภชนาการ และด้านสารอาหารในน้ำพริกของไทย

เครื่องปรุงน้ำพริกที่ปรากฏในบทอ่าน หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องน้ำพริกที่ขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาชาวจีน ทั้ง 6 บท เครื่องปรุงหลัก ๆ ของน้ำพริก ประกอบด้วย พริก

หอมแดง กระเทียม กะปิ น้ำปลา มะนาว มะขามเปียก น้ำตาล และกุ้งแห้ง เครื่องปรุงเหล่านี้ล้วนมีคุณค่าทางโภชนาการทั้งสิ้น เพราะมีสารอาหารมากมายหลายชนิด ทั้งแคลเซียม คาร์โบไฮเดรต ฟอสฟอรัส ธาตุเหล็ก โปรตีน วิตามินต่าง ๆ ตามชนิดของเครื่องปรุง (Su, 2023, pp. 24-34) ซึ่งผู้วิจัยได้แสดงตารางสารอาหารโดยอ้างอิงจากเว็บไซต์ <https://www.calforlife.com/th> (Calforlife, 2020, Online) ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงสารอาหารในเครื่องปรุงน้ำพริก

สารอาหาร	หอมแดง	กระเทียม	พริก	มะนาว	มะขาม	กุ้งแห้ง	กะปิ	น้ำปลา	น้ำตาล	มะม่วงดิบ	ระกำ
แคลเซียม	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	
คาร์โบไฮเดรต	✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓		✓
ฟอสฟอรัส	✓	✓			✓	✓				✓	
ธาตุเหล็ก	✓	✓			✓		✓	✓		✓	
โปรตีน	✓	✓	✓		✓	✓		✓		✓	✓
วิตามินซี	✓	✓	✓	✓	✓			✓		✓	✓
โพแทสเซียม		✓						✓	✓		
วิตามินเอ	✓			✓	✓		✓			✓	✓
โซเดียม			✓				✓	✓			
ใยอาหาร	✓	✓	✓							✓	✓
วิตามินบี	✓	✓							✓		
วิตามินบี 6			✓					✓			
ไขมัน	✓		✓				✓				
แมกนีเซียม			✓					✓			

ตารางที่ 1 ตารางแสดงสารอาหารในเครื่องปรุงรสน้ำพริก (ต่อ)

สารอาหาร	หอม แดง	กระ เทียม	พริก	มะนาว	มะขาม	กุ้ง แห้ง	กะปิ	น้ำปลา	น้ำตาล	มะม่วง ดิบ	ระกำ
กรดซิตริก				✓							
วิตามินบี 2					✓						
วิตามิน บี 12								✓			
สารต้าน อนุมูลอิสระ		✓									
น้ำตาล			✓						✓		
ไทอามิน										✓	✓
ไบอาชิน										✓	✓
ไรโบ ฟลาวิน										✓	✓

คุณค่าและสารอาหารข้างต้น คือผลของการวิจัย จากผู้เชี่ยวชาญทางด้านโภชนาการที่มีการศึกษาค้นคว้าวิจัย สารอาหารต่าง ๆ จากพืชและผักที่ชาวบ้านได้รับประทานกันอยู่ในชีวิตประจำวัน ซึ่งชาวบ้านเองอาจจะไม่ทราบด้วยซ้ำว่ามีสารอาหารเหล่านี้อยู่ในพืช ผักที่ตนเองบริโภคอยู่ในชีวิตประจำวันของตนเอง ชาวบ้านอาจจะเข้าใจเฉพาะเรื่องพื้นฐานที่ตนเองปฏิบัติสืบต่อกันมา เช่น เมื่อรู้สึกท้องผูกจะต้องรับประทานอะไร หรือเมื่อเป็นหวัดคัดจมูกก็ต้องใช้หอมแดงช่วยบรรเทาอาการหวัดคัดจมูก เป็นต้น

4. เครื่องปรุงน้ำพริก คุณประโยชน์เพื่อสุขภาพของผู้บริโภค

เนื้อหาเรื่องน้ำพริก ทั้ง 6 ชนิด ในหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องน้ำพริกที่ขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษา ชาวจีน เป็นน้ำพริกที่ได้รับการจดทะเบียนมรดกภูมิปัญญาวัฒนธรรมของชาติ โดยกระทรวงวัฒนธรรม หนังสืออ่านเพิ่มเติมได้นำเสนอเฉพาะน้ำพริก ในภาคกลางเพียง 5 ชนิด คือ น้ำพริกกะปิ น้ำพริกมะม่วง น้ำพริกเผา น้ำพริกมะขาม และน้ำพริกกระก่า น้ำพริกเหล่านี้ มีสารอาหารเป็นจำนวนมาก ถือเป็นอาหารเพื่อสุขภาพที่มีเครื่องปรุงที่เป็นสมุนไพรที่ส่งผลดีต่อผู้บริโภคอย่างยิ่ง

น้ำพริกไม่ใช่ยารักษาอาการเจ็บป่วยโดยตรง แต่ส่วนผสม หรือเครื่องปรุงมีประโยชน์ด้านสมุนไพร ที่ช่วยยับยั้งการเกิดโรค หรือบรรเทา อาการเจ็บป่วยในบางโรคได้ ในทางการแพทย์กล่าวถึงสรรพคุณของพืชผัก สมุนไพรว่ามีสรรพคุณช่วยบำบัดหรือบรรเทาอาการเจ็บป่วยได้ในระดับหนึ่ง (ผู้วิจัยอ้างอิงในเว็บไซต์ <https://medthai.com>) (Medthai, 2020, Online)

หอมแดง มีประโยชน์ช่วยเรื่องระบบขับถ่าย รักษาระดับ น้ำตาลในเลือด มีสารต้านอนุมูลอิสระ ช่วยลดไขมันอุดตันในเส้นเลือดและ ลดคอเลสเตอรอล และช่วยลดความเสี่ยงการเกิดโรคหัวใจกระเทียม มีประโยชน์ช่วยลดน้ำหนัก ช่วยลดภาวะผมร่วง ช่วยบรรเทาอาการอักเสบ จากโรคสะเก็ดเงิน ช่วยลดน้ำหนักและลดไขมัน

พริก มีสารต้านอนุมูลอิสระ ช่วยให้ร่างกายสร้างสาร Endorphin มีวิตามินซี ช่วยสร้างคอลลาเจนในร่างกาย ช่วยเจริญอาหาร เสริมสร้าง หลอดเลือดให้แข็งแรง ขับแก๊สในกระเพาะอาหารช่วยลดความเสี่ยงการเกิด มะเร็ง ความเผ็ดช่วยฆ่าเซลล์มะเร็ง และช่วยป้องกันการเกิดโรคหัวใจล้มเหลว เป็นต้น

มะนาว มีประโยชน์ช่วยแก้ท้องผูก และเป็นยาระบายชั้นดี มะนาวช่วยดับกลิ่น ช่วยรักษาโรคผิวหนัง ช่วยบรรเทาเสียงแหบแห้ง ขับเสมหะ และบรรเทาอาการท้องอืด เป็นต้น

มะขาม มีสารต้านอนุมูลอิสระ ขับเสมหะ บรรเทาอาการท้องผูก ใช้เป็นยาถ่ายพยาธิบำรุงกระดูกและฟัน และช่วยในการชะลอวัย เป็นต้น

ระกำ มีประโยชน์ช่วยบรรเทาอาการกระหายน้ำ ช่วยย่อยอาหาร บรรเทาอาการไอ ขับเสมหะ และช่วยรักษาเลือด

ประโยชน์ของเครื่องปรุงน้ำพริกของไทยเป็นผลของการวิจัยในวงการแพทย์ ซึ่งในวิถีชีวิตของผู้บริโภคอาจจะไม่ทราบทุกเรื่อง เพราะชาวบ้านทราบว่า เครื่องปรุงทั้งหลายที่บริโภคอยู่ในชีวิตประจำวัน ได้มีการถ่ายทอดและรับรู้มาจากบรรพบุรุษของตน เครื่องปรุงมีความสำคัญ ช่วยเพิ่มกลิ่นและรสชาติให้แก่ น้ำพริก และถือว่าเป็นอาหารสำคัญแทบจะทุกครัวเรือน การบริโภค น้ำพริก ในแต่ละมื้อช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย เพราะผักหรือเครื่องเคียงหาได้ง่าย และมีปลูกอยู่ทั่วไปในกลุ่มพืชผักสวนครัว ที่สำคัญ เป็นอาหารเพื่อสุขภาพอีกด้วย

5. เครื่องปรุงน้ำพริก สมุนไพรที่ช่วยบำบัด รักษาโรค ในภูมิปัญญาของคนไทย

ในวิถีชีวิตประจำวันของคนไทย คนไทยนำพืชที่ใช้เป็นเครื่องปรุงน้ำพริก ดังเช่น หอมแดง กระเทียม มะนาว และมะขาม มาใช้เป็นส่วนหนึ่งของสมุนไพร เพื่อบำบัดและรักษาอาการป่วย ถือเป็นภูมิปัญญาไทยที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณ

ในวิถีชีวิตไทยนิยมใช้หอมแดงบรรเทาอาการหวัดและคัดจมูก โดยปกติจะทุบหอมแดง ห่อผ้า แล้ววางไว้ใกล้ ๆ ที่นอน ขณะที่นอนจะหายใจเอากลิ่นของหอมแดงเข้าไปด้วยจะช่วยให้จมูกโล่ง หรือเมื่อเกิดผดผื่นคัน

ชาวบ้านจะนำหอมแดงมาตำให้แหลก แล้วนำมาทาบริเวณผิวหนังที่เกิดอาการคัน จะช่วยให้บรรเทาอาการคันได้

การใช้กระเทียมในรูปแบบของสมุนไพร ถือเป็นภูมิปัญญาของคนไทยโดยเฉพาะการใช้กระเทียม รักษาและบรรเทาอาการอักเสบผื่นแดงที่เกิดจากโรคสะเก็ดเงิน แก้อาการเคล็ดขัดยอกในกรณีข้อเท้าแพลง และกลิ่นของกระเทียมช่วยไล่ยุงได้ด้วย

พริกก็เช่นเดียวกันถือว่าเป็นพืชสมุนไพรในวิถีชาวบ้าน การรับประทานพริกจะช่วยเรื่องระบบขับถ่าย ลดอาการท้องผูก และเมื่อเป็นหวัดคัดจมูก ชาวบ้านนิยมรับประทานอาหารที่มีรสเผ็ดเพราะเชื่อว่าจะช่วยให้ระบบทางเดินหายใจดีขึ้น และลดอาการหวัดได้ด้วย

มะนาวนอกจากจะช่วยปรุงรสอาหารแล้ว ในทางสมุนไพร คนนิยมนำมาใช้เป็นส่วนผสมในการปรุงยา เช่น ยาที่ช่วยขับเสมหะ และคough หรือผสมกับน้ำผึ้งดื่มเพื่อความชุ่มชื้น มะนาวยังช่วยดับกลิ่นคาวจากเนื้อสัตว์ เช่น กลิ่นคาวปลา ชาวบ้านนิยมใช้มะนาวล้างมือ และล้างเนื้อปลาเพื่อลดเมือกและดับกลิ่นคาวปลา

มะขามเปียก ในสมัยโบราณเมื่อเกิดอาการท้องผูก ชาวบ้านจะรับประทานมะขามเปียก หรือน้ำมะขามเปียก เพื่อลดอาการท้องผูก และที่สำคัญนิยมใช้มะขามเปียกขัดผิว เพื่อให้ผิวขาวเนียน หรือผสมกับดินสอพองพอกผิวหนังช่วยให้ผิวขาวเนียน เรียบ ลดกระจุดต่างด่างและลดอาการเป็นสิิวได้

การใช้พืชผักในรูปแบบของสมุนไพร เป็นภูมิปัญญาของคนไทยที่มีการสืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ ในปัจจุบัน แม้จะมียารักษาโรคสมัยใหม่ แต่ในทางปฏิบัติชาวบ้านก็ยังนิยมใช้แนวทางการบำบัดรักษาโรคแบบโบราณอยู่บ้าง โดยเฉพาะโรคพื้นฐานที่รักษาได้ง่าย เช่น เป็นไข้หวัด ท้องผูก และเกิดผื่นคัน เป็นต้น

เนื้อหาบทอ่านในหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องน้ำพริกที่ขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาชาวจีน ทั้ง 6 บท นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนชาวจีนได้ฝึกทักษะอ่านจับใจความสำคัญของเนื้อเรื่องในแต่ละบทแล้ว สิ่งที่นักศึกษาชาวจีนจะได้ความรู้เพิ่มเติม คือ องค์ความรู้ทางด้านภูมิปัญญาไทย เป็นการศึกษาหาความรู้แบบข้ามวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ชาวจีนเข้าใจวัฒนธรรมไทยและเข้าใจวิถีชีวิตของคนไทยแต่โบราณมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

6. วัฒนธรรมการบริโภคน้ำพริกในสังคมจีน

จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับพริกที่เข้ามาสู่ในสังคมจีน พอสรุปได้ว่า เส้นทางของพริกเข้ามาสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนแล้วจึงเข้ามาสู่วัฒนธรรมและสังคมจีนในเวลาต่อมา ดังหลักฐานปรากฏในสมัยราชวงศ์หมิง จีนกับลูกซอนของประเทศฟิลิปปินส์มีการค้าขายซึ่งกันและกัน มีนักวิชาการชาวจีนกล่าวว่า เป็นไปได้ว่า พริกแพร่หลายมาจากลูกซอนของประเทศฟิลิปปินส์ ในช่วงสมัยนี้ (Cao, 2019, pp. 3-10) มีนักวิชาการชาวจีนอีกท่านกล่าวคล้ายกันว่า พริกเข้ามาในประเทศจีนอีกหนึ่งเส้นทางซึ่งก็คือเส้นทางสายไหม (IVF.CAAS, 2010, p. 730) ตามหลักฐานข้างต้นอนุมานได้ว่าพริกเข้ามาสู่สังคมและวัฒนธรรมจีนนานกว่าสี่ร้อยปี แต่พริกก็เข้ามาสู่ในสังคมและวัฒนธรรมชาวจีนในเขตตะวันตกเฉียงใต้ของจีนไม่ถึงสามร้อยปี วัฒนธรรมการบริโภคพริกเข้ามามีบทบาทสำคัญ ทำให้วิถีการบริโภคอาหารของคนจีนเปลี่ยนไป คนจีนรู้จักแปรรูปพริกและนำมาทำเป็นน้ำพริกแพร่หลายมากขึ้น และน้ำพริกกลายเป็นอาหารที่ขาดไม่ได้สำหรับประชาชนที่ดำรงชีวิตในเขตพื้นที่ตะวันตกเฉียงใต้หรือในแถบกุ้ยโจวและมณฑลยูนนานของจีน น้ำพริกถือเป็นสัญลักษณ์วัฒนธรรมของชาวจีนในแถบมณฑลกุ้ยโจวและมณฑลยูนนาน ซึ่งสามารถพบเห็นวัฒนธรรมการบริโภคอาหารประเภทน้ำพริกได้โดยทั่วไป

ชาวจีนในมณฑลกุ้ยโจว นิยมบริโภคน้ำพริกกันมาช้านาน และน่าจะเป็นยุคแรกๆ ก่อนมณฑลอื่นๆ เนื่องจากสมัยโบราณชาวบ้านโดยทั่วไปไม่ค่อยมีเกลือไว้บริโภค กุ้ยโจวเป็นเขตที่ขาดเกลือมาก จึงนำพริกมาปรุงอาหารเพื่อเพิ่มรส เพราะในสมัยโบราณเกลือเป็นของหารับประทานได้ยาก บุคคลทั่วไปไม่สามารถขายเกลือได้ หากชาวบ้านมีการค้าขายเกลือจะต้องโดนปรับโทษหนักมาก พริกจึงมีส่วนสำคัญที่ใช้เพิ่มรสแทนเกลือในสมัยนั้น ชาวบ้านจะใช้พริกถนอมอาหารเพื่อช่วยให้เก็บอาหารบางชนิดไว้ได้นานโดยไม่เน่าเสีย และเก็บไว้ได้เป็นเวลานาน

พริกเป็นพืชที่ปลูกง่าย และมีผลผลิตจำนวนมาก เหมาะสมกับเขตตะวันตกเฉียงใต้ของจีน เพิ่มรสชาติที่แตกต่างและหลากหลาย และช่วยปรุงแต่งรสชาติอาหารเพิ่มขึ้น เนื่องจากเนื้อสัตว์ที่คนจีนนิยมบริโภคมักจะเป็นปลา หมู และสัตว์ปีกต่าง ๆ ซึ่งจะมีกลิ่นคาว คนจีนจึงนำพริกมาทำเป็นเครื่องจิ้มน้ำพริก บริโภคพร้อมกับอาหารเนื้อซึ่งจะช่วยดับกลิ่นคาวได้ (Wu, 2022, pp. 3-10)

7. น้ำพริก สุนัขไพรและความเชื่อในภูมิปัญญาของคนจีน

ในทางตอนใต้ของประเทศจีน มีอากาศร้อนชื้น ฝนตกประจำ มีหมอกตลอดปี ทำให้คนในเขตมักจะมีโรคปวดในข้อ แพทย์โบราณจีนกล่าวว่า “ชื้น” เป็นจุดกำเนิดของโรค เนื่องจากอากาศชื้นทำให้อาหารปนเปื้อน ซึ่งบริโภคอาหารเหล่านี้แล้วจะมีผลกระทบต่อสุขภาพ อากาศชื้นก็เข้าไปร่างกายมนุษย์อย่างง่าย และรักษายากที่สุด คนโบราณในเขตพื้นที่นี้ใช้น้ำพริกมารับประทาน เพื่อรักษาโรค เช่น รักษาโรคปวดในข้อ เนื่องจากเชื่อว่าอาหารที่เผ็ดร้อนสามารถให้เหงื่อออกจากร่างกาย และให้ความชื้นในร่างกาย ออกจากร่างกายพร้อมเหงื่อ คนโบราณเชื่อว่าความเผ็ดร้อนของพริกมีผลประโยชน์มาก ๆ (Wang, 2003, pp. 25-26)

ในด้านความคิดความเชื่อของชาวจีนในบางพื้นที่ และบางมณฑล ชาวจีนมีความเชื่อเรื่อง “สีแดง” ถ้ากล่าวถึงพริกหรือน้ำพริกคนจีนมักจะนึกถึง สีแดง ความเผ็ด และความกระตือรือร้น ในบางท้องถิ่นในมณฑลที่นิยมบริโภค น้ำพริก จะใช้น้ำพริกแสดงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมบางอย่างในงานแต่งงาน กล่าวคือ ในการจัดงานแต่งงานเจ้าบ่าวเจ้าสาวแต่งงานจะได้รับน้ำพริก เป็นของขวัญด้วยความเชื่อว่า ชีวิตคู่ของเจ้าบ่าวเจ้าสาวจะมีชีวิตเจริญรุ่งเรือง รักใคร่กันยาวนาน เนื่องจากพริกมีเมล็ดจำนวนมาก ซึ่งยังมีความหมายว่า เจ้าบ่าวเจ้าสาวมีลูกเต็มบ้านเต็มเมือง ส่วนอาหารที่บริโภคในงานเลี้ยง งานแต่งงานจะมีประกอบด้วยน้ำพริกเพื่อรสชาติเผ็ดร้อน ซึ่งมีความหมายว่าเป็นคำขอบคุณและให้เกียรติแขก (Wu, 2014, p. 183)

ในเมืองหลินชาง มณฑลยูนนาน ซึ่งเป็นบ้านเกิดของผู้วิจัย ก็มีความเชื่อว่า ความเผ็ดของน้ำพริกสามารถป้องกันตัวไม่ให้ผีเข้า โดยเฉพาะสำหรับเด็กอ่อน จากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลว่า เด็ก ๆ ที่เพิ่งกำเนิดออกมา ทุกอย่างยังไม่แข็งแรง ไม่สามารถป้องกันตนเองได้ ผีจึงชอบเข้าตัวเด็กอ่อน ซึ่งทำให้เด็ก ๆ ไม่สบาย ป่วยหนัก ในสมัยโบราณคนจีนเชื่อว่าความเผ็ดของ พริกสามารถป้องกันไม่ให้ผีเข้าตัว จึงนำพริกให้ติดตัวเด็ก ๆ แต่พริกเก็บไว้ ได้ไม่นาน คนโบราณจึงทำเป็นน้ำพริกแล้วใส่ในกระเปาะเล็ก ๆ ให้เด็ก ๆ พกติดตัวไว้ นอกจากสามารถป้องกันตัวไม่ให้ผีเข้าแล้ว เนื่องจากน้ำพริก จะมีเครื่องประกอบอย่างอื่นประกอบด้วย จึงมีความหมายว่าเด็ก ๆ จะมีข้าว มีปลาไว้บริโภคทุกมื้อ ชีวิตจะอุดมสมบูรณ์ (Dao, personal communication, June 9, 2023)

วัฒนธรรมการบริโภคน้ำพริกในสังคมคนจีน โดยทั่วไป จะใช้น้ำพริกเผ็ดกับข้าว ผักกับผักหรือเพิ่มรสชาติในอาหารต่าง ๆ ก็ได้ คลุกกับข้าวก็ได้ และต้มกับผักและเนื้อสัตว์ หรือนำไปใช้เป็นเครื่องปรุงรส ในอาหารประเภทหม้อไฟ เพื่อให้มีกลิ่นและรสชาติจัดขึ้น น้ำพริกที่กล่าวมา ข้างต้นเป็นน้ำพริกเผ็ดประเภทหนึ่งของจีน ส่วนผสมที่ใช้ปรุงกลิ่นและรส

คือ ถั่วหมัก หรือถั่วเน่า พริกแห้ง ถั่วลิสง งาคั่ว เกลือ ซีอิ๊วขาว น้ำตาล โขลกผสมกันแล้วผัดน้ำมันให้มีกลิ่นหอม ซึ่งมีส่วนผสมแตกต่างจากน้ำพริกของไทย ที่มีความหลากหลายมากกว่า

ในแถบเสฉวน ยูนนาน กุ้ยโจว หูหนานและกวางสีมีลักษณะภูมิอากาศคล้าย ๆ กับภูมิอากาศของประเทศไทย โดยเฉพาะภาคเหนือของไทยอยู่ใกล้ ๆ ภาคใต้ของจีน จึงมีลักษณะภูมิอากาศร้อนชื้นและหนาวเย็น ซึ่งอาหารก็มีลักษณะผสมผสานวัฒนธรรมการกินจากผู้คนหลายกลุ่มชน เช่น ไทใหญ่ ไทลื้อ จีนฮ่อ เป็นต้น (Yang & Chen, 2016, p. 168)

ด้านวิธีการบริโภค ในประเทศจีน คนจีนมักจะนำน้ำพริกไปปรุงรสกับอาหารต่าง ๆ เช่น เวลารับประทานอาหารขนมจีน ก๋วยเตี๋ยว หรือพวกยาก คนจีนนิยมใส่น้ำพริกเพื่อได้รสเผ็ด (Yang & Zhao, 2021, pp. 65-68) ส่วนในสังคมไทย น้ำพริกสามารถถือเป็นอาหารจานหลักได้ เช่น ในหนังสือแบบเรียน “วิชาการอ่านภาษาไทย (1)” ซึ่งเป็นหนังสือแบบภาษาไทยของมหาวิทยาลัยภาษาและการค้าต่างประเทศกวางตุ้งได้กล่าวถึงอาหารสำหรับชาวนา สรุปได้ว่า

“อาหารมื้อกลางวันของชาวนาในสังคมไทยจะตักแกงใส่ในหม้อหิ้วไปรับประทานที่กลางนา กับข้าวจะมีแกง หนึ่งอย่าง กับแฉมอีก หนึ่งอย่าง อาจจะเป็นปลาเค็มไข่เป็ดต้ม แต่ถ้ามีลูกจ้างมาพัก ที่บ้านหรือมาช่วยทำนา กับข้าวที่ทำก็จะต้องทำให้พิเศษกว่าปกติ จะเพิ่มกับข้าวอีกอย่างหนึ่ง เช่น น้ำพริกกับผักสด หรืออาจจะเพิ่มเครื่องแนม เช่น ปลาทอดเครื่อง กุ้งทอดเครื่อง เป็นต้น เพื่อไม่ให้คนที่มาช่วยทำนา หรือคนที่มาพักอาศัยนินทาว่าคนในบ้านนี้ไม่มีอะไรกิน” (Yang & Ren, 2018, pp. 48-51)

จะเห็นว่าการศึกษาด้านภาษาและวัฒนธรรมไทย นักศึกษาจีนจะได้เรียนรู้วัฒนธรรมทางด้านความเป็นอยู่ของชาวไทยในหลายแง่มุม ปัจจัยสำคัญที่สะท้อนความคล้ายและแตกต่างกัน ก็คือด้านสภาพภูมิอากาศและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ หากจะมองในด้านความอุดมสมบูรณ์

สังคมไทยมีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายที่สามารถดึงดูดความสนใจของชาวต่างชาติได้มาก

เนื้อหาบทอ่านในหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องน้ำพริกที่ขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาชาวจีนและหนังสือเรียนวิชาภาษาไทย ต่างมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน คือ เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาไทย ทั้งด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน พร้อมทั้งเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยทั้งในอดีตและปัจจุบัน วัฒนธรรมและประเพณีสำคัญ ๆ ในแต่ละภูมิภาคที่หลากหลาย เพื่อให้คนจีนเข้าใจ และสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมไทยได้อย่างเข้าใจ และอยู่ได้อย่างปลอดภัย

8. สรุปผล

ผลจากการศึกษาเรื่องเนื้อหาวัฒนธรรมน้ำพริกจากบทเรียนในหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องน้ำพริกที่ขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาชาวจีน จำนวน 6 บท ประกอบด้วย น้ำพริกกะปิ น้ำพริกมะม่วง น้ำพริกเผา น้ำพริกมะขาม และน้ำพริกกระเทียม เป็นน้ำพริกของภาคกลาง เป็นอาหารเพื่อสุขภาพ ประกอบด้วยเครื่องเคียง ผักหลากหลายชนิด น้ำพริกเป็นอาหารที่ใช้เครื่องปรุง ด้วยพืชผักสมุนไพร และอื่น ๆ ได้แก่ พริกหอมแดง กระเทียม มะนาว มะม่วง มะขาม กะปิ ปลาแห้ง น้ำปลา และน้ำตาล เป็นต้น

น้ำพริกเป็นอาหารพื้นบ้านที่ได้รับความนิยมรับประทานกันมากสำหรับคนไทยโดยทั่วไปในวงการแพทย์มีผลวิจัยจำนวนมากว่า เครื่องปรุงน้ำพริก มีสารอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายมากมาย และมีสรรพคุณช่วยบรรเทา บำบัดอาการเจ็บป่วยได้ด้วย

ในทางภูมิปัญญาไทย เครื่องปรุงน้ำพริกบางอย่างได้มีการนำไปใช้ในทางสมุนไพร เพื่อช่วยบรรเทาและบำบัดอาการเจ็บป่วย ในทางปฏิบัติที่เป็นวิถีชีวิตของคนไทยที่มีการสืบทอดกันมาแต่อดีต และสะท้อนภูมิปัญญา

ของคนไทย ก็คือ การให้พืชสมุนไพรเหล่านี้ ใช้สวดมนต์เพื่อบรรเทาอาการ เป็นหวัดและคัดจมูกได้ หรือ ใช้มะนาว เป็นส่วนผสมของยา ที่ใช้ดื่ม หรือกวาดลำคอเพื่อละลายเสมหะ หรือใช้มะขามเปียกเป็นยาระบาย เพื่อบรรเทาอาการท้องผูก เป็นต้น

ในด้านน้ำพริกเผา ของชาวจีนก็คล้ายกัน ชาวจีนเชื่อว่า น้ำพริกเผา มีสรรพคุณทางยาที่สามารถรับประทานเพื่อรักษาโรคบางโรคได้ และยังมี ความเชื่อว่าน้ำพริกเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมในงานแต่งงาน ในการจัดงานแต่งงานเจ้าบ่าวเจ้าสาวแต่งงานจะได้รับน้ำพริกเป็นของขวัญด้วยความเชื่อว่า ชีวิตคู่ของเจ้าบ่าวเจ้าสาวจะมีชีวิตเจริญรุ่งเรือง รักใคร่กันยาวนาน เนื่องจากพริก มีเมล็ดจำนวนมาก ซึ่งยังมีความหมายว่า เจ้าบ่าวเจ้าสาวมีลูกเต็มบ้านเต็มเมือง และยังมีความเชื่อว่าพริกจะช่วยป้องกันผีได้อีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง น้ำพริกที่ขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาชาวจีน มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะ การอ่าน เรียนรู้และเข้าใจในวัฒนธรรมด้านอาหารไทย โดยเฉพาะ น้ำพริก ภาคกลางของไทยที่ขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาวัฒนธรรม ของกระทรวง วัฒนธรรม เนื้อเรื่องในบทอ่านแต่ละบทผู้วิจัยเรียบเรียงขึ้นเพื่อฝึกทักษะ การอ่านเพื่อจับใจความ เรื่องราวที่ชาวจีนเข้ามาท่องเที่ยวหรืออาศัยอยู่ ในสังคมไทยสามารถพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน ลักษณะของเนื้อหา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนชาวจีนเข้าใจวิถีชีวิตของคนไทยเฉพาะบางแง่มุม เสมือนเป็น การเปิดโลกทัศน์ให้กว้างไกลมากยิ่งขึ้นกว่าเรียนรู้เรื่องราวสั้น ๆ ในบทเรียน ของหนังสือเรียนวิชาภาษาไทยในระดับปริญญาตรี ที่ชาวจีนใช้จัดการเรียน การสอนกันอยู่มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศจีน

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง น้ำพริกที่ขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาชาวจีน มีบทบาทสำคัญที่ช่วยเสริมฝึกทักษะทางภาษาและเข้าใจวัฒนธรรมไทยไปพร้อม ๆ กัน และเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผู้เรียนหรือผู้ที่สนใจ สามารถอ่านได้ตลอดเวลา ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน หรือยามว่างจากภารกิจอื่น ๆ การฝึกอ่านบทเรียนดังกล่าว ผู้เรียนจะได้เรียนรู้วงศ์พันธุ์เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะวงศ์พันธุ์ ทางกายภาพ และด้านอาหารการกิน จะช่วยให้ชาวจีนมีความรู้และความเข้าใจวิถีชีวิตของคนไทย ซึ่งจะส่งผลต่อการปรับตัว ในขณะที่อาศัยอยู่ในเมืองไทยได้อีกประการหนึ่งด้วย

References

- Calforlife. (2020). *Calorie & Nutrient Database and Food Tracker & Calorie Counter*. Retrieved 2 July 2023, <https://www.calforlife.com/th>
- Cao, Y. (2019). *The History of Spicy Food in China*. Beijing United Publishing.
- Health book editor. (2012). *Healthy vegetables*. Se-education Public Company Limited.
- IVF. CAAS. (2010). *Olericulture in China*. China Agriculture Press.
- Medthai. (2020). *Fruits and vegetables: 14 benefits of fruits and vegetables!*. Retrieved 9 July 2023. <https://medthai.com>
- Niramon, Y. (2007). Nam Prik: Food resource base, community way of life under globalization. *BioThai Foundation*. 13-22. [In Thai]
- Phornphan, T. (1996). Nam Phrik: The popular Thai food. *Silpakorn Journal*, 39(1), 83-85.
- Satarat, T. (2018). *Document teaching on Thai food*. Luknam Prints. [In Thai]
- Srisamorn, K. (2018). *Registered food: national cultural heritage*. MP/so.so.so.so. [In Thai]
- _____. (2019). *Thai Samrub, the identity of taste cultural heritage*. MP/so.so.so.so. [In Thai]
- _____. (2022). *Table food*. MP/so.so.so.so. [In Thai]
- Su, W. (2023). *Supplementary Reading Book: Namprig as a Registered and Intangible Cultural Heritage' For Chinese Students*. Srinakharinwirot University. [In Thai]

- Supranee, L. (2013). *Project to collect and store information on cultural heritage: topic: Nam Prik*. Suphanburi National Library. [In Thai]
- Wang, S. X. (2003). *Recipe of Suixiju*. Tianjin Science and Technology Press.
- Wu, B. A. (2014). *Chinese Folklore*. Changchun Publishing House.
- Wu, M. L. (2022). *Research on Sichuan-Chongqing Pepper Folk Culture*. [Master's dissertation, Shanxil Normal University, China].
- Yang, S. Q. Y., & Ren, Z. Y. (2018). *Thai reading (1)*. World Publishing Corporation.
- Yang, X., & Zhao, D. (2021). International communication of Guizhou's "Laoganma" cultural brand. *Journal of Business and Management*, 2021(2). 65-68.
- Yang, W. X., & Chen, S. F. (2016). *Thai for Tourism*. Beijing Hope Electronic Press.

ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการ
โดยใช้ Active Learning ในรายวิชาลีลาภาษาไทย
ในวรรณกรรมไทย ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Achievements of integrated teaching and learning
management using Active Learning: A study of third-year
students in the Language Styles in Thai Literature course
at Chiang Rai Rajabhat University

(Received: November 29, 2023 Revised: June 18, 2024 Accepted: June 28, 2024)

สุกัญญา ขลิบเงิน¹

Sukanya Klibngern

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning และ 3) เพื่อประเมินคุณภาพในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 รายวิชาลีลาภาษาไทยในวรรณกรรมไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาภาษาไทย โปรแกรมวิชาภาษาและวัฒนธรรมไทย คณะมนุษยศาสตร์ จำนวน 17 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชาลีลาภาษา

¹อาจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย E-mail: love_everlasting@hotmail.com

ในวรรณกรรมไทย 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน และ 3) แบบประเมินคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติ t-test

ผลการศึกษา พบว่า

1. ผลคะแนนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning คิดเป็นร้อยละ 82.35 และมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนโดยหาจากคะแนนหลังจากการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning คิดเป็นร้อยละ 83.38

2. ผลค่าเฉลี่ยคะแนนของผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning ก่อนเรียน มีค่าเท่ากับ 8.88 และหลังเรียน มีค่าเท่ากับ 16.53 ตามลำดับ และพบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการประเมินคุณภาพของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การสอน การเรียนแบบเชิงรุก

Abstract

The objectives of this research are 1) to study efficiency of integrated learning management by using Active Learning, 2) to compare learning achievements before and after the instruction, and 3) to evaluate efficiency of the instruction on third-year students in the course titled Language Styles in Thai Literature. The sample obtained through the purposive sampling method comprised 17 third-year Thai majors of the Thai Language and Culture program, Faculty of Humanities, Chiang Rai Rajabhat University. The research instruments consisted of 1) lesson plans, 2) pre- and post-achievement tests, and 3) an evaluation form of the learning management. Descriptive statistics were applied, namely percentage, means, standard deviation, and t-values.

The findings are shown as follows:

1. The score of integrated learning management process using Active Learning was 82.35%, and the product score after the instruction was 83.38.

2. The achievement test scores before and after the instruction were 8.88 and 16.53 respectively. The pretest score was statistically found significantly higher than the posttest score ($p < 0.05$).

3. Overall, the efficiency of the instruction were rated at high level ($\bar{X} = 4.44$).

Keywords: Integrated Learning Management, Teaching, Active Learning.

บทนำ

ในปัจจุบันรัฐบาลได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน โดยการยกระดับการศึกษาให้มีคุณภาพและเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2574 เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีสำนักปลัดทบวงมหาวิทยาลัยที่ได้กำหนดภารกิจหรืองานของอุดมศึกษาในการผลิตบัณฑิตที่มี คุณภาพสูง เพื่อสนับสนุนนโยบายการขับเคลื่อนการศึกษาไทยสู่ไทยแลนด์ 4.0 และตอบโจทย์ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคต ด้วยการพัฒนานวัตกรรม การจัดการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาที่เชื่อมโยงกับตลาดแรงงาน โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา สถานประกอบการ สมาคมวิชาชีพ เพื่อผลิตกำลังคนที่มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และ สมรรถนะ ในการปฏิบัติงานรวมทั้งการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (Buachu, 2018, p. 28)

ดังนั้น การศึกษายุคใหม่ต้องเตรียมคนให้มีคุณสมบัติที่เหมาะสม ทั้งนี้การศึกษาระดับปริญญาตรีจะต้องบรรลุเป้าหมายในการสร้างบุคคลองค์กรและสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาและยกระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี การศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคนที่ต้องมีส่วนร่วมผลักดัน ส่งเสริม สนับสนุนให้ผลผลิตทางการศึกษามีคุณภาพ ควรมีการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กเยาวชน และคนไทยในอนาคตให้มีคุณธรรม เป็นคนเก่ง คิดดี ทำงาน ได้มีคุณภาพ (Chanthakong, 2019, Online) ในขณะเดียวกัน การจัด การเรียนรู้ที่เน้นทักษะสำคัญซึ่งจะนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายการศึกษาไทย 4.0 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ Active Learning จึงเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้

ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา ซึ่งผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญในการจัดการเรียนให้แก่ผู้เรียนคือการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติผ่านกิจกรรมที่ผู้สอนได้ออกแบบในชั้นเรียน เป็นกิจกรรมแบบความร่วมมือที่ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดเชื่อมโยงความรู้ในหลักทฤษฎี และเกิดกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ จนสามารถประเมินค่าในเนื้อหาที่ผู้เรียนสนใจได้ นอกจากนั้นแล้วผู้เรียนยังสามารถจดจำและนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในจริงในการดำเนินชีวิต (Pruiththikul, 2015) ในขณะเดียวกันผู้เรียนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางด้านสติปัญญา ทักษะและจิตใจ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

ผู้วิจัยได้ทำการจัดการเรียนการสอนรายวิชาลีลาภาษาในวรรณกรรมไทย และพบปัญหาที่เกิดจากตัวผู้เรียน คือ ผู้เรียนขาดทักษะการใช้คำ การสร้างประโยค กลวิธีการเขียน เช่น การตั้งชื่อเรื่อง การบรรยาย การพรรณนาความ การดำเนินเรื่อง และการเขียนบทสรุป ซึ่งปัญหาที่พบนั้นมีความสำคัญต่อผู้เรียนถ้าผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจแล้วย่อมสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวันและเกิดประสิทธิภาพต่อการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษา แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา และได้พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนจะเป็นผู้กระตุ้น ชักถาม ระดมความคิด ในการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนตามรูปแบบ Active Learning ผู้สอนมีความสำคัญในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติอย่างแท้จริง กิจกรรมนั้นต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการซักถาม กระตุ้นและตอบสนองความต้องการให้ผู้เรียนได้เกิดความต้องการในการเรียนรู้ สิ่งเหล่านี้จึงนับว่าเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างแท้จริง จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพในวรรณกรรมไทย เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์

ของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และประเมินคุณภาพที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 รายวิชาลีลาภาษาในวรรณกรรมไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 รายวิชาลีลาภาษาในวรรณกรรมไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 รายวิชาลีลาภาษาในวรรณกรรมไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
3. เพื่อประเมินคุณภาพในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 รายวิชาลีลาภาษาในวรรณกรรมไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 17 คน ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาลีลาภาษาในวรรณกรรมไทย สาขาวิชาภาษาไทย ภาคเรียนที่ 1/2566 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาภาษาไทยโปรแกรมวิชาและวัฒนธรรมไทย คณะมนุษยศาสตร์ จำนวน 17 คนโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาลีลาภาษาในวรรณกรรมไทย สาขาวิชาภาษาไทย ภาคเรียนที่ 1/2566 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ประเภท ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชาลิลาภาษาในวรรณกรรมไทย โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 6 แผน
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning เป็นแบบวัดปรนัยชนิดเลือก 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ
3. แบบประเมินคุณภาพของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 รายวิชาลิลาภาษาในวรรณกรรมไทย

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย มีดังนี้

1. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชาลิลาภาษาในวรรณกรรมไทย โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 เตรียมข้อมูล

1. ศึกษาเนื้อหา รายวิชาลิลาภาษาในวรรณกรรมไทย สาขาภาษาไทย เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้
2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ขั้นที่ 2 ขั้นสร้าง

1. สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชาลิลาภาษาในวรรณกรรมไทย ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยจัดทำเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน

6 แผน ประกอบด้วย แผนที่ 1 เรื่อง ลีลาภาษาในวรรณกรรม แผนที่ 2 เรื่อง ลีลาภาษาด้านการใช้โวหารและภาพพจน์ แผนที่ 3 เรื่อง ลีลาภาษาใน นวนิยาย แผนที่ 4 เรื่อง ลีลาภาษาในเรื่องสั้น แผนที่ 5 เรื่อง ลีลาภาษาในการเขียนสารคดี และแผนที่ 6 ลีลาภาษาในการเขียนกวีนิพนธ์

3. นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม แล้วทำการแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำ

4. นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินองค์ประกอบและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา และนำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน (Phattiya, 2017, p. 221) ดังนี้

- +1 หมายถึง แน่ใจว่ามีความสอดคล้องกับจุดประสงค์เนื้อหาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 0 หมายถึง ไม่แน่ว่ามีความสอดคล้องกับจุดประสงค์เนื้อหาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 1 หมายถึง แน่ใจว่าไม่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์เนื้อหาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

จากนั้นนำคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้อง .50 ขึ้นไป ถือว่ามีความสอดคล้องกัน ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.90

5. นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้ว นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2. สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning โดยมีขั้นตอนดังนี้

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนหลังการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning ประเมินโดยใช้แบบทดสอบแบบปรนัย จำนวน 40 ข้อ มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมข้อมูล

1. ศึกษาหลักสูตร และวิเคราะห์สาระการเรียนรู้ รายวิชาลิลา ภาษาในวรรณกรรมไทย

2. ศึกษาทฤษฎี หลักการและวิธีการสร้างแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนจากเอกสารตำราที่เกี่ยวข้อง

3. สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนหลังการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning แบบปรนัย จำนวน 40 ข้อ

4. เสนอแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้สอดคล้องกับตัวชี้วัด

5. นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ และนำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน (Phattiya, 2017, p. 221) ดังนี้

- 1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อสอบวัดได้ตามจุดประสงค์ข้อนั้น
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อสอบวัดได้ตรงจุดประสงค์ข้อนั้น
- 1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อสอบวัดได้ไม่ตรงจุดประสงค์ข้อนั้น

จากนั้นนำคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้อง .50 ขึ้นไป ถือว่ามีความสอดคล้องกัน ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00

6. นำแบบทดสอบที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้ว นำไปทดลองใช้กับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่ผ่านการเรียนรายวิชาลีลาภาษาในวรรณกรรมไทย

7. นำผลการทดสอบมาวิเคราะห์ เพื่อหาความยากง่าย อำนาจจำแนก และความเชื่อมั่นของข้อสอบ โดยนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.2-0.8 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้นไป ซึ่งค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.50-0.77 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.21-0.39 จากนั้นนำมาคัดเลือกแบบทดสอบ ไว้จำนวน 40 ข้อ

8. นำแบบทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามสูตร KR 20 ของคูเดอร์และริชาร์ดสัน (Kuder & Richardson) โดยใช้เกณฑ์ความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เท่ากับ 0.86

9. นำแบบทดสอบที่คัดเลือกไว้มาจัดทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์

10. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการเรียนรู้ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่เรียนรายวิชาลีลาภาษาในวรรณกรรมไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566

3. สร้างแบบประเมินคุณภาพของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ Active Learning โดยมีขั้นตอนดังนี้

ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินคุณภาพของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ Active Learning รายวิชาลีลาภาษาในวรรณกรรมไทยของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการประเมินคุณภาพจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาวิธีการสร้างแบบประเมินคุณภาพของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning และแนวทางการสร้าง

แบบประเมินและเกณฑ์การประเมินแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert Scale)

2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษากำหนดโครงสร้างขอบเขตของเนื้อหาของแบบประเมินคุณภาพของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ Active Learning และกำหนดเกณฑ์การประเมินแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert Scale) โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน มีดังนี้

5	หมายถึง	มากที่สุด
4	หมายถึง	มาก
3	หมายถึง	ปานกลาง
2	หมายถึง	น้อย
1	หมายถึง	น้อยที่สุด

3. สร้างแบบประเมินคุณภาพของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ Active Learning รายวิชาสีลาภาษาในวรรณกรรมไทย ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3

4. นำแบบประเมินคุณภาพของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ Active Learning รายวิชาสีลาภาษาในวรรณกรรมไทย ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่สร้างขึ้นให้ที่ปรึกษาโครงการวิจัย ตรวจสอบความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

5. นำแบบประเมินคุณภาพของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ Active Learning รายวิชาสีลาภาษาในวรรณกรรมไทย ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และนำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน (Phattiya, 2017, p. 221) ดังนี้

+1 เมื่อแน่ใจว่าส่วนประกอบของข้อคำถามแบบประเมิน มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

0 เมื่อไม่แน่ใจว่าส่วนประกอบของข้อคำถามแบบประเมิน มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

-1 เมื่อแน่ใจว่าส่วนประกอบของข้อคำถามแบบประเมิน ไม่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

จากนั้นนำคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนี ความสอดคล้อง ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้อง .50 ขึ้นไป ถือว่ามีความสอดคล้องกัน ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.93

6. ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินคุณภาพตามข้อเสนอแนะของ ที่ปรึกษาโครงการวิจัย เพื่อให้ได้แบบประเมินคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning รายวิชาสีลาภาษาในวรรณกรรมไทย ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่มีความเหมาะสมมากที่สุด

7. นำแบบประเมินคุณภาพที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ที่ปรึกษา โครงการวิจัยตรวจสอบอีกครั้งและนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

8. นำแบบประเมินคุณภาพไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้เตรียมผู้เรียนก่อนดำเนินการสอน ผู้วิจัยอธิบาย รายวิชา ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ให้แก่ผู้เรียนทราบ จากนั้นผู้วิจัยได้ให้ ผู้เรียนทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน จำนวน 40 ข้อ

2. ผู้วิจัยได้จัดการเรียนรู้รายวิชาสีลาภาษาในวรรณกรรมไทย ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้สร้างขึ้น โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการจัดการ เรียนรู้แบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

3. เมื่อเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ผู้วิจัยได้ให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์หลังเรียน จำนวน 40 ข้อ และแบบประเมินคุณภาพของการจัดการเรียนรู้

4. ตรวจสอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน รวมถึงแบบประเมินคุณภาพของการจัดการเรียนรู้แล้วนำคะแนนมาวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. คะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถหาค่าเฉลี่ยร้อยละ และหาค่าประสิทธิภาพและผลลัพธ์ของการจัดการเรียนรู้ (E1/E2) โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์มาเปรียบเทียบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ค่าสถิติ t-test

3. แบบประเมินคุณภาพของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ Active Learning วิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Srisaard, 2002, p. 103) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.51-5.00	หมายถึง	มีความพึงพอใจมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51-4.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ย	2.51-3.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51-2.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00-1.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1) ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 รายวิชาลีลาภาษา ในวรรณกรรมไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 รายวิชาลีลาภาษาในวรรณกรรมไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ประสิทธิภาพ	คะแนน			
	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
ประสิทธิภาพด้าน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (E1)	60	14.17	0.94	82.35
ประสิทธิภาพด้านผล การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (E2)	40	16.53	1.61	83.38
ประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (E1/ E2) เท่ากับ 82.35/83.38				

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning คิดเป็นร้อยละ 82.35 และมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียน โดยหาจากคะแนนหลังจากการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning คิดเป็นร้อยละ 83.38 ประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ (E1/ E2) เท่ากับ 82.35/83.38

2) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 รายวิชาลีลาภาษา ในวรรณกรรมไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 รายวิชาลีลาภาษาในวรรณกรรมไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

แบบทดสอบ	N	$\bar{X}$	S.D.	T	Sig
ก่อนเรียน	17	8.88	0.78	22.34*	.000
หลังเรียน	17	16.53	0.94		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนของผลสัมฤทธิ์ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning ก่อนเรียน มีค่าเท่ากับ 8.88 และหลังเรียน มีค่าเท่ากับ 16.53 ตามลำดับ และพบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) การประเมินคุณภาพในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 รายวิชาลีลาภาษาในวรรณกรรมไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ตารางที่ 2 การประเมินคุณภาพในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
โดยใช้ Active Learning ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 รายวิชา
ลีลาภาษาในวรรณกรรมไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน			
1. ผู้สอนสร้างความเข้าใจในเนื้อหาที่จะจัดการเรียนการสอน	4.18	0.73	มาก
2. ผู้สอนใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจอยากเรียนรู้	4.53	0.51	มากที่สุด
3. การใช้สื่อ/อุปกรณ์ ประกอบการนำเข้าสู่บทเรียน	4.35	0.61	มาก
2. ขั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้			
4. ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง	4.35	0.85	มาก
5. ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสดงความคิดเห็นตลอดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.76	0.56	มากที่สุด
6. ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดและการแก้ปัญหาภายในกลุ่มได้อย่างถูกต้อง	4.24	0.66	มาก
7. ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์เนื้อหาและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง	4.65	0.61	มากที่สุด
8. ผู้สอนคอยให้คำชี้แนะและคำปรึกษาผู้เรียนอย่างใกล้ชิด	4.41	0.62	มาก

ตารางที่ 2 การประเมินคุณภาพในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 รายวิชา ภาษาอังกฤษในวรรณกรรมไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
3. ขึ้นสรุปผลและวัดผล			
9. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปเนื้อหา และกิจกรรมที่ได้ จัดขึ้น	4.18	0.73	มาก
10. ผู้สอนมีเครื่องมือวัดผลและ ประเมินผลผู้เรียนชัดเจนและถูกต้อง	4.71	0.47	มากที่สุด
รวม	4.44	0.64	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแสดงความคิดเห็นตลอดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.76$) รองลงมา คือ ผู้สอนมีเครื่องมือวัดผลและประเมินผลผู้เรียนชัดเจนและถูกต้อง ($\bar{X} = 4.71$) และผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์เนื้อหา และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 4.65$) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 รายวิชาลีลาภาษา ในวรรณกรรมไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. จากผลคะแนนหลังการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning ผู้เรียนมีผลคะแนนหลังเรียนสูงขึ้น หลังจากการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning ทำให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning ซึ่งเลือกรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือมาใช้ในการจัดกิจกรรมให้แก่ผู้เรียน จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้ได้เน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้นถึงจบกิจกรรม ซึ่งระหว่างการจัดกิจกรรมผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมแสดงความคิดเห็นในหัวข้อที่ผู้สอนกำหนดให้ ผู้เรียนสามารถที่จะแก้ปัญหาในการทำกิจกรรมภายในกลุ่มได้ถูกต้อง และสามารถทำกิจกรรมกลุ่มให้สำเร็จได้โดยการออกมานำเสนอให้แก่ผู้เรียนกลุ่มอื่นได้รับรู้และเกิดความเข้าใจในเรื่องที่ทุกกลุ่มออกมานำเสนอ ตลอดจนสามารถซักถามได้ ซึ่งผู้สอนคอยให้คำชี้แนะและเพิ่มเติมความรู้ให้แก่ผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการศึกษาความรู้ในเรื่องต่อไปได้ จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ ทำให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการเรียนจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือได้สอดคล้องกับงานวิจัย Worasan (2021) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านเหล่าหนาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning พบว่า วงจรปฏิบัติ ที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ย 46.14 คิดเป็นร้อยละ 67.86 วงจรปฏิบัติที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ย

48.86 คิดเป็นร้อยละ 71.85 และวงจรปฏิบัติที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ย 52.71 คิดเป็นร้อยละ 77.52 จากนักเรียนจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. จากผลค่าเฉลี่ยคะแนนของผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning พบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทำให้เห็นว่าในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้ตามเทคโนโลยี และให้ตรงในการใช้ชีวิตในปัจจุบันของผู้เรียน และที่สำคัญควรให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิด สามารถที่จะเรียนรู้แบบร่วมมือจากการจัดกิจกรรมกลุ่ม เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความสามารถของตนเองให้ได้มากที่สุด ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือนั้น ผู้เรียนสามารถที่จะนำเสนอความคิดของตนเองได้อย่างเต็มที่ แล้วนำความคิดของทุกคนภายในกลุ่มมารวมเป็นหนึ่งเดียว การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบนี้ ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ผู้สอนได้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นหลังจากที่ได้ศึกษาค้นคว้าร่วมกับผู้เรียนคนอื่น ๆ ได้ ซึ่งผู้สอนได้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากการจัดกิจกรรมเรียนรู้แบบร่วมมือ ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sensom (2020) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยใช้สื่อมัลติมีเดียเรื่องประโยชน์เพื่อการสื่อสาร วิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 การวิจัยครั้งนี้ ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active learning โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง ประโยชน์เพื่อการสื่อสาร วิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนทดสอบของผู้เรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการประเมินคุณภาพของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสดงความคิดเห็นตลอดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ผู้สอนมีเครื่องมือวัดผลและประเมินผลผู้เรียนชัดเจนและถูกต้อง และผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์เนื้อหาและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทำให้เห็นว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพราะผู้เรียนได้ลงมือศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ซึ่งทุกขั้นตอนผู้สอนได้คอยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด พร้อมกับเพิ่มเติมในส่วนของเนื้อหาที่ผู้เรียนไม่เข้าใจ ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Khewit (2022) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบนนทก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ร่วมกับการใช้บอร์ดเกม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ร่วมกับการใช้บอร์ดเกม อยู่ในระดับมากที่สุด

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning ซึ่งได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยผู้สอนได้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนคอยทำหน้าที่แนะนำและให้คำปรึกษาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด วิเคราะห์ การแก้ปัญหาร่วมกัน การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ควรนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักศึกษาในระดับอื่น

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning ควรนำรูปแบบอื่นมาประยุกต์ใช้ร่วมกันในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักศึกษา เพื่อให้นักศึกษาได้มีการเรียนรู้ที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะครั้งต่อไป

1. ควรมีการนำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้นักศึกษาทุกรายวิชา โดยคำนึงถึงความเหมาะสมในรูปแบบ เพื่อกระตุ้นให้นักศึกษามีความสนใจที่จะเรียนรู้ รวมถึงได้รับความรู้ในเนื้อหาวิชาได้อย่างเต็มที่

2. ควรนำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning ในรูปแบบอื่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักศึกษาในรายวิชารายวิชาสีลาภภาษาในวรรณกรรมไทย เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสเรียนรู้ ฝึกฝน ลงมือปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

References

- Buachu, T. (2018). A Study of the Opinion of Teaching and Learning Models of Undergraduate Nursing Curriculum, Phetchaburi Rajabhat University in the 21st Century. *Journal of Nursing Science Chulalongkorn University*, 30(3), 26-37. [In Thai].
- Chantakong, S. (2019). *Modern school administrators that teachers need*. Retrieved March 3, 2023. <http://www.krubannok.com/blog/34543>. [In Thai].
- Khewit, P. (2022). *The Development of Achievement in Thai Literature "Rammakian Narai Prab Nonthok" of Matthayom suksa 2 Students by using Active Learning with Board Games*. [Master of Education, Naresuan University]. [In Thai].
- Phattiya, S. (2017). *Educational measurement*. Prasanprinting. [In Thai].
- Pruitthikul, S. (2015). *Quality of student derived from active learning process*. Faculty of Agricultural Technology, Burapha University Sakaeo Campus. [In Thai].
- Sansom, W. (2020). *Development of Active Learning Management Model With Multimedia on Communication In Thai Language For Grade 1 Students*. [Master of Education, Burapha University]. [In Thai].
- Srisaard, B. (2002). *Introduction to Research*. (7th ed). Suveeriyasan. [In Thai].

Worasan, J. (2021). *Development of Active Learning Activities to Enhance Analytical Thinking Ability For Prathom Suksa 5 Students at Ban Leonard School*. [Master of Education, Rajabhat Maha Sarakham University]. [In Thai].

สุนทรียภาพและสัญลักษณ์ในงานศิลปะเครื่องเคลือบร่วมสมัย
เพื่อสร้างสรรค์ศิลปะ “ชุดจิตวิญญาณแห่งการต่อสู้”
Aesthetics and Symbols in Contemporary Porcelain Arts
for the creation of the ‘Spirit of Rivalry’ artwork series

(Received: August 5, 2023 Revised: January 10, 2024 Accepted: January 15, 2024)

หวงไห่หง,¹ ศุภฤกษ์ คณิตวารานันท์²

Huang HaiHong, Suparirk Kanitwaranun

บทคัดย่อ

คุณูปนิพนธ์ฉบับนี้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ “สุนทรียภาพและสัญลักษณ์ในงานศิลปะเครื่องเคลือบร่วมสมัย เพื่อสร้างสรรค์ศิลปะ “ชุดจิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” และศึกษาพัฒนาการของศิลปะเครื่องเคลือบร่วมสมัยภายใต้หัวข้อ “ชุดจิตวิญญาณแห่งการต่อสู้”

โดยมีวัตถุประสงค์คือ

- เพื่อวิเคราะห์ผลงานของศิลปินเครื่องเคลือบร่วมสมัย 6 คนที่มี “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” โดยใช้ทฤษฎีสัญศาสตร์และทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ และชุดค้นเทคนิคการสร้างสรรคและคุณลักษณะของจิตวิญญาณแห่งการต่อสู้
- เพื่อวิจัยวิธีการอนุมานและการแสดงออกถึงความหมายแฝงและความสำคัญเชิงสัญลักษณ์ของ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” ในสังคมร่วมสมัยผ่านผลงานศิลปะเครื่องเคลือบ
- เพื่อสร้างสรรค์ผลงานเครื่องเคลือบสมัยใหม่ในหัวข้อ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” ตลอดจนแรงบันดาลใจในด้านผลกระทบทางสังคมและการใช้ชีวิตส่วนตัว

¹ นักศึกษาปริญญาเอก คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา E-mail: 370602262@qq.com
² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาทัศนศิลป์ ศิลปะการออกแบบและการจัดการวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา E-mail: suparirk@yahoo.com

วิธีการวิจัย ได้แก่ วิธีการวิจัยวรรณกรรม วิธีการสำรวจภาคสนาม และวิธีการวิจัยเชิงสร้างสรรค์

จากผลการวิจัยพบว่าลักษณะเชิงสร้างสรรค์ของผลงานเครื่องเคลือบร่วมสมัยที่เป็นตัวแทนของศิลปินมีดังนี้: การออกแบบด้านรูปทรงของ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” การออกแบบด้านวัสดุของ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” การออกแบบด้านการตกแต่งของ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” และความเป็นสากลของการสร้างสรรค์เครื่องเคลือบ ซึ่งล้วนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาศิลปะเครื่องเคลือบร่วมสมัย สุดท้ายจึงสร้างสรรค์ชุดผลงานเครื่องเคลือบ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” สมัยใหม่ที่สอดคล้องกับลักษณะของศิลปะเครื่องเคลือบสมัยใหม่ภายใต้หัวข้อ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” ผ่านการสร้างสรรค์งานฝีมือเครื่องเคลือบ โดยผลงานเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงจิตวิญญาณแห่งการต่อสู้ของมนุษย์และทัศนคติเชิงบวกของชีวิต ซึ่งช่วยส่งเสริมการพัฒนาผลงานศิลปะเครื่องเคลือบร่วมสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ศิลปะเครื่องเคลือบร่วมสมัย จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้ การสร้างสรรค์ศิลปะเครื่องเคลือบ จินตทัศน์

Abstract

This study aimed to investigate the aesthetics and symbols in contemporary porcelain arts for the creation of the ‘Spirit of Rivalry’ artwork series and examined the development of Contemporary Porcelain Arts of the ‘Spirit of Rivalry’ artwork series.

The research objectives were: (1) to analyze the works of six contemporary porcelain artists with ‘Spirit of Rivalry’ using semiotics and aesthetics theory, and to explore techniques and characteristics of the artwork series.. (2) To examine the inferring and expressing approaches in the connotation and symbolic significance of ‘Spirit of Rivalry’ in contemporary society through porcelain artworks. (3) To create a series of modern ceramic artworks under the ‘Spirit of Rivalry’ and explore the inspiration in aspects of social impact and personal life. This study employed a document analysis, field study, and creative research in research methodology.

The research results revealed that the creative characteristics of contemporary porcelain artworks representing the artist were as follows: a) shape design, b) material design, c) decorative design, and the universal concept of ceramic creation, which were all significant for the development of contemporary ceramic art. As a result, contemporary porcelain art for the creation of the ‘Spirit of Rivalry’ artwork series have conformed to the characteristics of modern porcelain have created under

the theme of “‘Spirit of Rivalry’ to reflect the human fighting spirit and the positive attitude towards life in order to promotes the development of contemporary porcelain arts.

Keywords: Contemporary Porcelain Art, Spirit of Struggle, Porcelain Art Creation, Jingdezhen.

บทนำ

Liu (2019, pp. 114-115) กล่าวว่า จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้ หมายถึง จิตวิญญาณแห่งความเป็นมนุษย์นิยมเชิงบวก ซึ่งสื่อถึงจิตวิญญาณแห่งการต่อสู้และการดิ้นรน และแสดงออกถึงแนวคิดของความพยายามอย่างสุดความสามารถความเข้าใจของผู้วิจัยเกี่ยวกับจิตวิญญาณแห่งการต่อสู้ นั้นเป็นตัวแทนของพลกำลัง เป็นตัวแทนของความขยัน ความกล้าหาญ ความอดทน และการเอาชนะความยากลำบาก เป็นตัวแทนของความทุ่มเท การก้าวไปข้างหน้าอย่างเด็ดเดี่ยว และกล้าที่จะเป็นคนแรก เป็นตัวแทนของความทุ่มเท มุมานะ และกล้าที่จะพัฒนา ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน ในหนึ่งประเทศ หนึ่งสังคม และหนึ่งชาติพันธุ์ การจะเสริมสร้างประเทศให้เข้มแข็งและสร้างความมั่งคั่งให้แก่ประชาชนนั้นขึ้นอยู่กับจิตวิญญาณแห่งการต่อสู้ Mi (2006, pp. 15-19) กล่าวว่า จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้ เป็นบ่อเกิดของความก้าวหน้าทางสังคม เป็นกุญแจสู่การค้นพบที่ยิ่งใหญ่ และเป็นลักษณะเด่นของสังคมแห่งอารยธรรม

ในด้านการสร้างสรรค์จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้ ผู้วิจัยได้รับแรงบันดาลใจจากอาชีพของผู้วิจัยเอง ผู้วิจัยมีอาชีพเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัย ศิลปะแห่งหนึ่งในประเทศจีนและทำงานด้านศิลปะเครื่องเคลือบมาหลายปี ซึ่งผู้วิจัยได้รับอิทธิพลจากอาชีพจึงเลือกแสดงความรู้สึกของตนเองผ่านผลงานศิลปะ

ยอดเขาเอเวอเรสต์เป็นตัวแทนของวิญญาณแห่งการเอาชนะ ความกล้าจากธรรมชาติในการปีนเขา ของมนุษย์ เส้นทางสายไหมเป็นตัวแทนของการเอาชนะอุปสรรคของการสื่อสารข้ามภูมิภาค จิตวิญญาณแห่งโอลิมปิก เป็นตัวแทนของความกล้าหาญของมนุษย์ที่จะท้าทายขีดจำกัดทางกายภาพ วิถีชีวิตที่วิ่งเร็วของรถไฟความเร็วสูงเป็นตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในชีวิตของมนุษย์ โดยผู้วิจัยได้รับแรงบันดาลใจจากการทำความเข้าใจ

ในสิ่งต่าง ๆ อาทิ ยอดเขาเอเวอเรสต์ เส้นทางสายไหม จิตวิญญาณแห่งโอลิมปิก และรถไฟความเร็วสูง

ในผลงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” เป็นจุดเริ่มต้น วิเคราะห์และเปรียบเทียบผลงานของศิลปินเครื่องเคลือบ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” ร่วมสมัยที่โดดเด่น และคัดเลือกศิลปินเครื่องเคลือบจีนร่วมสมัยทั้งหมด 6 ท่านที่มีจิตวิญญาณแห่งการต่อสู้ และผลงานศิลปะของพวกเขาเพื่อทำการวิเคราะห์โดยละเอียด ขุดค้นความเข้าใจในยุคร่วมสมัยเพื่อให้ได้ทราบถึงความหมายแฝงทางจิตวิญญาณ และลักษณะทางศิลปะ โดยศิลปินทั้ง 6 ท่านนี้ได้แก่ หิงกัง หลี่จิ้นเฉียน หวงเซิ่ง หลิวหยิงรุ่ย หลี่ผิ่นซาง และหลิวตันหัว

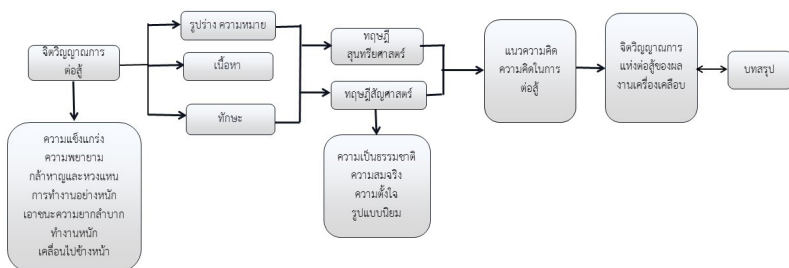
การวิจัยนี้ได้ใช้ทฤษฎีสัญศาสตร์ในการวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” โดยทำการวิเคราะห์กรณีเฉพาะของ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” ศึกษาการแสดงออกทางสัญลักษณ์ของ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” และศึกษาวิธีใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อถึงจิตวิญญาณแห่งการต่อสู้ เพื่อให้ได้รับความคิดสร้างสรรค์ของแนวคิดเรื่อง “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” หลังจากการสังเคราะห์ลักษณะทางศิลปะและความหมายแฝง ทางจิตวิญญาณของศิลปิน และผลงานศิลปะเครื่องเคลือบร่วมสมัยที่มีจิตวิญญาณแห่งการต่อสู้ รวมถึงผลการวิเคราะห์ลักษณะทางศิลปะและความหมายแฝงทางจิตวิญญาณของผลงานของศิลปินเครื่องเคลือบจีนร่วมสมัยและการวิเคราะห์ความคิดสร้างสรรค์ของแนวคิดจิตวิญญาณแห่งการต่อสู้แล้ว จึงนำสิ่งเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้กับการสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง และสร้างสรรค์ชุดผลงานประติมากรรมเครื่องเคลือบ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” สมัยใหม่ที่สอดคล้องกับลักษณะของศิลปะเครื่องเคลือบสมัยใหม่จากมุมมองของตนเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ผลงานของศิลปินเครื่องเคลือบร่วมสมัย 6 คนที่มี “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” โดยใช้ทฤษฎีสัญศาสตร์และทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ และค้นหาเทคนิคการสร้างสรรคและคุณลักษณะของจิตวิญญาณแห่งการต่อสู้
2. เพื่อวิจัยวิธีการอนุমানและการแสดงออกถึงความหมายแฝงและความสำคัญเชิงสัญลักษณ์ของ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” ในสังคมร่วมสมัย ผ่านผลงานศิลปะเครื่องเคลือบ
3. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานเครื่องเคลือบสมัยใหม่ในหัวข้อ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” ตลอดจนแรงบันดาลใจในด้านผลกระทบทางสังคมและการใช้ชีวิตส่วนตัว

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ทฤษฎีสัญศาสตร์และทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ในการวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ลักษณะเฉพาะ และความสำคัญของผลงานศิลปะเครื่องเคลือบร่วมสมัย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ที่ผสมผสานระหว่างทฤษฎีและผลงานศิลปะ ทำการวิเคราะห์และเปรียบเทียบผลงานที่มี “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” ซึ่งจะทำให้การวิเคราะห์ผลงานศิลปะของตัวแทนศิลปินศิลปะเครื่องเคลือบร่วมสมัยทั้งหมด 6 คน อย่างละเอียด ได้แก่ หินก่ง หลี่จิ้นเฉวียน หวงเซิ่ง หลิวหยิ่งรุ่ย หลิวผิงซาง และหลิวตันหัว และทำการสำรวจเทคนิคในการสร้างสรรค์และลักษณะของจิตวิญญาณแห่งการต่อสู้ เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวคิดที่สร้างสรรค์ของจิตวิญญาณแห่งการต่อสู้ และเข้าใจจิตวิญญาณแห่งการต่อสู้อย่างแท้จริง: จิตวิญญาณแห่ง การปีนเขาที่ทำหาย จิตวิญญาณแห่งการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้ด้านกีฬา จิตวิญญาณแห่งการใช้ชีวิตด้วยความเร็วสูง และความเข้าใจในจิตวิญญาณแห่งกาลเวลา ผู้วิจัยได้ใช้ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” เป็นหัวข้อหลักเพื่อสร้างสรรค์ชุดผลงานเครื่องเคลือบ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” สมัยใหม่ที่สอดคล้องกับลักษณะของศิลปะเครื่องเคลือบสมัยใหม่

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา: (Hung, 2022)

ระเบียบวิธีวิจัย

1. **วิธีการวิจัยวรรณกรรม:** ค้นคว้าตรวจสอบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประวัติเครื่องเคลือบจีนเต๋อเจิ้น ทฤษฎีสัญศาสตร์และการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเครื่องเคลือบร่วมสมัย พร้อมทั้งอนุมานบริบทการพัฒนาของทฤษฎีสัญศาสตร์ อีกทั้งหาความเชื่อมโยงของสัญศาสตร์กับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเครื่องเคลือบร่วมสมัย ตลอดจนศึกษาถึงแรงขับเคลื่อนและอิทธิพลของสัญศาสตร์ต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเครื่องเคลือบร่วมสมัย

2. **วิธีการวิจัยภาคสนาม:** ทำการพูดคุยโดยตรงกับศิลปินเครื่องเคลือบร่วมสมัยเกี่ยวกับการสร้างผลงานศิลปะเครื่องเคลือบสมัยใหม่ผ่านการสำรวจภาคสนาม การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การเข้าเยี่ยมศิลปินเครื่องเคลือบร่วมสมัยเป็นต้น เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ทฤษฎีสัญศาสตร์ในขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปิน

(1) **การสำรวจภาคสนาม:** ผู้วิจัยได้เดินทางไปยังโรงงาน พื้นที่หรือห้องสำหรับผลิตเครื่องเคลือบด้วยตนเอง เพื่อทำการค้นคว้าและศึกษาสำรวจ อีกทั้งทำการวิจัยและสัมภาษณ์ผู้ผลิตศิลปะเครื่องเคลือบในเชิงลึกเพื่ออธิบายหรือเกี่ยวกับแนวคิดและวิธีการแบบละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการผลิต

(2) สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ: สัมภาษณ์ศิลปินเครื่องเคลือบ 6 คน เพื่อศึกษาหาแนวคิดและวิธีการแบบละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการผลิต การเปรียบเทียบถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อจัดนำเสนอกรณีศึกษาเชิงปฏิบัติและข้อมูลอ้างอิงโดยละเอียดในงานวิจัย

3. การวิจัยเชิงสร้างสรรค์: งานวิจัยนี้เป็นการรวมการอนุมานเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับสัตวศาสตร์ สุนทรียศาสตร์และเนื้อหาเฉพาะของผลงาน เพื่อวิเคราะห์ผลงานของศิลปินเครื่องเคลือบร่วมสมัยที่ใช้ศึกษาในบทความนี้ โดยทำการวิเคราะห์ลักษณะทางศิลปะผ่านผลงานของศิลปินเครื่องเคลือบจีนร่วมสมัย และหลังจากการสังเคราะห์แล้ว จะนำสิ่งเหล่านี้ไปใช้กับการสร้างสรรค์ผลงานของตนเองเพื่อสร้างสรรค์ชุดผลงานเครื่องเคลือบ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” สมัยใหม่

กลุ่มวิจัยเกี่ยวกับศิลปินตัวแทนของศิลปะเครื่องเคลือบร่วมสมัย

Yongshan (1995, pp. 11-14) กล่าวว่า ในวงการศิลปะเครื่องเคลือบร่วมสมัย มีศิลปินเครื่องเคลือบฝีมือเยี่ยมหลายคนที่ผลงานเต็มไปด้วย “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” และมีพลังบวกซึ่งควรค่าแก่การชื่นชม ในการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกตัวแทนที่โดดเด่นของกลุ่มศิลปินตัวแทนของศิลปะเครื่องเคลือบร่วมสมัย ได้แก่ หิงกัง หลี่จินเจียน หวงเซิง หลิวหยิ่งรู่ย หลี่ผิงซาง และหลิวตันหัว ประสิทธิภาพที่โดดเด่นของพวกเขาคือ

ประการที่หนึ่ง ศิลปินทั้ง 6 ท่านนี้มาจากเมืองจิ้งเต๋อเจิ้นและทุกคนได้ประสบความสำเร็จที่สำคัญในด้านศิลปะเครื่องเคลือบร่วมสมัย ประการที่สองคือ ศิลปินทั้ง 6 ท่านนี้ปฏิบัติงานในวิทยาลัยศิลปะและเป็นตัวแทนทางวิชาการในสาขาศิลปะเครื่องเคลือบร่วมสมัยที่มี “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” ประการที่สามคือ ศิลปินทุกท่านใช้การคิดเชิงสัตวศาสตร์กับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเครื่องเคลือบ ซึ่งเป็นสิ่งที่โดดเด่นอย่างมาก

การวิเคราะห์ผลงานของศิลปินตัวแทนของศิลปะเครื่องเคลือบร่วมสมัยทั้ง 6 คน

ในงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีสัญศาสตร์วิเคราะห์และเปรียบเทียบผลงานของศิลปินตัวแทนของศิลปะเครื่องเคลือบร่วมสมัย และเลือกศิลปินและผลงานศิลปะเครื่องเคลือบจีนร่วมสมัย 6 ท่าน ที่มี “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” เพื่อวิเคราะห์โดยละเอียดมาวิเคราะห์อย่างละเอียด ได้แก่ หิงกัง หลิวจินเฉียน หวงเซิ่ง หลิวหยิงรุ่ย หลิวผิงซาง และหลิวตันหัว การวิจัยดำเนินการจาก 4 ด้าน ได้แก่ ชีวิตการศึกษาของศิลปิน ความคิดสร้างสรรค์ การแสดงออกทางศิลปะ และการวิเคราะห์ผลงาน โดยเลือกผลงานของศิลปินแต่ละคน 4 ชิ้นที่มี “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” เพื่อทำการวิเคราะห์

ภาพที่ 2 ภาพวาดบนจานเครื่องเคลือบ
“ชุดผลงานนกกระเรียนดอกบัว (เหอเฮ่อซีเลี่ยน)”
ที่มา: (Xinmin Evening, 2010, Online)

ภาพที่ 3 ภาพวาดบนจานเครื่องเคลือบ
ชุดผลงาน “เจ้าแม่กวนอิม” โดยหนิงกัง
ที่มา: (Hung, 2022)

ภาพที่ 4 ชุดผลงาน “ไคว่เล่ถงเหนียน” โดยหลี่ว่จินเฉวียน
ที่มา: (Jinquan, 2008, Online)

ภาพที่ 5 ชุดผลงาน “ฮั่วเตอะสั่วซัว” โดยหลี่วจินเฉวียน
ที่มา: (Hung, 2022)

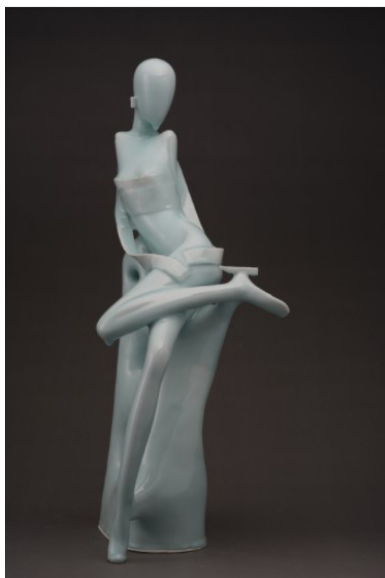
ภาพที่ 6 ผลงาน “ฉานอู๋” โดยหวงเซิ่ง
ที่มา: (Hung, 2022)

ภาพที่ 7 ผลงาน “คงชานอุโฝชิง” โดยหวงเซิ่ง
ที่มา: (Hung, 2022)

ภาพที่ 8 ผลงาน “หุนตวน” โดยหลิวหยิงรุ่ย
ที่มา: (Liu, 2018, Online)

ภาพที่ 9 ผลงาน “อู่เจ๋อะ” โดยหลิวหยิ่งรู่ย
ที่มา: (Liu, 2018, Online)

ภาพที่ 10 ผลงาน “ซูโมชือเจี้ย” โดยหลิวฉีวันชาง
ที่มา: (Lv, 2014, Online)

ภาพที่ 11 ผลงาน “จังกั่วเซี่ยอี้ เจี้ยเป่าเจอะ” โดยหลี่วี่ผิงซาง
ที่มา: (Lv, 2012, Online)

ภาพที่ 12 ผลงาน “คูเย่” โดยหลิวตันหัว
ที่มา: (Hung, 2022)

ภาพที่ 13 ผลงาน “ฮุย” โดยหลิวตันหัว

ที่มา: (Liu, 2022, Online)

ความหมายแฝงและความสำคัญเชิงสัญลักษณ์ของ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” ในสังคมร่วมสมัย

ในสังคมร่วมสมัย “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” มีความหมายเชิงสัญลักษณ์หลากหลาย โดยอาจหมายถึงสภาพจิตใจและพฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ยังคงพยายามอย่างหนักและมุ่งมั่นที่จะบรรลุเป้าหมาย

ผลงานศิลปะเครื่องเคลือบสามารถอนุมานและนำเสนอความหมายเชิงสัญลักษณ์ผ่าน “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” ในสังคมร่วมสมัยได้หลายวิธี ดังนี้

1. การคัดเลือกหัวข้อและเนื้อหา ศิลปินสามารถเลือกสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเครื่องเคลือบตามหัวข้อและเนื้อหาของ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” และถ่ายทอดความหมายแฝงและความหมายเชิงสัญลักษณ์ของ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” ผ่านภาพลักษณ์ เรื่องราว สัญลักษณ์ และองค์ประกอบอื่น ๆ ของผลงาน

2. รูปแบบของศิลปะและเทคนิคการแสดงออก ศิลปินสามารถใช้รูปแบบและเทคนิคการแสดงออกของศิลปะเครื่องเคลือบเพื่ออนุมาน “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” ตัวอย่างเช่น การแสดงออกและการสร้างรูปทรงของภาพผ่านการใช้สี การจัดการทางพื้นผิว เป็นต้น โดยสามารถแสดงให้เห็นถึงความแข็งแกร่ง ความมุ่งมั่น และแรงจูงใจของ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้”

3. การใช้สัญลักษณ์และองค์ประกอบของสัญลักษณ์ ศิลปินสามารถใช้สัญลักษณ์และองค์ประกอบเชิงสัญลักษณ์เพื่อแสดงถึงความหมายเฉพาะของ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” ตัวอย่างเช่น การใช้ภาพสัตว์แสดงถึงความเข้มแข็งและความกล้าหาญ อาทิ สิงโตหรือนกอินทรี และการใช้ลวดลายหรือการตกแต่งที่แสดงถึงความเพียรพยายามและความมุ่งมั่น อาทิ ลายเส้นขดหรือลายเส้นที่พุ่งทะยานขึ้น เป็นต้น

4. การแสดงออกในการเล่าเรื่อง ศิลปินสามารถนำเสนอเรื่องราวและประสบการณ์ของ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” ผ่านการแสดงออกทางเรื่องราวในผลงานศิลปะเครื่องเคลือบด้วยโครงเรื่อง ตัวละคร และฉากที่เฉพาะเจาะจง สิ่งเหล่านี้สามารถทำให้ผู้ชมเข้าใจและสัมผัสได้ถึง ความหมายแฝงและความสำคัญเชิงสัญลักษณ์ของ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” ได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

(1) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลงานของศิลปินเครื่องเคลือบร่วมสมัย 6 คนที่มี “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” โดยใช้ทฤษฎีสัญศาสตร์และทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ และชุดค้นเทคนิคเชิงสร้างสรรค์และลักษณะของจิตวิญญาณแห่งการต่อสู้ พบว่าศิลปะเครื่องเคลือบร่วมสมัยมีลักษณะในการสร้างสรรค์ 3 ประการดังต่อไปนี้

(1.1) การออกแบบรูปทรงที่แสดงออกถึงตัวตนของตนเอง

Xiao & Chen (2005, pp.32-34) ชี้ให้เห็นว่าเมื่อแสวงหาศิลปะเครื่องเคลือบสมัยใหม่ให้ใส่ใจกับการแสดงออกของ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” ศิลปินเครื่องเคลือบจำนวนมากได้ใช้ความพยายามอย่างมากในการสร้างแบบรูปทรง โดยพยายามทำให้ภาพ 3 มิติของศิลปะเครื่องเคลือบออกจากภาพแบบดั้งเดิม ในการสร้างสรรค์ ศิลปินเครื่องเคลือบใช้รูปทรงต่าง ๆ ของจุด เส้น และพื้นผิว และใช้ภาษาของเครื่องเคลือบเพื่อแสดงถึงสัญลักษณ์ที่แตกต่างกันของภาพ ใช้วิธีการต่าง ๆ จากมุมต่าง ๆ เพื่อมอบประสบการณ์การมองเห็นที่โดดเด่นและหลากหลายสำหรับงานศิลปะเครื่องเคลือบ ในด้านการออกแบบรูปทรงได้มีการทดลองหลายครั้งและพยายามที่จะเสริมสร้างความหมายแฝงของศิลปะเครื่องเคลือบด้วยภาษาศิลปะใหม่ ในกระบวนการสร้างสรรค์ ศิลปินยืนหยัดที่จะให้ภาพแบบของงานนำเสนอในแบบที่เป็นเอกลักษณ์และยืนหยัดในการแสดงออกถึงตัวตน

(1.2) ผลลัพธ์เฉพาะของการออกแบบวัสดุ

เหอ ลีหนิง กล่าวว่า ในการพัฒนาศิลปะร่วมสมัย มีศิลปินมากมายที่เข้าร่วมในการสร้างสรรค์งานเครื่องเคลือบ พวกเขาใช้ความอ่อนไหวของศิลปินร่วมสมัยต่อวัสดุและแรงกระตุ้นของวิธีการผลิตแบบใหม่ โดยพยายามทำการสำรวจและทดลองดินเหนียวเครื่องเคลือบ (Linong, 2012, pp. 62-65) ผลการแทรกแซงและการพัฒนาของพวกเขาได้นำการทดลองใหม่และภาพแบบศิลปะใหม่มาสู่ศิลปะเครื่องเคลือบ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ศิลปินเครื่องเคลือบร่วมสมัยหลายคนพึ่งพาคุณลักษณะของตัววัสดุเพื่อสร้างบรรยากาศที่สอดคล้องกันในการสร้างสรรค์งานศิลปะ จากนั้นจึงสร้างเสน่ห์ของชีวิตในวัฒนธรรมดั้งเดิมดึงดูดความสนใจของผู้คนมาสู่โลกศิลปะที่ศิลปินบรรยายไว้ ตัวอย่างเช่นผลงานสามารถแสดงออกถึงความสร้างสรรค์และความก้าวหน้าในหัวใจของศิลปิน ผ่านการเปรียบเทียบระหว่างของใหม่กับของเก่า วงกลมและสี่เหลี่ยม วัฒนธรรมและนวัตกรรมใหม่ และการเปรียบเทียบในด้านอื่น ๆ

(1.3) ความท้าทายทางเทคนิคในการออกแบบการตกแต่ง

เครื่องเคลือบเป็นวัสดุที่ข้ามพรมแดนระหว่างมนุษยศาสตร์ เทคโนโลยี และความเชื่อทางศาสนา เป็นเครื่องตกแต่งและเสื้อคลุมที่ปกป้องสถาปัตยกรรม เป็นหนทางวัฒนธรรมที่มีความอบอุ่นของบุคลิกและความอมตะของจิตวิญญาณผู้ทำเครื่องเคลือบ รู้จักและเข้าใจลักษณะการตกแต่ง ลักษณะการทำงานของเครื่องเคลือบอย่างถ่องแท้ตลอดจนการสำรวจและค้นพบความครอบคลุมทางวัฒนธรรมและการขยายวงกว้างของเครื่องเคลือบอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมอารยธรรมมนุษย์สมัยใหม่และปรับปรุงคุณภาพชีวิต

ตัวอย่างเช่น Li (2005, pp.5-6) กล่าวว่า ศิลปินเครื่องเคลือบบางคนยืนกรานในความท้าทายทางเทคนิคขั้นสุดของวิธีการสร้างเส้นดินเหนียวให้กลายเป็นรูปทรง แสดงออกถึง “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” ในกระบวนการผลิตเครื่องเคลือบ ทั้งการต่อ การแปะ กระบวนการเผา ทำการปรับปรุงสูตรของดินเหนียวให้ดีขึ้นเพื่อให้บรรลุความสำเร็จทางเทคนิคและเทคโนโลยีที่ยอดเยียม การพัฒนาครั้งสำคัญนี้ได้สร้างเทคโนโลยีการขึ้นภาพภาพแบบใหม่ ซึ่งได้พัฒนาเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ขนาดใหญ่ ในกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานเหล่านี้จะสามารถสัมผัสได้ถึงทิศทางของแรงขับเคลื่อนของความสร้างสรรค์ภายในชีวิตศิลปิน ซึ่งนำไปสู่การแสดงออกอย่างไร้ขอบเขตของผลงาน

(2) ทำการวิจัยความหมายแฝงและความสำคัญเชิงสัญลักษณ์ของ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” ในสังคมร่วมสมัย และอนุมานและนำเสนอผ่านผลงานศิลปะเครื่องเคลือบ

ผลงานศิลปะเครื่องเคลือบสามารถอนุมานและนำเสนอความหมายแฝงและความสำคัญเชิงสัญลักษณ์ของ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” ในสังคมร่วมสมัยได้หลากหลายวิธี Zhu (2007, pp.13-15) กล่าวว่า ส่วนใหญ่ประกอบด้วยวิธีการคัดเลือกหัวข้อและเนื้อหา รูปแบบทางศิลปะและเทคนิคการแสดงออก การใช้สัญลักษณ์และองค์ประกอบเชิงสัญลักษณ์ การแสดงออกในการเล่าเรื่อง ฯลฯ

จากวิธีการข้างต้น ผลงานศิลปะเครื่องเคลือบสามารถถ่ายทอดความหมายแฝงและความสำคัญเชิงสัญลักษณ์ของ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” ในสังคมร่วมสมัยให้แก่ผู้ชมได้ในรูปแบบที่มองเห็นและสามารถสัมผัสได้ ส่งผลให้สามารถสร้างแรงบันดาลใจในแนวความคิดและสอดคล้องกับการต่อสู้ ความพยายาม และความมุ่งมั่น

การสร้างสรรค์ผลงานเครื่องเคลือบสมัยใหม่ในหัวข้อ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้”

การสร้างสรรค์ผลงานมาจากการวิเคราะห์ผลงานที่มี “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” ของศิลปินเครื่องเคลือบร่วมสมัย 6 คน และได้รับลักษณะ 3 ประการข้างต้น และเมื่อผสมผสานกับแนวคิดสร้างสรรค์ของผู้วิจัยจึงเกิดเป็น “ชุดจิตวิญญาณแห่งการต่อสู้”

(1) แนวคิดของผลงาน: คำสำคัญของผลงานชุดนี้ คือ ความหวังอันสูงส่ง ซึ่งมีจุดเริ่มต้นของการสร้างสรรค์มาจากจิตวิญญาณแห่งความก้าวหน้าและมุ่งมั่นของมนุษย์ โดยจะแสดงออกผ่านรูปทรงเครื่องเคลือบและสีเคลือบการขึ้นรูปของเส้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงการต่อสู้และจิตวิญญาณแห่งความก้าวหน้าและมองไปยังภูเขาอันไกลโพ้นอันแน่วแน่ของมนุษย์

แนวคิดของผลงานกลุ่มนี้มาจากการสังเกตและการพิจารณาของผู้วิจัยเกี่ยวกับภูเขาใหญ่อันไกลโพ้น ทิวทัศน์ภูเขาที่สลับซับซ้อนบ่งบอกถึงความมั่งคั่งของการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนำพาผู้วิจัยให้คำนึงถึงความหวังและการต่อสู้ รัชมีของส่วนโค้งในผลงานแสดงถึงจิตวิญญาณแห่งการต่อสู้และความก้าวหน้าอย่างไม่ย่อท้อของมนุษย์ ซึ่งมีเพียงความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องเท่านั้นที่จะทำให้พบกับความหวัง

(2) ขั้นตอนการสร้างสรรค์และงานฝีมือเครื่องเคลือบ: เทคนิคในกระบวนการสร้างสรรค์ของชุดผลงานแห่งการต่อสู้ของ “พลังแห่งการก้าวหน้า” คือการสร้างรูปทรงเครื่องเคลือบที่ผสมผสานกับเทคนิคการตกแต่งการเคลือบเครื่องเคลือบ ผู้วิจัยได้ทำการคิดค้นรูปแบบของผลงาน และวาดภาพร่างด้วยลายเส้นเพื่อจัดองค์ประกอบภาพ เลือกว่าวัสดุดินที่มีสีต่างกันตามการออกแบบแนวคิดของภาพร่าง เช่น ดินเผา ดินพอร์ซเลน ผงสี และสีเคลือบใส นำวัสดุดินและสีกลางที่ได้เตรียมไว้ก่อนหน้าผสมเข้าด้วยกันและตั้งขึ้นเพื่อหล่อให้ขึ้นรูปทรงเครื่องเคลือบ นำก้อนดินโคลนตีซ้ำ ๆ ตรงกลางของแท่นหมุน ยืดและปล่อยตามการงอและการยืดของเทคนิคและตั้งดินโคลนขึ้นเพื่อสร้างรูปร่างเครื่องเคลือบโดยประมาณ หลังจากการตากแห้ง จึงนำมาซ่อมแซมส่วนที่เป็นรอยร้าว ซึ่งการซ่อมแซมก็ไม่ควรแห้งเกินไป ใช้มีดตัดส่วนที่เกินออกให้ได้ความหนาของรูปร่างที่พอเหมาะ ทำให้ผิวภายนอกและในเรียบและมีรูปทรงที่สม่ำเสมอ ใช้สีเคลือบใสเคลือบบนพื้นผิวของเครื่องเคลือบ ลงน้ำยาเคลือบบนพื้นผิวของตัวเครื่องเคลือบที่ขึ้นรูปเสร็จแล้ว วิธีการเคลือบถูกนำมาใช้ตามรูปร่างและความหนาที่แตกต่างกันของเครื่องเคลือบตามความเหมาะสม วางเครื่องเคลือบที่ทำการเคลือบเสร็จแล้วไว้ในเตาเผาโดยการเผาให้ร้อนด้วยไฟเพื่อให้เกิดอุณหภูมิสูงและทำให้ดินเผาเป็นรูปร่าง และทำการเผาที่อุณหภูมิสูง 1300°C จึงจะถือว่าเสร็จสิ้นขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงาน

(3) ผลลัพธ์การแสดงผลทางกายภาพ:

ภาพที่ 14 การแสดงภาพทางกายภาพของผลงาน
ที่มา: (Hung, 2022)

ผลการอภิปราย

งานวิจัยฉบับนี้เริ่มต้นจากจิตวิญญาณแห่งการต่อสู้ แล้วจึงเริ่มทำการวิจัยการสร้างสรรค์ศิลปะเครื่องเคลือบร่วมสมัยอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นกระบวนการของการค้นพบและการเรียนรู้ และเป็นกระบวนการของการค้นพบปัญหาและการแก้ไขปัญหาด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ ในระหว่างกระบวนการวิจัยและเขียนบทความ ได้มีการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ เกิดขึ้นในการรับรู้และความเข้าใจของผู้วิจัยเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเครื่องเคลือบ ส่งผลให้ระดับของการวิจัยและการสร้างสรรค์ของผู้วิจัยได้รับการปรับปรุงอย่างมาก

จากการวิจัยสุนทรียศาสตร์และสัญลักษณ์ในผลงานศิลปะเครื่องเคลือบร่วมสมัยที่มี “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” ผู้วิจัยได้รับผลลัพธ์และข้อสรุปดังต่อไปนี้:

(1) บทวิจัยนี้ใช้ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์และทฤษฎีสุนทรียศาสตร์เพื่อวิเคราะห์ผลงานของศิลปินเครื่องเคลือบร่วมสมัย 6 คนที่มี “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” และขุดค้นเทคนิคการสร้างสรรค์และคุณลักษณะของจิตวิญญาณแห่งการต่อสู้ ซึ่งทฤษฎีเหล่านี้ส่งผลให้ผู้วิจัยมีกรอบแนวคิดที่สมเหตุสมผล และสามารถมอบข้อมูลอ้างอิงเกี่ยวกับวิธีการใช้ชุดค่าผสม

(2) ได้เรียนรู้ถึงการวิจัยเชิงความหมายและความสำคัญเชิงสัญลักษณ์ของ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” ในสังคมร่วมสมัย และนำผลงานวิจัยมาประยุกต์สร้างผลงานศิลปะเครื่องเคลือบร่วมสมัย โดยถ่ายทอดความหมายแฝงและความสำคัญเชิงสัญลักษณ์ของ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” ในสังคมร่วมสมัยให้แก่ผู้ชม ทำให้สามารถสร้างแรงบันดาลใจในการคิดและสอดคล้องกับการต่อสู้ความพยายาม และความมุ่งมั่น

(3) ได้สร้างสรรค์ผลงานเครื่องเคลือบสมัยใหม่ในหัวข้อ “จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” ตลอดจนแรงบันดาลใจและผลกระทบต่อสังคมและการใช้ชีวิตส่วนตัว หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการฝึกฝนและสำรวจเป็นเวลานาน จึงเกิดเป็นการสร้างสรรค์ภาษาและรูปแบบที่มีเอกลักษณ์ ทั้งยังสามารถแสดงความเข้าใจและการรับรู้ถึงวิถีชีวิต ธรรมชาติ และมนุษยศาสตร์ และแสดงรูปแบบศิลปะและนัยยะที่เป็นเอกลักษณ์ผ่านการกำหนดลักษณะและรูปทรงของวัสดุเครื่องเคลือบ

ข้อเสนอแนะ

โครงการวิจัยนี้ได้ดำเนินการวิจัยมาเป็นระยะเวลา 4 ปี ตามแต่ละขั้นตอนของขั้นตอนการวิจัย แต่ยังมีข้อผิดพลาดและข้อบกพร่องอยู่บ้าง ในระหว่างขั้นตอนการวิจัย การผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีเครื่องเคลือบและแนวปฏิบัติที่สร้างสรรค์ยังไม่ลึกซึ้งนัก และยังมีช่องว่างสำหรับการแก้ไขปรับปรุงอยู่

การวิจัยในอนาคต จำเป็นต้องหมั่นสังเกตผู้คน เรื่องราว สิ่งของ ทิวทัศน์ ธรรมชาติ ฯลฯ โดยรอบ เพื่อค้นพบความงามและเสน่ห์ที่เป็นเอกลักษณ์ และดึงดูดแรงบันดาลใจจากสิ่งเหล่านั้น กล้าที่จะทดลองรูปแบบ เทคนิค และวัสดุใหม่ ๆ ทำทลายขอบเขตความคิดสร้างสรรค์ของตัวเอง เรียนรู้ และเติบโตจากสิ่งเหล่านั้น สำรวจและพัฒนารูปแบบและเทคนิคการแสดงออกที่เป็นเอกลักษณ์ผ่านการฝึกฝนการสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกัน ลองหาเนื้อหาหรือหัวข้อที่มีความสนใจ เพื่อให้เกิดเป็นรูปแบบผลงานที่มีเอกลักษณ์ผ่านการขุดค้นและการแสดงออก เข้าร่วมนิทรรศการศิลปะ เครื่องเคลือบ ห้องปฏิบัติงานของศิลปิน การแลกเปลี่ยนความคิดสร้างสรรค์ และกิจกรรมอื่นๆ อย่างแข็งขัน สื่อสารและโต้ตอบกับศิลปินและผู้ชมคนอื่น ๆ เพื่อให้ได้รับข้อเสนอแนะและคำแนะนำ และนำไปพัฒนาขอบเขตและระดับทางศิลปะของตนเอง

References

- Hung, H. (2022). *Conceptual Framework*. Faculty of Fine and Applied Arts Burapha University.
- . (2022). “*Hua Te Sushua*” series of works by Liu Jinquan. Faculty of Fine and Applied Arts, Burapha University.
- . (2022). “*Kong Shan Wu Foxing*” by Huang Sheng. Faculty of Fine and Applied Arts, Burapha University.
- . (2022). “*Ku Ye*” by Liu Danhua. Faculty of Fine and Applied Arts, Burapha University.
- . (2022). *Painting on a set of porcelain plates The work “Guan Yin” by Ning Kang*. Faculty of Fine and Applied Arts, Burapha University.
- . (2022). *Physical representation of the work*. Faculty of Fine and Applied Arts, Burapha University.
- . (2022). “*Shan Wu*” by Huang Sheng. Faculty of Fine and Applied Arts, Burapha University.
- Jinquan, L. (2008). *Blue and white containers with design of childhood*. Retrived October 20, 2023. <https://www.artnet.com/artists/lu-jinquan/>
- Li, Y. (2005). Internationalization and Communication: From East Asia to the World - The Trend of Modern Chinese Ceramic Art and East Asian Ceramic Art. *Decoration*, (12), 5-6.
- Linong, H. (2012). Contemporary Ceramic Art of Inheritance and Innovation. *Chinese Ceramics*, (2), 62-65.

- Liu, C. (2019). The Value Implication of the Struggle Spirit in the New Era. *People's Forum*, (17), 114-115.
- Liu, D. (2022). *Bloom*. Retrived October 20, 2023. <https://www.shejijingsai.com/2023/05/930917.html>
- Liu, Y. (2018). “Wu Ze” by Liu Yingrui. Retrived October 20, 2023. <http://www.tjarts.edu.cn/info/1276/3148.htm>
- _____. (2018). “Yuntuan” by Liu Yingrui. Retrived October 20, 2023. <http://www.tjarts.edu.cn/info/1276/3148.htm>
- Lv, P. (2012). *Appraiser of Treasures Cast Bronze and Ancient Ceramics*. Retrived October 20, 2023. <https://mshuhua.com/news/view?id=20655>
- _____. (2014). “Touching the World — Anti-Visual Allegory”. Retrived October 20, 2023. <http://www.zhongguociwang.com/show.aspx?id=10736&cid=120&page=4>
- Mi, R. (2006). Cultural Interpretation of the Connotation of the Spirit of Hard Struggle. *Learning Sea*, (6), 15-19.
- Xiao, X., & Chen, Z. (2005). Semiotics in Ceramic Art Design. *Chinese Ceramics*, (5), 32-34.
- Xinmin Evening. (2010). *Appreciation of Ninggang's porcelain panel painting “Harmony”*. Retrived October 20, 2023. <https://finance.sina.cn/sa/2010-08-16/detail-ikftpnny0134721.d.html?from=wap>
- Yongshan, Y. (1995). Chinese Ceramic Art and Modeling Consciousness. *Decoration*, (5), 11-14.
- Zhu, L. (2007). The Origin and Development of Modern Chinese Ceramic Art. *Grand Fine Arts*, (6), 13-15.

The Characteristics and Spirit of Jinan Spring Culture: Historical Narration through Cultural and Creative Products

(Received: December 4, 2023 Revised: April 23, 2024 Accepted: April 29, 2024)

Baochen Zhu,¹ Pongdej Chaiyakut,² Poradee Panthupakorn³

Abstract

This study explores the characteristics and spirit of Jinan's spring water culture through the narrative of cultural and creative products with historical significance. The research objectives aimed to investigate the historical background of Jinan's spring water culture, along with related historical and mythological stories, and to analyze the spiritual connotation, natural features, and artistic characteristics, including aesthetic tendencies of the spring water culture. Furthermore, the study aimed to establish a series of creative products related to daily life within the spring water culture to enhance its visibility. Since Jinan's spring water culture has been represented as a prominent natural, cultural heritage within Chinese culture,

¹Ph.D student in philosophy at the School of Arts, Burapha University
E-mail: 470371035@qq.com

²Doctoral supervisor and professor at School of Arts, Burapha University
E-mail: pongdej.ch@buu.ac.th

³Co-chair Professor, Professor at School of Arts, Burapha University
E-mail: poradee@buu.ac.th

possessing both natural objective attributes and unique humanistic features. These cultural and creative products would serve as vital mediums for disseminating regional cultural characteristics, meeting the cultural demands of the public and promoting the visibility of spring water culture. This research employed a literature review, field study, and creative research in research methodology to achieve the objectives of the study.

Keywords: Spring Culture, Cultural and Creative Products, Narrative Design, Spiritual Characteristics.

Introduction

With the flourishing development of China's cultural and creative industries, the spring water culture of Jinan, a representative of China's regional cultural heritage, has become a focus of attention among academia and businesses. This study, through field investigation, delves deeply not only into the specific reasons behind the formation of springs and the current development status of spring water culture, but also emphasizes how the excellent aspects of spring water culture can be showcased through cultural and creative products. Additionally, this research conducted in-depth analysis and evaluation of the cultural and creative products within Jinan's spring water parks. (Wang & Yang, 2020, p. 8)

Methods

Part One: The Geological Origin and Formation Period of Spring Water

The research methods were field investigation and literature research, by collecting information, it can be inferred that the spring water in Jinan was formed 6,000 to 10,000 years ago. Researcher Peng Yu explained in "Research on Jinan Spring Water Protection and Underground Space Utilization" that the underground sedimentary rock layers in Jinan form structural cracks, which, through later geological processes such as dissolution and erosion, form a huge space for the storage

and transportation of groundwater (see Figure 1 for the geological profile map of Jinan spring water genesis); The Neogene Xishan Movement period was the main period of karst development, divided into two sub periods: the tertiary and quaternary. The gaps that supply spring water were mainly formed during the Quaternary karst sub period. According to the ancient climate, it can be proven that the local environment was in an ice age 18,000 years ago, which was not conducive to the flow of spring water. Therefore, it is inferred that the spring water was formed between 6,000 and 10,000 years ago.

Figure 1: Geological Profile Map of Jinan Spring Water Genesis

Source: (Zhu, Photographer, 2021)

Part Two: The Relationship between Spring Water and the Ancient Culture of Jinan

The earliest written record of Jinan spring water dates back 3,500 years to the oracle bone inscriptions of the Yin ruins (Wang, 2010, p.5). The ancient culture of Jinan originated

from Shun, one of the Five Emperors of China. Shun once cultivated in Lishan (formerly known as Jinan area), which is recorded in Mozi and Records of the Grand Historian. The Shun Temple and Shun Well in the ancient city of Jinan can be cited as evidence. Shun was the founder of Chinese moral culture, as recorded in the Records of the Grand Historian, “All virtues in the world began with Yu and Shun.” The soul of Emperor Shun’s cultural spirit can be called “virtue first, emphasis on education”, so it can be confirmed that the spiritual connotation of Jinan Spring Water Culture originated from “Shun”. In later generations, “Shun” was known as a symbol of moral culture, and Confucius, Mencius, and Mozi all pursued and praised him. Due to the large number of springs in Jinan, many interesting mythological stories have emerged, most of which are related to the causes of springs. Historical stories are related to famous historical figures in Jinan, such as the great poets Li Qingzhao and Xin Qiji, as well as the general Qin Qiong, who are well-known historical figures. These mythological and historical stories add a humanistic touch and mystery to spring culture. (Meng, 2007, p. 39)

The formation of spring culture is also inseparable from its integration with secular culture. More and more public activities are beginning to intersect with spring water. The daily life of the public always accompanies spring water, and local people go to the spring mouth every day to fetch water, make tea, cook rice, and so on, as shown in Figure 2.

The rapid development of spring culture is closely related to the ruling class of feudal China, as Jinan's springs have natural advantages. With the increasing popularity of the spring and its unique geographical location and cultural concentration zone, the aristocrats of various dynasties have invested heavily in building a spring mouth and supporting garden landscapes for the spring (Song, 2010, p. 24), as shown in Figures 3 and 4. As a result, more and more literati are attracted by the springs and culture of Jinan, leaving behind a large number of beautiful poems and artistic works. The content recorded in these works of art has extremely high historical and artistic value, which provides important support for understanding the social and historical background and natural scenery of the time. At the same time, the style of poetry and art can also reflect the aesthetic trend of spring culture. (Zhang, 2013, p. 5)

Figure 2: Local people fetch spring water

Source: (Zhu, Photographer, 2021)

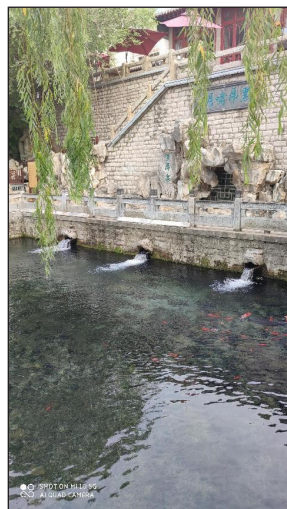
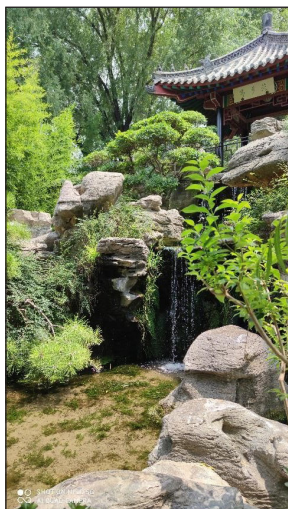

Figure 3: Black Tiger Spring Figure 4 Spouting Spring Park

Source: (Zhu, Photographer, 2021) Source: (Zhu, Photographer, 2021)

Part Three: Relationship between Spring and Modern Society

It is found that people's living conditions are not only limited to using springs as a source of survival, but also involve a rich variety of cultural and entertainment activities related to spring water culture. The official spring cultural event is the annual Spring Festival in Jinan. As shown in Figure 5, it is an official entertainment event organized by the 2021 Spring Festival, held in Spouting Spring Park and broadcasted live on Jinan TV station. In addition to official entertainment activities aimed at the entire society, there are also entertainment activities organized by citizens within various spring parks for the Spring Festival, as shown in Figure 5.

On the day of the Spring Festival which was captured during a field investigation by researchers in Wulongtan, as shown in Figure 6. the park organized a lively water splashing activity for its citizens which was deeply loved by the public.

Figure 5: Official activities of Spring Water Festival

Source: (Sina, 2021, Online)

Figure 6: Wulongtan Spring Water Festival Activities

Source: (Zhu, Photographer, 2021)

Part Five: Spring Culture and Analysis of Cultural and Creative Products

Researchers have come to the conclusion that the current Quanzhou cultural and creative products lack a sense of design, resulting in a lack of uniqueness in promotion which is exactly the same as the marketing model of cultural and creative products in other regions as shown in Figure 7. Research related to spring culture should be conducted, with its uniqueness as the source for design, breaking away from nesting dolls, and creating a certain connection between various products, each with its own uniqueness, to form a certain design culture. (Ren, 2020, p.16) Secondly, there is a lack of understanding of the cultural characteristics of spring water, and there are few unique designs. Most of the designs adopt the form of following and imitating, imitating cultural and creative products, and imitating the museum mooncake series. Although the Palace Museum's cultural and creative ice cream can keep up with hot topics and generate certain benefits, it cannot lead and promote culture. The advantage of the current product lies in its ability to design related products in conjunction with current hot news, with timeliness characteristics, as shown in Figure 8. In 2021, there was a one in a hundred thousand chance of the appearance of the lotus in Jinan, which has attracted widespread social attention. Under this premise, a series of cultural and creative products have emerged, such as the Lotus Bookmark in Figure 9 and the Lotus Refrigerator Sticker in Figure 10, seizing the opportunity.

Figure 7: Spring Water Cultural and Creative Products

Source: (Zhu, Photographer, 2021)

Figure 8: Twin Lotus Flowers on One Stalk

Source: (Zhu, Photographer, 2021)

Figure 9: Bookmark of Twin Lotus Flowers on One Stalk

Source: (Byliyuanzhen, 2021, Online)

Figure 10: Fridge Label of Twin Lotus Flowers on One Stalk

Source: (Byliyuanzhen, 2021, Online)

Summary: Through on-site investigation, geological research, and cultural exploration of Jinan spring water culture, this study demonstrated how Jinan spring water has evolved from natural phenomena to complex cultural symbols.

This study revealed the significant value of spring culture in cultural, social, artistic, and historical aspects. In this context, this study was of great significance for the understanding and protection of Jinan spring culture, providing strong support for the inheritance and promotion of Jinan spring culture, as well as the competitiveness and market potential of spring cultural and creative products.

Research Results:

Research Achievements on the Spiritual Connotation of Jinan Spring Water Culture

One, The Historical Origins of Spring Culture

The origin of the spiritual inheritance of spring water culture can be traced back to the Dongyi culture in the ancient Shandong region of China, which is one of the origins of Chinese culture. This culture originated from the “Later Li Culture” 8,300 years ago and has gone through the development of the “Longshan Culture”, “Yueshi Culture”, and “Dawenkou Culture,”-running through the entire Neolithic period to the Western Zhou Dynasty. As the birthplace of Shun, the pioneer of Chinese moral culture, Jinan region has a close connection with the title “Land of Rites and Etiquette”.

Two, The Integration of Confucian Culture and Spring Water Culture

Shandong, as the hometown of Confucius and Mencius, has been deeply influenced by Confucian culture. The ideological ethnicity of the people of Shandong is mainly based on agriculture, which is relatively simple, kind, and simple. In addition, ancient poets used the canals, streams, and beautiful landscapes of Jinan springs to express their emotions, leaving behind rich poems and articles. Three, Cultural Differences between North and South China and Their Manifestation in Spring Culture

The cultural style of southern and northern China is particularly reflected in the spring culture of Jinan. Although Jinan is known as the “northern Jiangnan”, its humanistic spirit is mainly characterized by its bold and bold “scholarly demeanor”. This characteristic is also reflected in art forms such as painting, calligraphy, and literature.

Four, The Cultivation of Honesty and Sense of Responsibility

The integrity and strong sense of responsibility of the people of Jinan, shaped by their historical and social background, have become a part of the regional culture. It is not only reflected in its military status in history, but also in its reverence for national responsibility, persistence in patriotism, and respect and love for Chinese land.

Five, The Humanistic Spirit of Spring Culture

Jinan Spring Culture combines the elegance of Jiangnan with the boldness of the north, demonstrating the characteristics of historical thickness, openness, and confidence. This cultural fusion embodies a humanistic spirit that not only conforms to the trends of the times, but also practices a free temperament that is not limited to small details. The beginning of the humanistic spirit of spring culture originated from “Shun,” who valued filial piety, advocated “morality first, emphasized education, and pursued the path of harmony,” which became the core content of the humanistic spirit of spring culture.

Conclusion

Jinan Spring Water Culture is a cultural phenomenon with strong regional characteristics, which draws on the essence of ancient Chinese history, Confucian tradition, cultural differences between the North and South, and modern social responsibility. By comprehensively analyzing these elements, one can gain a deeper understanding and appreciation of the spiritual connotations of Jinan spring culture. This has made contributions to promoting, inheriting, and protecting spring culture, and established the uniqueness of spring culture, thus providing a foundation for broader cultural exchanges.

Research Achievements in the Spirit of the Times

The research results on Jinan spring culture and the spirit of the times reveal the transformation and inheritance of this regional characteristic culture. From the early emergence of culture in ancient times, to the diverse integration during the Shang, Zhou, Spring and Autumn, and Warring States periods, to the philosophical dissemination and cultural innovation during the Qin and Han dynasties, the garden aesthetics and cultural constraints during the Jin, Yuan, Ming, and Qing dynasties, as well as the cultural revival and innovation in modern times, Jinan Spring Culture has demonstrated its cross generational constraints, diversity, and sustained development vitality. This unique cultural phenomenon not only connects the harmonious coexistence between humans and nature, but also reflects the spiritual pursuit and cultural value of Jinan and the entire Chinese civilization in different historical periods, providing valuable cultural heritage and inspiration for modern society.

Research Achievements in the History and Mythological Stories of Jinan Spring Water

The humanistic spirit of Shun: As a legendary figure in the ancient Yao and Shun dynasties of China, Shun played an important role in the spring culture of Jinan. His filial piety and virtues not only moved heaven and earth, but also helped him with all things during the cultivation of the mountains. The story of Shun has been widely circulated in historical

literature and artistic works, becoming an important spiritual content for the inheritance of spring culture.

The cultural contributions of Jinan Er'an: Xin Qiji and Li Qingzhao are important components of Jinan spring culture. Xin Qiji expressed his concerns about the rise and fall of the country through bold and patriotic lyrics, while Li Qingzhao developed a unique female perspective and a temperament that transcends the times. Her poetry and indomitable spirit of pursuing freedom still hold high educational and artistic value today.

Through these research results, it can be seen that the humanistic spirit of Jinan spring water culture not only reflects excellent moral concepts and positive social value orientations, but also integrates the artistic pursuits of historical figures and literary masters. These elements together constitute the rich connotation and unique charm of Jinan spring culture, providing valuable cultural resources and spiritual inspiration for modern society.

Creative Product Creation Practice of Spring Water Culture

This study chose two narrative themes, the first being the creation of the theme of Xin Qiji in the “Famous Historical Figures” series. As shown in Figure 11, the design draft adopts a macro perspective composition approach, aiming to showcase more historical story information while incorporating the environmental characteristics of Jinan spring culture. This design draft aims to display the character states of Xin Qiji in different historical periods in different regions, mainly using environmental differences

for segmentation, such as the separation between water and mountains, and the separation between mountains and deserts. Therefore, the content of each area is compared to a historical story in Xin Qiji's life, cleverly using the flow of lines and the observation habit of the human eye from left to right to connect each area in the picture, forming a complete narrative story. Moreover, the cultural and creative forms adopted include porcelain plate color printing and the unique ceramic production method of "carving porcelain" in Shandong, China. Porcelain carving is the process of manually carving the fired porcelain with a carving knife, causing the surface glaze to peel off and form a visual representation. Figure 12 shows the color draft of the design, while Figure 13 shows the porcelain plate cultural and creative product, and Figures 14-15 show the porcelain carving cultural and creative product and the porcelain carving production process, respectively.

Figure 11: Xin Qiji's Design Line Draft

Source: (Zhu, Photographer, 2023)

Figure 12: Xin Qiji's Design Color Draft

Source: (Zhu, Photographer, 2023)

Figure 13: Xin Qiji's porcelain plate cultural and creative products, porcelain plate printing

Source: (Zhu, Photographer, 2023)

Figure 14: Xin Qiji's carved porcelain cultural and creative products

Source: (Zhu, Photographer, 2023)

Figure 15: Porcelain Engraving Process

Source: (Zhu, Photographer, 2023)

The second theme of the “Famous Historical Figures” series is Li Qingzhao. She is a native of Zhangqiu District, Jinan City, and a representative poet of the Song Dynasty’s gentle and graceful style. She is known as the “Number One Talented Woman of All Time” and her poetry holds an important position in history. She is also a well-known historical figure in today’s China. As shown in Figure 16, the composition first adopts the traditional arch structure of ancient China, which separates the space through obstacles such as rockeries, doors, and windows, forming a sense of spatial division. The story is narrated from a distance to enhance the immersive experience of the viewer. This can bring fun to the design of future cultural and creative products, and also leave space for viewers to imagine.

The central idea of this design draft comes from several poems by Li Qingzhao. Firstly, the war content inside the window of the room actually originates from Li Qingzhao’s poem “Summer Quatarins”, which translates “to be a hero both alive and after death”. This is a carrier of courage and a fearless attitude towards life. This reflects Li Qingzhao’s distinct life values and patriotic passion at that time. This is one of the main cultural elements in spring culture, and it is also different from the gentle and tender sentiment in Jiangnan. Jinan’s spring culture is permeated with a generous and vigorous spirit.

Figure 16: Li Qingzhao's Design Script

Source: (Zhu, 2023)

The cultural and creative forms chosen by the researchers for this artwork were paper carving, porcelain plate printing, and porcelain plate printing. The reason for choosing paper carving was that the original design has a deep sense of depth, and the multi-level structure of paper carving can effectively express the spatial sense of the image and the distance of lighting. The first was to visually reflect the sense of space, and secondly, to emotionally understand the order of various emotions in the character's heart, as shown in Figure 17. Figures 18 and 19 showed porcelain plate printing and porcelain plate printing, respectively. Porcelain plates are cultural and creative products with decorative effects as the main focus, while porcelain plates not only have decorative effects but also have practical value.

Figure 17: Li Qingzhao's paper carving cultural and creative products

Source: (Zhu, Photographer, 2023)

Figure 18: Li Qingzhao's porcelain plate cultural and creative products

Source: (Zhu, Photographer, 2023)

Figure 19: Li Qingzhao's porcelain plate cultural and creative products

Source: (Zhu, Photographer, 2023)

Conclusion

Through in-depth investigation and analysis, this study has drawn the following main research findings and conclusions:

1. Digging deeper into the historical background and related historical and mythological stories of Jinan's spring culture helped to gain a more comprehensive understanding of the city's history, culture, and social characteristics. This included the reasons for the formation of spring culture, which plays an important role in studying the harmonious development of current spring culture. Moreover, the information obtained from the study provided a content basis for creative products of spring culture, strengthening the humanistic spirit of spring culture.

2. This study analyzed the spiritual connotation, natural characteristics, artistic features, and aesthetic tendencies of spring culture, integrated the information content of spring culture, were conducive to the promotion and inheritance of spring culture, and helped to better understand and appreciate the multifaceted nature of spring culture. At the same time, it also provided rich inspiration for cultural protection, urban planning, and literary and artistic creation.

3. Design and create a series of creative spring culture products to make spring culture more closely related to people's daily lives. These creative products, by incorporating elements of spring culture, can attract more people to pay attention to, understand, and love spring culture. This also helped promote Jinan's spring water culture and enhanced the city's cultural awareness. This also promoted the development of local cultural industries, satisfied the consumption desire of local residents for cultural and creative products, and enhanced the added value of cultural, economic, emotional, artistic, and historical aspects of spring water cultural and creative products. This was conducive to revitalizing the local cultural market and creating a healthy competitive atmosphere among designers.

Research Suggestions

1. Digging deeper into cultural connotations: Further delving deeper into the connotations of Jinan spring culture, including literature, art, philosophy, and other aspects, in order to obtain a more comprehensive and profound understanding.

2. Interdisciplinary research: Encourage interdisciplinary research, combining Jinan spring culture with other fields such as geography, anthropology, architecture, etc., to reveal its relationship with different aspects and expand research perspectives.

3. Cultural comparative study: To compare the water culture of Jinan's spring water with that of other regions or countries, explore their similarities and differences, and better understand the position of spring water culture in the global cultural context.

4. Community participation and feedback mechanism: Conduct more systematic research on community participation, establish more effective feedback mechanisms to better understand the audience's understanding and needs for spring culture, and provide suggestions for the design and promotion of cultural and creative products.

5. International communication: Explore how to better integrate Jinan Spring Culture into international cultural exchanges and enhance its international influence through international cooperation and dissemination.

The above suggestions aim to convey the characteristics and spirit of Jinan spring culture through cultural and creative products in a historical narrative way, promoting cultural inheritance and development.

References

- Byliyuanzhen. (2021). *Bookmark of Twin Lotus Flowers on One Stalk Figure 10*. Retrieved March 21, 2024. <https://www.unmr.com/news/mrxnews/71.html>
- . (2021). *Fridge Label of Twin Lotus Flowers on One Stalk*. Retrieved March 21, 2024. <https://www.unmr.com/news/mrxnews/71.html>
- Meng, W. (2007). *Characteristic Strategy - Research on Comparative Advantages of Jinan Spring Culture and Its Tourism Development*. [Doctoral dissertation, Shandong University].
- Ren, X. (2020). *Research on Differentiated Supply of Spring Water Tourism Products in Jinan*. [Doctoral dissertation, Shandong Normal University].
- Sina. (2021). *Official activities of Spring Water Festival*. Retrieved March 21, 2024. <http://photo.sdchina.com/show/4646912.html>
- Song, F. (2010). *Research on the Historical Origins and Characteristics of Jinan's Famous Urban Gardens*. [Doctoral dissertation, Beijing Forestry University].
- Wang, Y. (2010). *Changes and Characteristics of Jinan's History and Culture*. Dongyue Lecture Series.
- Wang, Y., & Yang, M. (2020). *Jinan's "Zeng Gong Era."* Spring and Autumn.
- Zhang, H. (2013). Development of Spring Water Landscape Gardening in Ancient Jinan. *Journal of Jinan Vocational College*, 5.

- Zhu, B. (2023). *Black Tiger Spring*. Burapha University.
- _____. [Photographer]. (2021). *Geological Profile Map of Jinan Spring Water Genesis*. [Photo]. Burapha University.
- _____. [Photographer]. (2021). *Local people fetch spring water*. [Photo]. Burapha University.
- _____. [Photographer]. (2021). *Li Qingzhao's Design Script*. [Photo]. Burapha University.
- _____. [Photographer]. (2023). *Li Qingzhao's paper carving cultural and creative products*. [Photo]. Burapha University.
- _____. [Photographer]. (2023). *Li Qingzhao's porcelain plate cultural and creative products*. [Photo]. Burapha University.
- _____. [Photographer]. (2023). *Porcelain Engraving Process*. [Photo]. Burapha University.
- _____. [Photographer]. (2021). *Spouting Spring Park*. [Photo]. Burapha University.
- _____. [Photographer]. (2021). *Spring Water Cultural and Creative Products*. [Photo]. Burapha University.
- _____. [Photographer]. (2023). *Xin Qiji's carved porcelain cultural and creative products*. [Photo]. Burapha University.
- _____. [Photographer]. (2023). *Xin Qiji's Design Line Draft*. [Photo]. Burapha University.
- _____. [Photographer]. (2023). *Xin Qiji's porcelain plate cultural and creative products, porcelain plate printing*. [Photo]. Burapha University.
- _____. [Photographer]. (2021). *Wulongtan Spring Water Festival Activities*. [Photo]. Burapha University.

The Value and Significance of Tianjin Yangliuqing Woodblock New Year Paintings for Designing Cultural and Creative Products

(Received: November 30, 2023 Revised: February 12, 2024 Accepted: April 29, 2024)

Jianjian Xu,¹ Pongdej Chaiyakut,² Poradee Panthupakorn³

Abstract

Tianjin Yangliuqing woodblock New Year paintings are one of the representative arts of Chinese culture, Tianjin Yangliuqing woodblock New Year paintings have a rich historical background and cultural connotations. However, modernization and changes in consumer habits have posed a crisis for the survival and development of woodblock New Year paintings. This study has employed the woodblock paintings as the research object to study their development in the cultural and creative industries. This paper combined Yang Liuqing woodblock New Year paintings with modern cultural and creative industries, which contribute to the integration of culture and economy through innovative design and material application. This study adopted a qualitative

¹Ph.D student in philosophy at the School of Arts, Burapha University
E-mail: 279410236@qq.com

²Doctoral supervisor and professor at School of Arts, Burapha University
E-mail: pongdej.ch@buu.ac.th

³Co-chair Professor, Professor at School of Arts, Burapha University
E-mail: poradee@buu.ac.th

research method, including in-depth interviews with experts, scholars, and personnel engaged in the development and sales of cultural and creative products who study Yangliuqing woodblock New Year paintings. This study employed a literature review and in-depth interviews, and then the study results were presented in descriptive methods and descriptions of cultural and creative product design.

Keywords: Artistic Features, Cultural and Creative Products, Innovative Design and Application, Woodblock New Year Paintings.

Introduction

Tianjin Yangliuqing woodblock New Year Painting is a renowned cultural treasure in Chinese art heritage, originating from Yangliuqing Ancient Town in Xiqing District, Tianjin. It can be refined as the following. “These paintings, which began in the Ming Dynasty, have flourished throughout history, reflecting the essence of Tianjin’s historical and cultural heritage.” Tianjin Yangliuqing woodblock New Year painting has a wide range of themes and is adept at changing techniques. It contains rich humanistic culture, conveys dense information, and has a profound expression of national psychology, which is incomparable to other folk arts. It can be refined as the following. “In recent years, with the country’s increasing emphasis on cultural construction, these paintings have been listed as national intangible cultural heritage, establishing them as a prominent genre of Chinese New Year paintings.”

With changing times, evolving customs and habits, and changing aesthetic concepts, the demand for New Year paintings is gradually decreasing. The once bustling Yangliuqing Art Shop is no longer as lively, and craftsmen are exploring new paths. Yangliuqing woodblock New Year paintings, like other folk crafts, also face challenges for survival and development. Under the impact of modern civilization, traditional Yangliuqing woodblock New Year paintings are facing severe challenges and tests. This includes both internal factors of the New Year prints themselves, such as the endangered materials used in traditional woodcut

prints and the loss of certain key technologies, as well as external factors, such as the impact of modern imitation technology on the production and sales of traditional woodcut prints. (Pan, 2007, p. 12) While enjoying the benefits of modern material civilization, it is important not to just complain about the consequences. On the other hand, the development of Yangliuqing woodcut printmaking is closely related to the progress of carving and printing technology. But at the same time, it also depends on the demand of the public to post New Year paintings during festivals, which are the main driving forces for the development of New Year paintings.

The Chinese government attaches great importance to the protection of intangible cultural heritage, and significant achievements have been made in the protection of intangible cultural heritage. It is a vivid witness to the continuation of Chinese civilization and an important foundation for consolidating national emotions and maintaining national unity. Protecting, inheriting, and utilizing intangible cultural heritage is of great significance for maintaining historical continuity, enhancing cultural confidence, and promoting cultural exchange and mutual learning.

It can be refined as the following. “National policies, the modern material environment, and aesthetic needs have provided new opportunities for the development of Yangliuqing woodblock New Year paintings.” However, it is crucial to rethink and explore from within, in order to find ways to break through the inheritance of Yangliuqing New Year paintings. Simply appreciating

these prints in museums, copying them in classrooms, or studying them in books are all forms of replication, not development. True heritage should be achieved through a cycle of “production – theory - production”. (Fang, 2016, p. 19)

Integrating the culture of Yangliuqing woodblock New Year paintings into people’s lives is an important research challenge. In the era of cultural and creative industries, modern cultural and creative products will play a crucial role in preserving and revitalizing Yangliuqing printmaking culture. Every cultural and creative product embodies the culture of a city, involving policies, departments, teams, and enterprises. These products serve as a bridge between woodblock New Year paintings and consumers, integrating traditional art into daily life and conveying deeper cultural charm.

However the development of Yangliuqing woodblock New Year painting cultural and creative products also faces challenges. These include product homogenization, insufficient consumer experience, and a fragmented industrial structure. Innovation is needed in content, form, and theme to attract consumers and align with their constantly changing aesthetic preferences. At present, in-depth research on Yangliuqing woodblock New Year paintings is still very limited. At present, only a few master’s and doctoral theses are related to this topic, and there is a gap in theoretical exploration. This research topic has contribution value and potential. Through the research and design of cultural and creative products, expand the inheritance channels of Yangliuqing New Year painting culture.

Research Objectives

1. To study the background, origin, and historical evolution of traditional Yangliuqing woodblock New Year paintings.

2. To analyze the value, significance, influence, artistic characteristics, and folk beliefs of Yangliuqing woodblock New Year paintings, summarize and refine the visual elements of woodblock New Year paintings, find new design ideas, and apply them to cultural and creative product design.

3. To design a series of cultural and creative products with woodblock New Year painting character elements as the theme, incorporating new design ideas analyzed, and expanding the protection and inheritance channels of Yangliuqing woodblock New Year paintings in different dimensions.

Research Methods

Researchers use qualitative research methods to focus on regional data. Researchers conducted on-site interviews and research in Yangliuqing Ancient Town, with two experts studying Yangliuqing woodblock New Year paintings, two government recognized inheritors of Yangliuqing woodblock New Year paintings (as shown in Figure 1), and two local cultural and creative product sales personnel in Yangliuqing. It can be refined as the following. “The interviewees, aged between 30 and 70 years, represent a range of social statuses including expert, inheritor, and salesperson.” The research content includes

the value, significance, influence, and artistic characteristics of Yangliuqing woodblock New Year paintings, the current production and sales status of Yangliuqing cultural and creative products, the difficulties and development prospects in the inheritance of Yangliuqing woodblock New Year paintings, and the protection and inheritance channels of Yangliuqing woodblock New Year paintings. It can be refined as the following. “The researchers then analyzed the data and summarized it through descriptive methods and cultural and creative product design.”

Figure 1 The author interviewed the inheritor of Tianjin woodblock New Year paintings

Source: (Xu, Photographer, 2023)

Research Results

Collect a large amount of information through interviews and field research, and organize and analyze the research results.

The artistic value of Yangliuqing woodblock New Year paintings is enormous, with its distinct artistic characteristics, diverse expressive methods, and extremely high aesthetic content, forming its own aesthetic system.

1. The Plastic Art of Yangliuqing Woodblock New Year Paintings

1.1 Composition Features

The woodblock New Year paintings with the theme of Yangliuqing's characters, in terms of composition, place several different things from time and space in the same painting, without being constrained by natural science, expressing a supernatural form of freedom. It can be refined as the following. "To highlight the subject, sometimes only the upper body of a character is painted, effectively emphasizing the character's expression." Sometimes, due to the expansion of the scene and the increase of characters, a creative technique of "virtual and real guests, dispersed distance" is adopted to distinguish between distant and shallow levels (Feng, 2006, p. 35). The composition characteristics of Yangliuqing paintings are full, balanced, symmetrical, and rich. The work presents a general and formulaic tendency, but has a strong subjective color in the selection and arrangement of character images (as shown in Figure 2).

Figure 2 Good fortune and auspicious celebration

Source: (Xu, 2023)

1.2 Line Features

The line style of Yangliuqing woodblock New Year paintings is unique, with strong expressive power, and the thickness, length, and combination of the lines are relatively coordinated. Usually, when creating, artists use lines not only as a summary outline, but also to enhance the beauty of decoration. In Yangliuqing woodblock New Year paintings, the main part is to use a large number of decorative lines to depict the figure's posture and charm; and the secondary part is to set off and decorate the background. especially in deity- based New Year painting, "Heavenly Officials' Blessing" (as shown in Figure 3) It does not only use a large number of decorative lines on the clothing of the main characters to highlight their beauty, but the background decoration of the entire picture also highlights the theme. The different lines in the background are combined with colors to make the entire picture look fuller.

Figure 3 Heavenly Officials' Blessing Source:
"Collection of Chinese Woodblock New Year Paintings:
Yangliuqing Volume"

Source: (Feng, 2012)

1.3 Styling Features of Characters

The most prominent feature of the character images in the Yangliuqing woodblock New Year paintings is the freehand and subjective portrayal, that is, the character images in the Yangliuqing youth paintings are inspired by the aesthetic pursuit of the masses and the artistic imagination of the creators, with exaggerated and freehand features. When highlighting certain characteristics of a character to conform to the spiritual meaning to be expressed, it is necessary to adjust the proportion of the form and use exaggeration techniques to make it more vivid. Compared to other New Year's paintings, exaggeration is more introverted. Moreover, this exaggeration is the best way to express one's thoughts while conforming

to the character's identity. For example, in Zhong Kui (Figure 4), because he is a deity who exorcises ghosts and demons, the painter shortened his height to highlight his burly figure. He was wearing armor and wielding a long sword, as if fighting against demons. The carving on his face was even more exquisite, with a ferocious expression, which gives people a sense of justice and authority.

Figure 4 Zhong Kui Source: “Collection of Chinese Woodblock New Year Paintings: Yangliuqing Volume”

Source: (Feng, 2012)

2. The Color Art of Yangliuqing Woodblock New Year Paintings

2.1 Color Elegance

The color of Yangliuqing character themed New Year paintings has a simple and elegant quality. Yangliuqing Painting generally uses five color schemes: red, yellow, blue-green,

pink, black, and some add purple schemes. When used, it forms a harmonious and unified picture through the size of blocks, changes in position, or the strength of chromaticity, but the colors often have a tendency towards “pink elegance”. Pink and elegant pigments should be classified and stored, ensuring their transparency and brightness during the storage process. The overall color tone of Yangliuqing character themed New Year paintings mostly leans towards high brightness (as shown in Figure 5).

Figure 5 “Joyful” “Yangliuqing Woodblock New Year Paintings”

Source: (Liu, 2015)

2.2 Color Uniformity

The color tone of Yangliuqing character themed New Year paintings is unified. Although Yangliuqing paintings require contrast between colors, they do not use all colors equally, resulting in a dazzling mix of colors. If there is no main color in a painting, all colors will inevitably form a balance of strength and compete with each other, emphasizing themselves and being unable to be squeezed together. Only by using a color tone

that plays a commanding role can unity be achieved in opposition. Regardless of which ever-changing color painting is chosen, it must be determined when creating a small color draft. Yangliuqing painting mostly uses warm tones, especially red tones, which is also a traditional Chinese color requirement. Red is the most commonly used color, while cool colors are used as a complement. For example, a pair of paintings titled “Attracting Wealth and Bringing Treasures” (as shown in Figure 6) are New Year paintings of the God of Wealth category. Each painting features two dolls, one literary and one martial, pushing gold and giving away wealth, with blue and purple embellishments, one on the left and one on the right. The entire New Year painting is dominated by warm red and yellow tones, with uniform and symmetrical colors. The entire painting is full of joy and joy. (Wang, 2002, p. 24)

Figure 6 “Attracting Wealth and Bringing Treasures”

Source: “Collection of Chinese Woodblock

New Year Paintings: Yangliuqing Volume”

Source: (Feng, 2012)

3. The Folk Value and Significance of Yangliuqing Woodblock New Year Paintings

It can be refined as the following. “Yangliuqing woodblock New Year paintings hold significant folk value, reflecting various aspects of traditional Chinese rural culture and social life:”

Traditional festivals and auspiciousness: These New Year pictures are usually themed with traditional Chinese festivals and auspicious elements, such as the Spring Festival, the Lantern Festival (Filled round balls made of glutinous rice-flour for the Lantern Festival), wedding celebrations, birthday parties, etc. They convey wishes for good luck, happiness, and reunion, and promote traditional auspicious meanings.

Traditional clothing and customs: The characters in New Year paintings usually wear traditional clothing, showcasing the characteristics of traditional Chinese clothing and customs, which helps to promote traditional culture and customs.

Etiquette and family values: These New Year paintings emphasize etiquette and respect for family values, such as respecting elders, family reunion, and family relationships. They convey the core values of traditional Chinese families and society.

Art Inheritance and Folk Art: Yangliuqing Woodblock New Year Paintings are Chinese folk art that inherits ancient painting and printmaking techniques, helps to protect and

inherit these traditional skills, and also provides artists with the opportunity to integrate creativity and artistic expression.

Family and emotions: New Year paintings often depict emotions such as family, friendship, and love, reflecting the importance of interpersonal relationships and helping to promote the values of interpersonal and family harmony.

Overall, Yangliuqing woodblock New Year paintings carry rich folk values and meanings. They are important records of traditional Chinese culture and way of life, and also a folk art with strong regional characteristics. They have had a profound impact on the development of society and culture. (Lv, 1990, p. 24)

Conclusion

From the perspective of the inheritance of Yangliuqing woodblock New Year paintings, their themes have always been closely related to social reality. The exquisite images contain values of good, evil, beauty, and ugliness, praise and criticize historical events, and convey the cultural ideas of patriotism, love for the nation, and safeguarding a beautiful home to us in the plainest language.

In terms of artistic characteristics, it not only has diverse creative techniques and a wide range of themes, but also has various regions and styles. In terms of cultural value, it also has a profound cultural heritage, carrying the long-standing cultural and historical information of Tianjin, and is a living

fossil of China's folk culture. It has left a profound mark in the Chinese folk art world and even in the art world, and it is a rare and enormous cultural wealth of art in China. As a carrier of Tianjin folk culture, it fully reflects the history of folk art and the true portrayal of the local economy, culture, and people's lives. Its delicate style, full visuals, smooth lines, innovative color schemes, and highly decorative artistic features have extremely high artistic appreciation and collection value from any angle. (Wang & Li, 2017, p. 11)

It can be refined as the following. "The influence of Yangliuqing woodblock New Year paintings lies in their reflection of local culture and beliefs, offering a profound opportunity for understanding and exploring traditional Chinese culture. Moreover, this art form has positively impacted local art, culture, and tourism, facilitating the development and utilization of regional cultural resources."

4. Design of Yangliuqing Woodblock New Year Painting Cultural and Creative Products

4.1 Survey and Analysis of Tianjin Tourism Cultural and Creative Products

It can be refined as the following. "From the perspective of tourism and cultural creative product design and research in Tianjin in recent years, Yangliuqing woodblock New Year paintings contribute to understanding their current

development status and achievements. According to theoretical research findings, there are four main research directions:”

(1) Research on the current cultural preferences of tourism cultural and creative products: Presently, cultural preferences for tourism cultural and creative products in Tianjin are relatively weak. Many of these products lack cultural depth, leading to issues such as mutual imitation and crude manufacturing.

(2) Innovative research on the characteristics of tourism cultural and creative products: A significant portion of Tianjin’s tourism cultural and creative products lack novelty and cultural depth. There is a dearth of representative cultural and creative products. Future development efforts should focus on enhancing distinctive innovation and integrating cultural elements.

(3) Market analysis and research on tourism cultural and creative products: Tianjin’s market for tourism cultural and creative products is relatively closed. There is insufficient research on effective tourism cultural marketing strategies tailored to the local market environment. Addressing specific market challenges and developing adaptable marketing models are essential to increase market penetration and sales.

(4) Artistic expression in tourism cultural and creative products: Artistic expression forms the essence of cultural and creative products. Products lacking artistic value not only fail to appeal to the market but can also result in significant

economic losses for cultural enterprises. Emphasis should be placed on researching the artistic value of tourism cultural and creative products to ensure they resonate with consumers and gain market favor.

4.2 Design of Yangliuqing Woodblock New Year Painting Cultural and Creative Products

The cultural and creative product design of Yangliuqing woodblock New Year paintings aims to combine traditional artistic elements with some modern life, so as to meet people's aesthetic needs while also promoting and protecting traditional culture. By fully understanding user needs and preferences, designing cultural and creative products that meet user expectations for Yangliuqing New Year paintings will help attract more users and enhance the product's market competitiveness.

Idea sketch

Product design series of soft ceramic dolls

Design concept: The Yangliuqing doll themed woodblock New Year paintings are themed around vivid and lovely children, using bright colors to often symbolize auspiciousness, happiness, and good wishes. The traditional woodblock printing technique inherits a long tradition of handmade craftsmanship, endowing New Year paintings with unique texture and cultural value. In the design, the round face and vivid body movements of the doll were preserved, and some auxiliary accessories such

as fish and musical instruments were designed using soft ceramic materials in combination with modern aesthetics. Yangliuqing woodblock New Year paintings often reflect the idea of “harmony between heaven and man”, and the design also embodies the idea of harmony.

Material selection: Clay figurines are a traditional handicraft in the Tianjin area, usually made of clay or mud. This cultural and creative product is made from the most famous local clay in Tianjin, as it reflects local culture and makes the product more distinctive.

Soft clay doll design		
Element	Inspiration	Sketch
Dolls		

Production:

Figure 7 Tianjin Yangliuqing woodblock New Year picture
creative product production process

Source: (Xu, Photographer, 2024)

Final effect:

Figure 8 Tianjin Yangliuqing woodblock New Year picture creative products

Source: (Xu, Photographer, 2024)

Analysis of the Work

It can be refined as the following. “Creating a cultural and creative product inspired by the theme of Yangliuqing New Year Painting’s “Child Holding Fish” using soft clay material from Tianjin Mudman merges traditional folk art with modern culture, showcasing distinct characteristics and values:”

1. Integration of Cultural Inheritance and Innovation: This product not only preserves the traditional craftsmanship of Tianjin Mudman but also integrates it with the timeless theme of Yangliuqing New Year Painting. This fusion of traditional culture

with modern artistic concepts promotes the inheritance and appreciation of cultural heritage.

2. Artistry and Aesthetic Appeal: The use of soft clay enhances the three-dimensional form and vibrant colors of the “Child Holding Fish” doll, elevating its visual appeal. Meticulous craftsmanship ensures each detail contributes to its artistic allure, captivating viewers’ attention.

3. Emotional Resonance and Values Portrayal: Representing a classic motif from Yangliuqing New Year Painting, the “Child Holding Fish” doll symbolizes joy and beauty in life. Crafted from soft clay, it vividly captures the scene, evoking emotional connections and conveying aspirations for a better life.

4. Practicality and Market Potential: Beyond its artistic merit, the “Child Holding Fish” doll offers practical use as a decorative item in homes or offices, or as a thoughtful gift. This dual appeal enhances its commercial viability and market attractiveness.

5. Cultural Confidence and Brand Development: Introducing such cultural and creative products fosters confidence in traditional Chinese culture and enhances the brand image of artistic goods. Through effective domestic and international promotion, it enhances visibility and prestige for Tianjin Mudman, stimulating growth within related industries.

In summary, the creation of a cultural and creative product featuring the theme of “Child Holding Fish” from Yangliuqing New Year Painting using soft clay material from Tianjin Mudman not only possesses artistic and aesthetic appeal but also carries market potential and cultural value. It contributes to the integration and development of traditional folk art with modern cultural industries.

Research findings

Through in-depth investigation and analysis, this study has drawn the following main research findings and conclusions:

1. Studying the background, sources, and historical evolution of traditional Yangliuqing woodblock New Year paintings with character themes helps to gain a deeper understanding of various aspects of Chinese traditional culture, artistic traditions, and social history. It has a positive impact on cultural protection, inheritance, and the promotion of social development.

2. This study analyzed the value, significance, influence, artistic characteristics, folk beliefs, and other aspects of Yangliuqing woodblock New Year paintings based on field investigations and theoretical research, and improved and supplemented academic materials. This study also helps to preserve and inherit the Yangliuqing woodblock New Year paintings, and provides reference and guidance for subsequent production.

3. Designing cultural and creative products with woodblock New Year painting character elements as the theme can inherit and promote traditional culture, stimulate the development of local cultural and creative industries, attract a wider consumer group through innovative design, enhance local awareness, promote cultural exchange, stimulate the potential of creators, and endow products with unique historical and cultural value, increase added value, and inject new vitality into the local economy.

Research suggestions

1. Have a deep understanding of cultural background: When designing cultural and creative products, it is crucial to have a deep understanding of the history and cultural background of Yangliuqing woodblock New Year paintings. Understanding its origin, traditional style, and related cultural connotations can help better integrate this traditional art into modern cultural and creative products.

2. Innovation and modern elements: While retaining traditional elements, it is necessary to consider how to integrate innovation and modern elements to make cultural and creative products more attractive, which can be achieved through design techniques, material selection, or functional innovation.

3. Cooperation with local communities: There is a need to cooperate with traditional producers of Yangliuqing woodblock New Year paintings, local communities or related organizations

to gain a deeper understanding of their production techniques and cultural background. This cooperation helps to better integrate local cultural elements while promoting community development.

4. Market research and target positioning: It is necessary to conduct market research before designing cultural and creative products to understand the needs and market trends of the target audience, so as to determine the positioning of the product to ensure its competitiveness in the market.

5. Sustainability considerations: To consider the sustainability of cultural and creative products, including material selection, environmental friendliness of production processes, etc., we should focus on sustainable development , which is in line with modern society's concern for environmental protection and sustainability.

These suggestions aim to encourage future research to explore more deeply the combination of design in Yangliuqing woodblock New Year paintings and cultural and creative products, while emphasizing cultural inheritance, innovation, and sustainable development.

References

- Feng, J. (2006). *Complete Collection of Chinese Woodblock New Year Paintings - Yang Liuqing Volume*. Zhonghua Book Company.
- _____. (2012). “Attracting Wealth and Bringing Treasures” “Collection of Chinese Woodblock New Year Paintings: Yangliuqing Volume”. Zhonghua Book Company.
- _____. (2012). *Heavenly Officials’ Blessing Source: “Collection of Chinese Woodblock New Year Paintings: Yangliuqing Volume”*. Zhonghua Book Company.
- _____. (2012). *Zhong Kui Source: “Collection of Chinese Woodblock New Year Paintings: Yangliuqing Volume”*. Zhonghua Book Company.
- Fang, L. (2016). *3.0 Levels of Intangible Cultural Heritage Protection and Contemporary Revival of Chinese Culture*. China Culture Daily.
- Liu, J. (2015). “Joyful” “Yangliuqing Woodblock New Year Paintings” Author.
- Lv, S. (1990). *Chinese Folk Woodcut Printmaking*. Hunan Fine Arts Publishing House.
- Pan, Y. (2007). *Research on the Inheritance and Communication Design of Yangliuqing Wooden New Year Paintings*. [Master’s thesis, Jiangnan University].
- Xu, J. (2023). *Good fortune and auspicious celebration*. Burapha University.

- Xu, J. [Photographer]. (2023). *The author interviewed the inheritor of Tianjin woodblock New Year paintings*. [Photo]. Burapha University.
- . [Photographer]. (2024). *Tianjin Yangliuqing woodblock New Year picture creative products*. [Photo]. Burapha University.
- . [Photographer]. (2024). *Tianjin Yangliuqing woodblock New Year picture creative products process*. [Photo]. Burapha University.
- Wang, B., & Li, H. (2017). An Analysis of the Cultural Connotation of Yangliuqing Woodblock New Year Paintings from the Perspective of Communication Semiotics. *Journal of Lvliang University*, 11.
- Wang, S. (2002). *History of Chinese New Year Painting*. Beijing Arts and Crafts Publishing House.

ปัญหาการให้ความคุ้มครองชื่อภาพยนตร์และหนังสือ
ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์และเครื่องหมายการค้า
Problems on the Protection of Movie and Book Titles
Under Copyright and Trademark Law

(Received: March 20, 2024 Revised: May 13, 2024 Accepted: May 27, 2024)

จตุพล เจริญรื่น¹
Chatupon Charoenruen

บทคัดย่อ

ชื่อภาพยนตร์และหนังสือ เป็นประเด็นสำคัญที่มีการกล่าวถึงในเวทีการประชุมระหว่างประเทศ ของคณะกรรมการว่าด้วยเครื่องหมายการค้า การออกแบบอุตสาหกรรม และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ถึงการให้ความคุ้มครองในสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งทำให้เกิดคำถามว่า ความคุ้มครองในสิทธิของทรัพย์สินทางปัญญาของชื่อภาพยนตร์และหนังสือจะได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์หรือเครื่องหมายการค้า จากการศึกษาทฤษฎี หลักการกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทย ทั้งในส่วน of กฎหมายลิขสิทธิ์และเครื่องหมายการค้า เมื่อวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบพบว่า ในส่วนของทฤษฎี หลักการ และกฎหมายลิขสิทธิ์นั้น ไม่สามารถให้การคุ้มครองชื่อภาพยนตร์และหนังสืออย่างงานวรรณกรรมตามกฎหมายลิขสิทธิ์ได้ แต่เมื่อวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบในส่วนของทฤษฎี หลักการ และกฎหมายเครื่องหมายการค้า พบว่ามีความเหมาะสมและกฎหมายเปิดช่องให้ใช้บทบัญญัติของกฎหมายเครื่องหมายการค้าในการคุ้มครอง

¹อาจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา E-mail: Ajbeer_bsru@hotmail.com

ชื่อภาพยนตร์และหนังสือได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติมาตรา 4 ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559 พบว่า ต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของคำนิยามคำว่าเครื่องหมายเพื่อการขยายขอบเขตของการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้ารูปแบบใหม่ ให้ครอบคลุมถึงเครื่องหมายการค้าชื่อภาพยนตร์และหนังสือ

คำสำคัญ: การคุ้มครอง ชื่อภาพยนตร์และหนังสือ ความทับซ้อน
เครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์

Abstract

Titles of movies and books are a significant issue discussed at the international conference of the Commission on Trademarks, Industrial Designs, and Geographical Indications, regarding the protection of intellectual property rights. This raises the question of whether the intellectual property rights of movie and book titles are protected under copyright or trademark law. Through the study of theories, principles, international laws, foreign laws, and Thai laws, both in terms of copyright and trademark law, it was found that, in terms of theories, principles, and copyright law, it is not possible to protect the titles of movies and books such as literary works under copyright law. However, when analyzing theories, principles, and trademark law, it was found that it is appropriate, and the law allows for the provisions of trademark law to be used to protect the titles of movies and books. However, considering the provisions of Section 4 of the Trademark Act B.E. 2534, as amended by the Trademark Act (No. 3) B.E. 2559, it was found that there is a need to amend the definition of the term “trademark.” This amendment aims to expand the scope of trademark protection to cover new forms of trademarks, including those for movie and book titles.

Keywords: Protection, Title of Movies and Books, Overlap, Trademark, Copyright.

1. บทนำ

การชมภาพยนตร์ ซีรีส์ และการอ่านหนังสือถือเป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมอย่างมากนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นในอนาคต ดังจะเห็นได้จากสถิติการสมัครสมาชิกเพื่อใช้บริการในแพลตฟอร์มสตรีมมิ่งต่าง ๆ (Fitzgerald, 2024, Online) ทั้งยังเกิดการนำต้นฉบับ ของนิยายและการตูนมาดัดแปลงเป็นภาพยนตร์หรือซีรีส์เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ ในปัจจุบันที่มีแพลตฟอร์มอินเทอร์เน็ตจำนวนมากที่ทำให้ผู้สร้างสรรค์ทั่วทุกมุมโลกสามารถเผยแพร่ผลงานสร้างสรรค์ได้สะดวกกว่าในอดีตที่ต้องพึ่งพาสถาบันพิมพ์หรือบริษัทห้างร้านต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้ จึงเกิดงานสร้างสรรค์ทางวรรณกรรมและภาพยนตร์เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก จนอาจเกิดการสร้างสรรค์ภาพยนตร์หรือหนังสือที่มีชื่อเหมือนหรือคล้ายกันเกิดขึ้น (Liprd, 2022, Online)

ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าชื่อภาพยนตร์และหนังสือหลายเรื่องได้กลายเป็นชื่อที่สร้างความจดจำให้แก่สาธารณชน ทั้งยังช่วยสร้างมูลค่าทางธุรกิจได้อย่างมาก เช่น ภาพยนตร์ซีรีส์แฮร์รี่ พอตเตอร์ (Harry Potter) ที่ถูกดัดแปลงมาจากวรรณกรรมชื่อดังของ เจ. เค. โรว์ลิง (J.K. Rowling) โดยชื่อเสียงและความโด่งดังของแฮร์รี่ พอตเตอร์ส่งผลให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการจำนวนมากที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเรื่องดังกล่าวและทำให้ชื่อแฮร์รี่ พอตเตอร์กลายเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายจนทำให้ ชื่อภาพยนตร์หรือหนังสือกลายเป็นที่จดจำของสาธารณชน (Smith, 2014)

จากที่กล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ชื่อภาพยนตร์และหนังสือที่ผูกโยงกับงานวรรณกรรมหรืองานภาพยนตร์ซึ่งได้รับความนิยมคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ สามารถก่อให้เกิดความจดจำและแยกแยะความแตกต่างในลักษณะที่เป็นเครื่องหมายการค้าได้ ด้วยเหตุนี้ จึงเกิดแนวคิดในการให้ความคุ้มครองแก่ชื่อภาพยนตร์และหนังสือขึ้น ดังจะเห็นได้จากการประชุมของคณะกรรมการ

ว่าด้วยเครื่องหมายการค้า การออกแบบอุตสาหกรรม และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Standing committee on the law of trademark, industrial designs and geographical indications หรือ STLT) ครั้งที่ 16 และครั้งที่ 16/2 (WIPO, 2006, Online) ได้กล่าวถึงการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้ารูปแบบใหม่ (New Types mark) ซึ่งรวมถึงการให้ความคุ้มครองแก่อิทธิพลของชื่อภาพยนต์และหนังสือ

แม้ว่า STLT จะได้กล่าวถึงการให้ความคุ้มครองชื่อภาพยนต์และหนังสือในฐานะที่เป็นเครื่องหมายการค้าก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าชื่อภาพยนต์และหนังสือมีความเกี่ยวข้องกับงานสร้างสรรค์ที่ได้รับความคุ้มครองภายใต้ระบบลิขสิทธิ์ ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้เกิดปัญหาว่าควรกำหนดให้มีความคุ้มครองชื่อภาพยนต์และหนังสือภายใต้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาประเภทใด เพราะทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทต่างมีวัตถุประสงค์การให้ความคุ้มครองลักษณะ ขอบเขต และระยะเวลาการให้ความคุ้มครองที่แตกต่างกันออกไป และหากปล่อยให้เกิดการให้ความคุ้มครองที่ทับซ้อนกันย่อมส่งผลกระทบต่อการใช้งานสร้างสรรค์ของสาธารณชนได้ ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นภาพปัญหาดังกล่าวที่ชัดเจน ผู้เขียนขอยกตัวอย่างประกอบการอธิบายดังนี้

กรณีของลิขสิทธิ์ในตัวการ์ตูนโดราเอมอนที่อายุความคุ้มครองในฐานะงานศิลปะประยุคต์ได้หมดลงในวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2537 ซึ่งศาลฎีกาได้เคยวินิจฉัยประเด็นดังกล่าวไว้ในคำพิพากษา ศาลฎีกาที่ 5756/2551 ขณะที่อายุความคุ้มครองในฐานะงานศิลปกรรมของภาพโดราเอมอนได้หมดลงตั้งแต่วันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 โดยเมื่ออายุความคุ้มครองลิขสิทธิ์สิ้นสุดลง งานสร้างสรรค์ดังกล่าวย่อมตกเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่สาธารณชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างอิสระโดยไม่จำเป็นต้องขออนุญาต แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่ได้เป็นเช่นนั้น เนื่องจากเจ้าของลิขสิทธิ์ได้นำตัวการ์ตูนดังกล่าวไปจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าเอาไว้อีกทางหนึ่ง ดังนั้น แม้ว่าการนำภาพโดราเอมอนไปใช้จะไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ แต่ก็ยังอาจเป็นการละเมิดเครื่องหมายการค้าได้ หากเป็นการนำไปใช้เพื่อประโยชน์ในทางการค้า

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าความทับซ้อนของทรัพย์สินทางปัญญาได้กลายเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ในงานสร้างสรรค์ของสาธารณชน ซึ่งขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่ประสงค์ให้มีการแยกความคุ้มครองของทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทอย่างชัดเจน ทั้งนี้ ในกรณีของประเทศไทยได้เคยมีคำวินิจฉัยของศาลฎีกา ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6270/2554 ได้ยืนยันหลักการดังกล่าวเอาไว้

ในส่วนของมุมมองที่จะพิจารณาถึงปัญหาของชื่อภาพยนตร์และหนังสือที่ถือว่าเป็นเครื่องหมายรูปแบบใหม่ (New Types of Mark) ในลักษณะของเครื่องหมายที่รับรู้ด้วยการมองเห็น (Visible Trademark) จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 หรือไม่อย่างไร ผู้เขียนพบถึงปัญหาที่จะต้องพิจารณาในสองประการ กล่าวคือ ประการแรก ขอบเขตของนิยามคำว่า เครื่องหมาย ตามบทบัญญัติมาตรา 4 จะครอบคลุมถึงชื่อภาพยนตร์และหนังสือหรือไม่ ประการที่สอง ชื่อภาพยนตร์และหนังสือมีลักษณะบ่งเฉพาะเป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 6 และมาตรา 7 หรือไม่ ซึ่งผู้เขียนจะทำการวิเคราะห์ในส่วนของการวิเคราะห์ต่อไป อันเนื่องมาจากเหตุผลของประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ หากชื่อภาพยนตร์และหนังสือมีกฎหมายบัญญัติครอบคลุมให้เป็นเครื่องหมายการค้าได้และมุมมองในการลงทุนทางธุรกิจที่มีการแข่งขันกันสูงมาก เครื่องหมายการค้าจึงมีความสำคัญกับผู้บริโภคเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็น ชื่อ สัญลักษณ์ หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ติดลงบนสินค้าซึ่งโดยทั่วไปแล้วลักษณะบ่งเฉพาะของสัญลักษณ์ (Distinctive signs) จะเป็นตัวระบุถึงสินค้าหรือบริการของผู้ประกอบการรายหนึ่งแยกออกจากผู้ประกอบการ รายอื่น ค่าแห่งกวีติลล์ (Goodwill) ของเครื่องหมายการค้ายังเพิ่มมูลค่าของสินค้าหรือบริการในตลาดซึ่งมีผลในการเพิ่มมูลค่าทางรายได้ในระบบเศรษฐกิจเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น ในการประกอบธุรกิจการค้า ผู้ผลิตและผู้ประกอบการจะใช้ “เครื่องหมายการค้า” ในการแยกแยะความแตกต่างระหว่างสินค้าหรือบริการของตนออกจากสินค้า

หรือบริการของบุคคลอื่น เพื่อป้องกันความสับสนหลงผิดในการเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภคและสาธารณชน (Aplin & Davis, 2009)

ด้วยเหตุที่ได้กล่าวทั้งหมดข้างต้น บทความฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความทับซ้อนในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์และเครื่องหมายการค้า โดยมุ่งพิจารณารูปแบบที่เหมาะสมในการให้ความคุ้มครองชื่อภาพยนตร์และหนังสือ การศึกษานี้มุ่งเน้นศึกษาเฉพาะในส่วนของการชื่อภาพยนตร์และหนังสือเป็นสำคัญ ไม่ได้ศึกษาในส่วนองงานภาพยนตร์และงานวรรณกรรมที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์แล้ว

โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) หลักการพื้นฐานในการให้ความคุ้มครองชื่อภาพยนตร์และหนังสือ
- 2) การศึกษาเปรียบเทียบการให้ความคุ้มครองชื่อภาพยนตร์และหนังสือตามความตกลงระหว่างประเทศและภายใต้กฎหมายของสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และสาธารณรัฐอินเดีย
- 3) วิเคราะห์ปัญหาการให้ความคุ้มครองชื่อภาพยนตร์และหนังสือภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์และเครื่องหมายการค้า
- 4) บทสรุปและข้อเสนอแนะ

2. หลักการพื้นฐานในการให้ความคุ้มครองชื่อเสียงและหนังสือ

หากพิจารณาลักษณะของชื่อเสียงและหนังสือ ผู้เขียนเห็นว่า เป็นสิ่งที่อาจได้รับความคุ้มครองภายใต้ลิขสิทธิ์และเครื่องหมายการค้า ดังนั้น ในส่วนนี้จะได้กล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับลิขสิทธิ์และเครื่องหมายการค้า ตามลำดับดังนี้

2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

ในส่วนนี้ผู้เขียนจะได้กล่าวถึงทฤษฎีในการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่มีพื้นฐานความคิดมาจากแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ โดยจะได้กล่าวถึงทฤษฎีแรงจูงใจและทฤษฎีคุ้มครองป้องกันตามลำดับ

1) ทฤษฎีแรงจูงใจ เป็นทฤษฎีที่ให้หลักการเหตุผลสำหรับการคุ้มครองว่ารัฐควรให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อจูงใจให้เกิดการคิดค้นพัฒนางานสร้างสรรค์ที่มีคุณค่า (Bently et al., 2018, p. 398) เพราะการวิจัยและพัฒนาสร้างสรรค์ผลงานต่าง ๆ มักจำเป็นต้องอาศัยการลงทุนทั้งในเรื่องความรู้ ความคิด ระยะเวลา และเงินทุน ดังนั้น การให้ความคุ้มครองทรัพย์สิน ทางปัญญาจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้สร้างสรรค์ว่าการนำทรัพยากรที่ได้ใช้ไปเพื่อการสร้างสรรค์จะได้รับ การชดเชยอย่างคุ้มค่า และจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรคในระดับสูงสุด (Optimum) ในทางตรงกันข้าม หากรัฐไม่ให้หลักประกันในการคุ้มครอง สิทธิของผู้สร้างสรรค์เครื่องหมายการค้าอย่างเหมาะสมย่อมส่งผลกระทบ ต่อแรงจูงใจของผู้สร้างสรรค์

2) ทฤษฎีคุ้มครองป้องกัน เป็นทฤษฎีที่สัมพันธ์โดยตรง กับเครื่องหมายการค้า โดยเมื่อมีการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้า ผู้เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าย่อมไม่ประสงค์ให้มีการกระทำอันเป็น การละเมิดเครื่องหมายการค้า ดังนั้น รัฐจึงต้องกำหนดมาตรการในการป้องกัน

ไม่ให้เกิดการกระทำที่ทำให้เครื่องหมายการค้าเพื่อไม่ให้เจ้าของเครื่องหมายการค้าเกิดความเสียหายทางการค้าที่ได้มาจากความคิดสร้างสรรค์ที่คิดขึ้นมาใหม่ หากนำทฤษฎีทั้งสองข้างต้นมาพิจารณาเกี่ยวกับกรณีของชื่อภาพยนตร์และหนังสือ ผู้เขียนเห็นว่า การให้ความคุ้มครองแก่ชื่อภาพยนตร์ภายใต้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาจะช่วยสร้างมูลค่าให้แก่ชื่อดังกล่าว และทำให้ผู้ทรงสิทธิสามารถแสวงหาประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่าซึ่งจะช่วยจูงใจให้เกิดการพัฒนาและสร้างสรรค์งานเหล่านี้ อีกทั้งยังช่วยสร้างความเชื่อมั่นว่างานสร้างสรรค์ดังกล่าวจะได้รับการคุ้มครองและป้องกันโดยรัฐเพื่อไม่ให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบทางธุรกิจ อย่างไรก็ตาม ในประเด็นที่ว่าชื่อภาพยนตร์และหนังสือจะสมควรได้รับความคุ้มครองภายใต้ทรัพย์สินทางปัญญาประเภทใดจึงจะเหมาะสม ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ต่อไปในบทความฉบับนี้

2.2 หลักการพื้นฐานของลิขสิทธิ์

องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO) ได้ให้ความหมายว่า ลิขสิทธิ์ หมายถึง การให้ความคุ้มครองตามกฎหมายแก่ผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ซึ่งได้สร้างสรรค์ขึ้นมาโดยประกอบด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจและสิทธิทางศีลธรรม (WIPO, 2016, Online) โดยสนธิสัญญาที่มีอิทธิพลต่อการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ ได้แก่ อนุสัญญากรุงเบอร์นว่าด้วยการคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม (Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works) และความตกลงทริปส์ว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการค้า (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights)

ในกรณีของอนุสัญญากรุงเบอร์น แต่เดิมอนุสัญญาดังกล่าวถูกสร้างขึ้นโดยมีความมุ่งหมายในการสร้างกฎเกณฑ์เพื่อให้ความคุ้มครองความสวยงามและสุนทรียภาพของการสร้างสรรค์วรรณกรรมและศิลปกรรม (Literary and Artistic Work) ทั้งนี้ ภายใต้อนุสัญญาดังกล่าวได้มีการกำหนดนิยามของงานวรรณกรรมและศิลปกรรมเอาไว้ว่า “งานวรรณกรรม

และงานศิลปกรรมหมายความว่างานใด ๆ จะเป็นงานวรรณกรรม วิทยาศาสตร์ หรือศิลปกรรม หรืองานในรูปหรือลักษณะใด ๆ” นอกจากนี้ อนุสัญญาฉบับดังกล่าวยังได้กำหนดหลักการพื้นฐานในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ โดยหลักการหลายข้อได้กลายมาเป็นแนวปฏิบัติที่ปรากฏอยู่ในความตกลงทริปส์ ซึ่งกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ (Minimum Standard) ในการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา รวมถึงลิขสิทธิ์เพื่อให้ประเทศสมาชิกต้องปฏิบัติตาม

หากพิจารณาความมุ่งหมายและหลักการที่กำหนดไว้ในอนุสัญญากรุงเบอร์ลินและความตกลงทริปส์ จะเห็นได้ว่าอนุสัญญาและความตกลงดังกล่าวมีความประสงค์ที่จะให้ความคุ้มครองแก่งานสร้างสรรค์ ด้วยเหตุนี้ สิ่งที่จะได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์จึงต้องมีลักษณะที่เป็นงานสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตาม ไม่ปรากฏว่ามีอนุสัญญาฉบับใดที่กำหนดแนวทางหรือวิธีการในการพิจารณาระดับของความสร้างสรรค์เอาไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้น แต่ละประเทศจึงมีอิสระในการกำหนดแนวทางในการพิจารณาระดับความสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อใช้พิจารณาให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ โดยหลักการที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในการพิจารณาระดับความสร้างสรรค์ ได้แก่ หลักการหยาดเหงื่อแรงงาน และหลักการทักษะ แรงงาน และ วิจารณ์ญาณ

1) หลักการหยาดเหงื่อแรงงาน (Sweat of the Brow) เป็นหลักการที่ใช้ในการพิจารณาระดับความสร้างสรรค์ โดยมุ่งพิจารณาจากความมานะพยายามเป็นสำคัญ กล่าวคือ งานสร้างสรรค์ที่เกิดจากการที่ผู้สร้างงานได้ลงแรง ลงเงิน ใช้ความชำนาญ (His own Expense, or Skill, or Labor, or Money) เพื่อสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้น งานสร้างสรรค์ดังกล่าวสมควรได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์เพื่อเป็นการตอบแทนการลงทุนลงแรงของผู้สร้างสรรค์ (Saksena, 2009) ทั้งนี้ แม้ว่าจะงานดังกล่าวจะมีคุณภาพ หรือปริมาณของความคิดสร้างสรรค์มากหรือน้อยเพียงใดก็ตาม

2) หลักการทักษะ แรงงาน และวิจารณ์ญาณ (Skill Labor and Judgement) เป็นอีกหนึ่งหลักการที่ใช้ในการพิจารณาความสร้างสรรค์ โดยงานสร้างสรรค์จะได้รับความคุ้มครองก็ต่อเมื่อผู้สร้างสรรค์ได้ใช้ทักษะ ความอดสาหะ และวิจารณ์ถึงขนาดจึงจะถือเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ที่ได้รับความคุ้มครอง

3) ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เล็กน้อย (Modicum of Creativity Doctrine) เป็นหลักการที่เกิดขึ้นโดยศาลสูงของสหรัฐอเมริกา ในคดี *Fiest Publication, Inc. V. Rural Telephone Service Company Inc.* ซึ่งศาลได้กล่าวถึงระดับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทงานรวบรวม ทั้งนี้ หลักการดังกล่าวมีสาระสำคัญว่าการสร้างสรรค์เพียงเล็กน้อย (Modicum of Creativity) ก็ถือว่าอยู่ในระดับที่สมควรได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์แล้ว (Das, 2012)

จะเห็นได้ว่า ทั้งในส่วนของความตกลงระหว่างประเทศ และทฤษฎีทางกฎหมายลิขสิทธิ์ มิได้กล่าวถึงการให้ความคุ้มครองชื่อภาพยนตร์ และหนังสือโดยตรงว่าสามารถที่จะได้รับความคุ้มครองอย่างงานอันมีลิขสิทธิ์หรือไม่ แต่จะกล่าวถึงแนวปฏิบัติในภาพรวมในการคุ้มครองงานวรรณกรรม และศิลปกรรม โดยมุ่งเน้นที่จะให้ความสำคัญกับแสดงออกมาซึ่งความคิด ให้ออกมาเป็นผลงานสร้างสรรค์อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ประเภทของงานอันมีลิขสิทธิ์ที่สอดคล้องกับชื่อภาพยนตร์และหนังสือ ได้แก่ งานวรรณกรรม

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาหลักการ *Sweat of the Brow* และหลักการ *Skill Labor and Judgement* ผู้เขียนเห็นว่างานวรรณกรรม จะได้รับความคุ้มครองก็ต่อเมื่อแสดงให้เห็นปรากฏอย่างเพียงพอถึงระดับความสร้างสรรค์ (Henlynn D'Souza, 2022, Online) ทั้งนี้ แม้ว่าตามหลักการ *Modicum of Creativity* จะพิจารณาระดับความสร้างสรรค์เพียงเล็กน้อย

ก็ตาม แต่ผู้เขียนเห็นว่าคำหรือข้อความที่จะถือว่าเป็นงานสร้างสรรค์อันได้รับความคุ้มครองอย่างวรรณกรรมจะต้องมีลักษณะที่เป็นการร้อยเรียงเรื่องราวให้ปรากฏอย่างชัดเจน ด้วยเหตุนี้ จึงมีข้อพิจารณาว่าชื่อภาพยนตร์และหนังสือจะถือว่ามีลักษณะที่เพียงพอต่อการให้ความคุ้มครองในฐานะที่เป็นลิขสิทธิ์ในงานประเภทวรรณกรรมได้หรือไม่ อย่างไร โดยผู้เขียนจะได้วิเคราะห์และอภิปรายต่อไปในบทความฉบับนี้

2.3 หลักการพื้นฐานของเครื่องหมายการค้า

องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO) ได้นิยามความหมายของ “เครื่องหมายการค้า” หมายถึง เครื่องหมายใด ๆ ที่ระบุถึงสินค้าของเจ้าของเครื่องหมายการค้าและสามารถแยกความแตกต่างในตัวสินค้าของผู้ประกอบการรายหนึ่งกับสินค้าของผู้ประกอบการรายอื่น โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์ว่าเครื่องหมายนั้นจะต้องมีลักษณะบ่งเฉพาะ นอกจากนี้ ยังให้ความหมายของคำว่า “เครื่องหมาย (Sign)” ซึ่งอาจจะประกอบด้วยคำ ตัวอักษร ตัวเลข ภาพวาด หรือ รูปภาพ สัญลักษณ์ ภาพวาดสามมิติ ลายมือชื่อ รูปร่างหรือรูปทรงของวัตถุ บรรจุภัณฑ์ของสินค้า สัญลักษณ์เสียง กลิ่น สี หรือสิ่งเหล่านี้อย่างใดอย่างหนึ่งรวมกัน โดยสามารถแยกความแตกต่างในตัวสินค้าได้ (WIPO, 2004)

จากการศึกษาพบว่า มีสนธิสัญญาหลายฉบับที่กล่าวถึงการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้า อย่างไรก็ตาม กรณีของชื่อภาพยนตร์และหนังสือที่ถือเป็นเครื่องหมายรูปแบบใหม่ที่สามารถมองเห็นได้ด้วยตา (Visible Sign) (WIPO, 2006, Online) มีสนธิสัญญาที่สำคัญได้แก่ ความตกลงทริปส์ อีกทั้งยังมีสนธิสัญญาอีกสองฉบับที่กล่าวถึงการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้ารูปแบบใหม่โดยตรง ได้แก่ สนธิสัญญาว่าด้วยกฎหมายเครื่องหมายการค้า (Trademark Law Treaty) และสนธิสัญญาสิงคโปร์ (Singapore Treaty on the Law of Trademarks) อย่างไรก็ตาม สนธิสัญญาทั้งสองฉบับมิได้กำหนดพันธกรณีให้ประเทศสมาชิกจะต้อง

ให้ความคุ้มครองแก่เครื่องหมายการค้ารูปแบบใหม่แต่อย่างใด หากแต่เป็นเพียงการกำหนดมาตรฐานขั้นสูง (Maximum Standard) เพื่อให้ประเทศสมาชิกให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าในระดับที่ไม่สูงกว่าที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญาเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อพิจารณาการให้ความคุ้มครองชื่อภาพยนตร์และหนังสือภายใต้เครื่องหมายการค้า จำต้องเริ่มต้นพิจารณาจากความตกลงทริปส์ซึ่งกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา โดยในส่วนของคำจำกัดความของเครื่องหมายการค้าปรากฏอยู่ในข้อ 15(1) ของความตกลงทริปส์โดยมีรายละเอียดดังนี้

“สัญลักษณ์ใด ๆ หรือการรวมกันของสัญลักษณ์ที่สามารถจำแนกความแตกต่างของสินค้าหรือบริการของผู้ประกอบกิจการรายหนึ่งออกจากสินค้าหรือบริการของผู้ประกอบกิจการรายอื่น ให้ถือว่าเป็นเครื่องหมายการค้าสัญลักษณ์ เช่นว่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำ (Words) ชื่อ (Personal Names) ตัวอักษร (Letters) ตัวเลข (Numerals) ส่วนประกอบของภาพ (Figurative Elements) การรวมกันของสี (Combinations of Colours) และการรวมกันของสัญลักษณ์ใด ๆ สามารถนำมาจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้ ในกรณีที่สัญลักษณ์ไม่สามารถจำแนกความแตกต่างของสินค้าหรือบริการได้ด้วยตัวเอง บรรดาประเทศสมาชิกอาจจัดให้มีการจดทะเบียนโดยอาศัยความบังเอิญจากการใช้ก็ได้ และบรรดาประเทศสมาชิกอาจกำหนดเป็นเงื่อนไขไว้ก็ได้ว่าสัญลักษณ์ที่นำมาจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้จะต้องสามารถรับรู้ได้ด้วยตา”

หากพิจารณาความตกลงทริปส์ข้อ 15(1) ข้างต้นจะเห็นได้ว่า มีการกำหนดนิยามของเครื่องหมายการค้าเอาไว้อย่างกว้าง กล่าวคือ เครื่องหมายใดก็ตามที่สามารถทำหน้าที่แยกแยะความแตกต่างของสินค้าได้ ย่อมอยู่ในขอบเขตที่กำหนดไว้ในข้อ 15(1) ของความตกลงทริปส์ทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้ ชื่อภาพยนตร์และหนังสือก็อาจได้รับความคุ้มครองในฐานะเครื่องหมายการค้าได้หากปรากฏว่าชื่อดังกล่าวมีลักษณะบ่งเฉพาะตามที่กำหนดไว้ในข้อ 15(1) แห่งความตกลงทริปส์ได้

หากพิจารณาความในข้อ 15 ข้างต้น จะเห็นได้ว่าความตกลงทริปส์ได้กำหนดให้ประเทศสมาชิกให้ความคุ้มครองแก่เครื่องหมายที่มีลักษณะบ่งเฉพาะ 2 รูปแบบ ได้แก่ ลักษณะบ่งเฉพาะในตัวเอง และลักษณะบ่งเฉพาะโดยการใช้

กรณีแรก ลักษณะบ่งเฉพาะในตัวเอง (Inherent Distinctiveness) หมายถึงกรณีที่เครื่องหมายการค้านั้นสามารถแสดงความแตกต่างของสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้านั้นกับเครื่องหมายอื่นได้ในตัวเอง และจะต้องไม่ปรากฏว่าเครื่องหมายการค้านั้นมีความเชื่อมโยงในลักษณะที่แสดงถึงลักษณะหรือคุณสมบัติของสินค้านั้นโดยตรง (Halpern et al., 2012)

กรณีที่สอง ลักษณะบ่งเฉพาะอันเนื่องมาจากการใช้ (Distinctive through Use) หมายถึง กรณีที่เครื่องหมายการค้านั้นไม่ได้มีลักษณะที่สามารถจำแนกความแตกต่างของสินค้าได้ในตัวเอง แต่เมื่อมีการใช้เครื่องหมายนั้นกับสินค้านั้นระยะเวลาหนึ่งจึงได้เกิดลักษณะบ่งเฉพาะขึ้น เนื่องจากผู้บริโภคสามารถจดจำและแยกแยะได้ว่าสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้านั้นมีความแตกต่างจากสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าอื่น ซึ่งอาจเรียกเครื่องหมายการค้าประเภทนี้ว่าเป็นเครื่องหมายการค้าที่มีความหมายที่สอง (Secondary Meaning) (Garner, 2004)

โดยสรุป เครื่องหมายการค้าที่จะสามารถจดทะเบียนได้ จะต้องปรากฏว่าเป็นเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะบ่งเฉพาะโดยอาจมีลักษณะบ่งเฉพาะในตัวเองหรือมีลักษณะบ่งเฉพาะโดยการใช้ก็ได้ ทั้งนี้ หากพิจารณาพิเคราะห์ลักษณะบ่งเฉพาะข้างต้นกับการให้ความคุ้มครอง แก่ชื่อภาพยนตร์หรือหนังสือ ผู้เขียนเห็นว่าจะต้องวิเคราะห์ลักษณะ ของชื่อดังกล่าวว่าจะสามารถมีลักษณะบ่งเฉพาะในตัวเอง หรือมีลักษณะ บ่งเฉพาะโดยการใช้ได้หรือไม่อย่างไร โดยประเด็นดังกล่าวผู้เขียนจะได้ วิเคราะห์ต่อไปในบทความฉบับนี้

3. การศึกษาเปรียบเทียบการให้ความคุ้มครองชื่อภาพยนตร์และหนังสือ ภายใต้กฎหมายของสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และสาธารณรัฐอินเดีย

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าชื่อภาพยนตร์และหนังสืออาจได้รับความคุ้มครองได้ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์และเครื่องหมายการค้า ดังนั้น เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์รูปแบบการให้ความคุ้มครองที่เหมาะสม ในส่วนนี้จะกล่าวถึงการให้ความคุ้มครองชื่อภาพยนตร์และหนังสือภายใต้ กฎหมายภายในของสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และสาธารณรัฐอินเดีย

3.1 หลักการให้ความคุ้มครองชื่อภาพยนตร์และหนังสือภายใต้ กฎหมายของสหรัฐอเมริกา

ภายใต้ The Copyright Act 1976 ของสหรัฐอเมริกา ได้มีการกำหนดเงื่อนไขและหลักการในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์เอาไว้ ในมาตรา 102 (a) ที่บัญญัติให้ความคุ้มครองงานที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ขึ้น โดยผู้สร้างสรรค์ซึ่งปรากฏในรูปของทรัพย์สินที่จับต้องได้ (Tangible) ทั้งนี้ ผู้ทรงลิขสิทธิ์มีสิทธิที่จะนำงานออกเผยแพร่ต่อสาธารณชน ทำซ้ำ หรือเผยแพร่ ด้วยวิธีอื่นใด โดยงานวรรณกรรมถือเป็นงานสร้างสรรค์ที่ได้รับความคุ้มครอง ภายใต้บทบัญญัติดังกล่าว (Samuelson, 1991)

เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา Article 1, Section 8, Clause 8 จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบประการสำคัญในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์คือความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Originality) ให้ความสำคัญเพียรพยายามหรือความวิริยะอุตสาหะตาม Sweat of the Brow ทั้งนี้ แม้ว่าจะงานสร้างสรรค์จะมีระดับของการสร้างสรรค์เพียงเล็กน้อย (Modicum of Creativity) ก็ตามโดยศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาในคดี Feist Publication, Inc. V. Rural Telephone Service Company ได้มีคำวินิจฉัยในตอนหนึ่งว่า “To be Sure, The Requisite Level of Creativity is Extremely Low; Even a Slight Amount will Suffice” และยังได้วินิจฉัยอีกว่า “การที่ผู้ใดสร้างสรรค์งานของตนขึ้นจากการนำผลงานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่นมารวบรวมโดยปราศจากความคิดสร้างสรรค์เล็กน้อยของตนแล้วงานนั้นย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์” ทั้งนี้ คำวินิจฉัยในคดีข้างต้นได้ทำให้เกิดเป็นทฤษฎีที่สำคัญคือ ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เล็กน้อย (Modicum of Creativity Doctrine) (Craig, 2020)

เมื่อพิจารณาถึงในส่วนของการถ่ายภาพยนตร์และหนังสือก็จะเห็นได้ว่า ลำพังในส่วนของการถ่ายภาพยนตร์และหนังสือที่สร้างขึ้นนั้นเป็นเพียงข้อความหรือคำที่แสดงออกมาเพื่อสื่อให้เห็นภาพรวมของหนังสือและภาพยนตร์เรื่องนั้นเท่านั้น มิได้เป็นข้อความที่สื่อความหมายได้อย่างวรรณกรรม จึงไม่อาจถือได้ว่า มีการแสดงออกซึ่งความคิดที่แสดงให้เห็นถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ตามหลักการของทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เล็กน้อย (Modicum of Creativity Doctrine)

ขณะที่ The Lanham Act ของสหรัฐอเมริกาได้กำหนดนิยามของเครื่องหมายการค้าเอาไว้อย่างกว้าง โดยกำหนดให้หมายความรวมถึง ถ้อยคำใด ๆ ชื่อ สัญลักษณ์หรืออุปกรณ์หรือสิ่งเหล่านี้รวมกัน ซึ่งบุคคลได้ใช้โดยมีเจตนาสุจริต ประสงค์จะนำไปใช้ในทางพาณิชย์และได้รับจดทะเบียนตามกฎหมายเพื่อใช้เป็นเครื่องหมายในการสังเกต

ว่าเครื่องหมายที่จะใช้กับสินค้าของตนแตกต่างไปจากเครื่องหมายการค้าที่ใช้กับสินค้าของบุคคลอื่นและเพื่อบ่งบอกว่าเครื่องหมายการค้าที่ใช้กับสินค้าเหล่านั้นมีแหล่งกำเนิดมาจากที่เดียวกัน (Harper, 2004)

เมื่อพิจารณานิยามข้างต้นจะเห็นได้ว่า ถ้อยคำหรือชื่อของบุคคลที่สามารถทำให้ผู้บริโภคแยกแยะความแตกต่างของสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าหนึ่งออกจากเครื่องหมายการค้าอื่นและสามารถบ่งบอกได้ว่าเครื่องหมายการค้าที่ใช้กับสินค้าเหล่านั้นมีแหล่งกำเนิดมาจากที่เดียวกันได้ ย่อมอยู่ในความหมายของเครื่องหมายที่สามารถรับจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้าได้ (Ginsburg, 2004) ดังนั้น ชื่อภาพยนตร์และหนังสือก็อาจจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้าภายใต้ Lanham Act ได้ หากปรากฏว่าชื่อดังกล่าวสามารถทำหน้าที่ได้อย่างเครื่องหมายการค้า และองค์ประกอบตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

3.2 หลักการให้ความคุ้มครองชื่อภาพยนตร์และหนังสือภายใต้กฎหมายของประเทศไทย

ในกรณีของประเทศไทย ได้กำหนดให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์เอาไว้ใน The Copyright, Designs and Patent Act 1988 โดยงานวรรณกรรมถือเป็นงานที่ได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายฉบับดังกล่าว โดยมาตรา 3(2) ได้กำหนดลักษณะของงานวรรณกรรมที่ได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายฉบับดังกล่าวเอาไว้ว่าจะต้องมีการบันทึก (Fixation) ลงในสื่อที่จับต้องได้เป็นลายลักษณ์อักษรหรือบันทึกด้วยวิธีอื่นใด

ในส่วนของการพิจารณาระดับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ภายใต้ระบบลิขสิทธิ์ของประเทศไทยเป็นไปตามหลักการหยาดเหงื่อแรงงาน หรือ Sweat of the Brow ดังที่ปรากฏในคดี Walter v. Lane ที่ศาลได้วินิจฉัยเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในคำกล่าวสุนทรพจน์ที่มีการจดบันทึก โดยความพยายามทักษะและเวลาที่ใช้ไปก็เพียงพอที่จะทำให้เป็นงานลิขสิทธิ์ได้ตามหลักการ หยาดเหงื่อแรงงานที่มุ่งพิจารณาว่าผู้สร้างสรรค์ได้ลงทุน ลงแรง ใช้ความชำนาญเป็นสำคัญ

เมื่อพิจารณาถึงในส่วนของการซื้อขายภาพยนต์และหนังสือก็จะเห็นได้ว่า ลำพังเพียงซื้อขายภาพยนต์และหนังสือที่เกิดขึ้นนั้นยังไม่มีความเสี่ยงพอที่จะทำให้ซื้อขายภาพยนต์และหนังสือ ได้รับความคุ้มครองอย่างงานวรรณกรรมตามกฎหมายประเทศไทย

ในกรณีของเครื่องหมายการค้า ประเทศไทยได้กำหนดคำนิยามของเครื่องหมายการค้าเอาไว้ใน มาตรา 1(1) แห่ง The Trade Marks Act 1994 โดยกำหนดให้เครื่องหมายการค้า หมายถึง สัญลักษณ์ใด ๆ ที่สามารถแสดงออกได้อย่างชัดเจนและสามารถแยกแยะสินค้าหรือบริการของผู้ผลิตรายหนึ่งกับผู้ผลิตรายต่าง ๆ เครื่องหมายการค้าอาจจะประกอบด้วยคำรวมถึงชื่อบุคคลแบบผลิตภัณฑ์ ตัวอักษร ตัวเลขรูปร่าง หรือรูปทรงของวัตถุหรือหีบห่อ ของสินค้า

จากบทบัญญัติข้างต้น จะเห็นได้ว่าเป็นการบัญญัตินิยามของเครื่องหมายการค้าโดยไม่ได้จำกัดรูปแบบของเครื่องหมายว่าจะต้องมีลักษณะอย่างไร แต่จะมุ่งพิจารณาที่หน้าที่ในการแสดงออกและแยกแยะความแตกต่างของสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าหนึ่งกับสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าอื่นเป็นสำคัญ ดังนั้น หากซื้อขายภาพยนต์และหนังสือสามารถทำหน้าที่ดังกล่าวได้ก็อาจได้รับความคุ้มครองภายใต้ The Trade Marks Act 1994 ได้

3.3 หลักการให้ความคุ้มครองซื้อขายภาพยนต์และหนังสือภายใต้กฎหมายของสาธารณรัฐอินเดีย

กฎหมายเครื่องหมายการค้าของสาธารณรัฐอินเดีย (Trade Marks Act 1999) ได้ให้ความหมายของคำว่า เครื่องหมายเอาไว้ว่า เครื่องหมาย หมายถึงความรวมถึง สิ่งประดิษฐ์ ชื่อแบรนด์ ชื่อหัวเรื่อง ฉลาก ตัว ชื่อ ลายมือชื่อ คำ ตัวหนังสือ ตัวเลข รูปร่างของสินค้า การบรรจุภัณฑ์ การรวมกันของสี และสิ่งต่าง ๆ หลายอย่างรวมกัน นอกจากนี้ ยังได้นิยามเอาไว้ในมาตรา 2(1)(zb) ว่าเครื่องหมายการค้า

หมายถึง เครื่องหมายที่สามารถแสดงได้อย่างชัดเจนและสามารถแยกแยะความแตกต่างของสินค้าหรือบริการของเจ้าของเครื่องหมายการค้ารายหนึ่งออกจากเจ้าของเครื่องหมายการค้ารายอื่นได้ โดยอาจารย์รวมถึงรูปร่างรูปทรงของสินค้า บรรจุภัณฑ์ และกลุ่มของสี (liprd, 2022, Online) ขณะที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1957 ของสาธารณรัฐอินเดียได้กำหนดให้ความคุ้มครองงานสร้างสรรค์เอาไว้ในมาตรา 13 ซึ่งงานวรรณกรรมถือเป็นงานสร้างสรรค์รูปแบบหนึ่งที่มีความคุ้มครอง

นอกจากหลักกฎหมายข้างต้นพบว่า มีคดีที่ศาลได้ตัดสินเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครอง ชื่อภาพยนตร์และหนังสือหลายคดี โดยส่วนนี้ผู้เขียนขอยกตัวอย่างคำวินิจฉัยของศาลที่สำคัญและน่าสนใจ ได้แก่ คำพิพากษาคดี *Krishika Lulla v. Shyam Vithalrao Devkatta* และ *Kanungo Media (P) Ltd. v. RGV Film Factory & Ors.*

ในคดี *Krishika Lulla v. Shyam Vithalrao Devkatta* เป็นกรณีพิพาทเกี่ยวกับชื่อภาพยนตร์ ชื่อว่า “Desi Boyz” โดยศาลได้วินิจฉัยว่า คำว่า “Desi” และ “Boys” เป็นคำธรรมดาที่ไม่มีความสร้างสรรค์ จึงไม่ถือเป็นงานวรรณกรรมตามมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (Marakkar, 2024) ขณะที่คดี *Kanungo Media (P) Ltd. v. RGV Film Factory & Ors.* โจทก์ได้อ้างว่าตนเป็นผู้มีลิขสิทธิ์และมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในชื่อภาพยนตร์เรื่อง “Nisshabd” อย่างไรก็ตาม ศาลสูงแห่งเดลีได้วินิจฉัยว่าลำพังแต่เพียงชื่อภาพยนตร์ยังไม่ถือเป็นงานวรรณกรรมอันมีลิขสิทธิ์ (Guha, 2021)

หากนำแนวคำวินิจฉัยทั้ง 2 คดีข้างต้นมาใช้พิจารณาเทียบเคียงกับชื่อของหนังสือก็จะเห็นได้ว่าทั้งชื่อภาพยนตร์และหนังสือ เป็นสิ่งที่ไม่ได้รับความคุ้มครองภายใต้ระบบลิขสิทธิ์ของสาธารณรัฐอินเดีย อย่างไรก็ตาม หากปรากฏว่าชื่อภาพยนตร์และหนังสือมีลักษณะเป็นคำหรือข้อความที่สามารถแสดงได้อย่างชัดเจนและสามารถแยกแยะความแตกต่าง

ของสินค้าหรือบริการ ของเจ้าของเครื่องหมายการค้ารายหนึ่งออกจากเจ้าของเครื่องหมายการค้ารายอื่นได้แล้ว เช่นนี้ก็อาจได้รับความคุ้มครองในฐานะเครื่องหมายการค้าได้ อย่างไรก็ตามก็จะต้องพิจารณาเงื่อนไขในการรับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าต่อไปว่าชื่อดังกล่าวมีลักษณะบ่งเฉพาะในตัวเอง หรือมีลักษณะบ่งเฉพาะโดยการใช้ (Secondary Meaning) ได้หรือไม่

ตารางที่ 3.1 เปรียบเทียบการให้ความคุ้มครองชื่อภาพยนตร์และหนังสือภายใต้กฎหมายสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และสาธารณรัฐอินเดีย

	สหรัฐอเมริกา	ประเทศอังกฤษ	สาธารณรัฐอินเดีย
พันธกรณีที่มีต่อความตกลงระหว่างประเทศ	1. อนุสัญญากรุงเบอร์น์ 2. ความตกลงทริปส์ 3. สนธิสัญญากฎหมายเครื่องหมายการค้า 4. สนธิสัญญาสิงคโปร์	1. อนุสัญญากรุงเบอร์น์ 2. ความตกลงทริปส์ 3. สนธิสัญญากฎหมายเครื่องหมายการค้า 4. สนธิสัญญาสิงคโปร์	1. อนุสัญญากรุงเบอร์น์ 2. ความตกลงทริปส์

ตารางที่ 3.1 เปรียบเทียบการให้ความคุ้มครองชื่อภาพยนตร์และ
หนังสือภายใต้กฎหมายสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ
และสาธารณรัฐอินเดีย (ต่อ)

	สหรัฐอเมริกา	ประเทศอังกฤษ	สาธารณรัฐ อินเดีย
ระดับ ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ของงาน อันมีลิขสิทธิ์	ใช้หลัก Modicum of Creativity ในการพิจารณา	ใช้หลัก Sweat of the Brow และ Skill Labor and Judgement ในการพิจารณา	ใช้หลัก Sweat of the Brow, Skill Labor and Judgement และ Modicum of Creativity Doctrines ในการพิจารณา
คำนิยามของ เครื่องหมาย การค้า	เครื่องหมายการค้า หมายความว่ารวมถึง ถ้อยคำใดๆ ชื่อ สัญลักษณ์หรือ อุปกรณ์หรือสิ่ง เหล่านี้รวมกัน ซึ่งบุคคลได้ใช้ โดยมีเจตนาสุจริต ประสงค์จะนำไปใช้ ในทางพาณิชย์และ ได้รับจดทะเบียน ตามกฎหมาย	เครื่องหมายการค้า หมายถึง สัญลักษณ์ใด ๆ ที่สามารถ แสดงออกได้ อย่างชัดเจน และสามารถ แยกแยะสินค้า หรือบริการของ ผู้ผลิตรายหนึ่ง กับผู้ผลิต รายต่าง ๆ	เครื่องหมาย หมายความว่า รวมถึง สิ่งประดิษฐ์ ชื่อแบรนด์ ชื่อหัวเรื่อง ฉลาก ตัว ชื่อ ลายมือชื่อ คำ ตัวหนังสือ ตัวเลข รูปทรง ของสินค้า

ตารางที่ 3.1 เปรียบเทียบการให้ความคุ้มครองชื่อภาพยนตร์และหนังสือภายใต้กฎหมายสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และสาธารณรัฐอินเดีย (ต่อ)

	สหรัฐอเมริกา	ประเทศอังกฤษ	สาธารณรัฐอินเดีย
คำนิยามของเครื่องหมายการค้า (ต่อ)	เพื่อใช้เป็นเครื่องหมายในการสังเกตว่าเครื่องหมายที่จะใช้กับสินค้าของตนแตกต่างไปจากเครื่องหมายการค้าที่ใช้กับสินค้าของบุคคลอื่นและเพื่อบ่งบอกว่าเครื่องหมายการค้าที่ใช้กับสินค้าเหล่านั้นมีแหล่งกำเนิดมาจากที่เดียวกัน	เครื่องหมายการค้าอาจจะประกอบด้วยคำ รวมถึงชื่อบุคคลแบบผลิตภัณฑ์ตัวอักษร ตัวเลขรูปร่าง หรือรูปทรงของวัตถุหรือหีบห่อของสินค้า	การบรรจุภัณฑ์ การรวมกันของสี และสิ่งต่าง ๆ หลายอย่างรวมกัน

4. วิเคราะห์ปัญหาการให้ความคุ้มครองชื่อภาพยนตร์และหนังสือภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์และเครื่องหมายการค้า

การวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการให้ความคุ้มครองชื่อภาพยนตร์และหนังสือ โดยแบ่งประเด็นการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ (1) วิเคราะห์การให้ความคุ้มครองชื่อภาพยนตร์และหนังสือภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ (2) วิเคราะห์การให้ความคุ้มครองชื่อภาพยนตร์และหนังสือภายใต้กฎหมายเครื่องหมายการค้า และ (3) วิเคราะห์ปัญหาความทับซ้อนในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์และเครื่องหมายการค้า

4.1 วิเคราะห์การให้ความคุ้มครองชื่อภาพยนตร์และหนังสือภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์

หากพิจารณาลักษณะของชื่อภาพยนตร์และหนังสือที่มีลักษณะเป็นการสร้างสรรค์เกี่ยวกับการเรียบเรียงทางภาษาซึ่งสอดคล้องกับงานสร้างสรรค์ประเภทงานวรรณกรรม ทั้งนี้ ในกรณีของประเทศไทย เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 พบว่า มีการบัญญัตินิยามของงานวรรณกรรมเอาไว้ดังนี้

“วรรณกรรม หมายความว่า งานนิพนธ์ที่ทำขึ้น
ทุกชนิด เช่น หนังสือ จุลสาร สิ่งเขียน สิ่งพิมพ์ ปาฐกถา เทศนา
คำปราศรัย สุนทรพจน์ และให้หมายความรวมถึงโปรแกรม
คอมพิวเตอร์ด้วย”

จากนิยามข้างต้นจะเห็นได้ว่า งานวรรณกรรมถือเป็นงานสร้างสรรค์ที่เกี่ยวกับการร้อยเรียงทางภาษาเป็นสำคัญ โดยงานวรรณกรรมจะได้รับความคุ้มครองก็ต่อเมื่อเป็นงานสร้างสรรค์ที่ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ขึ้นด้วยตนเอง มีการแสดงออกซึ่งความคิด และจะต้องไม่ใช่งานวรรณกรรมที่ขัดต่อกฎหมาย

แม้ว่าจะไม่มีการบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการพิจารณา ระดับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของงานอันมีลิขสิทธิ์เอาไว้ภายใต้พระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ของประเทศไทยก็ตาม แต่หากพิจารณาแนวคำวินิจฉัยของศาลพบว่า มีการกล่าวถึงแนวทางการพิจารณา ระดับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เอาไว้ ในหลายคดี อาทิ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 973/2551 และคำพิพากษา ศาลฎีกาที่ 2570/2537

ทั้งนี้ ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 973/2551 ได้วินิจฉัยว่า งานสร้างสรรค์ที่สร้างสรรค์ขึ้น ไม่จำเป็นต้องเป็นงานที่สร้างสรรค์ที่ใหม่ แต่จะต้องแสดงถึงความคิดริเริ่มของผู้สร้างสรรค์ กล่าวคือ งานสร้างสรรค์ ไม่จำเป็นต้องเป็นงานใหม่ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน แต่งานนั้นจะต้องเกิดจากการสร้างสรรค์ด้วยความคิดริเริ่มของผู้สร้างสรรค์ ซึ่งแสดงออกซึ่งความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ของผู้สร้างสรรค์ โดยเป็นงานที่มีมาจากตัวผู้สร้างสรรค์นั่นเอง และ เป็นงานที่ไม่ได้ทำซ้ำหรือดัดแปลงมาจากงานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคล อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต ขณะที่คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2570/2537 ได้ วินิจฉัยเกี่ยวกับการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ในการจัดทำพจนานุกรมดังนี้

“...แม้การจัดทำพจนานุกรมจะมีวิธีจัดทำแบบเดียวกับ วิธีที่ใช้มาแต่โบราณ โจทก์ก็อาจเป็นผู้สร้างสรรค์และ เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในพจนานุกรมนั้นได้ หากการจัดทำ พจนานุกรมของโจทก์เป็นงานที่ได้ใช้ความคิดริเริ่มออกสู่สาธารณะ ในการสร้างสรรค์ด้วยการให้บทนิยามหรือความหมาย ของคำต่าง ๆ พร้อมภาพประกอบความหมายของคำบางคำ โดยการแสดงออกซึ่งความคิดริเริ่มตามลีลาของโจทก์เอง และโดยมิได้ทำซ้ำหรือดัดแปลงจากงานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่น โดยมิได้รับอนุญาต งานจัดทำพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 เป็นงานที่โจทก์ได้ทำขึ้นโดยใช้ความคิดริเริ่มออกสู่สาธารณะ ในการสร้างสรรค์และมีที่มาจากโจทก์เอง ถือว่าโจทก์เป็นผู้ทำ

ในการสร้างสรรค์และมีที่มาจากใจทักเอง ถือว่าใจทักเป็นผู้ทำหรือก่อให้เกิดงานโดยความคิดริเริ่มของตนเอง และเป็น “ผู้สร้างสรรค์” ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 มาตรา 4”

จากคำพิพากษาข้างต้นจะเห็นได้ว่าศาลได้วางหลักการในการพิจารณาระดับความสร้างสรรค์ตามหลักการ Skill, Labor and Judgement ดังจะเห็นได้จากการที่ศาลได้กล่าวว่า “...เป็นงานที่ได้ใช้ความวิริยะอุตสาหะในการสร้างสรรค์ด้วยการให้บทนิยามหรือความหมายของคำต่าง ๆ พร้อมภาพประกอบความหมายของคำบางคำโดยการแสดงออกซึ่งความคิดริเริ่มตามลีลาของใจทักเอง” และเมื่อพิจารณาข้อความดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการพิจารณาระดับความสร้างสรรค์จะต้องมีลักษณะสามารถอ่านและสื่อความหมายได้ ดังเช่น กรณีการสร้างสรรคพจนานุกรมที่มีการอธิบายคำโดยใช้ถ้อยสำนวนต่าง ๆ ที่สามารถสื่อความหมายได้

เมื่อนำหลักการในคำพิพากษาข้างต้นมาใช้พิจารณาประกอบกับการให้ความคุ้มครองแก่ชื่อภาพยนตร์และหนังสือ แม้กระบวนการในการคิดชื่อภาพยนตร์และหนังสือจะต้องใช้ความรู้ ความสามารถในการตั้งชื่อดังกล่าวขึ้นก็ตาม แต่โดยลักษณะของชื่อภาพยนตร์และหนังสือที่เป็นเพียงคำหรือข้อความที่ไม่ได้มีการสื่อความหมายใด ๆ ที่สะท้อนถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในฐานะที่เป็นงานประเภทรวรรณกรรม ซึ่งสอดคล้องกับที่ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาได้เคยวินิจฉัยไว้ในคดี Feist Publication, Inc. V. Rural Telephone Service Company นอกจากนี้ หากมีการให้ความคุ้มครองชื่อภาพยนตร์และหนังสือซึ่งมีลักษณะเป็นเพียงคำหรือข้อความภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ย่อมส่งผลกระทบต่อสาธารณชนในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากคำดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ชื่อภาพยนตร์และหนังสือเป็นเพียงธรรมดาสามัญที่มีใช้กันอยู่ทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับคำวินิจฉัยในคดี Krishika Lulla v. Shyam Vithalrao Devkatta ของศาลฎีกาอินเดีย

4.2 วิเคราะห์การให้ความคุ้มครองชื่อภาพยนตร์และหนังสือภายใต้กฎหมายเครื่องหมายการค้า

ในส่วนของการวิเคราะห์ส่วนนี้ ผู้เขียนขอแบ่งประเด็นการพิจารณาออกเป็น กล่าวคือประเด็นที่หนึ่งในเรื่องปัญหาคำนิยามของเครื่องหมายการค้าชื่อภาพยนตร์และหนังสือ ประเด็นที่สอง ในเรื่องปัญหาลักษณะบ่งเฉพาะของเครื่องหมายการค้าชื่อภาพยนตร์และหนังสือ

4.2.1 ปัญหาคำนิยามของเครื่องหมายการค้าชื่อภาพยนตร์และหนังสือ

ตามที่ได้กล่าวถึงกฎหมายเครื่องหมายการค้าของสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และสาธารณรัฐอินเดีย จะเห็นได้ว่าทั้งสามประเทศได้กำหนดคำนิยามของเครื่องหมายการค้าเอาไว้อย่างกว้าง โดยใช้การกำหนดลักษณะของเครื่องหมายการค้าเอาไว้เพื่อกำกับขอบเขตการให้ความคุ้มครอง จึงเป็นการเปิดโอกาสให้สามารถใช้และตีความกฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองได้ ด้วยเหตุนี้เครื่องหมายการค้ารูปแบบใหม่รวมถึงชื่อภาพยนตร์และหนังสือจึงอยู่ในขอบเขต ที่จะสามารถรับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าภายใต้กฎหมายภายในของประเทศเหล่านี้ได้อยู่แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตามมาตรา 45 แห่ง Lanham Act ของสหรัฐอเมริกา ได้บัญญัติว่าเครื่องหมายการค้า **หมายความรวมถึง** ถ้อยคำใด ๆ ชื่อสัญลักษณ์หรืออุปกรณ์หรือสิ่งเหล่านี้รวมกันซึ่งบุคคลได้ใช้โดยมีเจตนาสุจริตประสงค์จะนำไปใช้ในทางการค้าการพาณิชย์และจดทะเบียนตามบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้เพื่อที่จะใช้เป็นเครื่องหมายในการสังเกตว่าเครื่องหมายที่จะใช้กับสินค้าของตนแตกต่างไปจากเครื่องหมายการค้าที่ใช้กับสินค้าของบุคคลอื่นและเพื่อบ่งบอกว่าเครื่องหมายการค้าที่ใช้กับสินค้านั้นมีแหล่งกำเนิดมาจากที่เดียวกัน จะเห็นได้ว่าการบัญญัตินิยามของเครื่องหมายการค้าเอาไว้อย่างกว้าง โดยการเลือกใช้ถ้อยคำว่า “หมายความรวมถึง” การบัญญัติ

กฎหมายในลักษณะดังกล่าวส่งผลให้สามารถตีความกฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้ารวมถึงกรณีของเครื่องหมายการค้ารูปแบบใหม่ ทั้งยังทำให้สามารถรับจดทะเบียนเครื่องหมายรูปแบบอื่น ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต โดยไม่จำเป็นต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย หากพิจารณาคำนิยามของเครื่องหมาย ที่ปรากฏในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559 พบว่า มีการกำหนดคำนิยามเอาไว้อย่างแคบ โดยให้จำกัดอยู่เพียงสิ่งที่ได้มีการระบุไว้ เป็นการเฉพาะในบทบัญญัติในมาตราเท่านั้น กล่าวคือ

มาตรา 4 “เครื่องหมาย” หมายความว่า ภาพถ่าย ภาพวาด ภาพประดิษฐ์ ตรา ชื่อ คำ ข้อความ ตัวหนังสือ ตัวเลข ลายมือชื่อ กลุ่มของสี รูปร่างหรือรูปทรงของวัตถุ เสียง หรือสิ่งเหล่านี้อย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกัน”

หากพิจารณาบทบัญญัติข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีลักษณะเป็นการกำหนดคำนิยามเอาไว้อย่างแคบ ดังจะเห็นได้จากการบัญญัติโดยใช้คำว่า “หมายความว่า” ด้วยเหตุนี้ สิ่งที่ไม่ปรากฏอยู่ในคำนิยามของเครื่องหมายตามมาตรา 4 จึงไม่อาจได้รับความคุ้มครองได้ภายใต้ระบบเครื่องหมายการค้าของประเทศไทย ดังนั้น เมื่อไม่ปรากฏชื่อภาพดนตรี และหนังสือในคำนิยามของเครื่องหมายตามมาตรา 4 ย่อมส่งผลทำให้ อาจไม่ได้รับการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าของประเทศไทย

ในส่วนของปัญหาของการขยายขอบเขตการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้ารูปแบบใหม่ ของประเทศไทยนั้น พบว่า แม้จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมคำนิยามของเครื่องหมาย โดยการบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมเครื่องหมายที่ต้องการให้ความคุ้มครองไว้ในคำนิยามของเครื่องหมายในมาตรา 4 เป็นต้นว่า

การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 โดยแก้ไขบทนิยามคำว่า เครื่องหมาย เพื่อให้ครอบคลุมถึง กลุ่มของสี รูปร่างหรือรูปทรงของวัตถุ ซึ่งเป็นเครื่องหมายการค้าที่สามารถรับรู้ด้วยการมองเห็น (Visible Trademark)

การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559 โดยแก้ไขบทนิยาม คำว่าเครื่องหมาย เพื่อให้ครอบคลุมถึง เสียง ซึ่งเป็นเครื่องหมายการค้า ที่ไม่สามารถรับรู้ด้วยการมองเห็น (Non-Visible Trademark)

ผู้เขียนเห็นว่า การแก้ไขเพิ่มเติมคำนิยามของเครื่องหมาย ตามมาตรา 4 ในแต่ละครั้งตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันของประเทศไทยนั้น ผลแห่งการแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวก็ได้ทำให้เครื่องหมายการค้ารูปแบบใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น ได้รับการขยายขอบเขตการคุ้มครองเข้าไปด้วยในทันที อันเนื่องมาจาก บทนิยามของเครื่องหมายจะให้การคุ้มครองกับสิ่งที่ปรากฏอยู่ในคำนิยามเท่านั้น เพราะบทบัญญัติในคำนิยามของเครื่องหมาย ยังคงใช้คำว่า หมายความว่า ซึ่งการแก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามบ่อยครั้งดังกล่าวกลับทำให้สิ้นเปลืองทั้งงบประมาณ และระยะเวลาในการแก้ไขเพิ่มเติม

ดังนั้น หากมีการบัญญัติคำนิยามของคำว่า เครื่องหมาย ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ให้มีลักษณะเดียวกับมาตรา 45 Lanham Act 1946 ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งบทบัญญัติแห่งกฎหมายใช้คำว่า ให้หมายความรวมถึง (Include) ซึ่งถือเป็นการกำหนดคำนิยามของสิ่งที่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องหมายการค้า ไว้อย่างกว้าง ๆ โดยสิ่งที่ปรากฏในบทนิยามเป็นเพียงการยกตัวอย่างเท่านั้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า สิ่งที่จะนำมาขึ้นจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้า ไม่ได้จำกัดเพียงสิ่งที่ระบุไว้ในนิยามเท่านั้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นการอาศัยการตีความ เพื่อให้ครอบคลุมเครื่องหมายการค้ารูปแบบต่าง ๆ ย่อมถือเป็นประโยชน์อย่างมาก

หากในอนาคตมีเครื่องหมายรูปแบบใหม่ ๆ ผู้เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าก็สามารถนำมายื่นคำขอจดทะเบียนได้โดยไม่ต้องถูกจำกัดเพียงเครื่องหมายการค้าที่ปรากฏในบัญชีนิติแห่งกฎหมายเท่านั้น ทั้งยังเป็นการประหยัดงบประมาณและเวลาในการแก้ไขเพิ่มเติมบัญชีนิติของกฎหมายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับเครื่องหมายการค้ารูปแบบที่เกิดขึ้นใหม่ทุกครั้ง อันเนื่องมาจากการแก้ไขเพิ่มเติมบัญชีนิติของกฎหมายในแต่ละครั้งจะต้องอาศัยทรัพยากรจำนวนมาก

อนึ่ง หากพิจารณาเทียบเคียงการตีความและบังคับใช้กฎหมายของคำนิยามเครื่องหมายที่ระบุไว้ในมาตรา 4 กับกรณีเครื่องหมายการค้าที่ได้รับความคุ้มครองและสามารถจดทะเบียนได้ในส่วนของเครื่องหมายการค้า คำ ข้อความ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับเครื่องหมายการค้าของชื่อภาพยนตร์และหนังสือมากที่สุด ผู้เขียนเห็นว่าเครื่องหมายการค้า คำ ข้อความ อาจไม่ครอบคลุมถึงชื่อภาพยนตร์และหนังสือได้ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการใช้และการไม่รับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าอันเนื่องมาจากปัญหาการใช้และตีความกฎหมายถึงความไม่ชัดเจนและไม่ครอบคลุมถึงของบทรูปภาพที่บัญญัติไว้ อันเนื่องมาจากการกำหนดคำนิยามของเครื่องหมายไว้อย่างแคบและเฉพาะเจาะจง

4.2.2 ปัญหาลักษณะบ่งเฉพาะของเครื่องหมายการค้าชื่อภาพยนตร์และหนังสือ

ตามความตกลงทริปส์ได้กำหนดให้ประเทศสมาชิกให้ความคุ้มครองแก่เครื่องหมายที่มีลักษณะบ่งเฉพาะ 2 รูปแบบ ได้แก่ ลักษณะบ่งเฉพาะในตัวเอง และลักษณะบ่งเฉพาะโดยการใช้

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาลักษณะของชื่อภาพยนตร์และหนังสือที่ถือว่าเป็นเครื่องหมายรูปแบบใหม่ตามความเห็นของ STLT สามารถขอรับจดทะเบียนได้ภายใต้พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าได้หรือไม่

หากปรากฏว่าชื่อดังกล่าวเป็นไปตามเงื่อนไขข้างต้นนี้ เป็นเครื่องหมายที่มีลักษณะบ่งเฉพาะ ไม่เป็นเครื่องหมายที่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมาย และไม่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าที่บุคคลอื่นได้จดทะเบียนไว้แล้ว ทั้งนี้ หากพิจารณาถึงลักษณะบ่งเฉพาะของชื่อภาพยนตร์และหนังสือ ผู้เขียนเห็นว่า จะต้องแยกพิจารณาเป็น 2 กรณี ได้แก่ ชื่อที่เป็นงานเดี่ยว (Title of Single Works) และชื่อของงานที่มีลักษณะเป็นชุด (Title of Series)

ในกรณีของงานที่เป็นชุด หรือซีรีส์ ผู้เขียนเห็นว่า อาจถือว่ามีลักษณะบ่งเฉพาะได้ง่ายกว่ากรณีของชื่อที่เป็นงานเดี่ยว เนื่องจากชื่อของซีรีส์ภาพยนตร์หรือหนังสือย่อมทำให้สาธารณชนสามารถจดจำและเข้าใจได้ว่าชื่อดังกล่าวไม่ใช่ชื่อธรรมดาสามัญ หากแต่เป็นชื่อที่มีลักษณะพิเศษเชื่อมโยงกับเนื้อหาของภาพยนตร์หรือหนังสือได้ (Iiprd, 2022, Online) ยกตัวอย่างภาพยนตร์ซีรีส์ต่างประเทศเรื่อง The walking dead ที่เมื่อกล่าวถึง ย่อมทำให้สาธารณชนเข้าใจได้ในทันทีว่าหมายถึงซีรีส์ภาพยนตร์เรื่องดังกล่าว โดยที่มิได้พิจารณาถึงความหมายของข้อความหรือชื่อดังกล่าว โดย The walking dead ได้รับการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในสหรัฐอเมริกา

ในกรณีของชื่อที่เป็นงานเดี่ยว ผู้เขียนเห็นว่า จะมีลักษณะที่ค่อนข้างซับซ้อนกว่า เนื่องจากชื่อดังกล่าวอาจสื่อความหมายในลักษณะพิเศษได้ยาก จึงไม่อาจถือได้ว่ามีลักษณะบ่งเฉพาะในตัวเอง (Inherent Distinctiveness) ได้ เพราะไม่อาจทำให้ประชาชนหรือผู้ใช้สินค้าทราบหรือเข้าใจได้ว่าสินค้าที่ใช้ชื่อดังกล่าวมีลักษณะแตกต่างไปจากสินค้าอื่น อย่างไรก็ตาม หากปรากฏว่ามีการนำชื่อดังกล่าวไปใช้อย่างจริงจังเป็นระยะเวลาหนึ่งอย่างต่อเนื่องจนสาธารณชนสามารถทราบและเข้าใจถึงคุณภาพของสินค้าที่ใช้ชื่อดังกล่าว และแยกแยะความแตกต่างของสินค้านี้กับเครื่องหมายการค้าอื่นได้แล้ว ชื่อภาพยนตร์และหนังสือดังกล่าวจะถือว่าเป็นเครื่องหมายการค้าที่มีความหมายที่สอง (Secondary Meaning) (Garner, 2004) หรือที่เรียกว่าการมีลักษณะบ่งเฉพาะโดยการใช้ (Acquired Distinctiveness through Use) ได้หรือไม่ อย่างไร

ในการพิจารณาลักษณะบ่งเฉพาะของเครื่องหมายที่เป็น
ชื่อภาพยนตร์และหนังสือ หากพิจารณาประกอบกับบทบัญญัติมาตรา 7 แห่ง
พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ผู้เขียนเห็นว่าอาจพิจารณา
ได้ 2 แนวทางดังนี้

แนวทางแรก พิจารณาโดยเทียบเคียงกับบทบัญญัติ มาตรา 7 วรรคสอง (1) และ (2)

เมื่อพิจารณาลักษณะของชื่อภาพยนตร์และหนังสือ
โดยทั่วไปย่อมมีลักษณะเป็นถ้อยคำ วลี ข้อความ หรือประโยค ด้วยเหตุนี้
ในการพิจารณาลักษณะบ่งเฉพาะจึงอาจเทียบเคียงได้กับกรณีของชื่อบุคคล
คำ และข้อความที่บัญญัติไว้ในมาตรา 7(1) และ (2) ซึ่งการพิจารณาลักษณะ
บ่งเฉพาะจะต้องปรากฏว่าเป็นชื่อ คำ หรือข้อความที่มีลักษณะพิเศษที่ไม่เล็งถึง
ลักษณะหรือคุณสมบัติของสินค้าโดยตรง

แนวทางที่สอง ไม่อาจเทียบเคียงกับบทบัญญัติในมาตรา 7 วรรคสองได้

หากพิจารณาบทบัญญัติมาตรา 7 วรรคสองที่บัญญัติว่า
“เครื่องหมายการค้าที่มีหรือประกอบด้วยลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็น
สาระสำคัญดังต่อไปนี้ ให้ถือว่ามีลักษณะบ่งเฉพาะ” ผู้เขียนเห็นว่าเป็นการบัญญัติ
ในลักษณะที่จำกัดว่าสิ่งที่จะถือว่าเป็นเครื่องหมายการค้าที่จะถือว่ามีลักษณะ
บ่งเฉพาะ จะต้องเป็นเครื่องหมายที่มีลักษณะตามที่ปรากฏไว้ในมาตรา 7
วรรคสอง ดังจะเห็นได้จากกรณีของการแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะบ่งเฉพาะ
ของเสียงในอนุมาตรา 11 ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่า การพิจารณาลักษณะ
บ่งเฉพาะจึงไม่อาจพิจารณาโดยการเทียบเคียงได้ เช่นนี้ เมื่อไม่ปรากฏว่า
มีการบัญญัติถึงชื่อภาพยนตร์และหนังสือเอาไว้ในมาตรา 7 วรรคสอง (1) – (11)
จึงต้องถือว่าชื่อภาพยนตร์และหนังสือจึงไม่อาจมีลักษณะบ่งเฉพาะในตัวเองได้

เมื่อชื่อภาพยนตร์และหนังสือไม่อาจถือว่ามีลักษณะบ่งเฉพาะได้ตามที่ผู้เขียนได้กล่าวข้างต้น จึงมีประเด็นต้องพิจารณาต่อไปว่า หากมีการนำชื่อภาพยนตร์และหนังสือไปใช้อย่างต่อเนื่อง จะสามารถเกิดลักษณะบ่งเฉพาะโดยการใช้ตามมาตรา 7 วรรคสามได้หรือไม่

เมื่อพิจารณาประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง หลักเกณฑ์การพิสูจน์ลักษณะบ่งเฉพาะ อาจทำให้เข้าใจว่าเครื่องหมายการค้าทุกประเภทที่มีการใช้อย่างต่อเนื่องจะสามารถถือว่ามีลักษณะบ่งเฉพาะโดยการใช้ได้ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาประกาศฉบับดังกล่าวประกอบกับบทบัญญัติมาตรา 7 วรรคสามแห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พบว่า เครื่องหมายการค้าที่จะถือว่ามีลักษณะบ่งเฉพาะตามมาตรา 7 วรรคสามถูกจำกัดไว้แต่เฉพาะกรณีที่เป็นเครื่องหมายการค้าที่ไม่มีลักษณะบ่งเฉพาะตามมาตรา 7 วรรคสอง (1) – (11) เท่านั้น ดังนั้น เมื่อไม่ปรากฏว่ามีการบัญญัติถึงลักษณะบ่งเฉพาะของชื่อภาพยนตร์และหนังสือเอาไว้ในมาตรา 7 วรรคสองแล้ว ย่อมไม่อาจนำบทบัญญัติมาตรา 7 วรรคสามมาปรับใช้กับชื่อภาพยนตร์และหนังสือได้ ทั้งนี้ แม้ว่าจะมีการนำชื่อดังกล่าวไปใช้ จำหน่าย เผยแพร่ หรือโฆษณาอย่างต่อเนื่องก็ตาม

จากที่กล่าวข้างต้น ผู้เขียนจึงเห็นว่ามีคามจำเป็นต้องแก้ไขหลักเกณฑ์เกี่ยวกับลักษณะบ่งเฉพาะในมาตรา 7 เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาลักษณะบ่งเฉพาะของชื่อภาพยนตร์และหนังสือได้ ทั้งกรณีที่เป็นลักษณะบ่งเฉพาะในตัวเอง และลักษณะบ่งเฉพาะโดยการใช้ อนึ่ง ในกรณีของลักษณะบ่งเฉพาะโดยการใช้ เมื่อพิจารณาประกาศกระทรวงพาณิชย์ พบว่า มีการบัญญัติเพิ่มเติมถึงขั้นตอนการพิจารณาเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะบ่งเฉพาะโดยการใช้เอาไว้อย่างเข้มงวด โดยผู้ขอมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าผู้ขอได้นำเครื่องหมายการค้าไปใช้กับสินค้าหรือบริการของตนเพื่อจำหน่าย เผยแพร่ หรือโฆษณาสินค้านั้นจนแพร่หลายอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานานพอสมควร โดยเมื่อพิจารณาคู่มือการพิจารณารับจดทะเบียน

เครื่องหมายการค้าฉบับปัจจุบัน พบว่าจะต้องมีระยะเวลาตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป จนทำให้สาธารณชนทั่วไปหรือสาธารณชนในสาขาที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย รู้จักและเข้าใจว่าสินค้าหรือบริการดังกล่าวแตกต่างไปจากสินค้าและบริการอื่น และต้องพิสูจน์ได้ว่าปฏิบัติถูกต้องตามหลักเกณฑ์นั้นแล้ว ทั้งยังมีกฎเกณฑ์ในส่วนหนึ่งของระดับของลักษณะบ่งเฉพาะประกอบการพิจารณาอีกประการหนึ่งจึงจะถือว่ามียุทธศาสตร์บ่งเฉพาะ

จากปัญหาในเรื่องลักษณะบ่งเฉพาะในเครื่องหมายการค้า ชื่อภาพยนตร์และหนังสือของประเทศไทย ผู้เขียนขอยกตัวอย่างภาพยนตร์เรื่องบุพเพสันนิวาส 2 ที่มีจุดเริ่มต้นมาจากการอันมีลิขสิทธิ์ประเภทงานวรรณกรรมที่เกิดจากความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของรอมแพงผู้สร้างสรรค์ ต่อมาได้ถูกนำไปสร้างเป็นละครโทรทัศน์ และได้พัฒนาเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทงานภาพยนตร์ที่ชื่อว่าบุพเพสันนิวาส 2 เป็นภาพยนตร์ไทยแนวย้อนยุคที่ร่วมทุนสร้างระหว่างค่ายจีดีเอและบรอดคาซท์ไทยเทเลวิชั่น หากผู้ประกอบการดังกล่าวจะนำชื่อภาพยนตร์บุพเพสันนิวาส 2 ไปจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า จะมีลักษณะบ่งเฉพาะตามมาตรา 7 หรือไม่ อย่างไร

ประการแรก ชื่อภาพยนตร์บุพเพสันนิวาส 2 นั้นมีลักษณะบ่งเฉพาะในตัวเองตามมาตรา 7 (1) - (11) หรือไม่ ในส่วนนี้ พบว่าชื่อภาพยนตร์และหนังสือมิได้มีบัญญัติไว้ในมาตรา 7 (1) - (11) ว่าให้มีลักษณะบ่งเฉพาะในตัวเอง และคำว่า บุพเพสันนิวาสนั้นมีลักษณะเป็นคำสามัญ ไม่บ่งบอกถึงลักษณะเครื่องหมายการค้าอันมีลักษณะที่ทำให้ประชาชนหรือผู้ใช้สินค้านั้นทราบและเข้าใจได้ว่าเป็นสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าที่แตกต่างไปจากสินค้าอื่น จึงทำให้ถือได้ว่าชื่อภาพยนตร์บุพเพสันนิวาส 2 ไม่มีลักษณะบ่งเฉพาะในตัวเอง

ประการที่สอง ชื่อภาพยนตร์บุพเพสันนิวาส 2 มีลักษณะบ่งเฉพาะโดยการใช้ได้หรือไม่ ในส่วนนี้เมื่อพิจารณาถึงลักษณะบ่งเฉพาะโดยการใช้ตามมาตรา 7 วรรคสาม ก็จะพบว่าชื่อภาพยนตร์บุพเพสันนิวาสนั้น

เมื่อไม่สามารถปรับใช้กับลักษณะบ่งเฉพาะโดยการใช้ อันเนื่องมาจากชื่อภาพยนตร์บุพเพสันนิวาส 2 ไม่ได้ถูกที่ระบุถึงลักษณะบ่งเฉพาะไว้ในมาตรา 7 (1) – (11) ดังนั้น โดยสภาพของการตีความและบังคับใช้กฎหมายแล้ว จึงไม่อาจปรับใช้กับบทบัญญัติในเรื่องลักษณะบ่งเฉพาะ โดยการใช้ตามมาตรา 7 วรรคสามได้ แม้ว่าผู้ประกอบกรจะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของประกาศกระทรวงพาณิชย์แล้วก็ตาม จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นได้ว่า บทบัญญัติในเรื่องลักษณะบ่งเฉพาะตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้ายังเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้ารูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมโลกยุคปัจจุบัน

4.3 วิเคราะห์ปัญหาความทับซ้อนในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์และเครื่องหมายการค้า

ในประเด็นเรื่องความทับซ้อนระหว่างทรัพย์สินทางปัญญาสองประเภทดังที่ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างกรณีของภาพโดราเอมอนที่เป็นงานสร้างสรรค์ที่ได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์และเครื่องหมายการค้า โดยปัญหาความทับซ้อนดังกล่าวส่งผลกระทบโดยตรงต่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ในงานสร้างสรรค์ของสาธารณชน เพราะถึงแม้ว่ากฎหมายลิขสิทธิ์จะกำหนดอายุการให้ความคุ้มครองเอาไว้อย่างจำกัดเพื่อเปิดโอกาสให้งานอันมีลิขสิทธิ์กลายเป็นสาธารณสมบัติได้เมื่อพ้นระยะเวลาการคุ้มครองตามหลักการสร้างความสมดุล (need to Balance) (Ponyosinwat & Butr-Indr, 2021, pp. 285-286) แต่ในทางปฏิบัติหลักการดังกล่าวกลับไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ เนื่องด้วยเหตุผลเกี่ยวกับการต่ออายุการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่สามารถต่ออายุได้ตราบเท่าที่ยังมีการใช้ประโยชน์ ดังนั้น การคุ้มครองงานสร้างสรรค์ดังกล่าวจึงอาจถูกขยายระยะเวลาการคุ้มครองต่อไป และทำให้เกิดการผูกขาดสิทธิในงานสร้างสรรค์อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ด้วยเหตุนี้เอง จึงมีผู้กล่าวว่าเครื่องหมายการค้าเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีอายุความคุ้มครองนิรันดร์

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาลักษณะของชื่อภาพยนตร์และหนังสือ ดังที่ได้วิเคราะห์มาแล้วข้างต้น เห็นได้ว่า ชื่อภาพยนตร์และหนังสือเป็นสิ่งที่ อาจได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายเครื่องหมายการค้าเท่านั้น โดยไม่อาจไม่ได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ได้ เนื่องด้วยเหตุผล เกี่ยวกับระดับความสร้างสรรค์ที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 4.1 และ 4.2 ดังนั้น การกำหนดให้ความคุ้มครองชื่อภาพยนตร์และหนังสือภายใต้กฎหมาย เครื่องหมายการค้าจึงไม่ได้ก่อให้เกิดความทับซ้อนในการให้ความคุ้มครอง ทรัพย์สินทางปัญญาแต่อย่างใด ทั้งนี้ แม้ว่าจะมีการนำชื่อภาพยนตร์และหนังสือ ไปจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้าก็ตาม แต่สาธารณชนก็ยังสามารถ เข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้โดยไม่ถือเป็นการละเมิดเครื่องหมายการค้า ภายใต้เงื่อนไขว่า จะต้องไม่ใช่การนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์

5. บทสรุป

ด้วยชื่อภาพยนตร์และหนังสือนั้น เมื่อพิจารณาในส่วนของการคุ้มครอง ตามกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายของต่างประเทศ และกฎหมายของไทย ในส่วนของการคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์แล้ว ผู้เขียนเห็นว่า โดยสภาพแล้วชื่อภาพยนตร์และหนังสือนั้น ไม่มีลักษณะของการแสดงออก ซึ่งความคิดที่อาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในงานสร้างสรรค์อันมีลักษณะ ดังเช่นงานวรรณกรรมที่มีการร้อยเรียงข้อความเป็นเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ แต่หากพิจารณาในส่วนของการคุ้มครองตามกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายของต่างประเทศ และกฎหมายของไทย ในส่วนของการคุ้มครอง ภายใต้กฎหมายเครื่องหมายการค้า ผู้เขียนเห็นว่ากฎหมายเปิดช่องให้ชื่อภาพยนตร์ และหนังสือนั้นได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายเครื่องหมายการค้า มากกว่า การให้การคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ แต่จะต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ให้มีการขยายขอบเขต การคุ้มครองเครื่องหมายการค้ารูปแบบใหม่ โดยการบัญญัติไว้ให้ชัดเจนและ

ครอบคลุม ในส่วนของคำนิยามของ คำว่า เครื่องหมาย ตามมาตรา 4 รวมถึง การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 7 ที่กล่าวถึงลักษณะบ่งเฉพาะเพื่อให้ สามารถคุ้มครองชื่อภาพยนตร์และหนังสือภายใต้กฎหมายเครื่องหมายการค้า ของประเทศไทย

6. ข้อเสนอแนะ

ผู้เขียนขอให้ข้อเสนอแนะ ในเรื่องเครื่องหมายการค้าชื่อภาพยนตร์ และหนังสือ เมื่อพบว่าหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ในเรื่องขอบเขตของเครื่องหมายการค้าในส่วนคำนิยามตามมาตรา 4 ยังไม่ชัดเจนและครอบคลุมถึงเครื่องหมายการค้าชื่อภาพยนตร์และหนังสือได้ ผู้เขียนจึงขอเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 โดยผลการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมนี้ ทำให้การคุ้มครองเครื่องหมายการค้า ของไทยมีความชัดเจนในการใช้และตีความมีความเป็นพลวัต และมีผลทำให้เกิดการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่อง อันเป็น การลดต้นทุนในการแก้ไขกฎหมายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอีกด้วย

ในประเด็นการแก้ไขและพิจารณาบทนิยามเครื่องหมายการค้า ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 โดยบัญญัติ ให้เครื่องหมายการค้าชื่อภาพยนตร์และหนังสือ มีลักษณะเป็นเครื่องหมาย ที่อาจได้รับความคุ้มครองในฐานะเครื่องหมายการค้าตามกฎหมาย เครื่องหมายการค้าของไทย ดังนี้

แก้ไขบทนิยามเครื่องหมาย โดยเพิ่มเติมคำว่า ชื่อภาพยนตร์และ หนังสือ ไว้อย่างชัดเจนลงในบทบัญญัติของนิยามคำว่า เครื่องหมาย รวมถึง แก้ไขบทนิยามเครื่องหมาย โดยให้แก้ไขข้อความจาก เครื่องหมาย หมายความว่า เป็น เครื่องหมาย ให้หมายความว่ารวมถึง เพื่อให้บทบัญญัติ มาตราดังกล่าวมีขอบเขตอย่างกว้างและสามารถตีความเพื่อรองรับ การให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้ารูปแบบใหม่ ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

จากแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติ
เครื่องหมายการค้า คือ

“มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้ “เครื่องหมาย”
ให้หมายความรวมถึง ภาพถ่าย ภาพวาด ภาพประติมากรรม ตรา
ชื่อ ชื่อภาพยนตร์และหนังสือ คำ ข้อความ ตัวหนังสือ ตัวเลข
ลายมือชื่อ กลุ่มของสี รูปร่างหรือรูปทรงของวัตถุ เสียง
หรือสิ่งเหล่านี้อย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกัน”

ในประเด็นเกี่ยวกับการพิจารณาลักษณะบ่งเฉพาะตามพระราชบัญญัติ
เครื่องหมายการค้า ผู้เขียนเห็นว่าควรบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมความในมาตรา 7
วรรคสอง (1) เพื่อให้ครอบคลุมถึงลักษณะบ่งเฉพาะของเครื่องหมายการค้า
ชื่อภาพยนตร์และหนังสือ โดยไม่จำเป็นต้องแก้ไขความในมาตรา 7 วรรคสาม
แต่อย่างใด โดยเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติม คือ

“มาตรา 7 วรรคสอง (1) ชื่อตัว ชื่อสกุลของบุคคล
ธรรมดาที่ไม่เป็นชื่อสกุลตามความหมายอันเข้าใจกันโดยธรรมดา
ชื่อเต็มของนิติบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นหรือชื่อ
ในทางการค้า รวมถึงชื่อภาพยนตร์และหนังสือ ที่แสดงโดย
ลักษณะพิเศษและไม่เล็งถึงลักษณะหรือคุณสมบัติของสินค้า
โดยตรง”

References

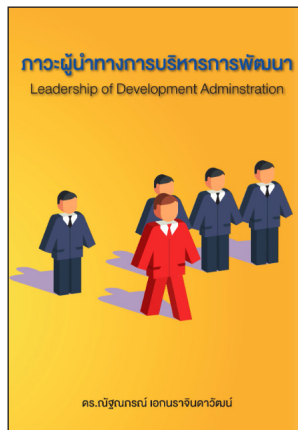
- Aplin, T., & Davis, J. (2009). *Intellectual Property Law*. Oxford University Press.
- Bently, L., Sherman, B., Gangjee, D., & Johnson, P. (2018). *Intellectual Property Law*. (5th ed.). Oxford University Press.
- Craig, C. J. (2020). Transforming “Total Concept and Feel”: Dialogic Creativity and Copyright’s Substantial Similarity Doctrine. *Cardozo Arts & Ent. LJ*, 38, 603.
- Das, J. K. (2012). Copyright Protection for Computer Softwares and Databases: From Sweat of the Brow to Modicum of Creativity. *Indian JL & Just.*, 3, 57.
- Fitzgerald, T. (2024). *Netflix Smashes Expectations And Adds Record 13 Million Subscribers In Fourth Quarter*. Retrieved February 12, 2024. <https://www.forbes.com/sites/tonifitzgerald/2024/01/23/netflix-smashes-expectations-and-adds-record-13-million-subscribers-in-fourth-quarter/?sh=45b402905f8e>
- Garner, B. A. (2004). *Black’s Law Dictionary*. (8th ed.). West, a Thomson Business.
- Ginsburg, J. C. (2004). The right to claim authorship in US copyright and trademarks law. *Hous. L. Rev.*, 41, 263.
- Guha, J. (2021). Protection to Fictional Characters under Intellectual Property Law. *Law Essentials J.*, 2, 395.

- Halpern, S. W., Nard, C. A., & Port, K. L. (2012). *Fundamentals of United States intellectual property law: Copyright, patent, and trademark*. Kluwer Law Intl.
- Harper, J. E. (2004). Single literary titles and Federal trademark protection: the anomaly between the uspto and case law precedents. *Idea*, 45, 77.
- Henlynn D’Souza. (2022). *Film titles and Copyright Law*. Retrieved February 16, 2024. <https://blog.ipleaders.in/film-titles-and-copyright-law/>
- liprd. (2022). *Movies and Books Title: A Conflict Between Trademark and Copyright?*. Retrieved January 31, 2024. <https://www.iiprd.com/movies-and-books-Title-a-conflict-between-trademark-and-copyright/>
- Marakkar, S. (2024). Copyright Protection of literary and artistic works in India: An overview of legal framework and enforcement mechanisms. *GLS Law Journal*, 6(1), 42-47.
- Pinyosinwat, P., & Butr-Indr, B. (2021). *Explanation of intellectual property law*. Thammasat University, Textbook and teaching materials project. [In Thai]
- Saksena, H. (2009). *Doctrine of Sweat of the Brow*. Available at SSRN 1398303.
- Samuelson, P. (1991). Computer Programs, User Interfaces, and Section 102 (b) of the Copyright Act of 1976: A Critique of Lotus v. Paperback. *High Tech. LJ*, 6, 209.
- Smith, C. A. (2014). *A Character Dilemma: A Look into Trademark Protections for Characters from Creative Works*. Seton Hall University.

- WIPO. (2004). *WIPO Intellectual Property Handbook*. World Intellectual Property Organization.
- _____. (2006). *New types of marks*. Retrieved February 12, 2024. https://www.wipo.int/export/sites/www/sct/en/comments/pdf/sct17/se_1.pdf
- _____. (2016). *Understanding Copyright and Related Rights*. World Intellectual Property Organization.
- _____. (2024). *Copyrights*. Retrieved January 15, 2024. <https://www.wipo.int/copyright/en/>

ปริทัศน์หนังสือ (Book Review)
“ภาวะผู้นำทางการบริหารการพัฒนา”
Leadership of Development Administration

นิศาชล ฉัตรทอง¹
Nisachon Chatthong

Aeknarajindawat, N. (2020). *Leadership of Development Administration*.
Suan Sunandha Rajabhat University.

หนังสือ เรื่อง “ภาวะผู้นำทางการบริหารการพัฒนา” ได้มีการรวบรวม
มีเนื้อหาทั้งหมด 11 บท ได้แก่ ภาวะผู้นำ ทฤษฎีภาวะผู้นำ ทฤษฎีคุณลักษณะ
ของผู้นำ ทฤษฎีพฤติกรรมผู้นำ ทฤษฎีภาวะผู้นำตามสถานการณ์ ภาวะผู้นำ
แบบใหม่หรือสมัยใหม่ เทคนิคการจูงใจของผู้นำ สังเคราะห์ผลงานวิจัย

¹อาจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา E-mail: nisachon.ch@bsru.ac.th

และกรณีตัวอย่างเกี่ยวกับภาวะผู้นำ การสร้างมนุษย์สัมพันธ์สำหรับผู้นำ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้นำ และการเสริมสร้างและพัฒนาภาวะผู้นำ ซึ่งสามารถสรุปตามแต่ละบท ได้ดังนี้

บทที่ 1 ภาวะผู้นำ สรุปเนื้อหาได้ว่า ความหมายของผู้นำ คือ เป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่องให้มาดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าของงาน หรือเป็นการเลือกตั้งให้โหวต ซึ่งมีบทบาทที่สำคัญมาก ที่จะต้องนำกลุ่ม การทำงานของตนเองบรรลุผลงานตามผลวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ให้สำเร็จ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่วนภาวะผู้นำ หมายความว่า เป็นการที่ผู้นำ ใช้อิทธิพลหรืออำนาจหน้าที่ในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพสร้างสรรค์ สามารถแนะนำและชี้นำแนวทางให้แก่ลูกน้องของตนเองได้ หรือจะเป็น อำนาจการเพื่อโน้มน้าวจิตใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุด มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อให้การดำเนินงานขององค์การเป็นไปตามทิศทาง ของวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ด้วยกัน และรวมทั้งถ่ายทอดแนวคิดไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งบทบาทภาวะผู้นำ แบ่งได้ 3 ส่วน ดังนี้ 1. บทบาทที่ได้มาพร้อมตำแหน่ง เป็นบทบาทที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับตำแหน่ง 2. บทบาทที่เป็นความคาดหวัง ของบุคคลที่เกี่ยวข้องว่าบุคคลนั้นมีแบบแผนพฤติกรรมที่กำหนดตามแผนไว้ และ 3. บทบาทหรือพฤติกรรมที่แท้จริงที่บุคคลนั้นปฏิบัติงานที่สอดคล้อง กับตำแหน่งหรือตามความคาดหวังของบุคคลในองค์การที่มอบหมายตำแหน่ง ภาวะผู้นำให้ และประเภทของผู้นำ สามารถแบ่งได้ดังนี้ 1. ผู้นำที่มีการบริหาร รวมอำนาจแลผู้นำที่มีการบริหารแบบกระจายอำนาจ 2. ผู้นำที่มีลักษณะ เป็นทางการและผู้นำที่ไม่เป็นทางการ 3. ผู้นำแบบเผด็จการ ประชาธิปไตย และแบบเสรีนิยม 4. ผู้นำที่ยึดตามหลักเกณฑ์ที่ตั้งไว้เป็นหลัก เป็นผู้ที่ยึดอุดมการณ์ และผู้นำที่ยึดการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์

บทที่ 2 ทฤษฎีภาวะผู้นำ สรุปเนื้อหาได้ว่า ภาวะผู้นำแบ่งออกได้เป็น 4 ยุค ได้แก่ 1.คุณลักษณะภาวะผู้นำหรือผู้นำเชิงคุณลักษณะ 2. พฤติกรรมภาวะผู้นำ หรือผู้นำเชิงพฤติกรรม 3. ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ และ 4. ภาวะผู้นำสมัยใหม่

อธิบายได้ดังนี้ 1. คุณลักษณะภาวะผู้นำ เป็นการศึกษาบุคลิกลักษณะส่วนตัวของผู้นำโดยเชื่อว่าผู้นำมีคุณสมบัติที่แตกต่างจากบุคคลทั่วไปคือลักษณะทางกายภาพลักษณะทางความสามารถและลักษณะบุคลิกภาพ 2. พฤติกรรมภาวะผู้นำ เป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงออก เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพและสร้างความพอใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน 3. ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ โดยการศึกษาพฤติกรรมของผู้นำแบบต่าง ๆ ที่มีความเหมาะสมในสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ที่ต่างต่างกัน 4. ภาวะผู้นำแบบใหม่หรือสมัยใหม่ในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วและมีการแข่งขันที่รุนแรงโดยเน้นแนวคิดผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีวิสัยทัศน์ บารมี และจริยธรรม

บทที่ 3 ทฤษฎีคุณลักษณะของผู้นำ สรุปเนื้อหาได้ว่า คุณลักษณะของผู้นำนั้นหมายถึงลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ในตัวบุคคลที่เป็นผู้นำซึ่งเป็นคุณสมบัติที่แสดงถึงความรู้สึกรู้สึกนึกคิดหรือลักษณะประจำชั้นด้านร่างกายและการแสดงออกของผู้นำที่ทำให้ผู้นำมีความสามารถในการนำขึ้นจูงหรือโน้มน้าวให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

คุณลักษณะของผู้นำที่ประสบความสำเร็จนั้นจะประกอบไปด้วยข้อต่อไปนี้ 1. คุณลักษณะทางด้านสติปัญญา ได้แก่ การมีไหวพริบ ปฏิภาณดี มีความรอบคอบ มีเหตุผล มีความรู้ มีความเด็ดขาด และความราบรื่นในการใช้ความคิดตลอดจนการตัดสินใจ 2. คุณลักษณะทางด้านบุคลิกภาพ คือ ความสามารถในการปรับตัวมีความตื่นตัวทันต่อสถานการณ์ มีคุณธรรม มีความยุติธรรม ไม่ยึดติดกับระเบียบประเพณีที่ถือปฏิบัติกันมา 3. คุณลักษณะทางด้านความสามารถคือ มีความสามารถในการร่วมมือกับผู้อื่น ความสามารถที่ได้รับการยกย่อง เป็นที่ยอมรับและการมีเคล็ดลับในการจัดการ 4. ทักษะทางสังคมจะประกอบไปด้วย ความสามารถที่จะแสวงหาความร่วมมือ ความกว้างขวางของเกียรติยศ การเข้าร่วมทางสังคม ความสามารถทางสังคม 5. มีแรงขับเคลื่อนและปรารถนาอย่างแรงกล้า ที่จะทำให้งานสำเร็จมีความเชื่อมั่น และ 6. ต้องมีการมองการณ์ไกลและมีความคิดในเชิงสร้างสรรค์

คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของผู้นำที่มีประสิทธิผลจะประกอบไปด้วย ดังนี้ 1. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพทั่วไปจะประกอบไปด้วย ความเชื่อมั่นในตนเอง การสร้างความไว้วางใจได้ เป็นคนกล้าแสดงออก การเป็นคนที่มีการแสดงออกที่เหมาะสม มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีลักษณะเด่นที่เห็นได้ชัด มีความกระตือรือร้น เป็นคนคอบอุนหรือเอื้ออารีต่อผู้อื่น มีความอดทนต่อความตึงเครียด และความรอบร้อมถ่อมตน 2. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงานจะประกอบไปด้วยดังนี้ มีความรู้สึกที่มุ่งมั่น มีความฉลาดทางอารมณ์ มีความกล้าหาญสามารถควบคุมภายในตนเอง มีความสามารถในการปรับตัวต่อสถานการณ์ได้ดี และความสามารถกลับคืนสู่สภาพเดิม

บทที่ 4 ทฤษฎีพฤติกรรมผู้นำ สรุปเนื้อหาได้ว่า พฤติกรรมผู้นำเป็นความประพฤติหรือสิ่งที่ผู้นำแสดงออก ถึงศักยภาพของภาวะผู้นำที่มีอยู่ในตัวตนของผู้นำอยู่แล้ว ให้เกิดผลงานเชิงประจักษ์แก่ผู้ร่วมงานอันเป็นพฤติกรรมแสดงออกของผู้นำว่าจะทำอย่างไร จึงจะสามารถทำให้การดำเนินงานนั้นประสบความสำเร็จ

ทฤษฎีพฤติกรรมผู้นำ มีแนวคิดในการศึกษาถึงพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงออก เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติและประสิทธิผลตามที่ผู้นำต้องการ โดยผู้นำแต่ละคนจะมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไป ทฤษฎีพฤติกรรมผู้นำเน้นการศึกษาว่าผู้นำที่ดีควรปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมอย่างไร ผู้นำตามทฤษฎีนี้ จึงสามารถฝึกฝนหรืออบรมผู้คนที่ทั้งหลายให้สามารถเป็นผู้นำได้ ทฤษฎีพฤติกรรมผู้นำที่น่าสนใจมีดังนี้ 1. การศึกษาค้นคว้าที่มหาวิทยาลัย โอไฮโอ ได้แบ่งพฤติกรรมของผู้นำออกเป็น 3 รูปแบบ คือผู้นำเผด็จการ ผู้นำประชาธิปไตย และผู้นำแบบปล่อยเสรี 2. การศึกษาค้นคว้าที่มหาวิทยาลัยแห่งรัฐโอไฮโอ ได้แบ่งพฤติกรรมของผู้นำออกเป็น 2 มิติ คือ มิติด้านการให้ความสำคัญกับคน และอีกมิติหนึ่งคือด้านการมุ่งเน้นเรื่องงาน 3. การศึกษาค้นคว้าที่มหาวิทยาลัยมิชิแกน ได้สรุปพฤติกรรมของผู้นำออกเป็น 2 แบบ คือ พฤติกรรมการมุ่งความสำคัญที่งาน และพฤติกรรมมุ่งความสัมพันธ์กับพนักงาน 4. การศึกษาพฤติกรรมผู้นำ

ตามแนวความคิดของต่ายการบริหารของเบลคและมูตัน ได้แบ่งรูปแบบภาวะผู้นำออกเป็น 7 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำที่ปล่อยเสรี ผู้นำแบบมุ่งมั่นแข่งขัน ผู้นำแบบชุมชนสรรค์สรรค์ ผู้นำแบบทำงานเป็นทีม ผู้นำแบบทางสายกลาง ผู้นำแบบอัตราสูง และผู้นำแบบนักถกฉวยประโยชน์

ประเภทของผู้นำในองค์การ พิจารณาจากพฤติกรรมบทบาทและหน้าที่ของผู้นำโดยแยกออกเป็น 3 ระดับ

1. ผู้นำระดับสูงที่มุ่งเน้นความรู้ความสามารถในด้านความเป็นผู้นำ การเปลี่ยนแปลงและการมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล
2. ผู้นำระดับกลางที่มุ่งเน้นการสร้างผลงานความรอบรู้ในงานและการบริหารจัดการ
3. ผู้นำระดับต้นหรือหัวหน้างานที่มุ่งเน้นความรอบรู้ในงานและรวมถึงการสร้างผลงานและทีมงาน

บทที่ 5 ทฤษฎีภาวะผู้นำตามสถานการณ์ สรุปเนื้อหาได้ว่า การศึกษาภาวะผู้นำตามสถานการณ์จะเป็นการมุ่งอธิบายภาวะผู้นำ โดยเน้นการปรับสภาพการนำ หรือการปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น สถานการณ์นั้นจะเป็นสถานการณ์ที่แตกต่างกัน แต่ต้องการรูปแบบการนำที่แตกต่างกันด้วย ซึ่งการศึกษาในกลุ่มนี้จึงมุ่งที่จะหารูปแบบการนำที่เหมาะสมและเกิดผลดีในสถานการณ์ต่าง ๆ

บทที่ 6 ภาวะผู้นำแบบใหม่หรือสมัยใหม่ สรุปเนื้อหาได้ว่า การศึกษารูปแบบภาวะผู้นำแนวใหม่หรือสมัยใหม่สาระที่สำคัญของมันก็คือนองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำแนวใหม่หรือสมัยใหม่ คือนั่นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และผู้นำที่มีบารมี โดยเฉพาะแนวคิดที่เกี่ยวกับผู้นำการเปลี่ยนแปลงได้ใน 3 ลักษณะ คือ

1. ภาวะผู้นำการจัดการหรือผู้นำการแลกเปลี่ยน
2. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง
- และ 3. ผู้นำเชิงจริยธรรม

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะประกอบไปด้วย 1. การโน้มน้าวชักจูง อย่างมีอุดมการณ์หรือภาวะผู้นำเชิงبارมี 2. การสร้างแรงบันดาลใจ 3. การกระตุ้นทางปัญญาและ 4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงจะประกอบไปด้วย 1. การโน้มน้าวชักจูง อย่างมีอุดมการณ์ หรือภาวะผู้นำเชิงบาร์มี 2. การสร้างแรงบันดาลใจ 3. การกระตุ้นทางปัญญา และ 4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะมีวิธีการทำงานที่แตกต่างจากผู้นำคนอื่น ๆ คือ 1. มีความคิดในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา 2. มอบอำนาจ ให้ผู้อื่นทำแทน 3. การขับเคลื่อนด้วยค่านิยม 4. มีความเชื่อมั่นในตนเอง 5. มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองอยู่เรื่อย ๆ 6. เป็นตัวอย่างของผู้ตาม และ 7. มีวิสัยทัศน์ที่ดี ซึ่งความน่าเชื่อถือของผู้นำนั้นเกิดจาก ความซื่อสัตย์ ความรู้ ความสามารถ และความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ความเต็มใจ และผูกพันของผู้ใต้บังคับบัญชา และการรับฟังแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และความคิดเห็นร่วมกัน

บทที่ 7 เทคนิคการจูงใจของผู้นำ สรุปเนื้อหาได้ว่า การจูงใจ ของผู้นำหรือผู้บริหาร เป็นการใช้แรงจูงใจ เป็นกลไกที่สำคัญในการผลักดัน ให้ผู้ร่วมงานมีพฤติกรรมในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ เต็มความสามารถ ตามที่ได้กำหนดทิศทาง และเป้าหมายขององค์การ หรือทางหน่วยงานร่วมกัน ผู้นำอาจจะใช้ทฤษฎีการจูงใจช่วยให้ความต้องการของผู้ตามได้รับความพอใจ และกระตุ้นให้มีการปฏิบัติงานที่สูงขึ้นอย่างเต็มกำลังความสามารถ เพื่อบรรลุ เป้าหมายให้ได้มากที่สุด ซึ่งแรงจูงใจในองค์การจะมีองค์ประกอบที่สำคัญ อยู่ 3 ส่วนใหญ่ ๆ ก็คือ 1. ปัจจัยส่วนบุคคล 2. ปัจจัยในเรื่องงาน 3. ปัจจัยต่าง ๆ ขององค์การ

ซึ่งทฤษฎีแรงจูงใจจะเป็นเครื่องมือที่ผู้บริหารจะใช้ เพื่อทำการวิเคราะห์ แรงจูงใจของผู้ใต้บังคับบัญชา และนำมาวิเคราะห์ว่าระบบการจูงใจขององค์การ ที่เป็นอยู่นั้น เหมาะสมกับความต้องการ และแรงจูงใจของคนเหล่านั้นหรือไม่

เนื่องจากคนมีความซับซ้อนในภาวะอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็น รวมทั้งความคาดหวังต่าง ๆ และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องจึงไม่สามารถมีทฤษฎีใดเพียงทฤษฎีเดียวที่จะใช้อธิบายแรงจูงใจได้อย่างครบถ้วน ทฤษฎีแรงจูงใจนั้นแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1. คือทฤษฎีกลุ่มเชิงเนื้อหา 2. กลุ่มทฤษฎีเชิงความคิดและกระบวนการ

บทที่ 8 สังเคราะห์ผลงานวิจัยและกรณีตัวอย่างเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

สรุปเนื้อหาได้ว่า จากการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทั้ง 2 เรื่องคือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงพยาบาล และภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ 1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงพยาบาลในด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากโรงพยาบาลเป็นหน่วยงานที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมอย่างรวดเร็วทางสังคมข้อมูลสารสนเทศ และโครงสร้างประชากรการใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผู้ใต้บัญชาและผู้ร่วมงานดังนี้ 1. การโน้มน้าวชักจูงอย่างมีอุดมการณ์หรือภาวะผู้นำเชิงบารมี 2. การสร้างแรงบันดาลใจ 3. การกระตุ้นทางปัญญาและ 4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลตามแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผู้นำบารมี มีวิสัยทัศน์ จริยธรรม และทำงานเป็นทีมเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับภาวะผู้นำของโรงพยาบาลทั้งของภาครัฐและภาคเอกชนในปัจจุบัน 2. ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านพฤติกรรมของผู้นำที่มีประสิทธิผลก็คือผู้นำที่มุ่งทนกับผู้นำที่มุ่งงานสำหรับภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องประกอบกันทั้งคุณลักษณะของผู้นำและพฤติกรรมของผู้นำผู้บริหารควบคู่กันไปดังนี้ 1. ผู้นำที่มีคุณลักษณะด้านมุ่งคน ได้แก่ ความสามารถในการจูงใจ จิตใจเป็นธรรมใจกว้างสามารถฟังพาได้ มีความซื่อสัตย์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความอดทนต่อแรงกดดัน และมีทักษะทางสังคม 2. ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านพฤติกรรมของผู้นำที่มีประสิทธิผลก็คือผู้นำที่มุ่งคนกับผู้นำที่มุ่งงานสำหรับภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นต้องประกอบกันทั้งคุณลักษณะของผู้นำและพฤติกรรมของผู้นำควบคู่กันไปดังนี้ 1. ผู้นำที่มีคุณลักษณะด้านมุ่งคน ได้แก่ความสามารถในการจูงใจ จิตใจเป็นธรรม ใจกว้างสามารถฟังพาได้ มีความซื่อสัตย์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความอดทนต่อแรงกดดัน และมีทักษะทางสังคม 2. ผู้นำที่มีคุณลักษณะด้านมุ่งงาน ได้แก่ มีจินตนาการ มองการณ์ไกล มีความสามารถในการตัดสินใจที่เ็นแน่ ยืนหยัดทำงานเพื่อมุ่งความสำเร็จ มีความรู้เกี่ยวกับงาน การเป็นนักกระจายอำนาจที่ดี และการเป็นนักวางแผน

บทที่ 9 การสร้างมนุษยสัมพันธ์สำหรับผู้นำ สรุปเนื้อหาได้ว่ามนุษยสัมพันธ์นั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลกับบุคคล หรือบุคคลกับกลุ่ม หรือกลุ่มกับกลุ่ม รวมถึงพฤติกรรมในการแสดงออกทั้งกาย วาจา ใจ ต่อคนอื่นในรูปแบบของการทำงานร่วมกัน และในบางกรณีก็เป็นไปในทางส่วนตัว มนุษยสัมพันธ์เน้นถึงการดำเนินการ เพื่อให้ได้ผลงานดีขึ้นหรือมากขึ้นกว่าเดิม ดังนั้น จึงเกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องการจูงใจการทำงานร่วมกันเป็นทีมอย่างร่วมแรงร่วมใจในลักษณะที่จะสนองต่อความต้องการของบุคคล และทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับหลักทั่วไปในการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลอื่นนั้นอาจยึดหลักธรรมพุทธศาสนา เช่น สังคหวัตถุธรรม ซึ่งเป็นเรื่องของการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน การยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยาและสมานัตตา นอกจากนั้นควรยึดหลักพรหมวิหารธรรม ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา สำหรับหลักทางโลกควรยึดถือเป็นพื้นฐานในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ได้แก่ การมีความจริงใจ การมีความรักและปรารถนาดีต่อบุคคลอื่น การรู้จักจิตใจผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา การมีมารยาททางสังคม รู้ว่าสิ่งใดควรทำสิ่งใดควรละเว้น ซึ่งต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับบุคคล เวลา และสถานที่ การมีความเป็นกันเองกับคนที่เราคบค้าสมาคมโดยใช้เทคนิคที่สำคัญเช่น การยิ้ม การจำชื่อบุคคลที่ติดต่อสัมพันธ์ การมีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร เป็นต้น

บทที่ 10 การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้นำ สรุปเนื้อหาได้ว่าทฤษฎีการเสริมแรง เมื่อนำมาปรับใช้ในการจูงใจก็จะปรากฏออกมาในเรื่องของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในองค์กร โดยเฉพาะในฐานะผู้นำมักจะต้องเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคลหลายระดับ และในบางครั้งผู้นำจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ร่วมงาน โดยอาศัยการเสริมแรงทางบวก การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้นำมีทั้งหมด 3 ด้าน ด้านที่ 1. คือการเปลี่ยนแปลงองค์ความรู้ ด้านที่ 2. การเปลี่ยนแปลงทักษะและด้านที่ 3. การเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติ

ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการทางสมอง ที่ตั้งประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคลออกมา แล้วนำมาจัดให้อยู่ในรูปแบบใหม่ ลักษณะการคิดเป็นการคิดหาคำตอบหลายๆ คำตอบ คิดหลายทิศทาง หลายแง่หลายมุม เพื่อแก้ปัญหาที่ยากที่มนุษย์ประสบอยู่ให้เกิดผลผลิตสร้างสรรค์ออกมาได้

โดยลักษณะสำคัญของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีดังนี้ 1. เป็นความคิดแปลกใหม่ไม่ซ้ำแบบใคร 2. ความคิดฉับไว 3. ความคิดยืดหยุ่น 4. ความคิดละเอียดอ่อน เพื่อแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต 5. เป็นสิ่งประดิษฐ์ใหม่หรือนวัตกรรมใหม่และ 6. ไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย

กระบวนการคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีขั้นตอนและรายละเอียดดังนี้

1. การตระหนักถึงโอกาสและปัญหา
2. การมีจิตใจจดจ่อกับปัญหานั้น
3. การใช้ความคิด
4. ความสามารถในการมอง และเข้าใจปัญหาได้อย่างลึกซึ้ง
- และ 5. การพิสูจน์ว่าเป็นจริงได้และนำไปใช้ได้จริง

การพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้นำนั้นมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญประกอบไปด้วย 3 ประการ ดังนี้ 1. ความสามารถของผู้นำทางสติปัญญา บุคลิกภาพ และทัศนคติเชิงสร้างสรรค์ 2. ความรู้และรูปแบบการคิดของผู้นำ และ 3. ในเรื่องของแรงจูงใจ

บทที่ 11 การเสริมสร้างและพัฒนาภาวะผู้นำ สรุปเนื้อหาได้ว่าการเสริมสร้างและพัฒนาภาวะผู้นำ เป็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงภาวะผู้นำของบุคคลที่เป็นผู้นำหรือผู้บริหารองค์กร หรือหน่วยงาน หรือเป็นการเพิ่มความรู้ความสามารถทักษะ ความศรัทธา ความน่าเชื่อถือ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานร่วมกันให้องค์กรมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลเพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีความสำคัญมากเนื่องจากการพัฒนาผู้นำส่งผลต่อประสิทธิภาพและความสำเร็จขององค์กร สามารถพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรในองค์กรอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดผู้นำคนใหม่ ๆ เป็นการช่วยให้ผู้นำหรือผู้บริหารได้รับการยอมรับมีความน่าเชื่อถือและสามารถสร้างความมั่นใจแก่ตัวผู้นำมากยิ่งขึ้น

การพัฒนาภาวะผู้นำด้วยการให้การศึกษา การฝึกอบรม การสร้างประสบการณ์ในการทำงาน และการสอนงานตลอดจนผู้นำจะต้องช่วยพัฒนาตนเอง ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญอยู่ 2 ประการคือ 1. การสร้างการรับรู้ด้วยตนเอง 2. การสร้างวินัยตนเอง

กระบวนการในการพัฒนาภาวะผู้นำมีขั้นตอนดังนี้ 1. การฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้นำ 2. การพัฒนาบุคลิกภาพเพื่อการบริหาร 3. การทำให้ทีมงานมีความเชื่อมั่นและศรัทธา 4. การสร้างความเชื่อมั่นในการบริหารและ 5. การก้าวสู่ผู้นำที่ดี

รูปแบบการอบรม เพื่อพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำมีดังนี้ 1. การกำหนดเนื้อหาวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ไว้ชัดเจน 2. การกำหนดเนื้อหาที่ชัดเจน 3. การจัดลำดับของเนื้อหาที่เหมาะสม 4. โอกาสสำหรับการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพ 5. การประเมินผลการฝึกอบรมที่ถูกต้อง 6. การเพิ่มความมั่นใจและแต่การติดตามผลอย่างเหมาะสม

แนวทางการปรับปรุงภาวะผู้นำจะประกอบไปด้วย 1. การคัดเลือก 2. การว่าจ้างตามสถานการณ์ และ 3. การฝึกฝน

บทวิจารณ์ของผู้อ่าน

จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้ คือ การออกแบบรูปเล่มที่สวยงามเนื้อหาในแต่ละหัวข้อกระชับได้ใจความทำให้อ่านแล้วมีความเข้าใจง่าย ผู้เขียนได้อธิบายเนื้อหาได้อย่างละเอียดและชัดเจน เมื่อผู้อ่านได้อ่านหนังสือเล่มนี้ทำให้ได้รู้ถึง ความหมายของภาวะผู้นำ บทบาทของภาวะเป็นผู้นำ ทฤษฎีคุณลักษณะผู้นำ ทฤษฎีพฤติกรรมผู้นำ ทฤษฎีภาวะผู้นำตามสถานการณ์ ภาวะผู้นำแบบใหม่หรือสมัยใหม่ เทคนิคการจูงใจของผู้นำ การสร้างมนุษยสัมพันธ์สำหรับผู้นำ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้นำและการเสริมสร้างและพัฒนาภาวะผู้นำ โดยมีเนื้อหาสาระครอบคลุมความรู้ด้านภาวะการเป็นผู้นำ และช่วยเสริมสร้างความรู้ การนำไปประยุกต์ใช้กับการเรียนและการทำงานได้ในอนาคตได้เป็นอย่างดี และในเนื้อหาแต่ละหัวข้อผู้เขียนจะใส่ที่มาอ้างอิงกำกับไว้สั้น ๆ ช่วยให้ผู้อ่านสามารถค้นคว้าต่อในรายละเอียดเชิงลึกเกี่ยวกับหัวข้อที่สนใจได้และส่วนท้ายของหนังสือเป็นส่วนที่รวบรวม

หนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้เขียนไว้ดีมากแล้ว โดยในเล่มมีการอธิบายเนื้อหาอย่างละเอียดเข้าใจง่ายเหมาะสำหรับผู้ศึกษาด้านภาวะการเป็นผู้นำ ไม่ว่าจะเป็นนักเรียน นิสิตนักศึกษา หรือ ครู อาจารย์ หรือผู้ที่สนใจในเรื่องดังกล่าวนี้ โดยมีการเรียบเรียงให้มีความทันสมัย เหมาะสม และมีความสอดคล้องกับการบริหารงานตามสถานการณ์ในโลกยุคโลกาภิวัตน์

ข้อกำหนดในการส่งต้นฉบับบทความ เพื่อลงพิมพ์เผยแพร่ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีรายละเอียด หลักเกณฑ์ และรูปแบบในการเสนอบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ ดังต่อไปนี้

บทความที่รับตีพิมพ์

- ผลงานที่รับตีพิมพ์ ได้แก่ บทความวิจัย บทความวิชาการ และวิทยานิพนธ์ในสาขาที่เกี่ยวข้องทางศาสตร์มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
- บทความต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น
- บทความเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ
- บทความที่จะได้รับการลงตีพิมพ์ผ่านการตรวจอ่านและประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 ท่าน โดยพิจารณาแบบ Double - Blind Peer Review และกลั่นกรองการตีพิมพ์โดยกองบรรณาธิการของวารสาร

ลิขสิทธิ์

บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ถือเป็นลิขสิทธิ์ของผู้เขียนบทความ ผู้ใดต้องการตีพิมพ์ซ้ำต้องได้รับอนุญาตจากผู้เขียนก่อน บทความที่ได้รับการตอบรับเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาจะต้องไม่ปรากฏในสิ่งพิมพ์อื่นใดก่อนที่จะปรากฏในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ

เจ้าพระยา กองบรรณาธิการจะส่งวารสารที่มีบทความของผู้เขียนตีพิมพ์ให้แก่ผู้เขียนจำนวน 2 ฉบับ หากผู้เขียนต้องการได้บทความที่ตีพิมพ์เพิ่มเติมสามารถดาวน์โหลดได้ที่เว็บไซต์ <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/jhusocbru>

การส่งต้นฉบับ

1. ส่งต้นฉบับผ่านระบบ E-Journal ของวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ดำเนินการลงทะเบียนสมัครสมาชิกก่อนเข้าสู่ระบบ โดยเข้าไปยังหน้าเว็บไซต์ ลิงก์ไปที่วารสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Journal) วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
2. ส่งต้นฉบับผ่านระบบเป็นไฟล์บันทึกข้อมูลในรูปแบบของ MS Word และรอรับผลยืนยันการได้รับตีพิมพ์
3. กองบรรณาธิการพิจารณารูปแบบและเนื้อหาเบื้องต้น ก่อนส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน หากไม่เป็นไปตามข้อกำหนดจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบโดยไม่ส่งต้นฉบับคืน
4. รอรับผลการตรวจประเมินบทความโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewer) และตรวจสอบผลการประเมิน
5. กรณีที่บทความผ่านเกณฑ์การประเมิน อนุญาตให้ตีพิมพ์ได้ ให้แก้ไขตามข้อที่ผู้ทรงคุณวุฒิชี้แจง จากนั้นส่งต้นฉบับ (ฉบับแก้ไข) ผ่านระบบกลับมาอีกครั้ง เป็นไฟล์บันทึกข้อมูลในรูปแบบของ MS Word
6. การอนุญาตตีพิมพ์เพื่อเผยแพร่บทความเป็นสิทธิของกองบรรณาธิการ ด้วยเหตุที่บทความนี้ปรากฏในวารสารที่เข้าถึงได้ จึงอนุญาตให้นำบทความไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษา แต่ไม่ใช่เพื่อการพาณิชย์

สิ่งที่ผู้เขียนจะได้รับ

กองบรรณาธิการจะมอบวารสารฉบับที่บทความของผู้เขียนลงตีพิมพ์จำนวน 2 ฉบับ ในกรณีที่ผู้เขียนร่วมจะมอบให้ผู้เขียนชื่อแรก
การเตรียมต้นฉบับ

1. ต้นฉบับต้องมีความยาวไม่เกิน 15 หน้า กระดาษขนาด A4 ระยะบรรทัด 1 เท่า พิมพ์หน้าเดียวพร้อมระบุเลขหน้า เป็นไฟล์ในรูปแบบ MS Word

2. กรณียกความมีภาพประกอบ ดำเนินการส่งไฟล์รูปภาพนามสกุลไฟล์ .jpeg ความละเอียด 100 - 300 Pixels ทางอีเมล husocjournal@bsru.ac.th

3. ตัวอักษรที่ใช้ในการพิมพ์ ใช้ฟอนต์ TH SarabunPSK

4. การตั้งค่าหน้ากระดาษ

4.1 ขอบบน และขอบซ้าย กั้นขอบกระดาษ 1.5 นิ้ว

4.2 ขอบขวาและขอบล่าง กั้นขอบกระดาษ 1 นิ้ว

4.3 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) ใช้ตัวหนา
ขนาด 20 พอยต์ ไว้กึ่งกลางหน้ากระดาษ

4.4 ชื่อผู้เขียนใช้ตัวเอียง ขนาด 16 พอยต์ ซิดขวา

4.5 หัวข้อหลักใช้ตัวหนา ขนาด 18 พอยต์ ซิดซ้าย

4.6 หัวข้อรองใช้ตัวหนา ขนาด 16 พอยต์ ซิดซ้าย
ให้เยื้องจากหัวข้อหลัก

4.7 หัวข้อย่อยใช้ตัวปกติ ขนาด 16 พอยต์

4.8 เนื้อเรื่องใช้ตัวปกติ ขนาด 16 พอยต์

ส่วนประกอบของต้นฉบับบทความ

1. ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

2. ชื่อผู้เขียนบทความ ชื่อ - นามสกุล ผู้เขียนบทความ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) รายละเอียดเกี่ยวกับผู้เขียนให้ระบุวุฒิการศึกษาตำแหน่งทางวิชาการ และสังกัด (ใส่ที่เชิงอรรถ)

3. บทคัดย่อ ความยาวไม่เกิน 250 - 300 คำ และคำสำคัญ 3 - 5 คำ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

4. เนื้อเรื่อง

4.1 บทความวิจัย และบทความวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วยบทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย ข้อเสนอแนะการวิจัย เอกสารอ้างอิง

4.2 บทความวิชาการ ประกอบด้วย บทนำ เนื้อเรื่อง และสรุป

4.3 นอกเหนือจากเนื้อเรื่อง หากมีตารางหรือภาพประกอบ ที่มีขนาดใหญ่ ให้บันทึกไฟล์แยกต่างหากเพิ่มเติม และความละเอียด 300 Pixel/High resolution ขนาดไม่ต่ำกว่า 500 KB

4.4 ภาพประกอบควรมีความชัดเจนและคุณภาพดี ทั้งนี้ต้องอ้างอิง แหล่งข้อมูลแบบนาม - ปี ไว้ได้ภาพประกอบทุกครั้ง

การอ้างอิง

1. การอ้างอิงเอกสารในเนื้อเรื่อง ให้ใช้วิธีการอ้างอิงแบบนาม - ปี โดยระบุชื่อผู้แต่งและปีที่พิมพ์ของเอกสารไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังของข้อความ ที่ต้องการอ้างอิง เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความนั้น และระบุเลขหน้า ของเอกสารที่อ้างอิงด้วยดังตัวอย่างข้างท้าย

2. กรณีบทความที่นำมาอ้างอิงแบบนาม - ปี นำมาจากอินเทอร์เน็ต เป็นภาษาต่างประเทศให้ใช้คำว่า “Online”

3. การอ้างอิงท้ายบทความ (เอกสารอ้างอิง) ให้รวบรวมเอกสารทั้งหมด ที่ใช้อ้างอิง (นาม - ปี) ไว้ท้ายบทความ โดยใช้คำว่า “References” ทั้งนี้ ให้จัดเรียงตามลำดับอักษรของชื่อผู้แต่ง (A-Z) สำหรับรูปแบบการเขียน เอกสารอ้างอิง ให้ใช้ตามระบบ APA (American Psychological Association) (7th Edition) ดังตัวอย่างข้างท้าย

การอ้างอิงแบบนาม – ปี	การอ้างอิงท้ายบทความ
หนังสือทั่วไป	
Auwatanamongkol (2020, p. 25)	Auwatanamongkol, S. (2020). <i>Data Mining</i> . (3rd ed.). National Institute of Development Administration Press. [In Thai]
Srisaard (2011, pp. 33 – 37)	Srisaard, B. (2011). <i>Introduction to research</i> . (8th ed.). Suveeriyasan. [In Thai]
Dell’Atti & Trotta (2016, pp. 50-65)	Dell’Atti, S., & Trotta, A. (2016). <i>Managing Reputation in The Banking Industry: Theory and Practice</i> . Springer.
บทความในหนังสือ	
Chanlekha (2013, p. 26)	Chanlekha, S. (2013). A narration of antique conservation at Bansomdej. In Rangsan Buathong (Eds.), <i>Thithat Watthanatham</i> . (p.26). Office of Art and Culture, Bansomdej chaopraya Rajabhat University. [In Thai]
McKenzie, Boughton, Hayes & Forsyth (2008, pp. 20-25)	McKenzie, H., Boughton, M., Hayes, L., & Forsyth, S. (2008). Explaining the complexities and value of nursing practice and knowledge. In I. Morley & M. Crouch (Eds.), <i>Knowledge as value: Illumination through critical prisms</i> (pp. 209-224). Rodopi.

การอ้างอิงแบบนาม – ปี	การอ้างอิงท้ายบทความ
วารสาร	
Wongchan et al. (2022, pp. 71-94)	Wongchan, A., Homsaen, N., Yeepho, P., Kittiworavej, S., & Kittiworavej, K. (2022). Covid-19 knowledge, perception and preventive behaviors, in the elderly club, Ubon Ratchathani province. <i>Humanities and Social Sciences Journal Ubon Ratchathani University</i> , 13(2), 71-94. [In Thai]
Bhornchareon et al. (2020)	Bhornchareon, S., Techataweewan, W., & Prapinongsakorn, S. (2020). Factors influencing information literacy among undergraduate students of Rajamangala University of Technology Phra Nakhon. <i>T.L.A. Research Journal</i> , 13(2), 58-76. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/tla_research/article/view/246906 [In Thai]
Cheung, Bartlett, Armour, Laba & Saini (2018, pp. 1-26)	Cheung, J. M. Y., Bartlett, D. J., Armour, C. L., Laba, T. L., & Saini, B. (2018). To drug or not to drug: A qualitative study of patients' decision-making processes for managing insomnia. <i>Behavioral Sleep Medicine</i> , 16(1), 1-26.

การอ้างอิงแบบนาม – ปี	การอ้างอิงท้ายบทความ
เว็บไซต์	
Duangmanee (2019, Online)	Duangmanee, T. (2019). <i>Roles of Libraries and Publishing Support Services</i> . Retrieved April 15, 2022. https://km.li.mahidol.ac.th/publication-support-services/ [In Thai]
Wu et al. (2010, Online)	Wu, F. S., Wei, S. R., Wang, H. S., & Wong, A. H. (2010). <i>The Great Wall</i> . Retrieved July 10, 2013. http://www.hechinaaide.com/index.php?action=activity/greatwallofChina
วิทยานิพนธ์	
Kumnuansin (2017, p. 60)	Kumnuansin, J. (2017). <i>Cloud-based Adaptive Learning System based on SSCS Model to enhance creative problem-solving of Undergraduate students</i> . [Doctoral dissertation, Chulalongkorn University]. [In Thai]
Lope (2014, pp. 12-20)	Lope, M. D. (2014). <i>Perceptions of global mindedness in the international baccalaureate middle years programme: The relationship to student academic performance and teacher characteristics</i> . [Doctoral dissertation, University of Maryland]. ProQuest Database. https://www.proquest.com/openview/6cea83871740622213e84f93d4d50096/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750

การอ้างอิงแบบนาม – ปี	การอ้างอิงท้ายบทความ
เอกสารประกอบการประชุม	
Narongwit & Pangprasert (2017, pp. 56-63)	Narongwit, P., & Pangprasert, R. (2017). Banana Rope: From Handicraft to Product Development. <i>3rd National Conference “Home of Proudness”: Wisdom to the Future</i> (pp. 437-445). Faculty of Architecture KhonKaen University. [In Thai]
Mardis et al. (2012)	Mardis, M., McLaughlin, C., & Gingell, G. (2012). Web2MARC: Sharing and using STEM digital content in school libraries. In K. Boughida, et al. (Eds.), <i>Proceedings of the 12th ACM/IEEE-CS joint conference on digital libraries</i> (pp. 407-408). Association for Computing Machinery. https://doi.org/10.1145/2232817.2232914
รายงานการวิจัย	
Thiamkaew (2018, pp. 50-66)	Thiamkaew, N. (2561). <i>A study of satisfaction on the service quality of the Academic Resource Center</i> (Research Report). Office of Academic Resources Mahasarakham University. [In Thai]
รูปภาพ	
Bansomdejchaopraya Rajabhat University. Office of Art and Culture (Photographer, 2017)	Bansomdejchaopraya Rajabhat University. Office of Art and Culture. [Photographer]. (2017). <i>Thonburi Knowledge Center</i> . [Photo]. Office of Art and Culture Bansomdej chaopraya Rajabhat University. [In Thai]

ประกาศ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
เรื่อง การเก็บค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความ
ของวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา พ.ศ. 2566

ตามที่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้ดำเนินการจัดทำวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ของบุคลากรทั้งภายในและภายนอก ซึ่งวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้ผ่านการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) และอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่มที่ 2 สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จึงกำหนดอัตราการเก็บค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความเพื่อใช้เป็นค่าตอบแทน ค่าใช้สอย ค่าวัสดุ ค่าสาธารณูปโภค ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 31(1), (2) แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ.2547 จึงออกประกาศไว้ ดังนี้

ข้อ 1 ประกาศนี้เรียกว่า “การเก็บค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความของวารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา พ.ศ. 2566”

ข้อ 2 ประกาศฉบับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3 ประเภทบทความที่รับพิจารณาตีพิมพ์ ได้แก่

3.1 บทความวิจัย (Research Article) เป็นผลงานวิจัยที่ได้มาจากการศึกษาค้นคว้าวิจัยด้วยตนเอง ประกอบด้วย บทคัดย่อ บทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย ข้อเสนอแนะการวิจัย และเอกสารอ้างอิง

3.2 บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นผลงานที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมทางวิชาการ มีการวิเคราะห์เปรียบเทียบ โดยมุ่งเน้นการนำเสนอความรู้ใหม่ในเชิงวิชาการ ประกอบด้วย บทคัดย่อ บทนำ เนื้อหา สรุป และเอกสารอ้างอิง

ข้อ 4 ผู้ที่ประสงค์ส่งบทความตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ บ้านสมเด็จเจ้าพระยา สามารถส่งบทความโดยชำระค่าธรรมเนียมในการตีพิมพ์บทความเพื่อเป็นค่าดำเนินการและค่าตอบแทนการพิจารณาครั้งกรองบทความของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยชำระค่าธรรมเนียมหลังจากที่ กองบรรณาธิการพิจารณาความสมบูรณ์และความถูกต้องของบทความตามรูปแบบแล้ว

ข้อ 5 อัตราค่าธรรมเนียม

5.1 อัตราค่าธรรมเนียมในการตีพิมพ์บทความสำหรับบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏ บ้านสมเด็จเจ้าพระยา

(1) บทความภาษาไทย

บทความละ 3,500 บาท

(2) บทความภาษาอังกฤษ

บทความละ 4,000 บาท

5.2 อัตราค่าธรรมเนียมในการตีพิมพ์บทความสำหรับบุคคลภายนอก

(1) บทความภาษาไทย

บทความละ 4,000 บาท

(2) บทความภาษาต่างประเทศ

บทความละ 4,500 บาท

ข้อ 6 มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาจะไม่คืนเงินค่าธรรมเนียมตามข้อ 5 ให้กับผู้ส่งบทความ ไม่ว่ากรณีใด ๆ

ข้อ 7 การเบิกจ่ายเงินที่เรียกเก็บตามประกาศนี้ให้เบิกจ่าย ดังนี้

7.1 จัดสรรเป็นเงินรายได้ประเภทเงินฝากถอนคืนของมหาวิทยาลัยหลังหักค่าใช้จ่ายร้อยละ 10

7.2 ค่าตอบแทนบรรณาธิการ ฉบับละไม่เกิน 5,000 บาท

7.3 ค่าตอบแทนกองบรรณาธิการ ฉบับละไม่เกิน 18,000 บาท

7.4 ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ ไม่เกินคนละ 1,500 บาท

7.5 ค่าตอบแทนคณะกรรมการแปลบทคัดย่อภาษาอังกฤษ ไม่เกินบทความละ 500 บาท

7.6 ค่าตอบแทนคณะกรรมการพิสูจน์อักษร บทความภาษาไทยและบทความภาษาอังกฤษ ไม่เกินบทความละ 500 บาท

7.7 ค่าตอบแทนคณะกรรมการตรวจสอบบรรณานุกรม ไม่เกินบทความละ 300 บาท

7.8 ค่าตอบแทนคณะกรรมการฝ่ายประสานงาน คณะกรรมการฝ่ายการเงิน คณะกรรมการ ฝ่ายเอกสารและประชาสัมพันธ์ คณะกรรมการฝ่ายสารสนเทศ ฉบับละไม่เกิน 14,000 บาท

7.9 ค่าตอบแทนคณะกรรมการฝ่ายเอกสารและประชาสัมพันธ์ (ออกแบบปกวารสาร) ไม่เกินปกละ 2,000 บาท

7.10 ค่าใช้สอยในการประชุมกองบรรณาธิการ ไม่เกินครั้งละ 3,000 บาท

7.11 ค่าวัสดุวารสาร ไม่เกินฉบับละ 30,000 บาท

7.12 ค่าสาธารณูปโภค ไม่เกินฉบับละ 7,000 บาท

7.13 ค่าบริการระบบวารสารออนไลน์ของระบบ Thai Journal Online (ThaiJO) ตามที่ ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Journal Citation Index (TCI) Centre) เรียกเก็บ

การเบิกจ่ายเพื่อจัดสรรเป็นเงินรายได้ในข้อ 7.1 ให้เป็นหน้าที่ของบุคลากรสังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หรือบุคลากรอื่นที่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หรือมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มอบหมายให้รับผิดชอบด้านการเงินเป็นผู้เบิกจ่าย

ข้อ 8 ค่าใช้จ่ายอื่นที่นอกเหนือจากที่ระบุไว้ในข้อ 7 ให้เบิกจ่ายตามระเบียบกระทรวงการคลังหรือระเบียบมหาวิทยาลัย

ข้อ 9 ให้อธิการบดีเป็นผู้รักษาการตามประกาศนี้ หากไม่เป็นไปตามเงื่อนไขของประกาศฉบับนี้ ให้อยู่ในดุลยพินิจของอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

สถานที่ติดต่อ

**คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา**

1061 ซอยอิสรภาพ 15 แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพฯ 10600

โทรศัพท์: 0 2473 7000 ต่อ 2073

มือถือ: 081 - 657 - 4023

อีเมล: husocjournal@bsru.ac.th

เว็บไซต์: <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/jhusocbru>

บทความวิจัย

- การใกล้เคียงเชิงรับและรุกในคดีผู้บริโภคประเภทกู้ยืมเงินในประเทศไทย
- การผสานปัญญาประดิษฐ์และกฎเกณฑ์ทางธุรกิจเพื่อเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร
- การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์ที่หลากหลายเพื่อพัฒนากลัภาษาจีนรายวิชานิตานสุภาเชตจีนโรงเรียนกวงหมิงหัวเฉียว อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
- ข้อผิดพลาดในการใช้คำคุณศัพท์ภาษาจีนประเภท “อารมณ์ความรู้สึก” ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 โปรแกรมวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
- การศึกษาวิจัยรูปแบบและลวดลายของเตาเผาฉีฉีจิวจากมุมมองทางด้านสุนทรียศาสตร์ลัทธิเต๋า
- คุณค่าทางจิตวิญญาณของลวดลายหงส์ในวัฒนธรรมฉู่เมื่ออยู่อื่นเพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์
- คุณลักษณะของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏที่สอดคล้องกับตัวแบบ มีซัง ด้านการศึกษา
- น้ำพริก: มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในสังคมไทย-จีน
- ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยใช้ Active Learning ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ในรายวิชาลีลาภาษาไทยในวรรณกรรมไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
- สุนทรียภาพและสัญญาณในงานศิลปะเครื่องเคลือบร่วมสมัย เพื่อสร้างสรรค์ศิลปะ “ชุดจิตวิญญาณแห่งการต่อสู้”
- The Characteristics and Spirit of Jinan Spring Culture: Historical Narration through Cultural and Creative Products
- The Value and Significance of Tianjin Yangliuqing Woodblock New Year Paintings for Designing Cultural and Creative Products

บทความวิชาการ

- ปัญหาการให้ความคุ้มครองข้อมูลพยนตร์และหนังสือภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์และเครื่องหมายการค้า

คณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

BANSOMDEJ
CHAO PRAYA
RAJABHAT UNIVERSITY

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

เลขที่ 1061 ถนนวิเศษภาพ ซอยวิเศษภาพ 15

แขวงศิริบุญรุจิ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600

โทรศัพท์: 02-473-7000 ต่อ 2073 และ 081-657-4023

อีเมล: husocjournal@bsru.ac.th

เว็บไซต์: <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/jhusocbru/>